

Barbara Falińska, Jarosław Konopka

DIALOG POKOLEŃ
Słownictwo ludowe
Mazowska, Podlasia i Suwalszczyzny
w układzie tematycznym

Byłe województwo łomżyńskie
Pożywienie cz. I

*"Pragnę Was zachęcić, abyście nadal strzegli swojej tożsamości (...),
pogłębiając znajomość swojego języka i starając się przekazać swą bogatą
tradycję młodemu pokoleniu".*

Jan Paweł II, Papież, 1999 r.

TOWARZYSTWO KULTURY JĘZYKA

Sekcja Gwaroznawcza

Krakowskie Przedmieście 26/28

00-927 Warszawa

Tel.: 22 552 03 27

E-mail: j.porayski-pomsta@uw.edu.pl

bar.falinska@wp.pl

Strona: www.tkj.uw.edu.pl



**Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu.**



**NARODOWE
CENTRUM
KULTURY**



**OJCZYSTY - DODAJ
DO ULUBIONYCH**

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Ojczysty – dodaj do ulubionych 2021”

Recenzenci:

prof. dr hab. Halina Karaś

dr hab. prof. UW Wanda Decyk-Zięba

dr hab. prof. UW Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska

ISBN: 978-83-944628-3-3

Copyright by Barbara Falińska and Towarzystwo Kultury Języka

Printed in Poland

Projekt okładki

Bartosz Marek Żyliński

Redaktor techniczny

Marcin Faliński

DRUKARNIA

Usługi Wydawniczo-Poligraficzne Paper&Tinta Barbara Tokłowicz

ul. Ceglana 34

05-270 Nadma Marki

TOWARZYSTWO KULTURY JĘZYKA
Sekcja Gwaroznawcza TKJ
Uniwersytet Warszawski
Uniwersytet w Białymstoku
Wyższa Szkoła Menedżerska w Białymstoku
Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe
Urząd Miasta i Powiatu w Ostrowi Maz.
Miejska Biblioteka Publiczna w Ostrowi Maz.

Barbara Falińska, Jarosław Konopka

**Słownictwo ludowe
Mazowska, Podlasia i Suwalszczyzny
w układzie tematycznym**

Byłe województwo łomżyńskie
Pożywienie cz. I

Warszawa 2021

Zespół wspomagający badania gwaroznawcze na Mazowszu, Podlasiu i Suwalszczyźnie

Mgr Jolanta Andruszkiewicz (Warszawa), prof. dr hab. Joanna Angiel (Warszawa), mgr Lucyna Bagińska (Grajewo), mgr Elżbieta Baranowska (Gołdap), mgr Jerzy Bauer (Ostrów Maz.), prof. dr hab. Leszek Bednarczuk (Kraków), mgr Jadwiga Bednarczyk (Ostrów Maz.), mgr Jerzy Białomyzy (Dąbrowa Białostocka), dr Ewa Chludzińska (Łomża), mgr Tomasz Choroszewski (Augustów), inż. Franciszek Budrowski (Sokółka), mgr Barbara Cieśluk (Suwałki), prof. dr hab. Grzegorz Dąbkowski (Warszawa), dr hab. prof. UW Wanda Decyk-Zięba (Warszawa), mgr Sławomir Deptuła (Ostrów Maz), prof. dr hab. Adam Dobroński (Białystok), prof. dr hab. Stanisław Dubisz (Warszawa), Marcin Faliński (Warszawa), mgr Lucyna Fidrych (Sejny), dr Krystyna Gajda (Opole), prof. dr hab. Stanisław Gajda (Opole), dr Edward Grott (Giżycko), ppłk Robert Grudziński (Komorowo), mgr inż. Mirosław Grzyb (Kadzidło), mgr Mirosław Hartung (Suwałki), dr Anna Hryniewicka (Warszawa), prof. dr hab. Krystyna Jakowska (Warszawa), dr hab. prof. UŁ Irena Jaros (Łódź), prof. dr hab. Jan Kaczyński (Olsztyn), mgr Krystyna Kalita (Komorowo), prof. dr hab. Halina Karaś (Warszawa), mgr Krystyna Kaś (Kraków), prof. dr hab. Józef Kaś (Kraków), mgr Lidia Kłoczko (Suwałki), mgr Jarosław Konopka (Grajewo), mgr Barbara Koronkiewicz (Augustów), mgr Marzanna Krajewska (Grajewo), dr Józef Krajewski (Olecko), mgr Maria Krasowska (Siedlce), dr hab. Monika Kresa (Warszawa), dr Leszek Marek Krześniak (Warszawa), mgr Teresa Klimasara-Leończyk (Sejny), dr Michał Lisowski (Białystok), mgr Lubiecka-Gibas (Sejny), mgr Dariusz Łukaszewski (Kadzidło), mgr Jan Malczewski (Warszawa), prof. dr hab. Józef Maroszek (Białystok), mgr Anna Micielica (Suwałki), mgr Agata Mosiej (Sokołów Podl.), mgr Anna Musiałowicz (Suwałki), mgr Mirosław Nałaskowski (Suwałki), mgr Anna Ogniewska (Lelis), mgr Szczepan Ołdakowski (Suwałki), mgr Jan Orłowski (Suwałki), mgr Adam Ostrowski (Warszawa), prof. dr hab. Halina Pelcowa (Lublin), prof. dr hab. Józef Porayski-Pomsta (Warszawa), mgr Andrzej Raczyno (Suwałki), prof. dr hab. Jerzy Reichan (Kraków), mgr Grażyna Reszka (Kadzidło), dr hab. Tomasz Rokosz (Siedlce), prof. dr hab. Henryka Sędziak (Łomża), mgr Ewa Sidorek (Suwałki), prof. dr hab. Jerzy Sierociuk (Poznań), prof. dr hab. Elżbieta Smułkowa (Warszawa), mgr Marta Sobocińska (Warszawa), prof. dr hab. Urszula Sokółska (Białystok), ks. kanclerz Jarema Sykulski (Suwałki), mgr Jarosław Szlaszyński (Augustów), prof. dr hab. Hanna Taborska (Warszawa), mgr Barbara Tokłowicz (Warszawa), prof. dr hab. Anna Tyrpa (Kraków), Irmina Wągrocka (Warszawa), mgr Marta Wichert (Sejny), dr hab. prof. UW Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska (Warszawa), mgr Kamila Wincewicz (Warszawa), mgr Wanda Wierzchowska (Sokołów Podlaski), mgr inż. Henryk Wydra (Sejny), mgr Grażyna Wykowska (Grajewo), mgr Małgorzata Zawadzka (Sejny), mgr Lilianna Zielińska (Suwałki), mgr Jarosław Zieliński (Suwałki), mgr Elżbieta Żegańska (Łomża), mgr Barbara Żylińska (Suwałki), mgr Bartosz Marek Żyliński (Suwałki).

Spis treści

Mapa byłego woj. łomżyńskiego	6
Wstęp	7
Objaśnienia	10
Spis miejscowości, informatorów i eksploratorów	13
Pożywienie	
A. Czerpanie wody	29
B. Rozpalanie ognia	40
C. Piec, kuchnia i naczynia	49
D. Pieczenie chleba	74
E. Inne rodzaje pieczywa	92
F. Stępa i żarna	102
G. Nabiał	110
H. Potrawy z mięsa, tłuszcze zwierzęce i roślinne	120
I. Potrawy jarskie	131
J. Zupy i napoje	141
K. Przetwory z owoców	148
L. Smaki	151
M. Posiłki	152
Kwestionariusz do badania różnic w mowie pokoleń	155
<i>Opracowała prof. dr hab. Barbara Bartnicka - Uniwersytet Warszawski</i>	
Indeks alfabetyczny	173

WOJEWÓDZTWO ŁOMŻYŃSKIE 1975 - 1998



Opracował ppłk Robert Grodziński

Wstęp

Z historii badań. Książka jest kolejną częścią zbioru słownictwa ludowego Mazowsza, Podlasia i Suwalszczyzny z zakresu kultury materialnej, duchowej i społecznej w układzie tematycznym¹. Obejmuje wyniki eksploracji terenowych na obszarze byłego województwa łomżyńskiego (lata 1975-98), związanych z pożywieniem, rozpoczętych jeszcze w okresie międzywojennym przez Katedrę Języka Polskiego Uniwersytetu Warszawskiego, kierowaną przez Profesora Witolda Doroszewskiego². Druga połowa XX wieku - po tak długiej niewoli i zniszczeniach wojennych - zaowocowała wzmożonym rozwojem badań gwaroznawczych, podejmowanych przez różne ośrodki naukowe, akademijne i uniwersyteckie, a także ekspozycją gromadzonej dokumentacji językowej w formach atlasów, słowników i monografii.

Profesor Doroszewski podjął organizację badań zespołowych już w roku 1949. Powtórzył swój apel do potencjalnych badaczy, głównie nauczycieli w szkołach wiejskich. Wyjaśniał, że badania gwaroznawcze pogłębiają znajomość naszej mowy, odkrywają wyrazy, których nigdy nie było w języku ogólnopolskim lub które dawno zostały w nim zapomniane. W Katedrze Profesora powstał spontanicznie Zespół Dialektologiczny, tworzony przez studentów i pracowników, którego podstawowym zadaniem było opisanie gwary warmińsko-mazurskiej, poddawanej silnej germanizacji po przegranym plebiscycie. Przez trzy lata odbywała się dwutygodniowa wakacyjna eksploracja, ogarniająca w sumie około 400 wsi, w których kilka lat później trudno już było znaleźć autochtonów. Dzięki w porę podjętej decyzji Profesora udało się ocalić od zapomnienia materiały, pozwalające na opracowanie kilkunastu monografii i podjąć prace redakcyjne nad pełnym słownikiem tego obszaru, które trwają jeszcze do dziś w IJP PAN w Krakowie.

Z metodologii badań. Ukończenie badań na obszarze Warmii i Mazur zbiegło się w Warszawie z powołaniem Zakładu Językoznawstwa PAN z Pracownią Dialektologiczną. Od roku 1954 badania leksykalne w Polsce północno-wschodniej prowadzono dwiema metodami: **bezpośrednią**, przez osoby zatrudnione w Pracowni i pośrednią, nazywaną też **korespondencyjną**, z udziałem **wolontariuszy**. Do programu zadań naukowych Pracowni weszło kontynuowanie monografii tematycznych dotyczących słownictwa, fonetyki i fleksji

¹ *Dialog pokoleń. Słownictwo ludowe Mazowsza, Podlasia i Suwalszczyzny*. Byłe województwo suwalskie, **Rolnictwo** cz.I, Warszawa 2016; **Pożywienie** cz.I, Warszawa 2020. Por. też *Dialog pokoleń. Warmia i Mazury* - powiat Olecko. Red. B. Falińska. Olecko 2013.

² J. Tarnacki, *Próba podziału dialektycznego Mazowsza na podstawie nazw z zakresu kultury materialnej*, Sprawozdania z posiedzeń Komisji Językowej TNW, Warszawa 1935.

według siatki punktów przyjętej za *Polskim atlasem etnograficznym*, opracowywanym przez Zakład Etnografii PAN, uwzględniającej na obszarze historycznego Mazowsza 37 wsi. W zakresie wybranych działów kultury siatką punktów objęto później Podlasie i Suwalszczyznę. Drugim poważnym zobowiązaniem stały się badania według nowego, wielkiego kwestionariusza, w tym czasie bowiem Komisja, reprezentująca Akademię Nauk wszystkich krajów słowiańskich, rozpoczęła dokumentowanie materiałów do *Ogólnosłowiańskiego atlasu językowego*. Komisja polska miała i ma w tej pracy niemały udział³.

Na zainteresowanie wolontariuszy nie trzeba było długo czekać dzięki wojewódzkim i powiatowym ośrodkom krajoznawczym, a także szkolnym kołom krajoznawczym, prowadzonym zazwyczaj przez doświadczonych nauczycieli z powołania. Literatura dostarcza wielu przykładów owocnej współpracy językoznawców z placówkami oświatowymi i kulturalnymi w zakresie badań regionalnych. Różne formy kontaktów (radiowe, korespondencyjne lub bezpośrednie w szkołach, na konferencjach, wycieczkach, obozach wędrownych i stacjonarnych) zostały opisane w wielu artykułach⁴.

Już na początku działalności Pracowni podjęte zostało porozumienie ze Szkolnym Wojewódzkim Ośrodkiem Krajoznawczo-Turystycznym w Warszawie, znakomicie rozwijanym do roku 1960 przez Leopolda Węgrzynowicza, reprezentowanym między innymi przez mgr Kazimierę Jagiełło-Rodkiewiczową w Kuratorium Warszawskim.

Szkolne Koła Gwaroznawcze. Bezpośrednie kontakty Profesora Doroszewskiego z nauczycielami-krajoznawcami przyczyniły się w znacznym stopniu do reaktywowania w roku 1966 *Towarzystwa Krzewienia i Kultury Języka* pod skróconą nazwą *Towarzystwo Kultury Języka* (skrót: TKJ) i utworzenia *sekcji gwaroznawczej*. Od kilku lat TKJ powołuje Szkolne Koła Gwaroznawcze, które już w szkołach podstawowych wdrażają młodzież do czynnego poznawania najbliższej okolicy. Uczą podejmowania prac społecznych na rzecz środowiska, mobilizują do prac zbierackich z różnych dziedzin wiedzy.

Stowarzyszenia Regionalne. Do współpracy włączyły się towarzystwa regionalne, m.in. Płockie Towarzystwo Naukowe, Mazowieckie Towarzystwo Kultury, Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe, Sokołowskie Towarzystwo Społeczno-kulturalne oraz inne ugrupowania społeczne. Dobre rezultaty stały

³ *Общеславянский лингвистический атлас*. Серия лексико-словообразовательная. Выпуск 2. Животноводство. Red. B. Falińska, J. Siatkowski, A. Kowalska, Warszawa 2000; *Вопросник Общеславянского лингвистического атласа*, Москва 1965.

⁴ Por. np. *80 lat współpracy gwaroznawców ze szkołami na Mazowszu, Podlasiu i Suwalszczyźnie* [w:] *Idea globalizmu i regionalizmu w edukacji*, Wyższa Szkoła Zawodowa Ochrony Zdrowia TWP i CDN TWP, red. W. Wincenciak, Łomża, s. 75-110.

się początkiem dotychczas trwającej współpracy z wieloma szkołami i stowarzyszeniami na Mazowszu, Podlasiu i Suwalszczyźnie. W Zakładzie powstał projekt opracowania **słownika i atlasu gwar mazowiecko-podlaskich**. Planowane opracowanie *Atlasu* powiodło się tylko w części dotyczącej Mazowsza⁵. Gwary podlaskie i suwalskie czekają na uzupełnienia i uogólnienie kartograficzne relacji informatorów, dokumentowanych w wielu gminach naszego regionu.

Znacznym ułatwieniem w przygotowywaniu wolontariuszy do nowych zadań związanych z *Dialogiem pokoleń* są dotychczas wydane opracowania odpowiedzi informatorów na pytania zawarte w kwestionariuszach PAN i UW. **Publikowanie materiałów pozyskanych w terenie, pokazujące blaski i cienie pracy różnorodnych eksploratorów, od kilku lat stało się możliwe dzięki wsparciu finansowemu Narodowego Centrum Kultury i Dziedzictwa Narodowego "Ojczysty dodaj do ulubionych", za co jesteśmy ogromnie wdzięczni.** Książki te ułatwiają kontakty społeczne, rozwijają oczekiwane zainteresowania naszą pracą ze strony władz oświatowych i samorządowych, wpływają na docenianie obopólnych korzyści ze współdziałania ośrodków naukowych i pedagogicznych.

Perspektywa współpracy. Badania gwaroznawcze rzucają wiele światła na każdą dziedzinę naszej przeszłości i kultury narodowej. *Słowa - przywołując porównanie prof. Doroszewskiego - są jak bramy, za którymi kryją się dotychczas niepoznane światy.* Im pełniejsze są ich zbiory, tym łatwiej jest ustalać zakresy znaczeniowe nazw i ich zasięgi geograficzne, czy śledzić historię i powiązania z obszarami sąsiednimi. Liczymy na to, że ta patriotyczna, szlachetna współpraca będzie się upowszechniać, że publikowany zbiór już wkrótce zaowocuje nową edycją obok innych działów tradycyjnej kultury.

Podziękowanie. W imieniu Zarządu, a zwłaszcza Sekcji Gwaroznawczej Towarzystwa Kultury Języka, bardzo serdecznie dziękuję wszystkim Informatorom i Eksploratorom, członkom Zespołu Wspomagającego Badania Gwaroznawcze, Nauczycielom, Studentom i Uczniom, Osobom i Instytucjom, które przyczyniły się do powstania kolejnego tomu słownictwa uczestniczeniem w eksploracji terenowej lub jakkolwiek pomocą, radą, udziałem w warsztatach, konferencjach czy dyskusjach naukowych.

⁵ H. Horodyska-Gadkowska, A. Strzyżewska-Zaremba, *Atlas gwar mazowieckich*, t. I, Wrocław 1971; A. Kowalska, A. Strzyżewska-Zaremba, t. II-X, Wrocław 1973-1992. Por. też *Wykaz publikacji opracowanych na marginesie prac nad AGM* lub z wykorzystaniem materiałów do AGM, t. X, s. 365.

Objaśnienia

Słownictwo z zakresu tradycyjnego pożywienia, dokumentującego obszar Polski północno-wschodniej, podobnie jak z innych działów kultury materialnej, duchowej i społecznej, jest opracowywane według kilku niżej sformułowanych zasad metodycznych, zaplanowanych dla całej serii.

1. Ze względów praktycznych (m. in. na czytelność materiałów) przyjęto podział administracyjny według granic byłych województw z r. 1975. Zbiór nazw udokumentowanych w tej publikacji obejmuje obszar byłego województwa łomżyńskiego, jest niepełny, przeznaczony do szerokiej dyskusji, wprowadzenia uzasadnionych zmian i uzupełnień w aneksie lub w dalszych tomach.

2. Ramy każdego zbioru określa odpowiedni dział (lub działy) *Kwestionariusza do badań słownictwa ludowego*⁶, z zachowaniem **podstawowej numeracji pytań** oraz **towarzyszących im uzupełnień instrukcyjnych czy ilustracji narzędzi**. W cytowaniu pytań pominięto rozpoczynający je skrót *Jsn* ('jak się nazywa'). Nowe desygnaty, wynikające z analizy materiałów, mają numer logicznie najbliższy, uzupełniony kolejną literą alfabetu.

3. Materiały uzyskane od informatorów i ich lokalizacja w terenie podawane są w dwukolumnowych tabelach. W kolumnie pierwszej wymienione są odpowiedzi na pytanie o nazwy desygnatu określonego w tytule tabeli (w atlasie byłaby to legenda mapy), połączone w grupy pokrewne lub wyróżniające się inaczej, dla większej przejrzystości wyodrębniane często cieniowaniem.

4. Kolumna pierwsza budzi wiele wątpliwości, zarówno formalnych, jak i merytorycznych. W legendach map lub hasłach opracowań słownikowych (poza wyjątkami) rezygnuje się z eksponowania **fonetyki systemowej**, pozostawiając fakty zleksykalizowane. W zgromadzonych materiałach mamy do czynienia z zapisami o różnym stopniu dokładności wymowy informatora – od fachowej pisowni fonetycznej do zapisu ortograficznego, uwzględniającego zazwyczaj niekonsekwentnie, wybiórczo dostrzegane odstępstwa rozmówców od języka literackiego. Na pierwszym etapie opracowania zbiorczego zachowujemy je w oryginalnej postaci, sygnalizując kursywą, ponieważ mogą mieć znaczenie dla późniejszej, łącznej analizy materiałów z całego badanego obszaru. Z tych samych względów nie uogólniamy również form fleksyjnych,

⁶ Wyd. PAN, pod redakcją W. Doroszewskiego, Wrocław 1958, zeszyt III.

część z nich ma np. postać mianownika liczby pojedynczej, a część innego przypadku lub mianownika liczby mnogiej.

5. **Nazwy budzące wątpliwości** semantyczne zamieszczone są zwykle w końcowej części tabeli. Porównanie analogicznych zestawień, dotyczących byłych województw Podlasia i Mazowsza, pozwoli przeprowadzić bardziej krytycznie ocenę całości, odróżnić archaizmy od neologizmów i indywidualnie występujące użycia od pojawiających się tendencji do tworzenia określonych zmian.

6. W drugiej kolumnie podana jest **szczegółowa lokalizacja** - numery badanych wsi (od pierwszego wzwyż w obrębie każdej gminy) wymienione są po nazwach powiatów wyróżnionych graficznie wersalikami (w alfabetycznej kolejności) i po nazwach gmin, przeważnie skróconych i wytłuszczonych, przytaczanych w okrągłych nawiasach, również alfabetycznie.

7. **Cyframi rzymskimi** oznaczani są kolejni informatorzy z tej samej miejscowości (np. 2-I, 2a-I, 2a-II), gwiazdka wskazuje na jednoczesne relacje dwojga informatorów, np. męża i żony (por. 18a*), dwie gwiazdki sygnalizują relacje zbiorowe.

8. Uzupełnieniem gniazd hasłowych występujących w I kolumnie bywają **objaśnienia informatorów** – przytaczane kursywą pod tabelami w zapisie ortograficznym lub półfonetycznym, przyjętym dla badanego regionu.

9. Każdy zbiór słownictwa byłego województwa zakończony jest **indeksem alfabetycznym**, powiązany numerami pytań z hasłami wymienionymi w pierwszej kolumnie tabel. Łączne zbiory z wszystkich siedmiu byłych województw, uzupełnione dodatkową eksploracją według wybranych punktów i pytań, będą podstawą do opracowania odpowiednich słowników terminologicznych Mazowsza, Podlasia i Suwalszczyzny.

10. **Badania porównawcze.** Zbiór materiałów wzbogacony jest o zapisy nieplanowane, interesujące merytorycznie i metodologicznie, pochodzące z 10 miejscowości, w których przeprowadzono badania posługując się kwestionariuszem opracowanym przez prof. dr hab. Barbarę Bartnicką z Uniwersytetu Warszawskiego, przeznaczonym *do badania różnic w mowie pokoleń w zakresie słownictwa związanego z pożywieniem*. Uwzględniono w nim 133 pytania leksykalne (o nazwę) i 21 pytań semantycznych (o znaczenie nazwy).

Rozwiązanie skrótów

1) skróty dotyczące kwestionariuszy:

(PAN-VII) – Zakład Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk⁴.

(AGM-III-V) – *Atlas gwar mazowieckich*⁹.

(KK) – *Kwestionariusz krajoznawczy*⁷.

(KSł-VIII) – *Kwestionariusz słowotwórczy*⁸.

2) skróty dotyczące wykazu miejscowości

bd. - brak danych lub dokumentacja personalna niedostępna okresowo z przyczyn technicznych (inny dział słownictwa), **dn.**- desygnat nieznany, **inf.** - informator, **kw.** - kwestionariusz, **m.** – matka, **nazw.** – nazwisko, **nn.** - nazwa nieznana, **o.** – ojciec, **podst.** // **SP** – szkoła podstawowa, **zam.** – zamieszkał(a), **zap.** – zapisał(a), zapis; **ur.** - urodzony, **punkt z gwiazdką** - kwestionariusz wypełniony z drugim informatorem.

3) skróty w tabelach

Powiaty	Gminy i skrócone formy ich nazw
GRAJEWO	Grajewo (Graj), Radziłów (Radz), Rajgród (Raj), Szczuczyn (Szczucz), Wąsosz (Wąsosz)
KOLNO	Grabowo (Grab), Kolno (Koln), Mały Płock (MałP), Stawiski, (Stawis), Turośl (Tur)
ŁOMŻA	Jedwabne (Jedw), Łomża (Łom), Miastkowo (Miast), Nowogród, (Nowog), Piątnica (Piātn), Przytuły (Przyt), Śniadowo (Śniad), Wizna (Wiz), Zbójna (Zbój)
MOŃKI	Goniądz (Gon), Jaświły (Jaśw), Knyszyn (Knysz), Trzcianne (Trzcian)
OSTRÓW -MAZ.	Andrzejewo (Andrz), Boguty Pianki (BogP), Nur (Nur), Ostrów Mazowiecka (OstrM), Szulborze Wielkie (SzulW)
SIEMIATYCZE	Perlejewo (Perl)
WYSOKIE MAZOWIECKIE	Ciechanowiec (Ciechan), Czyżew-Osada (CzyżO), Klukowo (Kluk), Kobylin-Borzymy (KobB), Kulesze Kościelne (KulK), Nowe Piekuty (NowP), Sokoły (Sok), Szepietowo (Szep), Wysokie Mazowieckie (WysM)
ZAMBRÓW	Kołaki Kościelne (KołK), Rutki (Rut), Szumowo (Szum), Zambrów (Zamb)

⁷ B. Falińska, *Kwestionariusz do badań słownictwa gwarowego prowadzonych przez młodzież szkolną. Do młodych regionalistów*, w: *Edukacja regionalna. Poradnik dla nauczyciela*, CODN Warszawa 2001, s. 257-269.

⁸ A. Kowalska, *Zróżnicowanie słowotwórcze gwar Mazowsza i Podlasia*, t. I, Wrocław 1975, t. II Wrocław, 1979.

SPIS MIEJSCOWOŚCI, INFORMATORÓW I EKSPŁORATORÓW

POWIAT GRAJEWO

Gmina GRAJEWO (skrót **Graj**)

8. Popowo; inf. **Leon Dawidowski**, ur. Popowo 1918 r., rodzice ur. Popowo; zap. Krystyna Szymkiewicz, ur. Głęboch, gm. Szumowo 1944 r., nauczycielka, we wsi od 11 lat; data zapisu: 09.01.1977 r.

17. Lipińskie; inf. **Erwin Mańkowski**, ur. Hetmany? 1935 r., kierowca, rodzice ur. m. Nowe Dąbrowice, o. koło Gdyni; zap. Teodor Tyszkiewicz, ur. Kopice p. Grajewo 1926 r., nauczyciel, we wsi od 1955 roku; data zapisu: grudzień 1962 r.?

22. Przechody; inf. **Franciszka Sarnecka**, ur. Przechody 1883 r., 3 klasy, rodzice ur. Przechody. Zap. Czesław Ksepko, ur. Przechody 1952 r., nauczycielka, we wsi od urodzenia. Data zapisu: bd.

23-III. Ciemnoszyje; inf. **Aleksander Kwieciński**, ur. Ciemnoszyje 1898 r., rodzice ur. Ciemnoszyje; zap. Antoni Wołosewicz, ur. Stanowisko pow. Suwałki 1930 r., leśnik, w C. przebywa od 1972 roku; data zapisu: bd.

27. Białogrądy; inf. **Antonina Łajewska**, ur. Białogrądy 1914 r., poza wsią ok. 5 lat w pensjonacie w Warszawie jako pomoc kuchenna, potem kucharka, 3 klasy, rodzice ur. o. Białogrądy 1853 r. Adam Łajewski, m. Klimaszewnica 1883 r., Aleksandra z domu Skrzeczkowska, prababcia wypełniającej kwestionariusz. Zap. Agata Paula Pietruczuk, ur. Białystok 1984 r., I rok FP na UwB, zam. Białystok; data zapisu: 07.02.2004 r.; zał. „Pochodzenie rodziny i nazwy wsi”.

27-III. Białogrądy; inf. **Eugeniusz Bałdyga**, ur. Białogrądy 1930 r., rolnik, muzykant, poza wsią 1952-54 r. w wojsku Włodawa potem Kutno, 4 klasy, rodzice ur. m. 1903 r. Władysława, o. 1901 r. Aleksander; zap. Marta Pisanko, ur. Białystok 1984 r., I rok FP UwB, zam. Sobolewo; data zapisu: 10.02.2004 r.

Gmina RADZIŁÓW (skrót **Radz**)

1-III. Klimaszewnica; inf. **Janina Ziemkiewicz**, ur. 1916 r. w Klimaszewnicy, rodzice ur. też w tej wsi; m. 1890 r., drugi małżonek 1908 r. Zap. Aneta Doliwa, ur. Prostki 1969 r., nauczycielka; data zapisu: 19.05.1997 r.

4. Kramarzewo; inf. **Gracjan Stankiewicz**, ur. Kramarzewo 1894 r., rolnik, rodzice ur. m. Borawskie, o. Danówek koło Grajewa; zap. Lucjan Sulewski, ur. Wąsosz 1928 r., nauczyciel, we wsi od 6 lat; data zapisu: bd.

4-I. Kramarzewo; inf. **Mieczysław Kuczewski**, ur. Kramarzewo 1937 r., poza wsią do 1945 r. „na wygnaniu w Modzelach”, 8 klas, rodzice ur. m. Możdżenie 1914 r., o. Kramarzewo 1902 r. zap. Małgorzata Malinowska, ur. Rajgród 1975 r., nauczycielka, pracuje we wsi; data zapisu: 19.04.1998 r.

4a. Czerwonki; inf. **Jadwiga Jasińska**, ur. 1939 r. w Kownatkach, o. też tu w 1899 r., m. w Kielianach w 1910. Zap. Katarzyna Jasińska, ur. Szczuczyn 1981, studentka; data zapisu: 15.IV.2004. Odpowiedzi podane do pyt. 126.

7a-I. Glinki; inf. **Zofia Niebrzydowska**, ur. 1913 r. w Glinkach, rolnik, zap. Pedagogiczna Szkoła w Łomży 10.10. 1974 r.

8-II. Mścichy; inf. **Irena Frączkowska?**, ur. Mścichy 1927 r., nauczycielka, rodzice ur. Mścichy. Zap. Zofia Wiśniewska, ur. Pęzie?, gm. Rogienice 1926 r., nauczycielka, we wsi przebywa od 1949 r.; data zapisu: bd.

10 Radziłów; bd.

10-I. Radziłów; inf. **Wanda Charubin**, ur. Poryte, 1931, nauczycielka, m. ur. Jedwabne, o. ur. Poryte. Zap. jw. (Wanda Charubin); data zapisu: 10.03.1961 r. „Mieszkańcy Radziłowa mają w okolicy przydomek *szczyry*...”

12. Łoje Awissa; inf. **Piotr Folkowski?**, ur. Łoje-Awissa, 1923 r., rolnik, rodzice też w tej wsi. Zap. Stanisław Sadowski, ur. Osowa 1931 r., nauczyciel, we wsi od 1955 r. Data zapisu: 24.01.1964 r.

Gmina RAJGRÓD (skrót **Raj**)

6a. Łazarze; inf. **Celina Wiśniewska**, ur. Łazarze 1919 r., rolnik, podstawowe, rodzice ur. m. na Litwie, o. nie pamięta, babcia eksploratora; zap. Paweł Kowalewski, ur. Grajewo 1982 r., UwB Filologia Polska III, zam. Grajewo; data zapisu: 20.04.2004 r.

9a. Rybczyzna; inf. **Stanisław Matysiewicz**, ur. Rybczyzna 1906 r., rolnik, poza wsią 1939-46 - wojna, rodzice ur. Rybczyzna; zap. Jakub Poniąkowski, ur. Bełda 1904 r., nauczyciel, we wsi od 4 lat; data zapisu: 17.12.1962 r.

9a-I. Rybczyzna; inf. **Wawrzyniec Matysiewicz**, ur. 1904 Rybczyzna, o. też w tej wsi, m. w Sosnowie. Zapisał Jakub Poniąkowski, ur. Bełda, pow. Grajewo 1904 r., nauczyciel.

9b. Solki; inf. bd.; zap. Maria Sokołowska, ur. Karzowo 1941 r., nauczycielka, we wsi od 1 września 1960 r.; data zapisu: 09.06.1961 r.

14. Kuligi; inf. **Antoni Gryczkowski**, ur. Kuligi 1900 r., rolnik, poza wsią w wojsku w Suwałkach, rodzice ur. Kuligi; zap. Genowefa Orłowska, ur. Woźnawieś 1912 r., nauczycielka, we wsi od 1954 r.; data zapisu: 07.04.1961 r.

15. Woźnawieś; inf. **Marianna Królczyk**, ur. Woźnawieś 1901 r., rolnik, rodzice ur. m. Kraszewo, o. Woźnawieś, zap. jw. we wsi od 1956 r., data zapisu: 06.03.1961 r.

16. Pieńczykowo; inf. **Lucja Ropalska**, ur. Pieńczykowo 1901 r., gospodyni domowa, rodzice ur. m. Pieńczykowo, o. Szczuczyn; zap. Zofia Kuczevska, ur. Kozarze? pow. Wysokie Maz. 1929 r., nauczycielka, we wsi od 1954 r.; data zapisu: 27.01.1961 r.

16a. Pieńczykówek; inf. **Wacław Sadowski**, ur. w Pieńczykówku 1905 r., rodzice ur. Pieńczykówek; zap. Zofia Kuczevska, ur. Kozarze? 1929 r., nauczycielka, we wsi od 1954 r.; data zapisu: bd.

Gmina SZCZUCZYN (skrót Szczucz)

2*. Bęćkowo; inf. **Stanisław Konstanty Niedźwiecki**, zam. Bęćkowo, wiek 81 lat; **Alina Niedźwiecka**, zam. jak wyżej, wiek 74 lata; zap. mgr Jarosław Reut, nauczyciel języka polskiego w Zespole Szkół Specjalnych im. Jana Pawła II w Grajewie wraz z grupą uczniów; data zapisu: 2014 r.

4-I. Skaje; inf. **Janina Leszczyńska**, ur. Choszczewo 1946, m. urodzona w Kołakach, o. w Choszczewie, oboje w 1910 r., emerytka, 7 klas SP. Zap. Maria Józwik, ucz. kl. IV SP w Szczuczynie.

5. Chojnowo; inf. **Aleksandra Sulińska**, ur. Chojnowo 1900 r., rodzice ur. Łempice, Bzury; zap. Krystyna Jaworska, ur. Szczuczyn 1948 r., nauczycielka, we wsi nie przebywa; data zapisu: 05.01.1977 r.

5-I. Chojnowo; inf. **Stanisław Gesztal**, ur. Chojnowo 1897 r., rolnik, poza wsią 1919-21 r. w wojsku, rodzice ur. m. Czarnówek, o. Chojnowo; zap. Ignacy Wałaszek, ur. Pawczów? pow. Tarnów 1898 r., nauczyciel, we wsi od 1960 r.; data zapisu: 22.05.1961 r.

6. Niedźwiadna; inf. **Aleksander Okulewicz**, ur. Niedźwiadna, 1904 r., rolnik, 4 klasy szkoły powszechnej, rodzice oboje ur. Niedźwiadna; zap. Eugenia Dobrogowska, ur. Ledniki? 1938 r., nauczycielka, od 5 lat w Niedźwiadnej; data zapisu: 13.03.1961 r.

7. Dołęgi; inf. **Anna Trzonkowska**, ur. Milewo, 1926 r., 5 klas, poza wsią od 1998 r. - Szczuczyn, rodzice ur. Milewo, małż. Dołęgi 1924 r. Zapisła Joanna Trzonkowska, ur. Sokółka 1978 r., studentka, od 5 lat w Niedźwiadnej; data zapisu: 03.05.2000 r.

12. Niećkowo; inf. **Józefa Walendzik**, ur. 1879 r., robotnik rolny, rodzice ur. m. Niećkowo, o. Niećkowo. Zap. Franciszek Sokołowski, ur. Szczuczyn, nauczyciel, od 1954 w Niećkowie; data zapisu: 24.05.1961

12a. Milewo; inf. bd.; zap. Renata Ziola, ur. Ostrołęka, 12.05.1963 r., kl. III F, zam. Ostrołęka; data zapisu: 17.07.1980 r.

Gmina WĄSOSZ

2. Wąsosz; inf. **Regina Jaśkowska**, ur. Kramarzewo 1913 r., gospodyni domowa, rodzice ur. Kramarzewo, zap. Wanda Pytel, ur. Grajewo 1938 r., nauczycielka, we wsi od 1960 r., data zapisu: 18.05.1961 r.

2-I. Wąsosz; inf. bd.; zap.: Maria Ołdakowska, zam. Wąsosz; data zapisu: 25.12.1979 r.

5. Nieciki; inf. **Zygmunt Łempicki**, ur. Nieciki, 1928 r., 4 klasy przed wojną i 7 klas po wojnie, poza wsią 1948-51 r. w wojsku (Oświęcim), rodzice ur. m. Anna - Kownaty 1901 r., o. Jan - Nieciki 1899 r. Zap.: Sabina Łempicka, ur. Wąsosz 1961 r., nauczyciel SP nr 4 w Grajewie, II rok studiów FP na F UW w Białymstoku, zam. Grajewo; data zapisu: 03.05.1996 r.

10. Zalesie; inf. **Henryk Godlewski**, ur. Zalesie 1905 r., rolnik, zawsze przebywał we wsi Zalesie, rodzice ur. m. Klimaszewnica, o. Zalesie; zap. Czesław Ziemkowski, ur. Ciemnoszyje 1923 r., nauczyciel, we wsi od 1954 r.; data zapisu: 11.12.1962.

10-I. Zalesie; inf. **Jan Zalewski**, ur. Zalesie 1906 r., rolnik, rodzice ur. m. Danów, o. Zalesie; zap. Czesław Ziemkowski, ur. Ciemnoszyje 1923 r., nauczyciel, we wsi od 6 lat; data zapisu: 22.02.1961 r.

POWIAT KOLNO

Gmina GRABOWO (skrót **Grab**)

1. Milewo; inf. **Genowefa Dmochowska**, ur. w 1918 r. we wsi Modzele Skudosze, ojciec w 1887, też tam, matka w 1893 w Głodowie, mąż w Milewie w 1922; 5 klas SP. Zapisała Kinga Mankiewicz, ur. Zambrów 1978, studentka. Data zapisu; 15.01.2000.

5b. Przyborowo; inf. **Antoni Dołęga**, ur. Przyborowo 1902 r., rodzice ur. Guty -Stare Przyborowo. Zap.: Andrzej Żurawski, ur. Stawiski 1953 r., we wsi od urodzenia; data zapisu: 02.07.1977.

9. Ciemianka; inf. **Helena Trzonkowska**, ur. we wsi Brychy, rodzice z tamtych stron; od 50 lat mieszka w Ciemiance; kilka klas SP. Zapisała 07.04.1996 r. Wioleta Borkowska ur.19.06 1971 w Ełku, nauczycielka, wnuczka informatorki ze strony matki. (Rozpalanie ognia i pieczenie chleba)

11. Konopki Monety; inf. **Tadeusz Hołas**, ur. Konopki-Monety 1936 r., rodzice Konopki-Monety. Zap.: Bronisław Symański, ur. Kolno 1943 r., we wsi nie przebywa. data zapisu: 02.07.1977.

Gmina KOLNO (skrót **Koln**)

2. Filipki Duże; inf. **Zofia Dąbrowska**, ur.1909 r. Do szkoły chodziła dwie zimy. Zap. Anna Mieczkowska, ur. 1961 w Kownie, nauczyciel; w Filipkach Dużych przebywa od 1980 r. Data zapisu: 7.05.1996.

3. Glinki; inf. **Franciszek Kuczyński**, ur. Glinki 1919 r., 7 klas szkoły powszechnej, rodzice ur. o. Glinki, m. Brzeźno. Zap.: Bronisław

Szymański, ur. Kolno 1941 r., nauczyciel, mieszka w Glinkach od urodzenia; data zapisu: 02.07.1977 r.

7. Wykowo; inf. **Leokadia Szczech**, ur. Rydzewo 1906 r., gospodyni domowa, rodzice Kosaki. Rydzewo, 2 klasy. Zap.: Krzysztof Dzięgielecki?, ur. Kolno 1938 r., w miejscowości przebywa od urodzenia; data zap.: 16.06.1977 r.

9. Kosaki; inf. bd. Zap.: Maria Gutowska, ur. Łomża 1964 r., nauczyciel; data bd.

9-I. Kosaki; inf. **Zofia Wilczewska**, ur. 1943 r. Rodzice także w tej miejscowości – o. 1900, m. 1906; szkoła zawodowa. Zapisła 20.04.1998 studentka, Danuta Pietruszka.

10. Rydzewo Świątki; inf. **Jan Świąszkowski**, ur. Truszki-Patory 1913 r., 3 oddziały szkoły, rodzice ur. o. Triszki Botory, m. Bialiki. Zap. 16. 06. 1977 r. Teresa Pomichowska, ur. Kolno 1947 r., mieszka w Rydzewo-Świątki od urodzenia.

20a-I. Zaskrodzie; inf. **Bogdan Antoni Jabłoński**, ur. Zaskrodzie 1929 r., podstawowe, emeryt, poza wsią 1950-53 w wojsku, rodzice ur. m. Zaskrodzie 1911 r., o. Jabłoń -Markowięta 1909 r. Zap.: Izabela Kubrak, ur. Kolno 1982 r., III rok Filologia Polska, Uniwersytet w Białymstoku; data zapisu: 17.03.2004 r.

23. Niksowizna; inf. **Bronisław Milewski**, ur. Niksowizna 1899 r., samouk, rodzice ur. Niksowizna, Poredy. Zap.: Szczepan Wyrwas, ur. Winceta? 1950 r., mechanik, mieszka w N. od 1950 r. Data zapisu: 28.06.1977 r.

Gmina MAŁY PŁOCK (skrót M/Płock)

1. Korzeniste; inf. **Antoni Charubin**, ur. Poryte (4 km) 1901 r., 3 lata w wojsku w Stryju, dawniej rolnik, teraz prac. umysłowy, rodzice ur. Poryte, całe życie czyta b. dużo. Zap.: Halina Wasik, ur. Łomża 1928 r., nauczycielka, mieszka od 5 lat w Korzeniste; data zapisu: 09.01.1963 r.

1-I. Korzeniste, inf. **Mieczysław Sokółowska**, ur. Dzięgiele 1929 r., rodzice ur. Dzięgiele. Zap.: Eugenia Sobiewska, ur. Wiszowate 1935 r., choreograf?, mieszka w Korzeniste od 1967 r.; data zapisu: 20.06.1977 r.

1-II. Korzeniste; inf. **Czesław Odachowski**, ur. Korzeniste 1903 r., rodzice ur. Korzeniste. Zap.: Alina Śleszyńska, ur. Zabuzę 1948 r., plastyk, mieszka od 10 lat w Kolnie; data zapisu: 16.06.1977 r.

1-III. Korzeniste; inf. **Stanisława Staniszevska**, ur. Korzeniste 1913 r., rolniczka, ce ur. Korzeniste, 4 klasy. Zap.: Halina Wasik, ur. Łomża 1928 r., nauczycielka, mieszka od 3 lat w Korzeniste; data zapisu: 13.05.1961 r.

2-I. Józefowo; inf. **Piotr Kuczyński**, ur. Józefowo 1893 r., w carskim wojsku (I wojna św.), rolnik, rodzice ur. Józefowo. Zap.: Stefania Gudowska, ur. Mały Płock 1932 r., nauczycielka, mieszka od 3 lat w tym mieście; data zapisu: 24.02.1961 r.

2b. Budy Kozłówka; inf. **Witold Zuzga**, ur. Budy-Kozłówka 1930 r., murarz, rolnik, cieśla, wikliniarz, rodzice ur. Budy-Kozłówka (dziadek wypełniającego). Zap.: Grzegorz Podsiad, ur. Kolno 1983 r., zam. Budy-Kozłówka; data zapisu: bd.

2b-I. Budy Kozłówka; inf. **Henryka Nikonowicz**, ur. Szczytno 1924 r., szkoła powszechna 8 lat, 5 lat w niewoli, rolnik, rodzice ur. Płońsk. Zap.: Adam Zuzha, ur. Łomża 1983 r., zam. Budy-Kozłówka; data zapisu: bd.

3a. Mściwuje; inf. bd., zap.: bd., data zapisu: 29.04.1961 r.

3a-I. Mściwuje; inf. 1. **Katarzyna Cwalina**, ur. Mściwuje 1900 r., rolnik. Zapisła Władysława Fabiszewska, ur. Tybory-Trzcianka 1929 r., nauczycielka, we wsi od 1954 r.; data zapisu: bd.; inf. 2. bd., ur. Mściwuje 1902 r., rolnik i „prócz tego trudni się skupem”, rodzice ur. Mściwuje. Zap.: Edward Fabiszewski, ur. Wysokie Małe, pow. Łomża 1927 r., kowal, ślusarz, spawacz, we wsi od lipca 1962 r.; data zapisu: 14.12.1962 r.

4. Cwaliny Duże; inf. **Władysław Cwalina**, ur. Cwaliny Duże 1877 r., rolnik, rodzice ur. w tej samej wsi, zap.: jw.; data zapisu: 02.02.1963 r. „*Herbem wsi jest rycerz na koniu z szablą pod drzewem...*”; poza wsią 9 lat. Zapisła Krystyna Skrodzka, ur. Grajewo 1.01.1932, nauczycielka; mieszka w badanej wsi od 1966 r.

5-I. Mały Płock; inf. **Aleksander Cieślik**, ur. Mały Płock 1887 r., w 1905-1908 był w Ameryce, 1909-1910 służba wojskowa, rolnik, rodzice ur. Mały Płock. Zap.: Maria Tyszka, ur. Łomża 1910 r., nauczyciel, mieszka w MP od 1945 r.; data zapisu: 06.03.1961.

5-II. Mały Płock; inf. **Aleksander Cieślik**, ur. Mały Płock 1887 r., służył w wojsku rosyjskim 1914-1918, rolnik, rodzice ur. Mały Płock. Zapisła Maria Tyszka, ur. Łomża 1910 r., nauczyciel, mieszka w MP. od 17 lat; data zapisu: 17.12.1962 r.

7. Rogienice Wielkie; inf. **Józef Nitkiewicz**, ur. Kobylin Rogienice Wielkie 1942 r., poza wsią 9 miesięcy w wojsku, rolnik, podstawowe, rodzice ur. m. Kubra, o. Rogienice Wielkie. Zap.: Kamil Watras, ur. Łomża 1983 r., uczeń, zam. Rogienice Wielkie; bd.

8. Włodki; bd.

Gmina STAWISKI (skrót Stawis)

1. Dziegiele; inf. **Marianna Eugenia Mroczkowska**, ur. w 1936 r. w Chmielewie koło Nowogrodu. Zapisła 26.05.2000 studentka, Katarzyna Łukaszewicz, ur. 1978 r.

4. Romany; inf. **Telesfor Jeżewski**, ur. Romany, 1885 r., rolnik, 12 lat poza wsią w USA, rolnik, rodzice ur. Romany. Zap. Teresa Szczaińska, ur. Jurzec 1931? r., nauczyciel, we wsi od 1956 r.; data zapisu: 03.05.1965 r.

4a. Sokoły; inf. **Bolesław Sokołowski**, ur. Sokoły 1907 r., rodzice ur. m. Dzięgiele, o. Tafiły. Zapisała Anna Niedźwiecka, ur. Stawiski 1956 r., nie przebywa w Sokołach; data zapisu: 18.04.1976 r.

4a-I. Sokoły; inf. bd. Zap.: bd.; data zapisu: 08.05.1961 r.

4a-II. Sokoły; inf. **Janina Bagińska**, ur. Sokoły 1910 r., rolnik, rodzice ur. Sokoły. Zapisała Teodozja Cedrowska, ur. Zalesie 1940 r., nauczycielka, we wsi od 1959 r.; data zapisu: 18.01.1963 r.

4b. Ramoty; inf. **Sabina Gardocka**, ur. Ramoty 1933 r., wykonywany zawód: praca na roli, 4 klasy SP; rodzice ur. Ramoty. Zapisała Monika Wołczyńska, ur. Kolno 1980 r., I rok studiów; data zapisu: 01.06.2004.

10a. Poryte; inf. **Regina Mleczkowska**, ur. Poryte 1916 r., gospodyni, podstawowe, rodzice ur. Poryte. Zap.: Iwona Szymańska, ur. Kolno 1968 r., LO kl. IIb, zam. Kolno; data zapisu: 20.08.1984 r.

11. Budy Stawiskie; inf. **Marianna Sobota**, ur. Budy Stawiskie 1910 r., rodzice ur. m. Budy Stawiskie, o. Warszawa. Zap.: Zofia Rydzewska, ur. Stawiski 1962 r., uczennica, we wsi od urodzenia; data zapisu: bd.

11-I. Budy Stawiskie; inf. **Jan Chojnowski**, ur. Budy Stawiskie 1917 r., 1939-1945 w niewoli niemieckiej, 1945-1946 w wojsku, spotykał się z mieszkańcami innych części Polski, rolnik, rodzice ur. m. Dobrzyjałów, o. Budy Stawiskie. Zap.: Bolesław Rogowski, ur. Trzaski 1925 r., nauczyciel, we wsi od 1953 r.; data zapisu: 19.05.1961 r.

11-II. Budy Stawiskie; inf. **Władysław Józwik**, ur. Budy Stawiskie 1889 r., rolnik, przebywał w wojsku w Rosji, na Węgrzech, rodzice ur. m. Budy Stawiskie, o. Cydzyn. Zap.: Bolesław Rogowski, ur. Trzaski 1925 r., nauczyciel, we wsi od 10 lat; data zapisu: 28.01.1963 r.

11b. Ignacewo; inf. **Władysław Drozdowski**, ur. 1896 r., 3,5 roku w wojsku, rolnik, rodzice ur. m. Skupiny, o. Ignacewo. Zap.: bd.; data zapisu: 02.03.1961? r.

11b-II. Ignacewo; inf. **Jan Patalon**, ur. Ignacewo, 1893 r., rolnik, był w wojsku, w armii carskiej, przebywał w wielu miejscowościach w Rosji i w niewoli niemieckiej; rodzice ur. „w sąsiedniej wiosce”. Zap.: Franciszek Rogowski, ur. Trzaski 1911 r., nauczyciel, we wsi od 1959 r.; data zapisu: bd.

13. Jurzec Szlachecki; inf. bd. (nauczyciel). Zap. bd.; data zapisu: 7.06.1961 r.

Gmina TUROŚL (skrót **Tur**)

1. gmina TUROŚL; bd.

2. Leman; inf. ur. się w tej wsi w r. 1926. Przez 6 lat pracowała jako kucharka w Gdańsku. Ukończyła 4 klasy SP. Zapisała w 1961 r. Irena Górka, studentka Fil. Pol. UW.

2-I. Leman; inf. bd. Zap.: Janusz Grabowski, ur. Leman 1932 r., wyższe - geogr., nauczyciel, zam. Pisz; data zapisu: 25.01.1963 r.

2a. Ksebki; inf. **Aleksander Zadroga**, ur. Ksebki 1903 r., rolnik, rodzice ur. m. Dęby, o. Ksebki. Zap.: Józef Skrodzki, ur. Bialiki 1937 r., nauczyciel, we wsi od 1959 r.; data zapisu: 20.12.1967 r.

2a-I. Ksebki; inf. **Piotr Olszewski**, ur. Ksebki 1898 r., rolnik, poza wsią 2 lata w wojsku, rodzice ur. Ksebki. Zap.: Edward Lidacki, ur. Brzeście 1929 r., nauczyciel, we wsi od 1950 r.; data zapisu: 18.01.1963.

4. Wanacja; inf. **Teofila Aniśko**, ur. Wanacja 1910 r., rolniczka, rodzice ur. Wanacja. Zap.: Bronisław Aniśko, ur. Stara Kamionka 1905 r., nauczyciel, we wsi od 1926 r.; data zapisu: -2.03.1961 r.

4-I. Wanacja; inf. **Marceli Sadłowski**, ur. Wanacja 1894 r., rolnik, rodzice ur. Wanacja, czytany na tle religijnym. Zap.: Bronisław Aniśko, ur. Stara Kamionka 1905 r., nauczyciel, we wsi od 1926 r.; data zap.: 21.01.1963 r.

4-II. Wanacja; inf. **Antoni Siwik**, ur. Wanacja 1943 r., rolnik, 2 klasy, rodzice ur. m. w Niedźwiedziu, o. w Wanacji. Zap.: Marian Siwik, ur. Wanacja 1950 r., klasa IXa, zam. Pisz; data zapisu: 26.12.1967 r.

5. Cieloszka; inf. **Franciszek Pichlik**, ur. Cieloszka 1902 r., rolnik, poza wsią w Poznaniu, rodzice ur. Cieloszka. Zap.: Genowefa Szczech, ur. Górskie 1940 r., nauczyciel, we wsi od półtora roku; data zapisu: 09.03.1961 r.

5-I. Cieloszka; inf. **Stanisław Kowalczyk**, ur. Cieloszka 1930 r., rolnik, poza wsią w wojsku, rodzice ur. m. Cieloszka, o. Charubin. Zap.: Marian Okurowski, ur. Michry 1935 r., nauczyciel, we wsi od 1962 r.; data zapisu: 21.01.1963 r.

6. Nowa Ruda; inf. bd. Zap.: Stanisław Serafin, ur. Górszczyzna, nauczyciel, we wsi od 1953 roku; data zapisu: 29.04.1961 r.

6-I. Nowa Ruda; inf. **Stanisław Baldyga**, ur. Łączki 1923 r., rolnik, poza wsią 2 lata w Niemczech, rodzice ur. m. Leman, o. Łączki. Zap.: Martyna Jodełko, ur. Ciężkie 1941 r., nauczycielka, we wsi dwa lata; data zapisu: 18.01.1963 r.

6-II. Nowa Ruda; inf. **Szczepan Zalewski**, ur. we wsi Grądy, gm. Nowogród, pow. Łomża 1956 r., rolnik, 6 lat pracował na terenie gm. Turośl, rodzice ur. m. 1914 r. Nowogród, o. 1914 r. Grądy. Zap.: Sabina Szablak, ur. Kolno 1983 r., uczeń, zam. Nowa Ruda; data zapisu: bd.

8. Stare Kielcze; bd.

8-I. Stare Kielcze; inf. **Aleksandra Górka**, ur. 1914 r., 4 klasy SP. rolnik. Zap.: Bożena Popkowska, ur. Łomża 1969 r., studentka, we wsi okazjnie; data bd.

9. Lachowo; inf. **Aleksandra Górka**, ur. 1914 r., 4 klasy SP, rolnik.

Zap.: Bożena Popkowska, ur. Łomża 1969 r., studentka, we wsi sporadycznie; data zap. bd.

9-I., 9-II. Ptaki; bd.

11. Tyszki-Wądołowo; inf. **Zofia Niebrzydowska**, ur. Surawy 1925 r., 5 klas SP, rolnik, rodzice Antonina i Gustaw Koziccy. Zap.: Ewa Szczepankowska, ur. Szczuczyn 1974 r., uczennica, podstawowe, we wsi przebywa krótko; data zapisu: bd.

11-I. Tyszki-Wądołowo; bd.

13. gmina TUROŚL; bd.

POWIAT ŁOMŻA

Gmina JEDWABNE (skrót Jedw)

8a. Karwowo-Wszebory; inf. **Stanisław Mościcki?**, ur. Karwowo 1880 r., rolnik, w Rosji 1901 r. w czasie wojny z Japonią, był w Japonii, także w Chinach, 7 klas SP; rodzice ur. m. Witynie, o. Karwowo. Zap.: Aleksander Bargłowski, ur. Okrasin pow. Grajewo 1912 r., nauczycielka, we wsi od 8 lat; data zapisu: 18.03.1964 r.

11a. Szóstaki; inf. **Józefa Brajczewska**, ur. Makowskie 1892 r., gospodyni domowa, przebywała w innej wsi koło Olsztyna, 2 kl. SP., rodzice ur. m. Kamionki, o. Makowskie. Zap.: Jadwiga Sierbińska, ur. Szóstaki 1949 r., zam. Szóstaki; data zapisu: bd. „Na tych ziemiach mieszkał Dąbrowski, który miał 6 palców, stąd nazwa wsi”.

14-I. Janczewo; inf. **Stanisław Mocarski**, ur. 1908 i **Marianna Mocarska**, ur. 1912, oboje ur. w Janczewie. Inf. 1 przebywał blisko 3 lata w niewoli niemieckiej; inf. 2 - 3 lata w Rosji w okresie wczesnego dzieciństwa. Zapisła Joanna Białobrzewska, III rok Fil. Pol. (wybrane nazwy i tekst ciągły). Data zapisu: bd.

17. gmina JEDWABNE; inf. bd.

17a. Konopki Tłuste; inf. **Irena Mościcka**, ur. Karbowo 1925 r.; 7 klas SP. Zap. Urszula Górską, ur. w Warszawie 26.02.1980, ucz. SP nr 3 w Piastowie. Data zapisu: 18.07. 1992 r.

18. gmina JEDWABNE; inf. bd.

19. Przestrzele; inf. **Jadwiga Burzyńska**, ur. 20.10.1914 r. w Kubrze Nowej, gm. Przytuły. Od 1938 r. w Przestrzelach; 5 klas SP. Zap. 28.12.1997 studentka, Marzena Dzienkiewicz, ur. Łomża 1976.

20. Korytki; inf. **Teresa Kosińska**, ur. 1933 r. we wsi Waśki, 7 klas SP. Zap. Monika Zachewicz, ur. 11.03.75, zam. w Warszawie, ucz, VI LO im. L. Kruczkowskiego; data zapisu: lipiec 1992.

21. Konieckie; inf. **Irena Karwowska**, 7 klas SP; Zap. Hanna Kubrak, ur. 27.11.1975, zam. Warszawa, ucz. VL LO im. L Kruczkowskiego. Data zapisu: 21.07. 1992.

Gmina ŁOMŻA (skrót Łom)

1. Jednaczewo; inf. **Stanisława Pieloch**, ur. 07.03.1920 w Stanach Zjednoczonych. Zapisała Wioleta Markowska 25.05.1996. Pytania C D E H,

6a. Boguszyce; inf. Aleksandra Pazych, ur. Boguszyce 1891 r. Od pyt.1 do 29 inf. był dziadek **Piotr Cholewicki**, lat 78. Zap.: Zofia Kaszuba, PST; data zapisu: 06.10.1974.

6b. Stara Łomża; inf. **Wiktor Drozdowski**, ur. Stara Łomża 1900 r., nauczyciel, we wsi do 1923 r., rodzice ur. m. Borzenica 1865 r. o. Stara Łomża 1867 r. Zap.: jw. zam. Świętajno pow. Szczytno; data zapisu: 15.03.1963 r. „Góra królowej Bony (zburzony zamek obronny”.

7a. Jarnuty; inf. **Jan Jankowski**, ur. Jarnuty 1905 r., rolnik, rodzice ur. Jarnuty, zap.: Józef Burzynowski, ur. Kołaki pow. Zambrów 1920 r., nauczycielka, we wsi od 10 lat; data zapisu: 13.03.1964 r.

12. Gielczyn; inf. **Zofia Niebrzydowska**, ur. Surawy 1925 r., 5 klas SP, rolnik, rodzice Antonina i Gustaw Koziccy. Zap.: Ewa Szczepankowska, ur. Szczuczyn 1974 r., uczennica, podstawowe, data zapisu: bd.

16a. Modzele Stare; inf. **Celina Jemielity**, ur. 9.11.1923 r. w Modzelach w 1894 r., m. W tym samym roku we wsi Modzele Wypychy. Poza wsią przebywała w Olsztynie około 8 miesięcy i Okartowie ok. 3 lat. 7 klas SP. Zap. Agnieszka Gigol, ur. 1978 r. w Zambrowie, studentka; data zapisu 29.04.2000 r.

19. gmina ŁOMŻA; bd.

Gmina MIASTKOWO (skrót Miast)

4. Miastkowo; inf. **Bronisława Kozłowska**, ur. Miastkowo 1897 r., ojciec ur. Osowo k. Kolna, matka ur. Rzepin k. Ostrołęki. Zap.: Zofia Kozłowska (córka), ur. Miastków 23 r., kier. Biblioteki; data zapisu: bd.

Gmina NOWOGRÓD (skrót Nowog)

3-II. Nowogród; informatorką i wypełniającą kwestionariusz była Karolina Kozikowska, ur. 7.01.1983 r. w Kolnie., uczennica, zam. Nowogród; data zapisu: bd.

7a-I. Jankowo Młodzianowo; inf. **Bolesław Chojnowski**, ur. Jankowo-Młodzianowo 1900 r., rolnik, 2 lata w wojsku, rodzice ur. Jankowo-Młodzianowo. Zap.: Jan Konopka, ur. Kubrzany 1932 r., nauczyciel, 10 lat we wsi; data zapisu: 12.03.1964r.

Gmina PIĄTNICA (skrót Piąt)

7a. Kownaty; inf. Anna Koryszewska, ur. Kownaty 1905 r., rodzice ur. Kownaty; zap.: Eugeniusz Wędołowski, ur. Kownaty 1955 r., uczeń; data zapisu: bd.

20a-I. Rakowo Boginie; inf. **Zofia Sawicka**, ur. Rakowo-Boginie 1905 r., 4 klasy szkoły powszechnej, rodzice ur. Rakowo-Boginie zap.: Jan Godlewski, ur. Rakowo-Boginie 1954 r., uczeń PST w Łomży. data zapisu: bd. inf. j. w. oprócz: ur. 1903 r., 5 klas szkoły powszechnej. Zap. j.w., kl. III b PST w Łomży. data zapisu: 06.10.1974 r. 2 kwestionariusze.

22. Siemień; inf. **Aleksander Sawicki**, ur. Siemień 1898 r., rolnik, poza wsią 1918-1920, rodzice ur. Siemień. Zap.: Bronisława Sierżputowska, ur. Przemyśl 1902 r., nauczycielka, we wsi od 1932 r.; data zapisu: 25.01.1964 r.

Gmina PRZYTULY (skrót Przyt)

5. Wilamowo; inf. **Ewa Chojnowska**, ur. Wilamowo 1889 r., dawniej była krawcową, rodzice ur. m. Wilczewo, o. Wilamowo. Zap.: Teresa Zejer, ur. Wilamowo 1950 r., klasa 11; data zapisu: 31.12.1967 r.

Gmina ŚNIADOWO (skrót Śniad)

6. Wierzbowo; inf. **Leokadia Żebrowska**, ur. Szczepankowo, 1902 r., rodzice ur. Szczepankowo. Zap. **Zofia Kaszuba**, ur. Boguszyce 1953 r., we wsi od urodzenia; data bd.

12. Śniadowo; inf. **Janina Kaliściak**, ur. Śniadowo, 1900 r., gospodyni domowa, rodzice ur. Śniadowo. Zap. **Janina Kamińska**, ur. Klepaczew 1938 r., nauczycielka, we wsi od 6 lat; data zapisu: 11.05.1965 r.

Gmina WIZNA (skrót Wizn)

2. Nielawice; inf. **Władysław Borowski**, ur. Nielawice, 1910 r., rolnik, rodzice ur. Nielawice; zap. **Jadwiga Nieciecka**, ur. Zanklewo pow. Łomża 1930 r., nauczycielka, we wsi od 7 lat; data zapisu: 10.02.1963 r.

6. Wizna; inf. **Czesława Brzozowska**, ur. 1927 r. w Wiźnie, rodzice także w tej miejscowości; nie wyjeżdżała, ukończyła 5 klas SP. Zapisaly **Agata i Małgorzata Bernatowicz**, ur. w Warszawie w 1977 i 1978 r., uczennice LXVII LO przy Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Data zapisu: 118.03.1993. KK.

6a. Janczewo; inf. **Stefania Wilczewska**, ur. w 1929 r. w Grądach Wonieckich, w Janczewie od 1940 r.; 3 klasy SP. Zapisaly na obozie gwarożnawczym 22.07.1993 r. uczennice: **Urszula Kozłowska i Agata Górniak** z Piastowa oraz **Karolina Pogórska** z Warszawy.

6a-I. Janczewo; inf. **Stanisław Gałczyk**, ur. Janczewo, 1903 r., 2 klasy SP. Zap. Mieczysław Gałczyk, uczeń, Łomża; data zapisu: 10.10.1974 r. KK.

7-I. Kramkowo; inf. **Jan Malinowski**, ur. Kramkowo, 1894 r., rolnik, poza wsią wojsko 5 lat i niewola (Rosja, Włochy, Jugosławia, Czechosłowacja i Węgry), rodzice ur. m. Srebrowo, o. Kramkowo. Zap. Maria Szczawińska, ur. Jedwabne 1930 r., nauczycielka, we wsi 10 lat; data zapisu: 06.04.1964 r.

Gmina ZBÓJNA (skrót Zbój)

5*. Gawrychy; I inf. **Genowefa Bajno**, ur. Gawrychy 1925 r., podstawowe, poza wsią na robotach przymusowych w Niemcy - Bawaria, rodzice ur. m. Gawrychy 1905 r., o. Zbójna 1907 r.; II inf. **Roman Kisiel**, ur. Mątewica k/Nowogrodu, 1931 r., rodzice ur. m. 1906 r., o. 1907 r. Zap.: Julia Jastrzębska, ur. Warszawa 1984 r., uczennica Uniwersytet w Białymstoku, I rok FP, zam. Kolno; data zapisu: bd. „Gawrychy od *gawra* - leże zimowe niedźwiedzia”

5-I. Gawrychy; inf. **Antoni Gawrych**, ur. Gawrychy 1895 r., rolnik, poza wsią 3 mieś. w I wojnie światowej, rodzice ur. m. Skroda-Ruda, o. Gawrychy, działacz społ., prezes Koła ? Zap.: Jan Edward Lemański, ur. 1931 r., nauczyciel, we wsi od 5 lat; data zapisu: 22.02.1961 r. inf. **jw.**, poza wsią w 1920r. w wojsku - Modlin, Białystok. Zap.: Zygmunt Kozioł, ur. Dobry Las 1936 r., nauczyciel, we wsi od 1962 r.; data zapisu: 04.02.1963 r. „Herb wsi - Piękna Gawrychowa na niedźwiedziu”

8. Zbójna; inf. **Bolesław Domański**, ur. Zbójna 1916 r., kowal, poza wsią 1938-39 wojsko, rodzice ur. Kolno. Zap.: Stanisław Wiśniewski, ur. Nosarzewo Dolne, pow. Mława 1901 r., nauczyciel, zam. Olsztyn; data zapisu: Wywiad przeprowadzony w Szpitalu Woj. w Olsztynie w styczniu 1968 r.

10. Pianki; inf. **Franciszek Parzych**, ur. Pianki 1885 r., rolnik, rodzice ur. m. Zbójna, o. Pianki, kontakty z ludźmi mówiącymi gwarą kurpiowską. Zap.: Hieronim Masłowski, ur. Zaborowo 1933 r., nauczyciel, we wsi od 1959 r.; data zapisu: 16.05.1961 r.- nazwa gwarowa *Cygańska wieś*, „50 lat temu kwaterowali tu Cyganie”; - „Część Piank *Tabory-Rzym*” związana jest z legendą o Twardowskim, który ze swym taborem zatrzymał się w tutejszej karczynie”- „wyrabia się firanki i serwety z nici”.

POWIAT MOŃKI (skrót Moń)

Gmina GONIĄDZ (skrót Gon)

3-II. Osowiec; inf. **Wiktoria Cybulska**, ur. 1890 r. w Osowcu, gospodyni, klasa SP. Zapisła Halina Zwolińska, ur. 1950 r. w Osowcu, kl. XIb.

4. Szafranki; inf. **Anna Parda**, ur. 17.07.1920 Wejda; o. ur. 1869 r. na Kurpiach; m. też w miejscowości Wejda; małżonek ur. w Szarankach. Trzy i mieszkała w Łomży u wnuczek. Ukończyła 4 klasy SP w Wejdzie. Zapisała Anna Litkowiec, ur. Giżycko 1974, studentka.

5. Goniądz; inf. **Zofia Milewska**, ur. Goniądz 1915, 6 klas SP; rodzice z tej miejscowości. Zapisała Małgorzata Czajkowska, ur. Mońki 1975, uczennica. data zapisu: 8.11.1993 r.

5-I. Goniądz; inf. **Cecylia Pisanko**, ur. Goniądz 1922, miejsce ur. rodziców Budy. Zapisała Bogumiła Komosińska, ur. Szczuczyn 1875 r., uczennica. Data zapisu: 8.11.1993 r.

13. Kramkówka Mała; inf. **Stanisław Chalustowski**, ur. Mścichy 1921 r., 4 oddziały, rodzice ur. m. Karwowo, o. inf. nie wie; zap.: Grażyna Huszaluk, ur. Parczew 1968 r., uczennica, Dorota Kaliszewska, ur. Międzyrzec Podlaski 1966 r., uczennica, data zapisu: 16.07.1984 r.

14. Kramkówka Duża; inf. **Władysława Rutkowska**, ur. 1923 r. w badanej wsi; rodzice też w tej miejscowości, o. – 1890, m. -1894; ukończyła 7 klas SP. Zapisała Justyna Dąbrowska, ur. Białystok 1974, studentka. Data zapisu: 31.05.2000 r.

Gmina JAŚWIŁY (skrót Jaśw)

1. Zabiele; inf. **Leokadia Komosa**, z domu Horoszko, ur. w 1915 r. w Jatwiezi Dużej, w Zabieliu od zamążpójścia; 4 klasy SP. Zapisała 15.05.1994 r. Barbara Krysztopa, ur. w 1972 r. w Dąbrowie Białostockiej, nauczycielka.

2. Dolistowo Stare; inf. **Irena Milewska**, ur. 1828 r w Dolistowie, 3 lata poza badaną wsią, ukończyła XI-latkę sowiecką. Rodzice pochodzą też z Dolistowa. Zapisała (od pyt. 30) Małgorzata Czajkowska, ur. Mońki 1975, uczennica. data zapisu: 15.10.1993 r.

Gmina KNYSZYN (skrót Knysz)

7. Nowiny Kasjerskie; inf. **Waleria Wojtulewicz**, ur. w 1910 r. w Nowinach Kasjerskich. Nagrała Urszula Kowalczyk. Data nagrania 05.06.1997 r.

Gmina TRZCIANNE (skrót Trzcian)

1. Zubole; inf. **Julia Kamińska**, ur. Zubole 1898 r., poza wsią 3 lata, 4 klasy szkoły rosyjskiej, rodzice ur. Zubole. Zap.: Roxana Szumowska, ur. Zambrów 1968 r., uczennica, zam. Zambrów; data zapisu: 18.07.1984 r.

POWIAT OSTRÓW MAZ. (skrót OSTRÓW/M)

Gmina ANDRZEJEWO (skrót Andrż)

1. Króle Duże; inf. **Genowefa Nowacka**, ur. 1.10.1938 r. w Królach Dużych. Zapisała uczennica (bd.), Dominika Duda. Data zapisu: 01.03.2018.

4. Andrzejewo; inf. **Zofia Cholewicka**, ur. Andrzejewo - 1950; rodzice także tu urodzeni – 1907 -1914. Zapisała 23.02-2018 wnuczka, Magdalena Cholewicka, ucz. kl. IIIa SP.

4-I. Godlewo-Gorzejewo; inf. **Małgorzata Godlewska**, ur. w 1964 r., wykształcenie wyższe. Zapisała 28.02.2018 r. wnuczka informatorki, Julia Godlewska, ucz. SP nr 2.

15. gmina ANDRZEJEWO; bd.

Gmina BOGUTY PIANKI (skrót Bog/P)

23-I. Boguty Pianki; inf. **Mirosław Zakrzewski**, ur. Boguty 1959, wykształcenie średnie; działalność gospodarcza. Zap. Julia Millak, ucz. kl I E LO w Ostrowi Maz.

Gmina NUR

1. gmina NUR; bd.

4., 4-I. gmina NUR; bd.

5. gmina NUR; bd.

10-I. Kramkowo Lipskie; inf. **Aniela Wojtkowska**, c. Mariana i Marianny, ur. Kramkowo 1905 r. rodzice ur. Kramkowo. Zap.: Teodozja Ślepowrońska, ur. Kramkowo 1931 r., rolniczka, we wsi od urodzenia.

10-II., 10-VI. Kramkowo Lipskie; bd.

11. Ołtarze-Gołacze; inf. **Mieczysław Zakrzewski**, ur. w badanej wsi 25.04.1929 r. O. też tutaj w 1885 r., m. we wsi Białe Gieski w 1896 r.; rolnik, 7 klas SP, poza miejscowością w latach 1950-1953. Zapisała córka, Alina Zakrzewska-Skłódowska, nauczyciel SP w Nurze. Data zapisu: 22.01.2018 r.

11-I. Ołtarze-Gołacze; inf. **Irena Sierota**, ur. Ołtarze-Gołacze 15.12.1932 r. O. ur. w 1911 r. w tej wsi, m. w 1912 w Strękowie; rolnik, 7 klas. Zapisała Alina Zakrzewska-Skłódowska, nauczyciel SP w Nurze. Data zapisu: 22.01.2018 r.

11-II. Ołtarze-Gołacze; inf. **Jadwiga Zofia Ołowska**, ur. 18.10.1932 Zakrzewo-Słomy; o. 1906 Zuzela Parcela, m.1898 Rostki Wielkie; trzy klasy SP. Zapisała Alina Zakrzewska-Skłódowska, por. 11.

11-III. Ołtarze-Gołacze; inf. **Krystyna Tymińska**, ur. w badanej wsi 19.03.1929 r.; rolnik, 3 klasy SP; o. tu ur., m. 1902 r. w Zuzeli.

11-IV. Ołtarze-Gołacze; inf. **Regina Sieniawska**, ur. 07.09.1948, o. 1924, m. 1929, wszyscy ur. w badanej wsi. Inf. wykształcenie średnie, technik elektro-mechanik. Eksplorator por. 11.

11-V. Ołtarze-Gołacze; inf. **Maria Krystyna Kamińska**, ur. w Uszy Wielkiej 8.12.1945 r., rolnik 7 klas SP, kuzynka. O. ur. w 1912 r we wsi Ołtarze Gołacze, matka 1921 w Uszy Wielkiej. Zapis jak wyżej.

11-VI. Ołtarze-Gołacze; inf. **Krystyna Mazur**, ur. Ołtarze Gołacze 1953. Rodzice ur.1928 r.w tej samej wsi. Zapis jak wyżej.

11-VII. Ołtarze-Gołacze; inf. **Anna Szulborska**, ur.Ołtarze Gołacze 1927 r.; o. też tam w 1895 r., m. w Janczewie w 1905 r. 7 klas SP.

14. gmina NUR; bd.

23., 23-I. gmina NUR; bd.

Gmina **OSTRÓW-MAZ.** (skrót **Ostr/M**)

17. gmina OSTR/M

34. gmina OSTR/M

30. gmina OSTR/M

39-I. gmina OSTR/M

Gmina **ZARĘBY KOŚCIELNE** (skrót **Zar/K**)

2. Świerże Zielone; inf. **Helena Rytel**, ur. Świerże Zielone 1895 r., rodzice ur. m. o. Świerże Zielone, zap.: Irena Żochowska, nauczycielka.

6-I. Kietlanka; inf. **Maria Niemira?**, ur. Kępiste Borowe 1932 r. Zap.: Helena Kietlińska, ur. Kietlanka 1952 r., rolnik, we wsi od 1950 r.; data zapisu: 07.01.1977 r.

POWIAT WYSOKIE MAZ. (skrót **WYSOKIE/M**)

Gmina **KLUKOWO**

4. Klukowo; inf. **Halina Łapiak**, ur. 08.03.1926 we wsi Szepietowo Janówka, o. w tej wsi, matka – w Trojanówku. W Klukowie mieszka od 20 roku życia, ukończyła SP. Ma wykształcone dzieci. Zapisała Grażyna Małanowska, ur. 1977 r. Wysokie Maz., studentka. Data zapisu: 10.01.1999.

Gmina **KOBYLIN-BORZYM** (skrót **KobB**)

4. Kobylin Borzymy; inf. **Teresa Babińska**, ur. Kobylin Pogorzałki 1933 r., 7 klas SP; rodzice ur. Kobylin Pogorzałki, m. 1904 r., o. 1906 r. Zap.: Agnieszka Gosk, ur. Białystok 1984 r., uczennica, I FP UwB; data zapisu: 02.11.2003 r.

Gmina SOKOŁY

3. Waniewo; inf. główna **Eugenia Sokół**, inf. pomocniczy **Mieczysław Sokół**, obje ur. w Waniewie: 1931 i 1926; o. ur. 1895 r. Waniewo, m. 1902 w Bokinach. Wykształcenie SP. Zap. Agnieszka Artemiuk, Białystok 1977, studentka, wnuczka głównej inf. Data zapisu: 12.01.1999.

POWIAT ZAMBRÓW

Gmina KOŁAKI KOŚCIELNE

6. Kołaki Kościelne; inf. **Janina Magdalena Modzelewska**, ur. w Kołakach Kościelnych w 1937 r. Rodzice też w tej miejscowości: o. 1901, m. 1902. Mąż – 1931 Modzele, 4 klasy SP, babcia eksploratorki ze strony ojca. Zapisała Marta Modzelewska, ur. w Zambrowie w 1981 r., studentka III r, Fil. Pol. Data zapisu: 29.12.2004.

6-I. Kołaki Kościelne; inf. Regina Dworakowska, ur. USA - Nowy Jork 29. 02.1916 r. W 1922 r. przyjechała do Polski i osiedliła się w Kołakach. Ukończyła 5 klas SP' Dzieci mieszkają w mieście. Zapisała 27.05.2000 r. Agnieszka Szakiej, studentka UwB, ur. Białystok 1978.

Gmina RUTKI (skrót **Rut**)

14. Wybrany-Gosie; inf. **Aleksander Czajkowski** ur. 1.05.1921 w Wybranach; w szkole 7 lat, rolnik jak ojciec. Odpowiedzi na pytania z działów ABC (do pyt 67) zapisała Barbara Czajkowska, ur. 29.09.1972 r. w Zambrzycach Starych; nauczycielka. Data zapisu: 05.1996.

Gmina SZUMOWO (skrót **Szum**)

3. Szumowo; inf. **Marianna Kafel**, ur. w 1907 r. w Żabikowie, gm. Szumowo, rolnik, 3 klasy SP. Wywiad przeprowadziła Małgorzata Brodecka, studentka III roku Fil.Pol., posługując się kwestionariuszem prof. dr hab. Barbary Bartnickiej (UW): "Żywnienie człowieka" do pyt. nr 100. Data zapisu: 05.1996.

11. Srebrny Borek; inf. Wanda Sobotko, ur. w 1935 r. Zap. Elżbieta Ławecka-Sobotko; data zapisu: 05.1966.

BYŁE WOJEWÓDZTWO ŁOMŻYŃSKIE

Zeszyt III

Technika ludowa

XVII. Przygotowywanie pokarmów

A. Czerpanie wody

1. Woda (PAN-XVII -1). Zwrócić uwagę na akcent.

woda	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Grab 1, Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I, Rut 14)
------	--

Objaśnienia inf.: 'Jek mogła sie nazywać, woda chyba' (Jedw 19)

2. Kij do wyciągania wody z płytkiej studni (kulas, kulka, kluczka) (PAN-XVII -2), (KSI-VI-12), (AGM-II-II-1)

<i>klucka</i>	GRAJEWO (Radz 4, 10-I, Raj 9b, 16, 16a, Szczucz 5-I, 12); KOLNO (Stawis 11b, Tur 1, 2, 2a, 8, 11); ŁOMŻA (Łom 6a, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 5-I),
kluczka	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 8-II, 10, Raj 9a-I, Szczucz 5, 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 4a, 11-I, 13, Tur 4, 5, 6, 9, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, 21, Łom 6a, 12, Miast 4, Piłat 5a, 7a, 20a-I, Wizn 6a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 4, 5, 13, 14); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I, Rut 14)
kulas	GRAJEWO (Graj 23-III); KOLNO (Stawis 11); ŁOMŻA (Śniad 6)
kij	ŁOMŻA (Jedw 20)
bosak	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7);
tyczka	KOLNO (Stawis 1)
<i>tycka</i>	KOLNO (Stawis 4a-I)
żuraw	MOŃKI (Jaśw 1); ZAMBRÓW (KoK 6)
smyk nn.	MOŃKI (Knysz 7) KOLNO (Grab 1); ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Knysz 7)

3. Studnia z żurawiem (*żuraw*)

(PAN-XVII -3), (KSŁ-VI-13), (KK-I-2-1), (AGM-II-II-2)

<i>żuraw</i>	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, 27, 27-III, Radz 1-III, 4, 8-II, 10, Raj 9a-I, Szczucz 5, 6); KOLNO (Grab 1, 11, Koln 7, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1, 1-I, II,III, 2-I, 2b, 2b-I, 4, 5-I, 7, Stawis 4a, 4b, 11, 13, Tur 4, 4-II, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, Łom 6, 6a,12, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Wizn 6, Zbój 5*); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 10-I,II,VI, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4); ZAMBRÓW (KolK 6-I, Rut 14)
<i>zuraw</i>	GRAJEWO (Radz 10-I, Raj 9b, 16, 16a, Szczucz 5-I); KOLNO (M/Ploc 3a, Stawis 11-I, 11b, Tur 2a, 8); ŁOMŻA (Śniad 6, Zbój 5-I)
<i>na zuraw</i>	KOLNO (Tur 6)
<i>zuraś</i>	MOŃKI (Gon 5),
<i>zuraś ze studnio</i>	KOLNO (Tur 2)
<i>żurow</i>	GRAJEWO (Szczucz 7);
<i>zoroż</i>	KOLNO (Tur 1, 5)
<i>żurawiec</i>	GRAJEWO (Radz 4a); OSTRÓW/M (Nur 11)
<i>studnia z żurawiem</i>	GRAJEWO (Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 20a-I, Stawis 4a-I); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 19); ZAMBRÓW (KolK 6)
<i>studnia z żorawiem</i>	ŁOMŻA (Zbój 10); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>studnia na żuraw</i>	ŁOMŻA (Jedw 11a, Przyt 5, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 3-II);
<i>studnia</i>	KOLNO (Koln 3, Stawis 1); ŁOMŻA (Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4);
<i>cembrzyna</i>	OSTRÓW/M (Nur 14)
<i>cembrowina</i>	KOLNO (Stawis 10a);
<i>cymbrowina</i>	OSTRÓW/M (Nur 5)
<i>zdrębienica</i>	ŁOMŻA (Nowog 3-II)
<i>zdrębina</i>	OSTRÓW/M (Nur 11-V)
<i>zrębina</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
<i>pogródki</i>	OSTRÓW/M (Andrz 4)
<i>gródka</i>	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
<i>grodzia</i>	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
<i>socha</i>	MOŃKI (Knysz 7)
<i>nn.</i>	GRAJEWO (Raj 6a, Szczucz 12); KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 6b, 20, Zbój 8); MOŃKI (Gon 14); OSTRÓW/M (Nur 4, 4-I, 11, 11-I, 23-I)

Objaśnienia inf.: *‘Kiedyś to był żuraw zakopany i śmiga, i kluczka, i sie tak ciągało wodę i dopiero sie sszczepiało u kluczki takie okucie i kubel sie czerpało, i sie czerpało wodę i wyciągało sie; zamiast pajpow to zrębina drzewiana, z pajpy to cementowa; zrębina z drzewa zrobiona i zapuszczana, wydostawali wodę, kiedyś drzewianech więc było jak cementowech’ (Rut 14).*

3a. Kręgi do studni

zdrębina	OSTRÓW/M (Nur 11-V)
----------	---------------------

3b. Krypta

krypta	ŁOMŻA (Jedw 17)
--------	-----------------

4. Słup stojący przy studni z żurawiem (żuraw, rosocha, słup)

(PAN-XVII -4), (KSI-VI-14), (KK-I-2-2), (AGM-II-II-3)

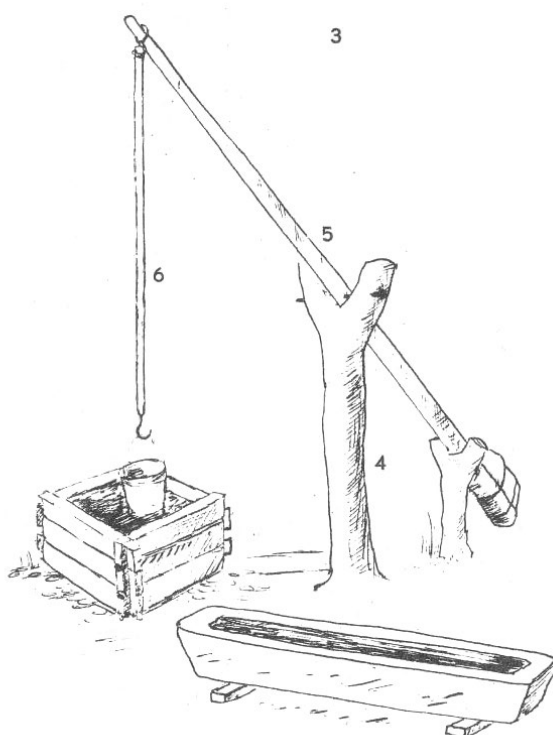
podpora	ŁOMŻA (Jedw 11a)
podstawa	KOLNO (M/Płoc 2b)
zuraw	GRAJEWO (Raj 9b, 16, 16a); KOLNO (Stawis 11-I, 11b); ŁOMŻA (Zbój 5-I, 8)
żuraw	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Radz 10, Raj 9a-I, Szczucz 5, 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 1, 11, Koln 9-I, 23, M/Płoc 3a, Stawis 11, Tur 4-II); ŁOMŻA (Jedw 17, 21, Łom 16a)); MOŃKI (Gon 13); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 11, 14, 23-I, Zarębk 2, 6-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
żuraś	MOŃKI (Gon 4)
zoraw	ŁOMŻA (Zbój 10)
żorawh’	ŁOMŻA (Łom 6a)
zuraś	KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Łom 6a,
dziuraw	GRAJEWO (Szczucz 5-I)
żurawiec	OSTRÓW/M (Nur 11)
rosocha	GRAJEWO (Graj 22, Radz 4, 10-I, Szczucz 12); KOLNO (Koln 3, M/Płoc 1-I, 2-I, 2b-I, 4, Stawis 4a, 13, Tur 5, 8); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 12, Przyt 5); MOŃKI (Gon 3-II, 5-I); OSTRÓW/M (Nur 5); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (Rut 14)
socha	ŁOMŻA (Zbój 5*); MOŃKI (Knysz 7)
słup	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 1-III, 8-II, Szczucz 7); KOLNO (Koln 7, 10, 20a-I, M/Płoc 1-II,III, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 10a, Tur 1, 2a, 4, 9, 9-I, 11); KOLNO (Tur 6, Stawis 1), ŁOMŻA (Jedw 18, Łom 6, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Wozn 6, 6a); MOŃKI (Gon 5), OSTRÓW/M (Nur 10-I, 23-I); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
stojak	ŁOMŻA (Łom 19, Nowog 3-II)

zdrab	ŁOMŻA (Nowog 3-II)
źrąb	MOŃKI (Jaśw 1)
bosak	MOŃKI (Gon 14)
kruczek	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
nn.	GRAJEWO (Radz 4a, Raj 6a); KOLNO (M/Ploc 1, 7, Stawis 4b, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 6b); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 4, 4-I); WYSOKIE/M (KobB 4)

5. Belka, która się waży na tym słupie (*śmiga, smyk*)

(PAN-XVII -5), (KSI-VI-15), (KK-I-2-3), (AGM-II-II-4)

żuraw	GRAJEWO (Graj 27-III); KOLNO (Koln 20a-I, M/Ploc 1, 2b, Stawis 10a); ŁOMŻA (Jedw 11a, Łom 19, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 20a-I, Przyt 5); OSTRÓW/M (Nur 5); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
zuraw	KOLNO (Stawis 4a-I); ŁOMŻA (Łom 6b)
zuraś	KOLNO (Tur 2)
smyk	GRAJEWO (Graj 22, 27, Radz 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 5-I, Stawis 11, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2-I, 4, 4-II, 5, 9, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, 21, Łom 19, Piąt 7a, Śniad 6); MOŃKI (Gon 3-II, 4, 5-I)
smyczyna	ŁOMŻA (Zbój 5-I)
belka	ŁOMŻA (Łom 19); MOŃKI (Gon 5, 13);
śmiga	GRAJEWO (Graj 8, 23-III); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 3a, 4, Stawis 4a, Tur 8, 9-I); ŁOMŻA (Łom 12, Piąt 5a, Zbój 8); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarebK 2); ZAMBRÓW (Rut 14)
śniga	KOLNO (Stawis 1, 1-I); ŁOMŻA (Łom 6a, Zbój 10)
kluczka	KOLNO (Grab 1)
tyczka	KOLNO (Stawis 1)
drag	KOLNO (Tur 6)
słup	KOLNO (Stawis 1)
dęga	ŁOMŻA (Zbój 5*)
korba	ŁOMŻA (Wizn 6a)
socha	MOŃKI (Knysz 7)
nn.	GRAJEWO (Radz 4a, 1-III, 10, Raj 6a); KOLNO (Koln 2, 7, M/Ploc 2b-I, Stawis 4b); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 16a); MOŃKI (Gon 14, Jaśw 1); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 4, 4-I, 11, 11-I, 14, ZarebK 6-I); WYSOKIE/M (KobB 4)



6. Drażek zawieszony u belki żurawia (*kluczka, kluczka*)

(PAN-XVII -6), (KK-I-2-4), (AGM-II-II-5)

czerpak	KOLNO (Koln 9-I); OSTRÓW/M (OstrM 39)
kluczka	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 1-III, 4, 8-II, Raj 9a-I, Szczucz 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 1, Koln 9-I, 20a-I, M/Płoc 1-III, 2-I, 2b, 3a, 4, 5-I, 7, Stawis 1-I, 11-I, 13, Tur 2-I, 4, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 21, Łom 19, Nowog 3-II, Przyt 5, Wizn 6a, Zbój 5*, 10); MOŃKI (Gon 4, 5, 13); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 4-I, 5, 11-I, III, IV, V, VII); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I, Rut 14)
<i>klucka</i>	GRAJEWO (Radz 4a, 10-I, Raj 9b, 16, Szczucz 5-I, 12); KOLNO (Stawis 4a-I, 10a, 11b, Tur 1, 4-II, 2a); ŁOMŻA (Jedw 11a, Łom 6a, 6b, Zbój 5-I, 8); MOŃKI (Gon 3-II, 5-I)
klucz	MOŃKI (Jaśw 1)
tyczka	KOLNO (M/Płoc 1, 7, Stawis 1, 4b); OSTRÓW/M (Nur 4, 11, 11-II, 23-I)
kulka	GRAJEWO (Szczucz 7);
smyk	MOŃKI (Knysz 7)
nn.	GRAJEWO (Raj 6a); KOLNO (M/Płoc 2b-I, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 14, 21); WYSOKIE/M (KobB 4)

7. Studnia z korbą (PAN-XVII - 7)

studnia	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 19, 20); MOŃKI (Gon 5, 13, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4)
studnia na korbę	ŁOMŻA (Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4); WYSOKIE/M (Sok 3)
studnia z korbą	ZAMBRÓW (Rut 14)
studnia na kolbę	ŁOMŻA (Łom 6a)
studnia z kolbą	KOLNO (Stawis 1); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
studnia na wał	MOŃKI (Knysz 7); ZAMBRÓW (KoIK 6)
studnia na wałek	MOŃKI (Gon 5-I)
studnia z wałkiem	ŁOMŻA (Jedw 21)
studnia na pompę	ŁOMŻA (Łom 6a)
studnia cementowa	KOLNO (Grab 1)
zwykła studnia	ŁOMŻA (Łom 16a)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Tur 2); MOŃKI (Jaśw 1)

8. Drewniane słupy przy studni, na których umieszcza się wał (*sochy, słupy*) (PAN-XVII - 8)

słupy	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 6a, 16a); MOŃKI (Gon 13); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
słupy do wała	ŁOMŻA (Wizn 6a)
słupy z wałem	WYSOKIE/M (Sok 3)
słupki	KOLNO (Grab 1); MOŃKI (Gon 5, 5-I); WYSOKIE/M (Kluk 4) ZAMBRÓW (Rut 14)
żerdź	GRAJEWO (Radz 1-III)
koły	ŁOMŻA (Jedw 21)
kołki	MOŃKI (Gon 4)
sochy	KOLNO (Koln 9-I, ŁOMŻA (Jedw 19)
nn.	KOLNO (Tur 2); MOŃKI (Gon 14)

Objaśnienia inf.: 'kołki były zabite i okręcony był ten łańcuch na ten wał' (**Gon** 4)

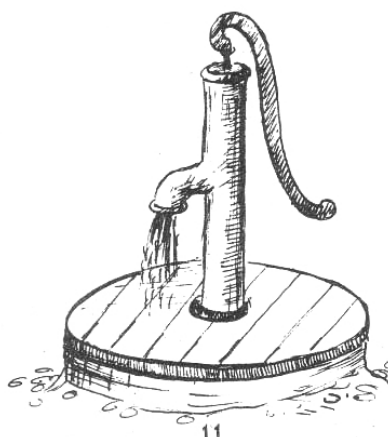
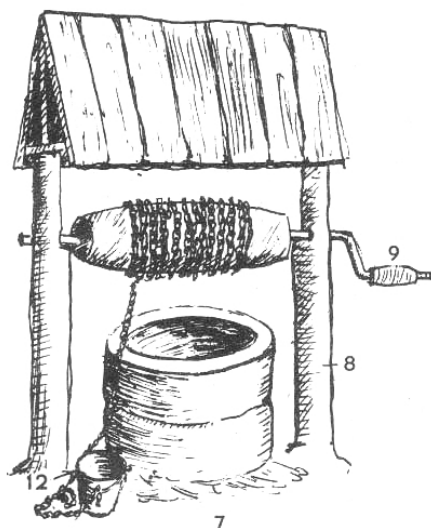
8a. Cembrowina

cembrowina	ŁOMŻA (Łom)
------------	----------------------

9. Rączka u studni z korbą (*korba, rączka, wela*) (PAN-XVII-9)

kolba	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 6a, 16a) MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4)
korba	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw

	21, Wizn 6a); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (Rut 14)
rączka	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20); MOŃKI (Gon 4); ZAMBRÓW (KoK 6)
kluczka do wykręcania wody	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
<i>kluczko się cierzpa</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
nn.	KOLNO (Grab 1, Tur 2)



10. Co trzeba zrobić, żeby mieć wodę ze studni?

(*czerpać*) (PAN-XVII -10)

kręcenie	ŁOMŻA (Jedw 21)
wykręcić	MOŃKI (Gon 13)
kręcić korba	WYSOKIE/M (Sok 3)
wyciągać	KOLNO (Stawis 1); MOŃKI (Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4)
wyciągnąć	KOLNO (Tur 2); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)
czerpać	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 16a, Wizn 6a); WYSOKIE/M (Sok 3)
czerpanie	KOLNO (Grab 1); ŁOMŻA (Jedw 20)
<i>cierzpa się</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
<i>cierzpanie</i>	KOLNO (Grab 1)

<i>zacierzkać</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)
wyczerpać	KOLNO (Koln 9-I)
<i>nacierzpnąć</i>	KOLNO (Tur 2)
zaczerpywać	MOŃKI (Gon5-I)
naczerpać	MOŃKI (Gon 5)
nabrać	GRAJEWO (Radz 1-III)
nabrać <i>kluczko</i>	ZAMBRÓW (KołK 6-I)
nabierać wiadrem	WYSOKIE/M (Sok 3)
pompować	MOŃKI (Gon 4)
przynieść	MOŃKI (Gon 13)

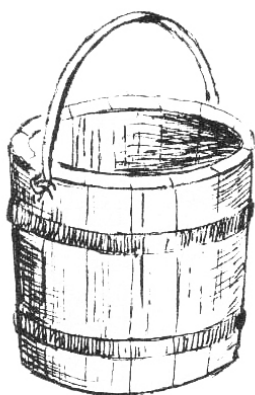
Objaśnienia inf.: ‘no trzeba pompować, zapuścić ręczno pompe do studni i pompować’ (**Gon** 4). ‘O pompie to tam nikt nie gadał’ (**Jaśw** 1).

11. Pompa (PAN-XVII -11)

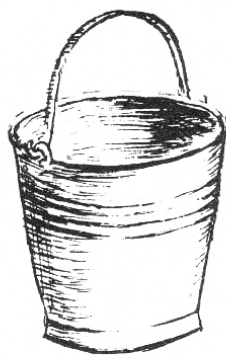
pompa	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a) MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KołK 6, Rut 14)
pompa ręczna	KOLNO (Grab 1); MOŃKI (Gon 4)
ręczna pompa	WYSOKIE/M (Kluk 4)
woda <i>na pompe</i>	ZAMBRÓW (KołK 6-I)

12. Naczynie do noszenia wody (*wiadro, kubel, węborek*) (PAN-XVII -12), AGM-II-II-6)

wiadro	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 1, M/Ploc 1-III, 4, Stawis 11b, Tur 4); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6, 6a, 16a, Wizn 6, 6a); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 11); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KołK 6, Rut 14)
<i>ziadro</i>	KOLNO (M/Ploc 3a)
<i>ziedro</i>	KOLNO (Tur 2, 2a, 5, 8)
wiaderko	ZAMBRÓW (KołK 6-I); MOŃKI (Gon 5)
kubel	GRAJEWO (Radz 8-II, 10-I, Raj 9b, Szczucz 6, 12); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-III, 2-I, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 11-I, 13, Tur 1, 2, 6, 9-I, 11); ŁOMŻA (Łom 16a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4, 5-I); ZAMBRÓW (Rut 14)



12a



12b

12a. Drewniane naczynie do wyciągania wody ze studni

(KK-I-2-5a)

wiadro	GRAJEWO (Graj 27-III); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 4-I, 11, 11-II,VII,); WYSOKIE/M (KobB 4)
wiaderko	OSTRÓW/M (Nur 4-I)
drewniane wiaderko	ZAMBRÓW (KoIK 6)
wiadro drewniane	GRAJEWO (Radz 4a)
<i>drzewniane wiadro</i>	MOŃKI (Knysz 7)
kubel	KOLNO (M/Ploc 1, Tur 2-I); ŁOMŻA (Jedw 11a, Nowog 3-II, Przyt 5); MOŃKI (Gon 3-II); OSTRÓW/M (Nur 4, 5, 11, 11-III,IV,); WYSOKIE/M (Kluk 4);
kubel drewniany	ŁOMŻA (Zbój 8)
kubelek	KOLNO (Stawis 10a); ŁOMŻA (Łom 6b)
ceber	GRAJEWO (Graj 27); KOLNO (Koln 20a-I, M/Ploc 2b-I, Stawis 4b); ŁOMŻA (Łom 19, Nowog 3-II, Zbój 5*) OSTRÓW/M (Nur 14);
<i>czeberek</i>	KOLNO (Grab 1);
ceberek	ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
cebrzyk	OSTRÓW/M (Nur 11-VI)
<i>celber</i>	KOLNO (M/Ploc 2b)
skopek	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
stągiew	GRAJEWO (Raj 6a)
bd.	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (M/Ploc 7, Tur 4-II, 11-I); OSTRÓW/M (Nur 23-I)

Objaśnienia inf.: 'kubel kiedyś sie nazywało' (**Gon** 4).

12b. Blaszane naczynie do wyciągania wody ze studni? (KK-I-2-5b)

wiadro	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Raj 6a); KOLNO (Koln 20a-I, M/Ploc 1, 2b, 2b-I, 7, Stawis 4b, 10a, Tur 4-II); ŁOMŻA (Jedw 11a, Łom 19, Nowog 3-II, Przyt 5, Zbój 5*); MOŃKI (Gon 3-II); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 5, 11, 11-I, III, IV, V, VI, 14, OstrM 39-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4)
wiadra	ŁOMŻA (Jedw 11a)
wiadro blaszane	GRAJEWO (Radz 4a)
kubel	KOLNO (Stawis 4b, Tur 2, 4); OSTRÓW/M (Andrz 4-I, Nur 11-II, VII)
kubel blaszany	ŁOMŻA (Zbój 8)
tomborek	MOŃKI (Jaśw 1)
wemborek	MOŃKI (Jaśw 1)
nn.	ŁOMŻA (Łom 6b)

12d. Blaszane – o wiadrze

<i>blaszanne</i>	OSTRÓW/M (Nur 11-1)
------------------	-----------------------------

12e. Drewniana obudowa studni

zdrab	ŁOMŻA (Jedw 11a)
zrębina	ZAMBRÓW (Rut 14)

Objaśnienia inf.: *Zamiast pajpów to zrębina drzewiana studnia, z pajpy to cementowe, a drzewiane robili to zrębina z drzewa zrobiona i zapuszczana, wydostawali wodę, kiedyś drzewianech więc było jak cementowych' (**Rut** 14).*

13. Nosidło do noszenia na ramionach wody w wiadrach lub konwiach (*nosidło, koromysło, szońdy, pedy*) (PAN-XVII -13), (KSŁ-VI-16), (KK-I-2-6), (AGM-II-II-7)

pedy	GRAJEWO (Graj 22, 27-III, Radz 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 6a, 9a-I, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, 20a-I, 23, M/Ploc 1, 1-I, II, III, 2-I, 2b, 5-I, Stawis 1, 4a, 4b, 10a, 11-I, 13, Tur 2-I, 4, 5, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, 21, Łom 6, 6a, 6b, 12, 16a, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 7a, 20a-I, Przyt 5, Wizn 6, 6a, Zbój 5-I, 8); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13); OSTRÓW/M (Andrz 4); ZAMBRÓW (Rut 14)
podzi	ŁOMŻA (Wizn 6a)
pędy	GRAJEWO (Szczucz 6)
pedał	KOLNO (M/Ploc 7 -y, Stawis 4a-I -y, 11b); ŁOMŻA (Zbój 10)

koromysło	OSTRÓW/M (Nur 10-I)
koromysła	OSTRÓW/M (Nur 10-I)
koromysle	OSTRÓW/M (Nur 11, 11-V,VI, 14)
kromysle	OSTRÓW/M (Nur 23-I)
koromysła	GRAJEWO (Graj 27)
nosidła	MOŃKI (Gon 13); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
nosidło	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Raj 9b, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 3a, 4, Stawis 11, Tur 1, 4-II); ŁOMŻA (Jedw 18, 19, Łom 19, Piąt 5a, Śniad 6, Zbój 5*); OSTRÓW/M (Nur 4-I,11-VII, ZaręK 2); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)
nosidełka	OSTRÓW/M (Nur 11-I,II,III,IV); WYSOKIE/M (Kluk 4);
nosidełko	OSTRÓW/M (Nur 4)
nosiłki	MOŃKI (Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 5)
nosilek	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
nosy	MOŃKI (Gon 3-II);
tragi	KOLNO (Tur 2a)
trago	KOLNO (Tur 2)
	KOLNO (M/Ploc 2b-I)
power?	ŁOMŻA (Nowog 3-II)

Objaśnienia inf.: *'pedy takie byli wydłubane, panie, i dwa lancuszki i kubły, dwa wiadra sie czepiało' (Rut 14); 'to już przy mnie nie było tego, to dawniej a dawniej' (Jaśw 1).*

14. Duże drewniane naczynie do wody, szersze u dołu, na nóżkach (*stągiew*) (PAN-XVII - 14)

szafliki	ŁOMŻA (Wizn 6a); WYSOKIE/M (Kluk 4)
szafel	WYSOKIE/M (Sok 3)
stągiew	KOLNO (Koln 9-I); MOŃKI (Gon 13)
konwia	KOLNO (Grab 1)
<i>trynog</i>	MOŃKI (Gon 5-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
stojak	MOŃKI (Gon 4)
baniaki	ZAMBRÓW (Rut 14)
tynka	KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Łom 6a)
balia	ZAMBRÓW (KoK 6)
balej	MOŃKI (Jaśw 1)
ceber	MOŃKI (Jaśw 1)
faska	MOŃKI (Knysz 7)
<i>becka</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)

kubel	MOŃKI (Gon 14)
wiadro	ŁOMŻA (Jedw 19 ‘chyba’, 21, Łom 6a)
<i>potacka</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)
skopek	GRAJEWO (Radz 1-III)
kabułek	MOŃKI (Gon 5)
brak inf.	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20 , Łom 16a); ZAMBRÓW (KoK 6)

Objaśnienia inf.: ‘do noszenia wody no to wiadro, ja tam nie wiem jakie tam nóżki oni majo, a jak takie no to szafliki, to zależy, jakie naczynie kto miał’ (**Kluk 4**); *faska na nóżkach*’ (**Knysz 7**); ‘na nóżkach to sie nazywał stojak do wody; sie stawiało wiadro, żeby nie ściekiwała woda tak na podłogę’ (**Gon 4**).

B. Rozpalanie ognia

15. Ogień (PAN-XVII - 15)

ogień	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Grab 1, 9, Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I, Rut 14)
<i>ogień</i>	MOŃKI (Gon 4)
<i>ogien</i>	ŁOMŻA (Łom 16a)
żar	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Koln 9-I)

Objaśnienia inf.: ‘Na ogień to sie mówiło ogień, tylko kiedyś to było takie coś, ze jak ni było zapalek przed wojno, to były krzesiwa i na tych krzesiwach ogień robhili’ (**Gon 4**).

16. Co trzeba zrobić, żeby mieć ogień?

(rozniecić, zapalić, zrobić ogień) (PAN-XVII -16), (KSI-VI-19), (AGM-II-II-8)

podpalić	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Grab 9); MOŃKI (Gon 13); ZAMBRÓW (KoK6-I)
rozpalić	GRAJEWO (Radz 4, Raj 16, 16a, Szczucz 5, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 1, 9, 11, Koln 3, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, 2-I, Stawis 1, 11, 11-I, 13, Tur 4); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, Łom 6a, 12, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 20a-I); MOŃKI (Gon 5-I, 13); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3)
rozpalać	KOLNO (Grab 1); MOŃKI (Jaśw 1)
zapalić	GRAJEWO (Raj 9b, Szczucz 5-I); KOLNO (M/Ploc 1-III, 3a, 4);

	Stawis 4a-I); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Wozn 6a); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
się zapala	ZAMBRÓW (Rut 14)
napalić	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Śniad 6)
rozniecić	GRAJEWÓ (Graj 8, 22, 23-III, Radz 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, Szczucz 6, 12); KOLNO (Grab 11, Koln 7, 9-I, 10, M/Płoc 1-I, 1-III, Stawis 4a, 11b, Tur 5, 6, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Miast 4, Zbój 5-I)
rozniecać?	ŁOMŻA (Piłat 7a)
rozniecić	ŁOMŻA (Zbój 10); MOŃKI (Gon 5)
zaniecić	MOŃKI (Gon 5-I)
naniecić (ogień)	KOLNO (M/Płoc 5-I, Tur 1, 2, 8)
niecić ogień	KOLNO (Tur 2a)
ogień zrobić	MOŃKI (Gon 4)

17. To, co się pociera o pudełko, żeby rozpalić ogień (zapalki, fajerki, szwebelki, sztrajholcki) (PAN-XVII -17), (AGM-IV-XI-1)

zapalka	GRAJEWÓ (Szczucz 7); KOLNO (Grab 9); WYSOKIE/M (Sok 3)
zapalki	GRAJEWÓ (Radz 1-III, 12); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 3a-I, 4, Stawis 1, 4, 11b-II, Tur 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, Łom 6a, 7a, 16a, 20, Nowog 7a-I, Piłat 22, Śniad 12, Wozn 2, 7-I); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 11-I,II,III); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I, Rut 14)
zapalniczka	ZAMBRÓW (KolK 6-I)
szweble	KOLNO (Tur 2)
siarka ogniwo	ŁOMŻA (Jedw 19, 21, Wozn 6a); ZAMBRÓW (KolK 6) MOŃKI (Gon 14 - dawnej)

Objaśnienia inf.: ‘na pudełku - maska’ (**Jedw 8a**). ‘Kiedyś dawniej mój dziadzio krzesał z krzemienia, miał takie żelazo i papierosy nim przypalał’ (**Kluk 4**).

17a. Masa na pudełku zapalek

maska	GRAJEWÓ (Radz 1-III); ŁOMŻA (Jedw 8a)
-------	---

18. To, czym dawniej zamiast zapalek rozpalano ogień (*krzesiwo*) (PAN-XVII -18), (KK-I-2-7), (AGM-IV-XI-2)

krzemień	GRAJEWO (Radz 4a); KOLNO (M/Ploc 1, 2b, Stawis 10a); ŁOMŻA (Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5); OSTRÓW/M (Nur 4-I)
<i>krəsiwo kamienne</i>	MOŃKI (Knysz 7)
<i>krəsiwo</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
krzesiwo	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 1-III, 12, Raj 6a, Szczucz 2*); KOLNO (Grab 9, Koln 9-I, 20a-I, M/Ploc 2b-I, 3a-I, 4, 7, Stawis 4, 4b, 11b-II, Tur 2, 4-II, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 11a, 21, Łom 6a, 6b, 7a, 19, Nowog 3-II, 7a-I, Piąt 22, Przyt 5, Śniad 12, Wizn 2, 7-I, Zbój 5*, 8); MOŃKI (Gon 3-II, 4, 5-I, 13, 14); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 4, 11-V, VI); WYSOKIE/M (KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I, Rut 14)
krzesiwa	KOLNO (Grab 9); ŁOMŻA (Jedw 19)
krzesidło	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Łom 16a); OSTRÓW/M (Nur 11-VII)
krzesidełko	MOŃKI (Gon 5)
<i>uczywo</i>	OSTRÓW/M (Nur 5)
rozpalka	OSTRÓW/M (Nur 14)
chrust	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
trusk	OSTRÓW/M (Nur 11)
drzazgi	ŁOMŻA (Jedw 20); OSTRÓW/M (Nur 11-I, II, IV, V, VI, VII, 23-I)
kolki	OSTRÓW/M (Nur 11, 11-I)
nafta	OSTRÓW/M (Nur 11-III)
nn.	KOLNO (Tur 2)

Objaśnienia inf.: ‘*naftę podlewali*’ (**Stawis** 1); ‘*krzesiwa, takie ogrzaki tamoj na polach zbierali i szmaty palili i przykładali do tego i ta szmata sie zatliła po uderzeniu tego, po złapaniu tej skry i tak zdobywali ogień, ogrzaka to chłopcy tak nazywali*’ (**Jedw** 19). ‘*Musieli mieć jakieś zapalki, tym krzemieniem zapalali, a jakieś zapalidła byli, tylko jak kiedyś lamp nie było, drzazgi palili, lampy naftowe byli później*’ (**Kluk** 4); ‘*krzesiwo krzesiło sie i zapalało knot*’ (**Łom** 6a); ‘*To była szmatka taka i taki był krzemień i tym krzemieniem na kamieniu sie krzesalo i ta szmatka sie zapaliła i był ogeń*’ (**Gon** 4). ‘*Jakieś mieli kresivo, kamień o kamień, ale to kiedy to już było*’ (**Jaśw** 1).

19. Kamień, o który uderzano (*krzemień, kamień*) (PAN-XVII -19), (KK-I-2-8), (AGM-IV-XI-3)

krzemień	GRAJEWO (Graj 27, 27-III -e, Radz 4a, 12, Raj 6a, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, 20a-I, M/Ploc 1, 2b, 2b-I, 4, 7, Stawis 4, 4b, 10a, 11b-II, Tur 2, 4-II); ŁOMŻA (Jedw 8a, 11a, 21, Łom 7a, 16a, 19, Nowog 3-II, 7a-I, Przyt 5, Wizn 2, 6a, 7-I, Zbój 8); MOŃKI (Gon 3-II, 4, 5, 5-I, 13); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, Rut 14)
<i>krzenień</i>	KOLNO (Tur 11-I)
<i>krzenień siwasy</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)
<i>krzenień sklisty</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)
<i>kreminiuchi</i>	MOŃKI (Knysz 7)
krzesiwo	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
krzesak	ŁOMŻA (Zbój 5*)
kamień krzesiwny	GRAJEWO (Graj 27-III)
kamień	ŁOMŻA (Piłat 22, Śniad 12, Wizn 7-I); MOŃKI (Gon 4, 14, Jaśw 1); OSTRÓW/M (Nur 23-I)
kamienie z miki	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
brak informacji	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (M/Ploc 3a-I, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Łom 6b, 20); WYSOKIE/M (KobB 4)

Objaśnienia inf.: *‘No to kawalek żelaza było takiej podkowki, ostre te boki mjało i o ten nacierał, bjuł w ten kamień, te ograzkie i on skry puszczał i na te szmate padali spalone i sie zażarzyło, kład na te pod kuchnie na słome czy na kolki i to sie ogień dostał; skry leco i łapi te skry, te spalone szmate, łona przepalona je, to ona raz dwa, jak skra padnie, to ona sie zarzy, i wtedy używa jej, podsadza pod kolke, czy pod co i ona sie zarzy, zaraz sie zapali i ogień jest’* (**Jedw** 19). *‘Lnianej szmaty trzeba było upalić, taki purwer nazywano, z krzemienia to skry ido i sie zatliło i sie robił logień’* (**Rut** 14).

20. Materiał zapalny, którego używano dawniej do krzesiwa (*huba, żagiew, szwama*) (PAN-XVII -20), (KK-I-2-9), (AGM-IV-XI-4)

drzazga	WYSOKIE/M (Sok 3)
drzazgi	KOLNO (Stawis 10a)
kolki	OSTRÓW/M (Nur 11-I)
chrust	OSTRÓW/M (Nur 11-I)
mech uschnięty	OSTRÓW/M (Andrz 4)
plótno	MOŃKI (Gon 5-I)
szmatka	MOŃKI (Gon 4);

gór ‘bawełna’	ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 3-II)
papier	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
knot, -y	ŁOMŻA (Łom 6b, Śniad 12)
hubka	ŁOMŻA (Jedw 8a, Piąt 22, Wizn 2, Zbój 5*)
huba	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 4, Stawis 4); ŁOMŻA (Nowog 7a-I, Wizn 7-I); MOŃKI (Gon 13)
próchno	OSTRÓW/M (Andrz 4)
proch	OSTRÓW/M (Nur 14)
siarka	GRAJEWO (Szczucz 2*); OSTRÓW/M (Nur 11)
<i>szarka</i>	OSTRÓW/M (Nur 11)
pulwer	GRAJEWO (Radz 12); KOLNO (Koln 20a-I, M/Ploc 2b, Stawis 11b-II, Tur 2-I, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 11a, Łom 7a, Nowog 3-II, Przyt 5, Wizn 6a, Zbój 8)
<i>pulwer</i>	ŁOMŻA (Nowog 3-II)
<i>purwer</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
krzemień	KOLNO (M/Ploc 2b-I)
żagiew	ŁOMŻA (Wizn 7-I)
stal	ŁOMŻA (Łom 19)
włókno	KOLNO (M/Ploc 1)
łuczywo	KOLNO (M/Ploc 2b-I)
drzazgi	KOLNO (Stawis 1)
pilnik	KOLNO (Tur 4-II)
<i>ograzka</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
maska	GRAJEWO (Radz 1-III)
słoma	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
inf. nie wie	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 4a, Raj 6a); KOLNO (M/Ploc 7, Stawis 4b); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 16a); MOŃKI (Gon 14); OSTRÓW/M (Nur 4, 4-I, 5); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4); ZAMBRÓW (KoIK 6)

Objaśnienia inf.: ‘pulwer z lnianych szmat’ (**Jedw** 11a); ‘słomo rozpalali, zapalkiem’ (**Jaśw** 1).

21. Robienie ognia przy pomocy hubki i krzesiwa

(*krzesanie*) (PAN-XVII -21)

krzesanie	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Tur 2); MOŃKI (Gon 5-I, 13)
krzeszło się	ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 4);
krzeszał 3sg	WYSOKIE/M (Kluk 4);
<i>krzosnoł</i> 3sg	ZAMBRÓW (Rut 14)

<i>kresali</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
uderzali	KOLNO (Grab 9)
skrzyło	GRAJEWO (Radz 1-III);
stukanie	MOŃKI (Gon 14);
tarcie	WYSOKIE/M (Sok 3)
rozniecanie	MOŃKI (Gon 5)
nn.	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 16a); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)

Objaśnienia inf.: *‘Jak ni ma zapalek, to robili kiedyś takie krzesiwo i krzemień i to kładli w puszkę, w pudelko i tako szmate lniano sie upalało i tamoj krzosnoł w ten krzemień, to sie zatliło i sie zrobił ogień’* (**Rut 14**).

22. To, co powstaje przy krzesaniu ognia (*iskry*) (PAN-XVII -22)

iskry	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 16a); MOŃKI (Gon 14); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
skry	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 6a); MOŃKI (Gon 5-I); ZAMBRÓW (Rut 14)
skra	ŁOMŻA (Jedw 19)
iskra	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 21, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 13, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3);
<i>jiskra</i>	KOLNO (Grab 9)
iskierki	MOŃKI (Gon 5)

23. Żywiczne kawalki drzewa, którymi się rozpala w piecu (*drzazgi, szczepki*) (PAN-XVII -23), (KSI-VI-18) (KK-I-2-10), (AGM-IV-XI-5)

smolniak	MOŃKI (Gon 13);
smolniaki	GRAJEWO (Graj 23-III, 27-III)
smolne drzazgi	OSTRÓW/M (Nur 5)
drzazgi	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, 27, Radz 1-III, 4a, 10, 12, Raj 16a, Szczucz 2*, 5); KOLNO (Grab 9, Koln 3, 9-I, M/Ploc 1-I, 1-II, 2b, 2b-I, 3a-I, 4, Stawis 4, 4a, 4b, 11, 11b-II, Tur 2, 4-II); ŁOMŻA (Jedw 8a, 17, 18, Łom 6, 6b, 7a, 12, 16a, Miast 4, Nowog 7a-I, Piąt 5a, 7a, 20a-I, 22, Śniad 12, Wozn 2, 6, 7-I, Zbój 8); MOŃKI (Gon 4, 5, Jaśw 1); OSTRÓW/M (BogP 23-I, Nur 4, 10-I, 11, 14, Zarębk 2, 6-I); WYSOKIE/M (KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>drzazgi</i>	KOLNO (Tur 9)
drzazga	GRAJEWO (Raj 6a, Szczucz 7); KOLNO (Koln 10, 20a-I, 23, M/Ploc 1, 7, Stawiski 1, Tur 2-I); ŁOMŻA (Jedw 11a, 19, 20, 21, Łom 6a, Nowog 3-II, Przyt 5, Śniad 6, Wozn 6a,

	Zbój 5*); MOŃKI (Gon 3-II, 5-I, 14); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 4-I, 11-I, 23-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (Rut 14)
<i>drzozgi</i>	KOLNO (Tur 11-I -a)
wiórki	MOŃKI (Knysz 7)
wióry	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
strużki	MOŃKI (Knysz 7)
<i>scapki</i>	GRAJEWO (Raj 16a)
polanko	MOŃKI (Gon 13)
szczaderki	WYSOKIE/M (Kluk 4)
szczadry	WYSOKIE/M (Kluk 4)
zapalka	ZAMBRÓW (Kolk 6)
paździoły	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
tufty	KOLNO (Grab 9)
suche drzewo	KOLNO (Stawis 10a)
brak informacji	KOLNO (Koln 7)

Objaśnienia inf.: *‘drzazga, taki chojok, co ma łobel, to taki, taka smolna je, to nazywajo łobel, smolne to drzazga, aby cyknoć to już sie pali’ (Rut 14). ‘Kiedys lamp nie było, drzazgi palili, lampy naftowe byli później, karbitówki lampy byli w czasie wojny; na szczadry porąbać, na małe kawalki, żeby szybciej ogień sie zapalił’ (Kluk 4); ‘to kolka może być, bo przeważnie kolkami rozpalali te takie i drzazgi albo kolki drzewa’ (Gon 4);*

23a. Łuczywo

łuczywo	ŁOMŻA (Łom 19 -a)
łuczyna	MOŃKI (Gon 5-I)

24. Małe kawalki drzewa na opał (*drewka, drwa, polano*)

(PAN-XVII -24), (KSI-VI-17), (AGM-II-II-9)

drewka	GRAJEWO (Graj 8, 58, Radz 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5, 5-I, 12); KOLNO (Koln 9-I, 10, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 5-I, Stawis 4a, 4a-I, 11, 11-I, 11b -o, 13, Tur 4, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, Łom 6a, 16a, Piąt 5a, 20a-I, Śniad 6); MOŃKI (Jaśw 1); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarebK 6-I)
drewienka	KOLNO (Grab 9); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (Kolk 6)
drwa	GRAJEWO (Raj 9a-I, Szczucz 6); KOLNO (Grab 11, Koln 9-I, 23, M/Ploc 1-I, Tur 1, 2, 2a, 5, 8, 11); ŁOMŻA (Miast 4, Zbój 10); OSTRÓW/M (ZarebK 2)
drewna	KOLNO (Tur 9)
drzewo	GRAJEWO (Radz 1-III, Raj 9b); KOLNO (M/Ploc 2-I, 3a, 4,

	Tur 2, 6); ŁOMŻA (Łom 12, Wizn 6a); ZAMBRÓW (Rut 14)
małe drzewo	KOLNO (Stawis 1)
drobne drzewo	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
drewno	ŁOMŻA (Jedw 20); WYSOKIE/M (Sok 3)
polana	GRAJEWO (Graj 23-III); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7); ŁOMŻA (Piat 7a, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 5, 5-I)
<i>pulana</i>	MOŃKI (Gon 14, Knysz 7)
polano	MOŃKI (Gon 13)
polanka	MOŃKI (Gon 13); WYSOKIE/M (Sok 3)
słupki	GRAJEWO (Szczucz 7)
<i>scapki</i>	GRAJEWO (Raj 16a)
wiórki	ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 16a)

24a. Rąbać drzewo do kuchni i na rozpalkę

porąbać	WYSOKIE/M (Kluk 4)
---------	-----------------------------

25. Palące polano drzewa, które wypadnie z pieca (głównia) (PAN-XVII -25)

węgiel	MOŃKI (Gon 14); ZAMBRÓW (Rut 14)
węgle	KOLNO (Stawis 1, Wizn 6a)
głównia	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Grab 9, Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 6a); MOŃKI (Gon 13, Knysz 7) WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>głównia</i>	MOŃKI (Gon 5-I)
polano	MOŃKI (Jaśw 1)
ogień	ZAMBRÓW (KoIK 6)
żar	GRAJEWO (Radz 1-III)
nn.	ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 4)

Objaśnienia inf.: ‘Ogień wyleciał z kuchni’ (**KoIK 6-I**)

26. Duże kawały drzewa, którymi się pali w piecu chlebowym (drzewo, drzewka, szczapy) (PAN-XVII -26), (AGM-II-II-10)

szczapy	GRAJEWO (Radz 4, 8-II, Raj 9a-I, Szczucz 6, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 9, Koln 9-I, M/Ploc 1-III, 2-I, 4, Stawis 11-I, 13); ŁOMŻA (Jedw 19, 20); MOŃKI (Gon 4); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3)
<i>scapy drewna</i>	GRAJEWO (Radz 10-I)
<i>scapy</i>	GRAJEWO (Raj 9b, 16); KOLNO (Stawis 4a-I); ŁOMŻA (Łom 6a, Zbój 5-I)

<i>scopy</i>	KOLNO (Tur 1, 11)
szczapa	ŁOMŻA (Jedw 21, Wizn 6a). MOŃKI (Knysz 7)
drzewo	GRAJEWO (Raj 9b, Szczucz 5-I); KOLNO (M/Ploc 3a, Stawis 1, 11b, Tur 2, 4, 6, 8, 9-I); ŁOMŻA (Zbój 10); MOŃKI (Gon 5-I, 13); ZAMBRÓW (KoIK 6-I, Rut 14)
drzewka	ZAMBRÓW (KoIK 6)
drewna	KOLNO (Tur 2a, 5)
polana	MOŃKI (Gon 5-I, 13, Jaśw 1)
chlebne polana	MOŃKI (Gon 5)
drzewo do chleba	GRAJEWO (Szczucz 12); KOLNO (M/Ploc 5-I)
drzewo do pieca chlebowego	WYSOKIE/M (Sok 3)
grubsze kawałki	ŁOMŻA (Łom 16a)
metrowy kawałek	MOŃKI (Gon 14)
meter	MOŃKI (Gon 14);
bryłki	GRAJEWO (Radz 1-III)

Objaśnienia inf.: ‘szczapy czy kny(?) sie szczepie i sie pali i sie rąbie to’ (**Rut** 14); ‘na pół przelamane drzewo metrowej długości’ (**Tur** 2); ‘szczapy to jak sie rąbie drzewo, to takie klocki, to sie przerąbie na pół i so szczapy’ (**Gon** 4); ‘szczapy to z dużego drzewa’ (**Jaśw** 1)

27. Co jeszcze znaczy wyraz szczapy?

(metrowe kawałki drzewa układane w lesie albo w tartaku) (PAN-XVII -27)

MOŃKI (Gon 13)	‘okrągły kawałek drzewa pocięty na kawałki’
KOLNO (Stawis 1)	‘drzewo – większe kawałki’
MOŃKI (Gon 5, 5-I)	‘duże drzewo’
MOŃKI (Gon 5-I)	‘metrowe drzewo’
ŁOMŻA (Jedw 19)	‘drzewo grubsze, cięte i dłuższe’
MOŃKI (Gon 14)	‘dłuższy kawał drzewa’
ŁOMŻA (Jedw 21)	‘duży kawał drzewa’
ŁOMŻA (Łom 16a)	‘drzewo metr i na pół rozszczepywane’
ŁOMŻA (Jedw 20)	‘drewno – grubsze kawałki’
KOLNO (Koln 9-I)	‘a to takie te w lesie układają kawałki metrowe’
ZAMBRÓW (KoIK 6-I)	‘metrowe, porzniete i szczepane na połowe, schły na słońcu’
WYSOKIE/M (Sok 3)	‘drzewo układane w metrażu’
WYSOKIE/M (Kluk 4), GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); ZAMBRÓW (KoIK 6)	brak odpowiedzi

28. Czarny, twardy materiał do palenia, kopany w ziemi (węgiel) (PAN-XVII -28)

węgiel	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
węglem Nlp	ŁOMŻA (Łom 6a)
koks	ZAMBRÓW (KoK 6)

29. Brunatny kruchy materiał do palenia wydobywany na łąkach (torf) (PAN-XVII -29)

torf	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (Rut 14)
koks	ZAMBRÓW (KoK 6)
siano	ZAMBRÓW (KoK 6-I)

Objaśnienia inf.: ‘Czem czarniejszy to lepszy, sie kopie, gdzie torf jest, to trzeba, barliny sie zdyma i na cztery sztychy gdzieś, o tak o, głęboko sie kopie. Ja sie przy tem narobił, na łozarkach tutaj i na gaci kopali, tam chodził do roboty, młody chłopak; taki bagier stojał panie i taka maszyna, i walili szpadlami, sipami w to i wiązki rozwozili; Niemiec stojał z kociubo, jak tylko źle, to zara lacho którego bez łeb, była dyscyplina, sie robiło, to sie wie’ (**Rut** 14). ‘dawniej palono wiązką z jałowca’ (**Łom** 16a).

C. Piec, kuchnia i naczynia

30. To, na czym się gotuje (kuchnia, kochert, komin) (PAN-XVII -30), (KK-I-2-11), (AGM-II-II-11)

kuchnia	GRAJEWO (Radz 4a, 8-II, Raj 9a-I, 9b, Szczucz 2*, 5-I, 6, 7, Wąsosz 10-I ‘na kuchni’); KOLNO (Koln 2, 9-I, 20a-I, M/Ploc 1-III, 2-I, 2b-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 10a, 11-I, 11b, 13, Tur 2-I, 2a, 4, 4-II, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 20, 21, Łom 1, 6, 6a, 6b, 16a, 19, Nowog 3-II, Wizn 6a, Zbój 5*, 5-I ‘rzadziej komin’, 8, 10); MOŃKI (Gon 4); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, BogP 23-I, Nur 4-I, 11-VI 23, 23-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I, Rut 14)
kuchnio	KOLNO (Tur 1, 2)

na kuchni	ŁOMŻA (Jedw 19)
kuchnia ogniowa	GRAJEWO (Raj 6a)
plyta	MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>plita</i>	MOŃKI (Gon 5)
blat	OSTRÓW/M (Nur 14)
blaty	MOŃKI (Gon 4)
blaty kuchenne	KOLNO (M/Płoc 2b)
kotlina	OSTRÓW/M (Andrz 4-I, Nur 5, 11, 11-I,II,III,IV,V,VI,VII)
maszyna	GRAJEWO (Raj 16)
maszyny	GRAJEWO (Szczucz 12)
angielka	GRAJEWO (Radz 1-III, 10-I, Szczucz 2*); ŁOMŻA (Przyt 5); OSTRÓW/M (Nur 11-VI); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
<i>angelka</i>	GRAJEWO (Radz 4, 8-II)
komin	GRAJEWO (Szczucz 12); ŁOMŻA (Łom 19, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3)
fajery	KOLNO (M/Płoc 1)
<i>pchiekarnik</i>	MOŃKI (Gon 4)
piec	GRAJEWO (Graj 27 ‘na piecu’, 27-III); MOŃKI (Gon 3-II)
<i>psiec</i>	KOLNO (Tur 2)
ogień	MOŃKI (Jaśw 2)
<i>drejfus</i>	GRAJEWO (Szczucz 12)
palenisko	KOLNO (M/Płoc 7)
nn.	OSTRÓW/M (Nur 4)

30a. Kapa

kapa	ŁOMŻA (Jedw 17)
------	-------------------------

30. Płyta kuchenna (*blacha, blat, plata*)

(PAN-XVII -31), (KSŁ-VI-20), (KK-I-2-12), (AGM-II-II-12)

blat	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 1-III, 4, 4a, 8-II, 10-I, Raj 6a, 9a-I, 9b, 16, Szczucz 2*, 5-I, 6, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 2, 3, 7, 9-I, 10, 20a-I, 23, M/Płoc 1, 1-I,II,III, 2-I l.mn. - y, 2b, 2b-I, 3a, 4, 7, Stawis 4a, 4b, 10a, 11, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 5, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 20, 21, Łom 1, 6, 12, 19, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 5a, 20a-I, Przyt 5, Wizn 6, Zbój 8); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 13,); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 4, 4-I, 10-I, 11-I,III,IV,V,VI, 14, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
blaty	GRAJEWO (Graj 27, Radz 10, Szczucz 5, 12); KOLNO (M/Płoc

	5-I, Stawis 1, 4a-I, Tur 2-I, 2a, 4, 6, 9); ŁOMŻA (Jedw 11a, 19, Łom 6a, 6b, Piłat 7a, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 5*, 5-I, 10); MOŃKI (Jaśw 1); OSTRÓW/M (Nur 5, 11, 11-II,VII); ZAMBRÓW (KoIK 6, Rut 14)
blata Dlp	KOLNO (Tur 4-II)
płyta	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 5, 14, Jaśw 2);
płyta kuchenna	KOLNO (Koln 9-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>plita</i>	GRAJEWO (Graj 27, 27-III)
płytki gazowe	MOŃKI (Knysz 7)
komin	MOŃKI (Gon 3-II);
<i>masina</i>	GRAJEWO (Raj 16a)
kotlina	KOLNO (Koln 23)

Objaśnienia inf.: ‘ *płytki gazowe, dawniej to takie były ścienne piece*’
(**Knysz** 7)

31a. Luft

lufcik	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
--------	----------------------------

31b. kuchenny

<i>kuchenna</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
-----------------	-------------------------

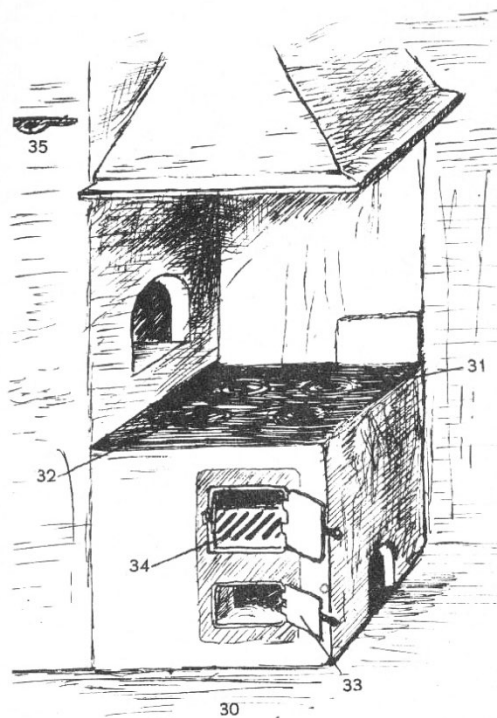
32. Kółka służące do zakrywania otworów w płycie kuchennej

(*fajerki, kręgi, rynki*) (PAN-XVII -32), (KK-I-2-13), (AGM-II-II-13)

fajerki	GRAJEWO (Graj 27-III, Radz 1-III, 4a, 8-II, 10-I, Raj 6a, 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 7, 12); KOLNO (Koln 2, 9-I, M/Ploc 1, 1-III, 2b, 3a, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 4b, 10a, 11-I, 13, Tur 6, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 1, 6, 6a, 6b, 16a, 19, Nowog 3-II, Wizn 6, Zbój 5*, 10); MOŃKI (Gon 3-II, 5-I, 13, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 4, 11, 11-I,II,IV,V,VI,VII, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I, Rut 14)
fajerka	GRAJEWO (Radz 4); KOLNO (M/Ploc 2-I)
fajera	ŁOMŻA (Zbój 8)
fajery	GRAJEWO (Szczucz 2*, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 20a-I, Stawis 1, 4a-I, Tur 1, 2-I, 4-II, 5, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, Przyt 5, Wizn 6a, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 4); OSTRÓW/M (Nur 4, 4-I, 5, 11-I,III,VII)
dynarki	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
krążek	GRAJEWO (Graj 27, Radz 4a); KOLNO (M/Ploc 5-I)

krążki	GRAJEWO (Radz 1-III0; ŁOMŻA (Wizn 6a); MOŃKI (Gon 3-II, 5, 5-I, 14); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)
<i>kronżek</i>	ŁOMŻA (Jedw 19); MOŃKI (Jaśw 1)
<i>krązek</i>	KOLNO (Stawis 11b, Tur 2a)
kręgi	KOLNO (Tur 4)
gradusy	MOŃKI (Gon 3-II)
blat	KOLNO (M/Ploc 2b-I)

Objaśnienia inf.: *‘fajerki duże, krążki male’* (**Radz** 1-III)



33. Drzwiczki kuchni (*drzwiczki, dźwierki*) (PAN-XVII -33), (KK-I-2-14), (AGM-II-II-14)

drzwiczki	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 1-III, 4, 4a, 8-II, Raj 9a-I, Szczucz 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, 20a-I, M/Ploc 1-III, 2-I, 2b, 4, 5-I, 7, Stawis 4b, 11-I, 13, Tur 4, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, 19, Przyt 5, Wizn 6a, Zbój 8, 10); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, Rut 14)
<i>drzziczki</i>	KOLNO (M/Ploc 3a)
<i>drzwicki</i>	GRAJEWO (Raj 9b, 16, Szczucz 5-I, 12); KOLNO (Koln

	2, Stawis 4a-I, Tur 4-II, 6)
<i>dźwiczki</i>	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Stawis 10a); ŁOMŻA (Łom 1); MOŃKI (Gon 3-II, 4); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
<i>drzwirki</i>	ŁOMŻA (Zbój 5*)
<i>zwerki</i>	KOLNO (Tur 2)
<i>drwicky</i>	GRAJEWO (Radz 10-I); KOLNO (M/Ploc 2-I, Stawis 11b); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
<i>drwiczki</i>	KOLNO (Tur 2-I)
<i>drżyci</i>	KOLNO (Tur 1)
<i>drzicki</i>	KOLNO (Tur 2a, 5)
inf. nie wie	GRAJEWO (Raj 6a); KOLNO (M/Ploc 1, 2b-I); ŁOMŻA (Jedw 11a, Łom 6b); WYSOKIE/M (KobB 4)

Objaśnienia inf.: ‘drzwiczki od paleniska i od popiołu’ (**Zbój** 8);
‘ziatrok ;u dołu drzwiczki’ (**Tur** 2)

34. Kratka w kuchni lub piecu, na której się kładzie drzewo i węgiel (przez którą przelatuje popiół) (*ruszta, drabinka*) (PAN-XVII -34), (KK-I-2-15), (AGM-II-II-15)

ruszta	GRAJEWO (Radz 8-II, Raj 9a-I, Wąsosz 10-I); KOLNO (M/Ploc 1-III, 3a, Tur 2-I); ŁOMŻA (Łom 19, Zbój 8); MOŃKI (Gon 4, 13)
<i>rušta</i>	ŁOMŻA (Zbój 5-I, 10)
<i>rušty</i>	MOŃKI (Gon 3-II)
ruszt	GRAJEWO (Raj 6a); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Zbój 5*); OSTRÓW/M (Nur 4, 11-VI.); WYSOKIE/M (Sok 3)
rusztowanie	MOŃKI (Gon 5)
ruszcik	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
lasy	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 1-III, 4, 4a, 10-I, Raj 16, Szczucz 2*, 5-I, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 2, 20a-I, M/Ploc 1, 2-I, 2b, 2b-I, 7, Stawis 1, 4a-I, 4b, 10a, 11-I, 11b, 13, Tur 9-I); ŁOMŻA (Jedw 11a, 19, 21, Łom 1, 6a, 6b, Nowog 3-II, Przyt 5, Wizn 6a, Zbój 8, 10); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, Rut 14)
<i>lassy</i>	KOLNO (M/Ploc 5-I)
kratki	ŁOMŻA (Jedw 20)
kratka	ŁOMŻA (Łom 16a); OSTRÓW/M (Nur 5, 14); ZAMBRÓW (KoIK 6)
siatka	MOŃKI (Gon 5-I, 14)
węgielniczka	MOŃKI (Knysz 7)

drabinka	GRAJEWO (Raj 9b, Szczucz 6); KOLNO (M/Ploc 4, Tur 9-I); OSTRÓW/M (Andrz 4-I, Nur 4-I)
drabka	KOLNO (Tur 2a, 4-II, 6, 11 -p-); ŁOMŻA (Nowog 3-II, Zbój 8); MOŃKI (Gon 4); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 11-II,III,V,VII)
<i>drobka</i>	KOLNO (Tur 1, 2, 4, 5, 8)
podłoga	MOŃKI (Knysz 7)
inf. nie pamięta	OSTRÓWM (Nur 11); WYSOKIE/M (KobB 4)

Objaśnienia inf.: 'przedtem nazywali drabka, a tera ruszta' (**Gon** 4);
'leżała cegła taka i na to cegle kładło sie' (**Jaśw** 1);

34a. Popiół

luft	MOŃKI (Jaśw 2)
------	------------------------

34b. Wygarniać (o popiele)

wybierać	ZAMBRÓW (KolK 6)
----------	--------------------------

34c. Popielnik

popielnik	ŁOMŻA (Nowog 3-II)
-----------	----------------------------

35. To, co się odsuwa, gdy się zaczyna palić w piecu, żeby otworzyć luft (*szyber, zasuwacz, zasuwka, kłapa*) (PAN-XVII -35), (KSI-VI-21), (AGM-II-II-16)

szyber	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 4, 8-II, Raj 9a-I, 16, Szczucz 5, 5-I, 6, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 3, 7, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 3a, 4, Stawis 1, 4a, 11, 11-I, 13, Tur 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 21, Łom 6a,12, 16, Piąt 5a, Śniad 6); MOŃKI (Gon 5, 5-I, Jaśw 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>syber</i>	GRAJEWO (Radz 1-III, 10, Raj 9b, Szczucz 12); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 11b, Tur 2); MOŃKI (Jaśw 1)
<i>sybel</i>	WYSOKIE/M (Kluk 4)
<i>siber</i>	KOLNO (Koln 2, M/Ploc 2-I, 5-I, Stawis 4a-I, Tur 1, 2a, 5, 6, 8, 9, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 1, 6a, Piąt 20a-I, Wizn 6a, Zbój 5-I, 10)
<i>siberek</i>	GRAJEWO (Raj 16a); ŁOMŻA (Łom 1); Miast 4, Piąt 7a)
<i>syberek</i>	GRAJEWO (Radz 1-III, 10-I, Szczucz 5); MOŃKI (Gon 13, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4)
szyberki	ZAMBRÓW (Rut 14)
szyberek	ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
<i>siuber</i>	KOLNO (Tur 4)

szybry	WYSOKIE/M (Sok 3)
opata	ŁOMŻA (Jedw 20)

36. To, w czym się pali, żeby było ciepło (*piec*) (PAN XVII -36)

piec	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 2, 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 16a, 19, 20, 21, Łom 6a, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (Knysz 7, KolK 6, 6-I, Rut 14)
kaflany piec	ŁOMŻA (Łom 1)
fizyczka	MOŃKI (Jaśw 2)
komin	MOŃKI (Jaśw 1)

Objaśnienia inf.: 'Suszarnik –służy do suszenia' (Łom 6a)

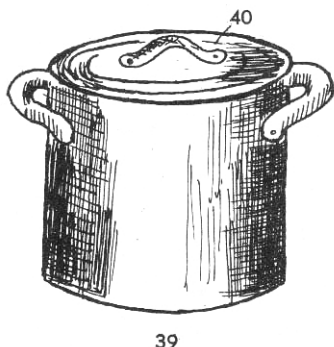
37. Czerwone węgle, które pozostają w piecu po spaleniu drzewa (*żar*) (PAN-XVII -37)

żar	GRAJEWO (Radz 1-III), KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
<i>zar</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
rozżarzone węgle	ŁOMŻA (Jedw 21)
węgiel	ŁOMŻA (Jedw 20)
węgle	ŁOMŻA (Łom 1, 16a, Wozn 6a); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (Rut 14)
<i>węgel</i>	KOLNO (Koln 2)
węgle czerwone	MOŃKI (Gon 4)
nn.	WYSOKIE/M (Kluk 4)

38. To, na co się nadziewa duży kawał mięsa lub całe zwierzę, żeby je upiec nad ogniem (*rożen*) (PAN-XVII -38)

rožno	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Łom 1, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 13); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6)
rożen	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 16a)
<i>rożne</i>	MOŃKI (Gon 5, 5-I)
<i>rozyn</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
ruszt	WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3)
blacha	MOŃKI (Jaśw 2)
<i>ciugonne</i>	ZAMBRÓW (KolK 6-I)
brak odpowiedzi	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 6a); MOŃKI (Jaśw 1); ZAMBRÓW (Rut 14)

Objaśnienia inf.: *‘piecze się na blachie’ (Gon 14); ‘to już wędzarnia chyba, bo upiec to tylko można w piecu, piekarnik taki duży; kawał misa albo całego świniaka to do piekarnika, gdzie się piekło chleb’ (Gon 4).*



39



41

39. Naczynie, w którym się gotuje (garnek, kaprak, tygiel) (PAN-XVII -39), (KK-I-2-16)

garnek	GRAJEWO (Graj 27, Radz 1-III, 4a, GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, 20a-I, M/Ploc 1, 2b, 2b-I, 7, Stawis 4b, 10a, Tur 2-I, 4-II); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 1, 6, 6a ‘duży’, 6b, 16a, 20, Wizn 6, 6a, Zbój 5*); MOŃKI (Gon 3-II, 4, 5, 13, 14, Jaśw 1, 2); OSTRÓW/M (Andrz 4-I, Nur 4, 4-I, 5, 11-II,III,IV,V,VI, 14); WYSOKIE/M (KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
garnek żelazny	ŁOMŻA (Łom 6)
gary	OSTRÓW/M (Nur 11)
gar	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
garczek	ŁOMŻA (Łom 6a ‘mały’)
garnuszek	MOŃKI (Gon 5)
garki	KOLNO (Koln 2, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19); OSTRÓW/M (Nur 11, 11-VII)
garnki	MOŃKI (Gon 5-I)
saganek	GRAJEWO (Graj 27); ŁOMŻA (Jedw 11a); OSTRÓW/M (Nur 11-III,IV)
saganki	GRAJEWO (Graj 27-III)
sagan	GRAJEWO (Raj 6a); ŁOMŻA (Łom 19, Nowog 3-II, Przyt 5 -y); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 5, 11-V,VI, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, Rut 14)
sagany	OSTRÓW/M (Nur 11-I,VII)

kocioł	GRAJEWO (Szczucz 2*); ŁOMŻA (Zbój 8); MOŃKI (Gon 4);
grapy	ŁOMŻA (Przyt 5); MOŃKI (Gon 3-II);

40. Przykrycie garnka (*pokrywka, denko, plita, dekiel*)

(PAN-XVII -40), (KSI-VI-35), (KK-I-2-17), (AGM-II-II-17)

denko	GRAJEWO (Graj 22, 27, 27-III, Radz 4, 10, Raj 6a, Szczucz 2*, 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 10, 20a-I, M/Płoc 1-I, 1-II, 1-III ‘dawniej’, 2-I, 2b-I, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 4a-I, 11, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2-I, 4-II, 5, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, 18, Łom 6a, 6b, 12, 19, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Zbój 5*, 8, 10); MOŃKI (Gon 4, 13, Jaśw 1); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I);
denko drewniane	GRAJEWO (Raj 9a-I)
denko drzewiane	ZAMBRÓW (Rut 14)
denka	KOLNO (Tur 2)
dno	KOLNO (Tur 2a)
dekiel	GRAJEWO (Radz 10-I); KOLNO (Tur 6, 8)
nakrywka	KOLNO (Stawis 4a-I); MOŃKI (Gon 3-II, 14); OSTRÓW/M (Andrz 4-I, Nur 11-II,III,V,VII); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4)
nakrycie	KOLNO (Koln 20a-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 21, Przyt 5); OSTRÓWM (Nur 11)
przykrywka	GRAJEWO (Radz 4a, Raj 9b, 16, Szczucz 5, 5-I, 12 -i, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 2, 9-I, M/Płoc 1-II, 2b, 7, Stawis 4a, Tur 4, 6); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 6, 6a, 16a, Nowog 3-II, Wizn 6, 6a); MOŃKI (Gon 5-I, 13, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Nur 4, 5, 11, 11-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
przykrycie	KOLNO (Stawis 1)
pokrywka	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Radz 1-III, 8-II, Raj 16a); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 23, M/Płoc 1, 1-III, 3a, Stawis 10a, Tur 8); ŁOMŻA (Łom 1, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 3-II, 5); OSTRÓW/M (Nur 4-I, 10-I, 11-III,V,VI, 14, Zarębk 2, 6-I); ZAMBRÓW (KolK6-I)
<i>pókrzywka</i>	WYSOKIE/M (Sok 3);
pokrywa	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 7, Stawis 4b); ŁOMŻA (Jedw 19); ZAMBRÓW (KolK 6)
<i>pókrzywa</i>	WYSOKIE/M (Sok 3);
<i>plitka blaszana</i>	GRAJEWO (Raj 9a-I)

Objaśnienia inf.: ‘drewniane - denko, blaszane - przykrywka’ (M/Płoc 1-II); ‘pokrywka, dawniej denko’ (M/Płoc 1-III); ‘denko - jak drewniane. Jak metalowe to przykrywka’ (Wąsosz 10-I).

41. To, w czym się gotuje wodę na herbatę (czajnik) (PAN-XVII -41)

czajnik	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 2*, 7); KOLNO (Koln 2, 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I, Rut 14)
cajnik	KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19)
samowar	WYSOKIE/M (Kluk 4)

42. Naczynie do gotowania z długą rączką (rondel, kastrula) (PAN-XVII -42), (KK-I-2-18)

rondel	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 1-III, 4a, Raj 6a, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, 20a-I, M/Płoc 1, 2b-I, 7, Stawis 1, 4b, 10a, Tur 2-I); ŁOMŻA (Jedw 11a, 19, 21, Łom 6a, 16a, 19, Nowog 3-II, Przyt 5); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 14, Jaśw 1); OSTRÓW/M (Nur 4-I, 11, 11-IV, V, VI, VII, 14); WYSOKIE/M (KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
londerek	KOLNO (Koln 2)
rondelek	KOLNO (M/Płoc 2b, Stawis 1, Tur 4-II); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 6a, Nowog 3-II, Wizn 6, 6a, Zbój 5*, 8); MOŃKI (Gon 3-II, 13, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 5, 11, 11-I,II,III,VII); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6)
rondek	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
tygiel	KOLNO (Tur 2)
tygielek	ŁOMŻA (Łom 6b);
rynka	ŁOMŻA (Zbój 5*)
warzelnik	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
kociołek	OSTRÓW/M (Nur 5)
skowroda	GRAJEWO (Szczucz 2*)
nn.	OSTRÓW/M (Nur 4)

43. Okrągłe płaskie naczynie z długą rączką do smażenia (patelnia, patela, panewka) (PAN-XVII -43), (KSI-VI-36), (KK-I-2-19), (AGM-II-II-18)

skowroda	GRAJEWO (Graj 22, 27, 27-III, Radz 4 ‘dawniej’, Raj 9a-I); KOLNO (Koln 2, 20a-I, M/Płoc 5-I, 7, Stawis 4a-I, 4b, Tur 1, 2-I, 2a, 5); ŁOMŻA (Jedw 11a, Łom 6a, 19, Piłat 7a, Przyt 5, Wizn 6, Zbój 5*, 5-I); MOŃKI (Gon 5-I)
----------	--

skowrody	MOŃKI (Gon 5);
skowrodka	ŁOMŻA (Zbój 8)
<i>skoroda</i>	ŁOMŻA (Nowog 3-II)
tygielek	ŁOMŻA (Zbój 8)
patelnia	GRAJEWÓ (Graj 8, 23-III, Radz 1-III, 4, 4a, 8-II, 10, 10-I, Raj 6a, 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 2, 3, 7, 9-I, 10, 23, M/Płoc 1, 1-I,II,III, 2-I, 2b, 2b-I, 3a, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 4a, 4a-I, 4b, 10a, 11, 11-I, 11b, 13, Tur 4, 4-II, 6, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, 18, 19, 20, 21, Łom 6a, 6b, 12, 16a, 19, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Wozn 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 3-II, 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 11111111111111111111, 2); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 4, 4-I, 5,10-I, 11, 11-I,II,III,IV,V,VI,VII, 14, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I, Rut 14)
<i>patelnio</i>	KOLNO (Tur 1)
rondelek	MOŃKI (Gon 5); ZAMBRÓW (KolK 6)
rondel	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Wozn 6a)
bd.	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)

Objaśnienia inf.: ‘dawniej mówili skowroda’ (**Radz 4**)

44. Naczynie mniejsze i węższe od patelni do smażenia słoniny (*rondelek, rynka, tygielek*) (PAN-XVII -44), (KSI-VI-37), (AGM-II-II-19)

rynka	KOLNO (Koln 7, 9-I, M/Płoc 1-I,II)
rondelek	GRAJEWÓ (Graj 8, 22, Radz 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 6, 7, 12 -ki, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 3, M/Płoc 1-III, 4, Stawis 11, 11-I, 13, Tur 1, 6, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, Łom 6a, Piąt 5a, 20a-I, Śniad 6, Zbój 10); MOŃKI (Gon 5, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Nur 10-I, 11, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6. 6-I)
rondel	KOLNO (M/Płoc 3a, Stawis 1, 4a, Tur 2, 4); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 16a, Wozn 6a, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 13, 14); ZAMBRÓW (Rut 14)
tygiel	KOLNO (Tur 2)
tygielek	GRAJEWÓ (Graj 23-III); KOLNO (M/Płoc 2-I, 5-I, Stawis 4a-I, 11b, Tur 2a, 5); ŁOMŻA (Łom 12, Miast 4, Piąt 7a)
<i>tygelek</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
<i>cygielek</i>	ZAMBRÓW (KolK 6-I)
<i>grobka</i>	KOLNO (Tur 9)
grabka	KOLNO (Tur 11)
kociołek	GRAJEWÓ (Szczucz 5-I)

garnek	ŁOMŻA (Jedw 21)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III), ŁOMŻA (Jedw 20); KOLNO (Koln 10, 23); MOŃKI (Jaśw 1)

45. To, na czym się piecze mięso (*blacha* , *brytfana*). Czy są różnice w konstrukcji? (PAN-XVII -45), (KSŁ-VI-38), (AGM-II-II-20)

blacha	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Radz 1-III, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 16, Szczucz 6, 12 -y, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 23, M/Płoc 1-III, 4, 5-I, Stawis 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2a, 4, 5, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4, 14, Knysz 7); OSTRÓW/M (ZarębK 2); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)
<i>blachi</i>	KOLNO (Tur 2)
na blasze	KOLNO (Stawis 1); WYSOKIE/M (Kluk 4)
<i>na blasie</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
<i>brytfanna</i>	KOLNO (Koln 2); MOŃKI (Jaśw 2)
<i>brytwanna</i>	GRAJEWO (Graj 23-III, Radz 4, Raj 9a-I, 16a); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, M/Płoc 3a, Stawis 4a-I); ŁOMŻA (Piāt 20a-I); MOŃKI (Gon 5, 5-I); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 6-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
brytfanka	GRAJEWO (Graj 22, Raj 9b, Szczucz 5, 7); KOLNO (M/Płoc 1-I, 1-II, 2-I); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 16a, Piāt 5a, Wizn 6a); MOŃKI (Jaśw 1)
brytfan	GRAJEWO (Szczucz 5-I)
rondel	KOLNO (Stawis 11)
<i>ciugonki</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)
<i>garki ciugonne</i>	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
skowroda	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
bd.	KOLNO (Stawis 4a, Tur 6); ŁOMŻA (Łom 12)

Objaśnienia inf.: ‘*blacha* - prostokątna, wykonana z blachy. *Brytfana* - kształt łódki - wykonana z grubego metalu, emaliowana’ (**Graj 23-III**); ‘*nie ma*’ (**Nur 10-I**); ‘*brytfanna ma okrągłe krawędzie, jest węższa od blachy*’ (**Piāt 5a**); ‘*blacha to taka zwykła, a brytfanna to z pokrywą*’ (**Piāt 20a-I**); ‘*brytfanna - do pieczenia mięsa, różni się budową od blachy - naczynia lżejszego od brytfanny*’ (**Szczucz 5**); ‘*skowroda jedne nazywają*’ (**Rut 14**).

45a. Blacha (KSŁ-VI-38a)

blacha	
--------	--

46. Duży czarny garnek do gotowania kartofli dla świń (*sagan*) (PAN-XVII -46)

garnek	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 21, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 13)
garnek <i>poliwany</i>	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
sagan	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 6a, 16a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>sagon</i>	KOLNO (Tur 2)
kocioł	KOLNO (Koln 2, Stawis 1)
grapa	ŁOMŻA (Jedw 19)
grupowy garnek	MOŃKI (Gon 4)

Objaśnienia inf.: ‘grapa kiedyś taka duża była’ (**Jedw** 19)

47. Duży, umieszczony nad specjalnym paleniskiem kocioł, którym paruje się kartofle dla świń (*parnik*) (PAN-XVII -47)

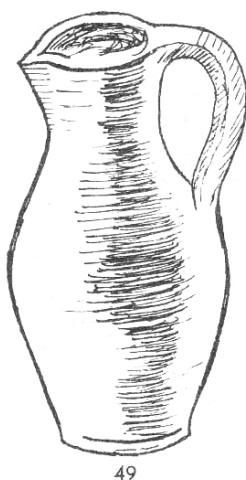
parnik	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 2, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I, Rut 14)
<i>pornik</i>	KOLNO (Tur 2)
kocioł	GRAJEWO (Radz 1-III), WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6)
kociołek	MOŃKI (Jaśw 1)

48. Jakie są znane jeszcze garnki do gotowania? (podać nazwę i opis) (PAN-XVII-48)

garnki mniejsze, większe	MOŃKI (Gon 5-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>garki</i>	ŁOMŻA (Jedw 19, 20); (Gon 5);
gary	KOLNO (Koln 9-I); MOŃKI (Jaśw 2)
rondel	ŁOMŻA (Jedw 21)
kocioł <i>cihunny</i>	MOŃKI (Gon 14)
kocioł	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Stawis 1); MOŃKI (Gon 13);
kociołki	MOŃKI (Gon 5-I)
sagany	MOŃKI (Jaśw 2)
sagan	WYSOKIE/M (Sok 3)

szybkowar	ŁOMŻA (Wizn 6a); WYSOKIE/M (Kluk 4)
aluminowe	MOŃKI (Gon 14)
blaszane	MOŃKI (Gon 14)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III), KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 16a); ZAMBRÓW (KolK 6)

Objaśnienia inf.: 'duży gar, w którym grzeje się wodę' (**Gon 13**); 'zwyczajne, teraz sie pomniejszało, to już tamte nie w użyciu so, teraz inne garki so, tylko po przypominku sie mówi tamte' (**Jedw 19**). 'kocioł cihunny 'ciężki, do przechowywania np. mleka' (**Gon 14**); 'teraz te szybkowary, kiedyś to i garki byli na nóżkach i rondelki, u nas w domu jeszcze był, a bo to Ruskoje na kuchni nie gotowali, tylko mieli takie piece i widelka, i te garki wstawiali do pieca i to na nóżkach' (**Kluk 4**); 'niski z przykrywką, podaj ten garnek, co sie mięso dusi' (**KolK 6-I**); 'takie były mosiężne kiedyś, takie bańki jakieś' (**Knysz 7**); garki gliniane, postawiło sie na tym, na brzegu na blaty, też gotowało sie; żelazne, polewane, blaszanne' (**Jaśw1**);



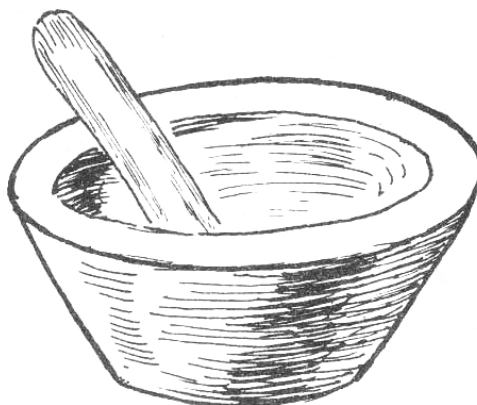
49. Gliniane naczynie do mleka z uchem i dziobkiem (dzbanek)(PAN-XVII -49), (AGM-IV-XI-6)

dzbany	GRAJEWO (Szczucz 7); MOŃKI (Jaśw 2)
dzban	MOŃKI (Jaśw 1)
dzbanek	GRAJEWO (Radz 1-III, 12); KOLNO (Koln 2, 9-I, M/Ploc 3a-I, 4, Stawis 1, 4, 11b-II, Tur 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 19, Łom 6a, 7a, 16a, Nowog 7a-I, Piąt 22, Śniad 12, Wizn 2, 6a, 7-I); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 13, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6)

<i>dzbonek</i>	KOLNO (Tur 2)
dzbanuszek	ŁOMŻA (Jedw 20)
dzbanek gliniany	ŁOMŻA (Jedw 21); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
gliniak	MOŃKI (Gon 5)
konewka	MOŃKI (Jaśw 2)



51



52

50. Duży gliniany garnek do mleka bez ucha (*dziezka*)

(PAN-XVII -50), (AGM-IV-XI-7)

dziezka	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 3a-I, 4, Stawis 1, 4); ŁOMŻA (Jedw 8a, 19, 20, 21, Łom 6a, Nowog 7a-I, Piąt 22, Śniad 12, Wizn 6a, 7-I); MOŃKI (Gon 4, 5-I, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I, Rut 14)
<i>dziezka</i>	KOLNO (Koln 2, Tur 2, 11-I)
<i>dzizka</i>	GRAJEWO (Radz 12); KOLNO (Stawis 11b-II); ŁOMŻA (Wizn 2)
<i>dziezki</i>	ŁOMŻA (Łom 7a)
dziecha	ŁOMŻA (Wizn 2); ZAMBRÓW (Rut 14)
<i>łodyzka</i>	MOŃKI (Gon 14)
ładyzka	MOŃKI (Gon 5, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3)
dzban	GRAJEWO (Radz 1-III)
dzbanek	ŁOMŻA (Łom 16a)
gliniak	MOŃKI (Gon 14)
kamienniak	MOŃKI (Gon 13)
kamienny garnek	MOŃKI (Knysz 7)

Objaśnienia inf.: 'gliniane dziechy przeważnie, dziezki na mleko trzymali, dziechow byli pełne płoty; kwasu, octu to mało używali, tylko

postawiła dzieche, razowki wsypała, wodo nalala i kwas to był zamiast octu, to postojalo , to chlebowy taki ten ocet, jak ocet kwaśniejszy; ugotowała barszczu burakowego, to wcale inny smak miało’ (Rut 14). ‘łodyżka większa, dzbanek mniejszy’ (Gon 14); ‘kamienny garnek do mleka, do tłuszczu zlewamy, do konserwacji, do rurek, do przetworów’ (Knysz 7).

51. Szerokie niskie naczynie gliniane (*miska*)

(PAN-XVII -51), (AGM-IV-XI-8)

<i>misa</i>	MOŃKI (Gon 13)
<i>nisa</i>	KOLNO (Stawis 4, Tur 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, Śniad 12)
<i>miska</i>	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 3a-I, 4, Stawis 1, 11b-II); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 16a, Piąt 22); MOŃKI (Gon 5-I, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
<i>niska</i>	KOLNO (Koln 2); ŁOMŻA (Nowog 7a-I, Wizn 2, 7-I)
<i>miska gliniana</i>	MOŃKI (Gon 4)
<i>gliniana mniska</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)
<i>donica</i>	GRAJEWO (Radz 12); ŁOMŻA (Śniad 12); MOŃKI (Gon 5)
<i>denica</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
<i>donicka</i>	ŁOMŻA (Łom 7a)
<i>dziecha</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
<i>salaterka</i>	ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 6a)
<i>kamienniaki</i>	ŁOMŻA (Wizn 6a)
<i>nn.</i>	ŁOMŻA (Jedw 21); ZAMBRÓW (KoK 6)

52. Naczynie, w którym się uciera mak (*makutra, donica*)

(PAN-XVII -52), (KSŁ-VI-43), (KK-I-2-20), (AGM-IV-XI-9)

<i>makotra</i>	GRAJEWO (Graj 8, 22, Raj 6a); KOLNO (MPłoc 1, 4, 7, Stawis 4b); OSTRÓW/M (Nur 5); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>makutra</i>	GRAJEWO (Radz 1-III, 10, Szczucz 7); KOLNO (M/Płoc 2b, 2b-I); ŁOMŻA (Zbój 5*); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 11, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4);
<i>makuta</i>	KOLNO (Stawis 10a)
<i>donica</i>	GRAJEWO (Graj 23-III, 27, 27-III, Raj 12, 16a, Szczucz 2*, 5); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 10, 20a-I, 23, M/Płoc 1-I, 1-II, 3a-I, Stawis 4, 4a, 11b-II, Tur 9, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 11a, 17, 18, 19, 21, Łom 6, 6a, 6b, 7a, 12, 16a, 19, Miast 4, Nowog 3-II, 7a-I, Piąt 5a, 7a, 20a-I, 22, Przyt 5, Śniad 6, 12, Wizn 2, 6, 6a, 7-I, Zbój 5*); MOŃKI (Gon 3-II, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 4-I, 10-I, 11-I,II, Zarębk 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW

	(KoIK 6, 6-I)
<i>dunica</i>	ŁOMŻA (Łom 6, 6a); WYSOKIE/M (KobB 4)
<i>denica</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
doniczka	KOLNO (Stawis 11)
gliniak	GRAJEWO (Radz 4a)
garnek gliniany	ŁOMŻA (Zbój 8)
wierciocha	MOŃKI (Jaśw 2)
<i>nicha</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
miska gliniana	ŁOMŻA (Zbój 8)
<i>niska gliniana</i>	KOLNO (Koln 2)
maca	KOLNO (Koln 9-I)
kamienniaki	ŁOMŻA (Wizn 6a)
dzieżka	OSTRÓW/M (Nur 4)
dzieża	OSTRÓW/M (Nur 11)
dzieżyczka	OSTRÓW/M (Nur 4-I)
tortownica	GRAJEWO (Radz 1-III)
makownica	KOLNO (M/Płoc 1)
wąklia	KOLNO (Tur 2)
salaterka	KOLNO (Tur 4-II)
moździerz	ŁOMŻA (Nowog 3-II)
inf. nie wie	ŁOMŻA (Jedw 20); KOLNO (Stawis 1, Tur 2); OSTRÓW/M (Nur 11-III,IV,V,VI,VII)

Objaśnienia inf.: ‘gliniane byli nichy i do maku byli, to taka gliniana nicha wysoka, taka półokrągła, nazywali nicha, mak wierzili w niej’ (**Rut** 14). ‘donica z walkiem’ (**Łom** 6).

52a. Przyrząd do ucierania maku

walek	MOŃKI (Knysz 7)
-------	-------------------------

53. Dwa gliniane garnki połączone razem, z uchem do trzymania (*dwojaki*)

(PAN-XVII -53), (KK-I-2-21), (AGM-IV-XI-10)

dwojaki	GRAJEWO (Graj 27-III, Radz 12, Raj 6a); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 2b, 2b-I, 3a-I, 7, Stawis 4b, 10a, Tur 2-I, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, Łom 19, Nowog 3-II, 7a-I, Śniad 12, Wizn 7-I, Zbój 5*, 8); MOŃKI (Gon 4, 13, Jaśw 1, 2); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 11, 11-I,IV,VI,VII, 14); WYSOKIE/M (KobB 4, Sok 3)
<i>dwojoki</i>	KOLNO (Tur 2)
dwójki	MOŃKI (Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 4, 5); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)

<i>dwojki</i>	GRAJEWO (Szczucz 2*); OSTRÓW/M (Nur 11, 11-II,III,V)
dwojaka	GRAJEWO (Szczucz 2*)
dwojaczki	GRAJEWO (Radz 1-III, 4a, Szczucz 7); KOLNO (Koln 20a-I, M/Ploc 1, 4, Stawis 1, 4); ŁOMŻA (Jedw 11a, 20, 21, Łom 6, 6a, 6b, 16a, Piąt 22, Przyt 5, Wizn 6); MOŃKI (Gon 5-I); OSTRÓW/M (Nur 4-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>dwojacki</i>	GRAJEWO (Graj 27); KOLNO (Koln 2, Stawis 11b-II, Tur 4-II); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 7a, Wizn 2); MOŃKI (Gon 3-II);
<i>dwojeczki</i>	ŁOMŻA (Wizn 6a);
<i>dźwojki</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
bliźniaczki	MOŃKI (Gon 5)
nie było, nn.	MOŃKI (Gon 14);

Objaśnienia inf.: ‘*dźwojki, tu jest jedna, tu druga rączka, to połączone, deneczko drzewiane dorobił na to, żeby nie stygło i nieśli chłopowi na pole*’ (**Rut 14**).

53a. Gliniany

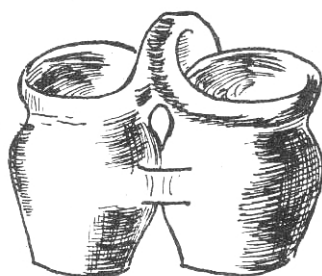
gliniany	KOLNO (Koln 2); ŁOMŻA (Zbój 8);
----------	---

54. Duże blaszane naczynie do przenoszenia lub przewożenia mleka

(*kana, bańka*) (PAN-XVII -54), (KSI-VI-39), (AGM-II-II-21)

bańka	GRAJEWO (Raj 9b); KOLNO (M/Ploc 1-I, 2-I, 3a, 5-I, Stawis 4a, 4a-I, 11, 11-I, 11b, 13); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, 21, Łom 6a, 12, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 10); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
bańki	ŁOMŻA (Jedw 20); KOLNO (Stawis 1); ZAMBRÓW (Rut 14)
bania	KOLNO (Tur 2)
baniak	MOŃKI (Gon 4)
kana	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 7, 12 -y, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 2, 3, 7, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 4, Stawis 4a, Tur 1, 2, 2a, 4, 5, 6, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 4)
kanie	KOLNO (Stawis 1)
kanka	ŁOMŻA (Łom 6a, Śniad 6)
kanka blaszanna	MOŃKI (Jaśw 1)
konwa	MOŃKI (Gon 5, 5-I,13)

konwia	GRAJEWO (Graj 23-III)
konwie	MOŃKI (Gon 14)
konew	MOŃKI (Jaśw 2)
konewki	MOŃKI (Knysz 7)
wiadra	ZAMBRÓW (KołK 6-I)



53



55

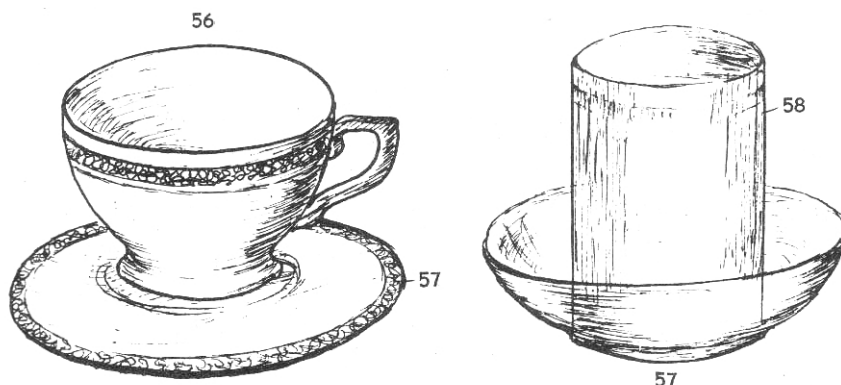
55. Małe naczynie o grubych ściankach, z uszkiem,

służące do picia (*kubek, garnuszek*)

(PAN-XVII -55), (KŚI-VI-40), (AGM-II-II-22)

garnuszek	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 8-II, 10-I, Raj 16, Szczucz 5, 5-I, 6, 12); KOLNO (Grab 11, Kołn 2, 7, 9-I, 10, 23, M/Płoc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 3a, 5-I, Stawis 4a, 11, 11-I, 13, Tur 4, 6, 8, 9, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, Łom 6a, 12, 16a, Miast 4, Piłat 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 10); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KołK 6, Rut 14)
<i>garnusek</i>	GRAJEWO (Raj 9b); KOLNO (Stawis 4a-I, 11b, Tur 1); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
<i>garnuski</i>	KOLNO (Tur 2)
<i>kruzyk</i>	KOLNO (Tur 1, 2a, 5, 8)
<i>kruzyki</i>	KOLNO (Tur 2)
kubek	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16a, Szczucz 5, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Kołn 3, M/Płoc 1-III, 4, Stawis 1, Tur 9-I); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 16a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KołK 6)

kubek z uszkiem	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
nn.	ŁOMŻA (Jedw 20)



56. Małe naczynie, często porcelanowe, z którego się pije herbatę albo kawę

(*filizanka, taska*) (PAN-XVII -56)

filizanka	KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 16a, 20, 21, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3)
krużyk	MOŃKI (Gon 5-I)
<i>kruzyki</i>	KOLNO (Tur 2)
garnuszek	GRAJEWO (Radz 1-III); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>garnuski</i>	KOLNO (Tur 2)
bacherek	KOLNO (Tur 2)
kubek	ZAMBRÓW (KoIK 6)
dzbaneczki	MOŃKI (Knysz 7)

Objaśnienia inf.: ‘*t tyz iedys mowii kubek, as tera filizanka*’ (**Gon** 4);

57. To, co się podstawia pod filizankę (*spodek*) (PAN-XVII -57)

spodek	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 2, 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 13, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, Rut 14)
<i>spódek</i>	MOŃKI (Gon 14)
spodeczek	MOŃKI (Gon 5); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)

spodeczki	ŁOMŻA (Jedw 20); MOŃKI (Gon 5, 5-I, Knysz 7)
podstawka	MOŃKI (Gon 4, Jaśw 2)
talerzyk	ŁOMŻA (Jedw 19)
talerzyki	MOŃKI (Gon 5-I)

58. Szklane naczynie do picia herbaty

(szklanka, szkło) (PAN-XVII -58)

szklanka	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I, Rut 14)
<i>sklanka</i>	ŁOMŻA (Łom 16a)
<i>ćklunka</i>	KOLNO (Tur 2)
<i>śklanka</i>	KOLNO (Koln 2)
kufel	MOŃKI (Gon 4)

59. To, z czego się je zupę (talerz głęboki)

(PAN-XVII -59), (AGM-II-II-23)

talerz głęboki	GRAJEWO (Radz 4, 8-II, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-III, 4, Stawis 4a-I, 11b, Tur 4, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 6a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13); ZAMBRÓW (Rut 14)
talerz	GRAJEWO (Radz 1-III, 10-I, Szczucz 7); KOLNO (Koln 2, M/Ploc 2-I, Stawis 1, 11-I, Tur 1, 6); ŁOMŻA (Jedw 19, 16a, 20, Wizn 6a); MOŃKI (Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
miska	GRAJEWO (Raj 9a-I); KOLNO (M/Ploc 5-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, Zbój 10); MOŃKI (Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4)
miska blaszana	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
miska gliniana	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
<i>niska</i>	GRAJEWO (Radz 10-I); KOLNO (Tur 2a, 5, 11)
misa	KOLNO (Stawis 1)
<i>nisa</i>	ŁOMŻA (Zbój 5-I)
micha	KOLNO (Stawis 1)
półmisek	ZAMBRÓW (Rut 14)
salaterka	KOLNO (Stawis 13)
bd.	KOLNO (M/Ploc 3a)

Objaśnienia inf.: ‘z łyski jedli, przeważnie kiedyś to z łysek jedli, na takiej dużej łysce były kartofle, a później te małe łysieczki były blasane, to były

do kapusty, do zupy. Bo kiedyś nie było tak, że kartofle nałożył na jeden talerz, na talerze, w jednym tako dużo łyche wysypał kartofle, a później były tak dwa cy czszy łyseczki co, kapusty czy do buraków; tak o każdy miał swojo łyseczke do kapusty, a nie to z jednej. A na tym, co się jadło, to się nazywał taki długi jak to jest, nie stół, tylko niski, ława, na tej ławie jadali i były takie małe stołeczki. Przy tej ławie siedzieli my, jedli na tych stołeczkach’ (Gon 4).

60. To, z czego się je potrawy gęste (talerz płaski, miałki)

(PAN-XVII -60), (KSł-VI-41), (AGM-II-II-24)

talerz miałki	KOLNO (Koln 3, 10, Tur 4, 6, 8); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
talerz płytki	GRAJEWO (Graj 23-III, Radz 4, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 12); KOLNO (Koln 10, M/Płoc 2-I, Stawis 4a, 11b, Tur 9-I); ŁOMŻA (Miast 4, Piąt 20a-I, Śniad 6) MOŃKI (Gon 13)
płytki talerz	ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 5)
talerz płytszy	ZAMBRÓW (Rut 14)
płytki talerzyk	ŁOMŻA (Łom 6a)
talerz płaski	GRAJEWO (Graj 8, Radz 8-II, 10, Szczucz 6, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 9-I, M/Płoc 1-II,III, 4, Stawis 4a-I, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 18, 20, 21, Łom 12, Piąt 5a); MOŃKI (Gon 5-I); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6)
talerz	KOLNO (Koln 7, 23, M/Płoc 1-I, Stawis 1, 11, 13, Tur 1); ŁOMŻA (Jedw 17, 19, Piąt 7a, Zbój 10); MOŃKI (Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
talerzyk	WYSOKIE/M (Sok 3)
miska	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (M/Płoc 1-I, 5-I, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 19, Wizn 6a); MOŃKI (Knysz 7); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
micha	KOLNO (Koln 3)
<i>nisa</i>	KOLNO (TUR 2A, 11)
<i>niska</i>	KOLNO (Koln 2, Tur 5)
miseczka	MOŃKI (Gon 4, 14)
półmisek	ŁOMŻA (Wizn 6a)
bd.	KOLNO (M/Płoc 3a)

Objaśnienia inf.: ‘o to na duzo miske się wysypywało, na miednice; przedtem nie było talerzy, były talerze, ale to tylko według wesela, a tak to my jedlim z tych miseczek’ (Gon 4).

61. Duża łyżka, którą się rozlewa zupę na talerz

(wazówka, czerpak, szepla)

(PAN-XVII -61), (KSi-VI-42), (AGM-II-II-25) (patrz KK-I-2-22, AGM-IV-XI-11)

wazówka	GRAJEWO (Raj 9a-I); KOLNO (Tur 9, 9-I); ŁOMŻA (Piąt 5a)
wazowa	ZAMBRÓW (KoIK 6)
wazowa łyżka	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 6a)
łyżka wazowa	GRAJEWO (Szczucz 5, Wąsosz 10-I); KOLNO (M/Płoc 2-I, Stawis 11b); ŁOMŻA (Łom 12, Miast 4)
łyżka wazowa	GRAJEWO (Raj 9b)
łyżka czerpakowa	WYSOKIE/M (Sok 3)
łyżka	MOŃKI (Gon 5-I, Jaśw 1);
duża łyżka	MOŃKI (Knysz 7)
chochla	KOLNO (Tur 2); MOŃKI (Gon 4, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Nur 11-VI)
chochelka	MOŃKI (Gon 5-I)
czerpak	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Radz 1-III, 8-II, 10, Raj 16, Szczucz 5-I, 6, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, M/Płoc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 13, Tur 6, 8); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 20, 21, Łom 12, Piąt 20a-I, Wizn 6a); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4)
cierzapak	GRAJEWO (Radz 10); KOLNO (Koln 2, Stawis 1, 4a, 4a-I, 11, 11-I, Tur 4); ŁOMŻA (Jedw 19, 16a); ZAMBRÓW (Rut 14)
cyrzapak	MOŃKI (Gon 14)
cerzapak	MOŃKI (Gon 14)
cierpak	ŁOMŻA (Łom 6a); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
cierpiak	ŁOMŻA (Jedw 20)
czerbak	GRAJEWO (Graj 58)
czerpank	ŁOMŻA (Śniad 6)
warząchew	GRAJEWO (Radz 10-I, Szczucz 12); KOLNO (Koln 23, Stawis 11b, Tur 1, 2a, 5, 8, 11); ŁOMŻA (Miast 4, Piąt 7a); MOŃKI (Gon 4, 13)
drewnionka	KOLNO (Tur 5)
pałonik	GRAJEWO (Graj 23-III); MOŃKI (Gon 5)

Objaśnienia inf.: ‘czerpak. Starzy ludzie nazywają jeszcze *pałonik*’ (**Graj** 23-III); ‘to kiedyś tych łyżków nie było, tylko były to nazywali *chochle*, a drugie to była *warząchew*, nie mówili łyżka wazowa’ (**Gon** 4);

62. To, czym się je zupe (*łyżka*) (PAN-XVII -62)

łyżka	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 16a, 20, 21, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I, Rut 14)
łyżkami	KOLNO (Stawis 1)
łyżka <i>drzewniana</i>	MOŃKI (Knysz 7)
<i>łyżka</i>	KOLNO (Koln 2, Tur 2)

63. To, czym się je mięso (*widelec, gafla*) (PAN-XVII -63)

widelec	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 2, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 16a, 20, 21, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, Rut 14)
widelcem	KOLNO (Stawis 1)
<i>zidelec</i>	KOLNO (Tur 2)

Objaśnienia inf.: ‘*mięso to z ręki, się kawalek wzięło i jadło się, widelców nie było*’ (**Gon** 4);

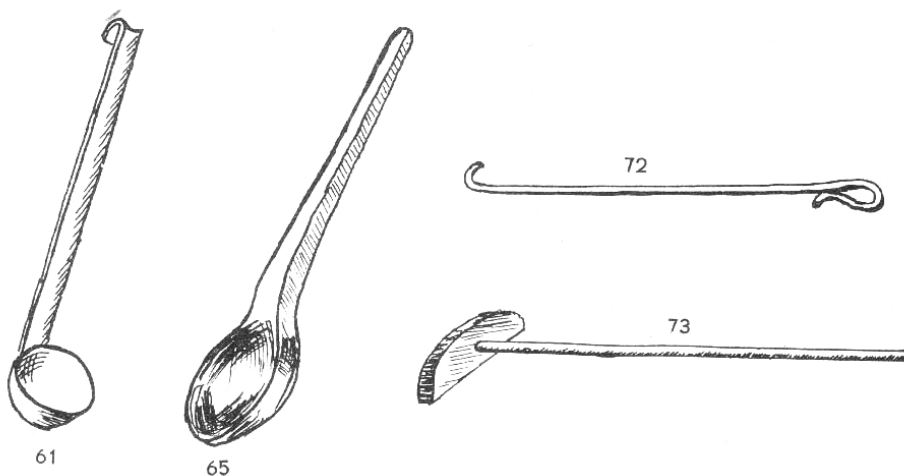
64. To, czym się kraje mięso (*nóż*) (PAN-XVII-64)

nóż	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 2, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 16a, 20, 21, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I, Rut 14)
nożem Nlp	KOLNO (Stawis 1); WYSOKIE/M (Kluk 4)
<i>noż</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
<i>nóż</i>	KOLNO (Tur 2)

65. Duża drewniana łyżka do mieszania w garnku (*warząchew, warzecha*) (PAN-XVII -65), (KK-I-2-22), (AGM-IV-XI-11) (patrz KSł-VI-42, AGM-II-II-25)

<i>cierzpak</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
czerpak	MOŃKI (Jaśw 2)
łyżka drzewiana	ŁOMŻA (Łom 16a)
drewniana łyżka	MOŃKI (Gon 13);
chochla	GRAJEWO (Graj 27-III, Raj 6a); ŁOMŻA (Nowog 3-II, Zbój 5*, 8); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 11, 14)
apołonik	MOŃKI (Knysz 7)
<i>opołonik</i>	MOŃKI (Jaśw 1)

<i>warząchiew</i>	KOLNO (Stawis 4b); ŁOMŻA (Zbój 8); MOŃKI (Gon 3-II, 14); OSTRÓW/M (Nur 11)
<i>warzonchew</i>	KOLNO (Tur 2)
warząchew	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 912, Szczucz 2*, 7); KOLNO (Koln 2, 9-I, 20a-I, M/Ploc 2b, 3a-I, 4, 7, Stawis 1, 4, 11b-II, Tur 2-I, 4-II, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 11a, 19, 20, 21, Łom 6, 6a, 6b, 7a, 19, Nowog 3-II, 7a-I, Piąt 22, Przyt 5, Śniad 12, Wizn 2, 6, 6a, 7-I); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 4, 4-I, 5, 11-I, III, IV, V, VI, VII); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I, Rut 14)
warząchewka	ŁOMŻA (Wizn 6a); OSTRÓW/M (Nur 11-II)
<i>warzonchewka</i>	GRAJEWO (Radz 1-III); ŁOMŻA (Łom 16a)
warzącha	GRAJEWO (Radz 4a); KOLNO (M/Ploc 1)
<i>warząchwia</i>	KOLNO (Stawis 10a)
inf. nie wie	KOLNO (M/Ploc 2b-I, Stawis 1); WYSOKIE/M (KobB 4)



66. Rosochate drewnienko używane do rozmieszania mąki w mleku (*mątew*) (PAN-XVII -66), (AGM-IV-XI-12)

mątew	KOLNO (Koln 9-I)
łyżka	ŁOMŻA (Jedw 19)
drewniana łyżka	ŁOMŻA (Jedw 8a)
łyżka drewniana	MOŃKI (Jaśw 1); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
rogula	ŁOMŻA (Śniad 12)

kołotewka	ŁOMŻA (Pi at 22)
łopatka	WYSOKIE/M (Sok 3)
trzepaczka	MOŃKI (Gon 13)
widełka	MOŃKI (Gon 5)
drewniany widelec	GRAJEWO (Szczucz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3)
duży widelec	MOŃKI (Jaśw 1)
dn.	GRAJEWO (Radz 1-III, 12); KOLNO (M/Ploc 3a-I, 4, Stawis 4, 11b-II, Tur 2, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 6a, 7a, Nowog 7a-I, Wizn 2, 6a,7-I); MOŃKI (Gon 5, 14, Knysz 7); ZAMBRÓW (Ko lK 6)

Objaśnienia inf.: ‘do rozmieszania mąki w mleku używa się drewnianej łyżki’ (**Jedw** 8a); ‘to jakiś widelec drewniany’ (**Kluk** 4).

67. To, w czym się przechowuje sól kuchni

(*solnica*) (PAN-XVII -67), (AGM-II-II-26)

solnica	GRAJEWO (Radz 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 16, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 2, M/Ploc 1-III, 2-I, 3a, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 2a, 4, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Łom 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4, 13, Jaśw 2)
<i>sólnica</i>	KOLNO (Tur 2)
solniczka	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 4, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, 14, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (Ko lK 6, 6-I, Rut 14)
solniczka <i>drzewniana</i>	MOŃKI (Knysz 7)
<i>solnicka</i>	GRAJEWO (Raj 9b, Szczucz 5-I, 12); KOLNO (Tur 1); MOŃKI (Gon 5-I);
<i>solnicy</i>	GRAJEWO (Szczucz 6)

D. Pieczenie chleba

68. Piec chlebowy (*piec, piekarnik*)

(PAN-XVII- 68), (KK-I-2-23), (AGM-II-II-27)

piekarnik	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 4, 4a, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 2*, 5-I, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, 20a-I, M/Ploc 1, 1-III, 2-I, 2b, 2b-I, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 4a-I, 4b, 11-I, 11b, 13, Tur 2-I, 4, 4-II, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 19,
-----------	---

	21, Łom 6a, 6b, Przyt 5, Wizn 6a, Zbój 5*, 8, 10); MOŃKI (Gon 3-II, 4, 5-I); OSTRÓW/M (Nur 11-I); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
<i>psiekarnik</i>	KOLNO (Tur 1, 2, 2a, 5)
piec	GRAJEWO (Radz 1-III, 8-II, 10-I, Szczucz 6); KOLNO (M/Ploc 1-III, 3a, Stawis 10a); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, Łom 6, 6a, 19, Wizn 6, Zbój 5-I); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, 15, Nur 4, 4-I, 5, 11-I,II,III,VI,VII, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
piec chlebowy	ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 13, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Sok 3)
chlebowy piec	MOŃKI (Gon 5, Knysz 7)
piec chlebna	MOŃKI (Jaśw 1)
chlebownik	GRAJEWO (Raj 9b); MOŃKI (Gon 14);
bd.	GRAJEWO (Raj 6a); ŁOMŻA (Nowog 3-II); OSTRÓW/M (Nur 11); WYSOKIE/M (KobB 4)

69. Sklepienie w piecu chlebowym

(podniebienie, podniebie, welbunek)

(PAN-XVII -69), (KK-I-2-24), (AGM-II-II-28)

podniebienie	GRAJEWO (Graj 27, Radz 4a, 10-I, Raj 9a-I, 9b, Szczucz 6); KOLNO (M/Ploc 2b, 7, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 11a, Łom 16a, Nowog 3-II); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13); ZAMBRÓW (KoK 6)
podniebie	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, Raj 16, Szczucz 7, 12); KOLNO (Koln 20a-I, M/Ploc 1, 1-III, 2-I, 2b-I, 4, 5-I, Stawis 4a-I, 4b, 10a, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2a, 4, 4-II, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, Przyt 5, Wizn 6a, Zbój 5-I, 8, 10); MOŃKI (Gon 3-II, Jaśw 2);
<i>podniebzie</i>	KOLNO (Tur 2)
sklepienie	ŁOMŻA (Łom 19); MOŃKI (Gon 14); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3)
komora	ŁOMŻA (Zbój 5*)
<i>zelbunek</i>	KOLNO (M/Ploc 3a)
welbunek	GRAJEWO (Szczucz 5-I, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I)
inf. nie wie	GRAJEWO (Graj 27-III, Raj 6a); KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Łom 6b); WYSOKIE/M (KobB 4)

69a. Okap

kapa	ŁOMŻA (Zbój 5*)
------	-------------------------

70. Dno w piecu chlebowym (*trzon, tło, hart*)

(PAN-XVII -70), (KSŁ-VI-22), (KK-I-2-25), (AGM-II-II-29)

<i>art</i>	KOLNO (Koln 23, Tur 4, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4)
<i>ar</i>	ŁOMŻA (Zbój 8)
<i>ort</i>	KOLNO (Tur 2, 4-II, 5, 6)
<i>hart</i>	KOLNO (Tur 1, 2a, 8, Stawis 4a); ŁOMŻA (Piłat 7a, Śniad 6)
palenisko	ŁOMŻA (Zbój 5*)
<i>trzon</i>	GRAJEWO (Graj 8, Radz 8-II, Raj 9a-I, 9b); KOLNO (M/Płoc 1, 3a, Stawis 11, Tur 8); ŁOMŻA (Łom 1, Miast 4, Wizn 6a)
trzan	GRAJEWO (Graj 23-III, 27, 58, Radz 4, 4a, 10, 10-I, Raj 16, 16a, Szczucz 5-I, 6, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 3, 7, 9-I, 10, 20a-I, M/Płoc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 2b, 2b-I, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 4a-I, 4b, 10a, 11-I, 11b, 13); ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, 18, 19, 21, Łom 6, 6a, 6b, 19, Nowog 3-II, Piłat 5a, 7a, 20a-I, Przyt 5, Wizn 6, Zbój 5-I); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 4, 4-I, 5, 10-I, 11, 11-V, VI, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
<i>tran</i>	MOŃKI (Gon 3-II)
<i>trzen</i>	ŁOMŻA (Nowog 3-II)
dno	ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 12); MOŃKI (Gon 13)
spód	MOŃKI (Gon 5, 5-I, 14)
<i>spod</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
blat ceglówy	OSTRÓW/M (Nur 11)
nn.	GRAJEWO (Graj 27-III, Radz 1-III, Raj 6a, Szczucz 5); KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Łom 16a); OSTRÓW/M (Nur 11-II, III, IV, VII, 14)

Objaśnienia inf.: ‘*się nagrzał dobrze, to się chleb upiece*’ (**Gon** 4).

71. Otwór w piecu chlebowym (*czeluście*, rodz. gram, Npl).

Jaki będzie mianownik l. mn. (PAN-XVII -71), (AGM-II-II-30)

to ‘czeluście’	KOLNO (Tur 4, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
te ‘czeluście’	GRAJEWO (Wąsosz 10-I); KOLNO (Tur 9-I); ŁOMŻA (Zbój 10); MOŃKI (Gon 13)
czeluście	GRAJEWO (Radz 8-II, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 6); KOLNO (Tur 2, 8)
czeluść	KOLNO (Koln 9-I)
<i>celuść</i>	KOLNO (Tur 1); MOŃKI (Gon 5-I)
<i>celuście</i> l.mn.	KOLNO (Tur 1); ŁOMŻA (Łom 6a)

przyducha	GRAJEWO (Szczucz 12); KOLNO (M/Ploc 1-III)
duchownica	KOLNO (M/Ploc 5-I, Stawis 11b); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
ruchownica	KOLNO (Tur 5)
jama	GRAJEWO (Radz 10-I)
dziura	WYSOKIE/M (Kluk 4)
luft kominowy	ŁOMŻA (Jedw 21)
<i>loft</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
piekarnik	ŁOMŻA (Jedw 20); MOŃKI (Gon 4)
denko <i>drzewniane</i>	MOŃKI (Knysz 7)
otwór	WYSOKIE/M (Sok 3)
nn.	KOLNO (M/Ploc 3a, Tur 6); ŁOMŻA (Wizn 6a); MOŃKI (Gon 14); ZAMBRÓW (KoIK 6)

Objaśnienia inf.: ‘Kiedyś tych dźwiczek nie było, to zatykało się zatulo, bo dziura do pieca była’ (**Kluk** 4); ‘jeszcze nie było drzwiczek, tylko takie denko drzewniane, tak wyrśnięte’ (**Knysz** 7) ‘zakładało się denkiem drewniannem loft’ (**Jaśw** 1).

71a . Drzwiczki w piecu chlebowym

drzwiczki	GRAJEWO (Radz 1-III, 4); KOLNO (M/Ploc 2-I, 4, Stawis 1, 11-I, 13); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>drzwicki</i>	GRAJEWO (Szczucz 5-I)
<i>dźwiczki</i>	GRAJEWO (Szczucz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4)
<i>drwicki</i>	KOLNO (Stawis 4a-I)
<i>drzicki</i>	KOLNO (Tur 2a)

72. Narzędzie do poprawiania ognia w piecu

(*pogrzebacz, hak, ożóg, kosior*)

(PAN-XVII -72), (KSŁ-VI-23), (KK-I-2-26), (AGM-II-II-31)

kruk	ŁOMŻA (Łom 16a); OSTRÓW/M (Nur 4)
kruczyk	WYSOKIE/M (Kluk 4)
kruczek	ŁOMŻA (Łom 19); MOŃKI (Gon 5, 13); WYSOKIE/M (KobB 4, Sok 3) ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
kopernacz	KOLNO (M/Ploc 7)
<i>kopernac</i>	ŁOMŻA (Łom 6b)
kopersak	ŁOMŻA (Nowog 3-II)
pogrzebacz	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Raj 6a, 9a-I, Szczucz 2*); KOLNO (M/Ploc 1, 4, Stawis 1, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 6, 19, Śniad 6, Wizn 6); OSTRÓW/M (Nur 10-I, Zarębk 2, 6-I);

	WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
<i>pogrzebac</i>	KOLNO (M/Ploc 2b-I)
kosior	GRAJEWO (Graj 22, 23-III, Radz 1-III, 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, Szczucz 2*, 5-I, 6, 12); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-III, 2-I, 3a, 5-I, Stawis 4a, 4a-I, 11, 11-I, 11b, 13, Tur 2-I, 2a, 4-II, 6, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, 20, Łom 1, 6a, 12, Piąt 5a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 4, 4-I, 5, 11-I,II, 14); ZAMBRÓW (KolK 6)
<i>koszor</i>	GRAJEWO (Szczucz 7)
<i>kosiar</i>	KOLNO (Tur 2)
haczyk	OSTRÓW/M (Nur 11)
hak	WYSOKIE/M (Sok 3)
wygarniacz	OSTRÓW/M (Nur 11)
poczorcha	MOŃKI (Knysz 7)
kulas	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 4, 4a, Raj 6a, 16, 16a, Szczucz 2*, 5, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 7, 20a-I, M/Ploc 1, 1-I, 1-II, 2b, 2b-I, Stawis 10a, Tur 1, 4, 5); ŁOMŻA (Jedw 11a, Łom 1, 6, 16a); Miast 4, Nowog 3-II, Przyt 5, Wizn 6, Zbój 5*, 8); MOŃKI (Gon 3-II, 4)
<i>kulos</i>	KOLNO (Tur 8)
drut	KOLNO (Tur 2)
bd.	KOLNO (Stawis 4b); ŁOMŻA (Piąt 7a)

Objaśnienia inf.: ‘ogień w piecu to się poprawia kosiorem’ (**Koln** 9-I).

73. Narzędzie do wygarniania węgla z piekarnika

(z pieca chlebowego)

(*kosior, kociuba, pocieszek*) (PAN-XVII -73), (KSI-VI-24), (KK-I-2-27), (AGM-II-II-32)

kosior	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, 27, 27-III, Radz 1-III, 4, 4a, 8-II, 10, 10-I, Raj 6a, 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 2*, 5, 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, 20a-I, 23, M/Ploc 1, 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 2b, 3a, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 4a, 4a-I, 4b, 10a, 11, 11-I, 11b, Tur 1, 2-I, 2a, 4-II, 5, 6, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, 18, 19, 20, 21, Łom 1, 6, 6a, 6b, 12, 16a, 19, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Przyt 5, Śniad 6, Wizn 6, 6a, Zbój 5*, 5-I, 8, 10); MOŃKI (Gon 3-II, 5, 5-I, 13); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 5-I, 10-I, 11-I,V,VI,VII, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6)
kosiorek	KOLNO (Stawis 13); OSTRÓW/M (Andrz 4-I)

<i>kosiur</i>	GRAJEWO (Graj 22); KOLNO (M/Płoc 2b-I, Tur 2)
<i>koszor</i>	GRAJEWO (Szczucz 7)
pogrzebacz	MOŃKI (Gon 4);
kociuba	GRAJEWO (Graj 23-III)
<i>kocuba</i>	ŁOMŻA (Łom 19)
kruczek	OSTRÓW/M (Nur 10-III)
kulas	KOLNO (Tur 4)
łopata	OSTRÓW/M (Nur 14)
pomiotła	MOŃKI (Gon 14); OSTRÓW/M (Nur 11-I,II); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
wygarniacz	GRAJEWO (Szczucz 2*); OSTRÓW/M (Nur 11)

74. Narzędzie do wymiatania popiołu z pieca chlebowego

(*pomiotło*) (PAN-XVII -74), (KSi-VI-25), (KK-I-2-28), (AGM-II-II-33)

pomiotła	GRAJEWO (Graj 27, Raj 16, 16a); KOLNO (Koln 20a-I); ŁOMŻA (Jedw 11a, Nowog 3-II); MOŃKI (Gon 3-II, 5-I, 14); OSTRÓW/M (Nur 4, 11-V,VII); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
pomiotło	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, 27-III, Radz 4, 8-II, Raj 9a-I, 9b, Szczucz 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, 23, M/Płoc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 2b, 2b-I, 3a, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 4b, 10a, 11, 11-I, 11b, 13, Tur 4, 6, 8); ŁOMŻA (Jedw 18, 20, 21, Łom 6a, 19, Miast 4, Piąt 5a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 5*, 8, 10); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarebK 2)
<i>poniotło</i>	GRAJEWO (Radz 10-I); KOLNO (Stawis 4a-I, Tur 1, 2, 2a, 5, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 19, Łom 1, 6b, Piąt 7a, Przyt 5, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 4)
<i>pomitło?</i>	KOLNO (Stawis 4a)
miotła	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 13, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4)
wiernik (po prostu)	MOŃKI (Knysz 7)
wiecha	KOLNO (Tur 4-II)
kosior	KOLNO (M/Płoc 1); ŁOMŻA (Łom 12); MOŃKI (Gon 5); OSTRÓW/M (Nur 10-I,II,III,IV,V,VI,
kosiorek	OSTRÓW/M (Andrz 4-I, Nur 11-II)
nn.	GRAJEWO (Radz 4a, Raj 6a, Szczucz 5); OSTRÓW/M (ZarebK 6-I)

Objaśnienia inf.: *‘O, na kawał tycki wsadził słomy, zawinął jo i omacał w wodzie i wtedy węgle wygarniał, a te popioły już tem poniotłem wygarniał’ (Jedw 19); ‘jak się gwaro, to to poniotło’ (Gon 4).*

75. Ciasto, którego się używa do zakwaszania

(*kwask, zakwasek, zakiska, kukielka*) (PAN-XVII -75), (KSŁ-VI-27), (AGM-II-II-34)

zakwas	GRAJEWO (Graj 23-III); KOLNO (Koln 7, M/Płoc 1-II, Stawis 4a); ŁOMŻA (Jedw 18, Łom 1, 12); OSTRÓW/M (ZarębK 2, 6-I); ZAMBRÓW (KoK 6)
zakwasek	GRAJEWO (Raj 9a-I, Szczucz 5); KOLNO (Grab 11, Koln 9-I, M/Płoc 3a, Tur 4); OSTRÓW/M (Nur 10-I)
zakwaska	GRAJEWO (Graj 8, Szczucz 5, 5-I, 7, 12); KOLNO (Koln 3, 10, 23, M/Płoc 1-I, 1-III, Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 1, 6a, 16a, Miast 4, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
kwask	GRAJEWO (Graj 22); KOLNO (Stawis 11); ŁOMŻA (Piłat 5a, Śniad 6); MOŃKI (Knysz 7)
zakiska	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 2-I, 4, 5-I, Stawis 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Piłat 20a-I, Wizn 6a)
<i>zakiśka</i>	ŁOMŻA (Piłat 7a)
<i>kijśla</i>	MOŃKI (Gon 14)
rozczyn	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Tur 5, 9); ŁOMŻA (Zbój 10); ZAMBRÓW (KoK 6)
<i>roszczyn</i>	MOŃKI (MOŃKI (Gon 4); Jaśw 2); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
rozczyzna	ŁOMŻA (Jedw 17); MOŃKI (Jaśw 1)
<i>rozcyn</i>	KOLNO (Tur 1, 2, 2a)
kukielka	KOLNO (Tur 6)

Objaśnienia inf.: *‘Zakiska z chleba, resztki chleba wyskrobane takie, czyli wzięte kawałek ciasta z tego, co już się do pieczenia się bierze, to tego ciasta się ugnie i mąkę się położyło i to leżało i potem rozrobiło się do wody do rozczyngu i potem zakwaska była’ (Jedw 19); ‘przynosze dzieże, wytre jo ścierko, przesiewam mąkę, wlewam ciepło wodę lub zsiadłe mleko, później dodaje od 10 do 15 deko cukru, mieszam i zostawiam na noc’ (Łom 6a); ‘ostoj – przestały zakwas’ (Łom 1); ‘kiedyś kwask robili w ladyżkach, w ladyżki gliniane kładli chleba ze skórka’ (Knysz 7). ‘Rozczyne zrobić z wody i mąki; kiedyś nie było tych drożdży i tak stało aż zakwasi się; zawsze na noc rozczyniali w ciepłym miejscu, tak chleb wyrabiano się, miesiło ten chleb, tak stało, drożdży dawało się i piekło’ (Jaśw 1)’*

76. Co trzeba zrobić najpierw, żeby przygotować ciasto na chleb

(rozczynić, zarobić) (PAN-XVII -76), (KSł-VI-26), (AGM-II-II-35)

rozczyń	ZAMBRÓW (KoIK 6)
rozszczyń	ŁOMŻA (Łom 6a)
rozczyńić	GRAJEWO (Raj 16a, Szczucz 5-I, 12); KOLNO (Stawis 4a-I, 11b, Tur 1, 2, 2a, 8, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
rozczyńić	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5, 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, M/Ploc 1-I,II,III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 4a, 11, 11-I, 13, Tur 4, 5, 6, 9, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, 21, Łom 1, 12, Miast 4, Piāt 5a, 7a, 20a-I, Zbój 10); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I)
roszczyńić	KOLNO (Stawis 1); MOŃKI (Gon 14); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
rozczyńiać	MOŃKI (Jaśw 1)
rozczyńianie	ŁOMŻA (Jedw 20)
rozczyń zrobić	MOŃKI (Gon 4)
robić rozczyń	WYSOKIE/M (Kluk 4)
zarobić	KOLNO (Koln 23); ŁOMŻA (Wizn 6a)
rozrobić	ŁOMŻA (Śniad 6); WYSOKIE/M (Kluk 4)
przerabia się	GRAJEWO (Szczucz 7)
zakwasić	ŁOMŻA (Wizn 6a)
zakisić	GRAJEWO (Radz 1-III)

Objaśnienia inf.: ‘Trzeba najprzód mniej nacynie, w czym rozczyńić, a potem rozczyńiać, żeby było ciepło’ (**Jedw** 19). ‘trzeba brać wody, wsypać mąki, ten rozczyń zrobić, a potem przestoi tak ten zakwas, przyczynić i będzie chleb, wyrośnie’ (**Gon** 4).

77. Co się dzieje z ciastem po rozczyńieniu

(kisa, garuje, rośnie, rucha się)
(PAN-XVII -77), (KSł-VI-28), (AGM-II-II-36)

kisa	GRAJEWO (Graj 22, 23-III, Raj 16, Szczucz 5-I); KOLNO (Grab 11, Koln 9-I, M/Ploc 2-I, Stawis 4a-I, Tur 2a, 9, 11); ŁOMŻA (Piāt 7a, Zbój 10)
skisa	ŁOMŻA (Łom 1)
zakiszał	MOŃKI (Gon 4)
kiśnie	KOLNO (Koln 23, M/Ploc 1-I); ŁOMŻA (Łom 6a); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)

zakwasi się	MOŃKI (Jaśw 1)
rośnie	GRAJEWO (Graj 8, Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16a, Szczucz 5, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 1, 4a, 11, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2, 4, 6, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 20, 21, Łom 12, Piąt 5a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarebK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
wyrośnie	ŁOMŻA (Wizn 6a)
musi wyrosnąć	ZAMBRÓW (KolK 6)
wyrasta	WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6)
nakryć, żeby rośło	ŁOMŻA (Jedw 19)
podnosi się	ŁOMŻA (Miast 4)
podchodzi	GRAJEWO (Graj 23-III); MOŃKI (Knysz 7)
<i>porusa sie</i>	KOLNO (Tur 5)
fermentuje	ŁOMŻA (Łom 16a)

78. Co trzeba zrobić z ciastem przed zrobieniem bochenków?

(*przycynić, wygnieść, wymiesić*) (PAN-XVII -78), (KSŁ-VI-29), (AGM-II-II-37)

<i>przycynić</i>	KOLNO (Tur 2, 2a, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
przycynić	GRAJEWO (Graj 8); KOLNO (Koln 7, 9-I, M/Ploc 4, Stawis 4a, Tur 4, 5, 6, 8, 9); ŁOMŻA (Łom 12, Miast 4, Piąt 5a, Śniad 6, Zbój 10)
<i>przyczynić</i>	MOŃKI (Gon 4)
przyczyniać	ŁOMŻA (Łom 6a)
miesi się	ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Jaśw 1)
wymiesić	GRAJEWO (Graj 22, 23-III, Radz 8-II, 10, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 10, M/Ploc 1-I, 1-II, 3a); ŁOMŻA (Jedw 17, 18); MOŃKI (Gon 5-I); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarebK 2)
<i>wymięścić</i>	OSTRÓW/M (ZarebK 6-I)
<i>wynieść</i>	GRAJEWO (Radz 4, 10-I, Szczucz 12); KOLNO (Stawis 4a-I)
przemiesić	WYSOKIE/M (Sok 3)
mieszenie	WYSOKIE/M (Kluk 4)
wymieszać	MOŃKI (Gon 5)
<i>przynieść</i>	KOLNO (Tur 2)
<i>przyrobzić</i>	KOLNO (Tur 2)
wyrobić	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 12); KOLNO (Koln 9-I, 23, M/Ploc 2-I, Stawis 11b); ŁOMŻA (Łom 1)

wyrabiać	MOŃKI (Jaśw 1)
przerobić	KOLNO (Stawis 1, 11); ŁOMŻA (Łom 1)
przyrobić	KOLNO (M/Ploc 1-III, 5-I, Stawis 11-I); ŁOMŻA (Piąt 7a, 20a-I)
<i>przerobzić</i>	KOLNO (Tur 1)
zrobić	MOŃKI (Gon 14)
wygnięć	GRAJEWO (Raj 9a-I, Szczucz 6); KOLNO (Stawis 13, Tur 9-I); MOŃKI (Gon 13)
umuskać	ŁOMŻA (Wizn 6a)
brak inormacji	ŁOMŻA (Jedw 20, 21); ZAMBRÓW (KoIK 6)

Objaśnienia inf.: ‘kiedyś przerobiali’ (**Stawis** 1); ‘włożyć do blachy’ (**Jedw** 20); ‘włożyć w formę’ (**Jedw** 21); ‘chleb wyrośnie, ogień w piecu rozpalam; myje blachy, wycieram tłuszczem blachy, w piecu przegarniam, do pieca dokładam drzewo. Drzewo się przepali, nakładam na blachy, przegarniam węgle, węgle poleżą i wygarniam. Na pszenne ciasto patrze, czy trzan wypalony, na żytnie nie, tylko na ‘Bolka oko’; nałożone ciasto na blachy wkładam do pieca, piecze się 1,5 godziny. ‘Jak kto się nauczy, tak śpi i mruczy’ (**Łom** 6a); ‘trzeba łopata przyszykować, w donica nakłaść i na łopacie położyć wszystko w tłuszczu i z donicy tak od razu do pieca’ (**Knysz** 7); ‘ciasto musi wyrosnąć, później formuje się bochenki’ (**KoIK** 6). ‘rano odkryje, wymieszam, osole, przesieje drugą część mąki; przyczyniam’ (**Łom** 6a); ‘stawia się w ciepłe, żeby urosło’ (**Szczucz** 7).

79. Ciasto, które się piecze na trzonie przed wsadzeniem chleba, kiedy jeszcze pali się w piecu

(podpłomyk, wychopień, podpalek, popłonik, kołacz)
(PAN-XVII -79), (KSŁ-VI-31), (KK-I-2-29), (AGM-II-II-38)

podpłomyk	GRAJEWO (Raj 6a -i, Szczucz 5); KOLNO (Koln 3, 9-I, Stawis 11b); ŁOMŻA (Łom 12); MOŃKI (Gon 13, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 11-VI)
<i>podpłomik</i>	ŁOMŻA (Zbój 10)
<i>podpłomnik</i>	KOLNO (Stawis 4b)
<i>podfołomyk</i>	ŁOMŻA (Łom 19)
<i>podpłonik</i>	KOLNO (Stawis 11-I)
podpłonki	ŁOMŻA (Jedw 19)
suchary	MOŃKI (Jaśw 2)
bliny	MOŃKI (Jaśw 2)
<i>wykopienki</i>	KOLNO (Stawis 10a); ŁOMŻA (Jedw 18)
<i>wykopieniek</i>	GRAJEWO (Graj 22, 27, Radz 1-III, 4, 4a, 8-II, 10-I, Raj 16, Szczucz 2*, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 10, 23, M/Ploc 1, 1-II, 2-I, 4, 5-I, 7, Stawis 4a-I, 4b, 13, Tur 11);

	ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, Łom 1, 6a, 6b, Miast 4, Przyt 5); MOŃKI (Gon 3-II); OSTRÓW/M (Nur 11-II, III, IV, 14)
wykupieniek	GRAJEWO (Szczucz 5-I)
wychopieniek	GRAJEWO (Graj 23-III, 27-III, Raj 9a-I, 16a); KOLNO (Koln 20a-I, M/Ploc 1-I, Tur 6, 9); ŁOMŻA (Łom 6a, 16a, Wizn 6, 6a, Zbój 5-I, 8, 10); MOŃKI (Gon 5); OSTRÓW/M (Nur 4-I, 5 , 11, 11-I, V, ZarebK 2); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
wychopień	GRAJEWO (Graj 27); KOLNO (Tur 2-I, 5); ŁOMŻA (Łom 16a); WYSOKIE/M (KobB 4, Sok 3)
wychopsień	KOLNO (Tur 2)
wychopniak	OSTRÓW/M (Andrz 4)
wychopieniec	MOŃKI (Gon 5)
wychopienie	MOŃKI (Gon 5-I)
lichopieniek	OSTRÓW/M (Andrz 4)
kopieniek	KOLNO (Koln 7)
podpałek	KOLNO (Koln 9-I)
kołacz	MOŃKI (Gon 4)
kołacz	GRAJEWO (Graj 8, Radz 10, Szczucz 6); KOLNO (Grab 11, M/Ploc 2-I, 2b, 2b-I, 3a, Stawis 4a, 11, Tur 4, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 21, Nowog 3-II, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Zbój 5*); OSTRÓW/M (Nur 10-I)
kołac	GRAJEWO (Raj 9b); KOLNO (Tur 2a, 8)
kołocz	KOLNO (Tur 9)
kołoc	KOLNO (Tur 1)
pierogi chlebne	MOŃKI (Jaśw 1)
bułeczka	ŁOMŻA (Łom 1)
placek	OSTRÓW/M (Nur 11-VII)
mace	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
dn.	KOLNO (M/Ploc 1-III, Stawis 1, Tur 4-II); ŁOMŻA (Jedw 20); OSTRÓW/M (Nur 4, ZarebK 6-I)

Objaśnienia inf.: *To trzeba tak, położyć opate i dopiero włożyć ciasto, tylko trzeba dobrze ciasto robić, bo jak nie unie kto ciasta robić, to i chleba jeść nie będzie, bo skora odstanie i zapadnie i nie będzie i chleba, jak i tak może być. To trzeba położyć opate, na opate podsypać, kiedyś kładli nawet tatarak taki na wsi, kładli tatarak, a jak nie, no to razowko podsypać mąko spod, wyłożyć na miskie, uszykować taki bochenek i z miski dopiero na opate. Jeden nakładał, drugi robił, bo jak był dobrze chleb wyrobiony i ścisły, to zdonoż, a kto legat buł baba, to jek rzadko chleb zrobiła, to jej uciek ten chleb pod opate, potrafił jej ucieknąć. To trzeba było umnieć jego zrobić. I wtedy ogarnąć jego i tego dookoła umuskać jego, potem trochę polać żorem i wodo i krzyżyk*

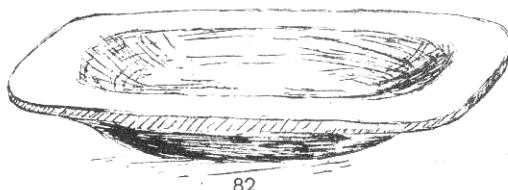
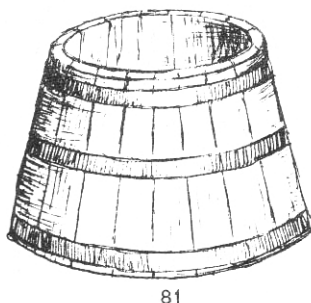
zrobić na pierwszy bochienek i piec, przeżegnać i wsunąć jego i drugi robić' (Jedw 19). 'Łopata była, na to kładło się liście i ten chleb wsuwano kiedyś, potem to były te blachi, brytfanki, ale dawniej to nie było tego' (Jaśw 1).

80. Mały chlebek zrobiony z resztek wyskrobanego ciasta

(*kukielka, wyskrobek*), (PAN-XVII-80), (KSŁ-VI-32), (KK-I-2-30), (AGM-II-II-39)

kukielka	GRAJEWO (Szczucz 5); KOLNO (M/Płoc 5-I, Stawis 4a-I, Tur 1, 2-I, 2a, 9, 9-I); ŁOMŻA (Łom 16a, Zbój 8)
kukelka	MOŃKI (Gon 4)
bondka	ŁOMŻA (Łom 6a, Wizn 6); MOŃKI (Gon 3-II, 5-I, Jaśw 1)
wontka	MOŃKI (Knysz 7)
oskrobek	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 4, 8-II, 10-I, Raj 6a, 16, 16a); KOLNO (M/Płoc 2-I, Stawis 11-I, 11b, 13, 11b, Szczucz 5-I, 12); ŁOMŻA (Jedw 11a, 19, Przyt 5); MOŃKI (Gon 5, 13)
poskrobok	ŁOMŻA (Łom 6b)
wyskrobek	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, 58, Radz 1-III, 10, Raj 9a-I, 9b, Szczucz 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 10, 20a-I, M/Płoc 1, 1-I, 1-II, 2b, 3a, 4, Stawis 4a, 4b, 10a, 11, Tur 2, 4, 5, 6, 8, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 20, Łom 1, 6a, 12, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 5a, 20a-I, Śniad 6, Zbój 5*, 5-I, 10, Przyt 5); MOŃKI (Gon 3-II, 5, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 10-I, 11, 11-I,II,V,VII, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
wyskróbek	OSTRÓW/M (Nur 4-I)
wyskrawek	KOLNO (Tur 4-II)
wychopień	ŁOMŻA (Łom 19)
wychopieniek	ŁOMŻA (Nowog 3-II); MOŃKI (Gon 14); OSTRÓW/M (Nur 4); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
wykopieniek	KOLNO (Koln 7, M/Płoc 1-III 'dawniej', 2b-I, Stawis 1);
zakwaska	GRAJEWO (Szczucz 7)
bułki	KOLNO (Stawis 1)
bułeczka	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
wytka?	ŁOMŻA (Piąt 7a)
kołacz	KOLNO (M/Płoc 7)
kaczuszka	GRAJEWO (Graj 27)
żabka	WYSOKIE/M (Kluk 4)
zasadzaka	ŁOMŻA (Wizn 6a)
nn.	GRAJEWO (Radz 4a); KOLNO (Koln 23); ŁOMŻA (Jedw 21); OSTRÓW/M (Nur 5, 14)

Objaśnienia inf.: 'To tak dzieci czekało na te bondki, tak jakby dzisiaj na tort' (**Jedw** 19). 'Żabka jak z mieniem, bo to robili takie chleby i mienso w niego wkładali, to żabka, a jak taki to wyskrobek' (**Kluk** 4).



81. Wysokie drewniane naczynie do rozczywania chleba

(*dzieża*) (PAN-XVII -81), (KŚI-VI-30), (AGM-IV-XI-13)

<i>dzieża</i>	GRAJEWO (Raj 16a); KOLNO (Tur 2, 11-I); ŁOMŻA (Łom 7a, Wizn 2)
<i>dzieża</i>	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 1-III, 10, 12, Raj 9a-I, Szczucz 5, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 10, 23, Mploc 1-I, 1-II, 3a-I, 4, Stawis 1, 4, 4a, 11, 11b-II, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 8a, 17, 18, 19, 20, 21, Łom 1, 6, 6a, 12, 16a, Miast 4, Nowog 7a-I, Piąt 5a, 7a, 20a-I, 22, Śniad 6, 12, Wizn 6, 6a, 7-I); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); OSTRÓW/M Nur 10-I, OstrM 14, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
<i>dzieżka</i>	KOLNO (Koln 7); ŁOMŻA (Jedw 19)

82. Naczynie do rozczywania chleba, dłubane w drzewie

(*niecka, kopańka*) (PAN-XVII -82), (KK-I-2-31), (AGM-II-II-40)

<i>dzieża</i>	GRAJEWO (Radz 4a, Raj 6a, Szczucz 2*, 7); KOLNO (Mploc 1, 1-III 'do chleba', 7, Stawis 4b, 10a, Tur 6); ŁOMŻA (Łom 6a, Nowog 3-II, Wizn 6a, Zbój 5*); MOŃKI (Gon 5, Jaśw 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 11, 11-II,V, OstrM 39); ZAMBRÓW (KoK 6)
<i>dzieża</i>	KOLNO (Stawis 11b, Tur 2a, 4-II)

kopańka	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, Radz 1-III, 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 2*, 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 20a-I, M/Płoc 1, 1-III, 2-I, 2b, 2b-I, 3a, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 4a-I, 11-I, 13, Tur 1, 2-I, 4, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 21, Łom 6a, 6b, 16a, Przyt 5, Wizn 6a, Zbój 8); MOŃKI (Gon 3-II, 13, 14, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Andrz 4-I, Nur 4-I, 5, 11-I,III,IV,V,VI,VII, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>kopońka</i>	KOLNO (Tur 2, 5); MOŃKI (Gon 4)
<i>kopanka</i>	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 19)
kopanieczka	MOŃKI (Gon 5); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
kopań	ŁOMŻA (Łom 19, Zbój 5-I); WYSOKIE/M (KobB 4)
<i>necka</i>	ŁOMŻA (Łom 19);
niecka	ŁOMŻA (Łom 6a, Zbój 8, 10); MOŃKI (Jaśw 2); OSTRÓW/M (OstrM 17, 34, 39-I); WYSOKIE/M (Kluk 4);
naczynie z klepkow	ŁOMŻA (Łom 1)
miednica	MOŃKI (Gon 5);
koryto	KOLNO (Tur 1)
korytko	MOŃKI (Jaśw 1)
nn.	ŁOMŻA (Jedw 19); OSTRÓW/M (Nur 4); WYSOKIE/M (Sok 3)

83. Jakie jeszcze naczynia do rozczyniania chleba są znane

(podać nazwę i opis) (PAN-XVII -83)

szaflik	WYSOKIE/M (Kluk 4);
miska duża	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
miednica	MOŃKI (Gon 5-I); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
kopańka	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
garnek	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
nie było, nie wie	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 6a, 16a); MOŃKI (Gon 5, 14); ZAMBRÓW (KoIK 6)

Objaśnienia inf.: 'Kto mógł tam rozczynić w drewnianym szafliku, przeważnie to w drewnianych naczyniach' (**Kluk** 4); 'w rękach, nie było innych naczyń, jedynie się robiło taki zakwas w takim no whiaderku, tak do picia, z chleba takich skór czarnych przepalonych, taki kwas się robiło do gotowania' (**Gon** 4). Dawniej a dawniej to na takich łopatach drewnianych; liście suszyło się z kapusty, podsypyano monki, żeby ten chleb odstał, i na łopate kładli i to wsuwało się' (**Jaśw** 1).

84. To, na czym się wsadza chleb do pieca

(*łopata, opata*) (PAN-XVII -84), (AGM-IV-XI-14)

<i>łopata</i>	GRAJEWO (Radz 1-III, 12, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); M/Płoc 4, Stawis 1, 4, 11b-II, Tur 2, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 20, Łom 1, 6a, 16a, Piąt 22, Śniad 12, Wizn 2, 7-I); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14, MOŃKI (Gon 4, 13, 14, Jaśw 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
<i>opata</i>	KOLNO (Mpłoc 3a-I); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 7a, 16a, Nowog 7a-I, Wizn 6a);
nn.	ŁOMŻA (Jedw 21)

85. Chleb z mąki żytniej (*żytni, rżany*)

(PAN-XVII -85), (AGM-IV-XI-15)

razowy	GRAJEWO (Radz 1-III, Raj 9a-I); KOLNO (Stawis 1, 11b-II, Tur 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 21, Łom 1, 6a, 7a, 16a, Śniad 12); WYSOKIE/M (Sok 3)
chleb razowy	MOŃKI (Gon 4, Jaśw 1)
razowiec	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
<i>raziak</i>	GRAJEWO (Radz 12)
rżany	KOLNO (Tur 2)
żytni	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 3a-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 19, 20, Piąt 22, Wizn 7-I); MOŃKI (Gon 5-I, 13, 14, MOŃKI (Gon 13, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>żytni</i>	KOLNO (Stawis 4); ŁOMŻA (Łom 16a); Nowog 7a-I, Wizn 7-I)
<i>żytny</i>	ŁOMŻA (Wizn 2)
powszedni	MOŃKI (Gon 5)
chleb swojski	MOŃKI (Knysz 7)
pytlowy	KOLNO (M/Płoc 4)

86. Najciemniejszy chleb z mąki żytniej

(*razowy, prostowy, gruby*) (PAN-XVII -86, (AGM-II-II-41)

razowy	GRAJEWO (Radz 4, 8-II, 10-I, Raj 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 1-III, 2-I, 3a, 5-I, Stawis 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 6a, 16a, Wizn 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14, MOŃKI (Gon 13, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
razowiec	KOLNO (Tur 8); MOŃKI (Gon 4)
żytni	GRAJEWO (Szczucz 7);

gruby	KOLNO (M/Płoc 4, Tur 1, 2, 2a, 4, 5, 6, 11)
czarny	ZAMBRÓW (KołK 6-I)
chleb pytłowy	MOŃKI (Jaśw 1)
swego pieczywa	MOŃKI (Knysz 7)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, 21)

Objaśnienia inf.: ‘razowiec kiedyś to taki był jak się w żarnach umieliło i później sie przesiało przez rzesoto tak, a przyczyniło, to w ręce kołło, rence były takie czerwone jak się ten chleb przyczyniało’ (**Gon 4**)

87. Jaśniejszy chleb z mąki żytniej (*sitny, sitkowy*)

(PAN-XVII -87), (AGM-II-II-42)

sitkowy	GRAJEWO (Radz 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, Szczucz 5-I, 6); KOLNO (Kołn 9-I, M/płoc 1-III, 2-I, 4, Stawis 4a-I, 11b, 13, Tur 1, 2a, 4, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Zbój 10); MOŃKI (Gon 13); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>sitkozy</i>	KOLNO (M/Płoc 3a)
podsitkowy	GRAJEWO (Wąsosz 10-I); KOLNO (M/Płoc 5-I, Stawis 1, Tur 5); ŁOMŻA (Łom 6a, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 14); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KołK 6)
pytłowy	KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Łom 1, 16a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, Jaśw 1, 2);
pytlowany	MOŃKI (Knysz 7)
pytel	ŁOMŻA (Łom 16a)
<i>konisowy</i>	GRAJEWO (Szczucz 12)
komisowy	GRAJEWO (Raj 16, Szczucz 7)
<i>komasowy</i>	MOŃKI (Gon 5-I)
pośledni	KOLNO (Stawis 11-I)
podśladek	WYSOKIE/M (Kluk 4);
szuta	MOŃKI (Knysz 7)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Wozn 6a); ZAMBRÓW (KołK 6-I)

88. Najjaśniejszy chleb z mąki żytniej

(*pytłowy, walcowy, biały*) (PAN-XVII -88), (AGM-II-II-43)

pytłowy	GRAJEWO (Radz 4, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Kołn 9-I, M/Płoc 1-III, 2-I, 4, 5-I, Stawis 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 4, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 6a, 16a, Wozn 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KołK 6, 6-I)
---------	---

biały	GRAJEWO (Radz 8-II, Raj 9b, Szczucz 6); MOŃKI (Gon 13);
pośledni	KOLNO (Stawis 1)
podsitkowy	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
sitny	KOLNO (Tur 2a)
pszenny	MOŃKI (Gon 4)
bułka	GRAJEWO (Radz 1-III)
pierogi	GRAJEWO (Radz 1-III)
nn.	KOLNO (Mploc 3a); ŁOMŻA (Jedw 20, 21); MOŃKI (Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4)

89. Chleb z mąki gryczanej (*gryczan*) (PAN-XVII -89)

gryczany	ŁOMŻA (Jedw 20); MOŃKI (Gon 4, 13); WYSOKIE/M (Sok 3)
gryczak	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Wizn 6a)
<i>grycak</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)
gryczniak	MOŃKI (Jaśw 2)
gryczan	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 21); MOŃKI (Gon 14)
<i>grycan</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
<i>grycon</i>	KOLNO (Tur 2)
gryczane bułki	MOŃKI (Gon 5, 5-I)
pierogi <i>gryczanne</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
<i>gryczenniki</i>	MOŃKI (Knysz 7)
nn.	ŁOMŻA (Łom 16a); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6)

Objaśnienia inf.: ‘*chleb no gryczany się mowiło, a gotować to czasem gotowałam z mąki gryczanej perzaki, perzak to się w garku gotowało, a chleb to się piekło w piecu*’ (**Gon 4**).

90. Jeden chleb (*bułka chleba, bochenek, bosienek*) (PAN-XVII -90), (AGM-IV-XI-16)

bułka chleba	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Stawis 4); ŁOMŻA (Piąt 22); MOŃKI (Gon 5-I, 13); ZAMBRÓW (KoIK 6)
bochenek	GRAJEWO (Radz 12, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 3a-I, 4, Stawis 1, 11b-II, Tur 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 19, 20, 21, Łom 6a, 7a, Nowog 7a-I, Śniad 12, Wizn 6a, 7-I); MOŃKI (Gon 4, 5, 14, Jaśw 1, 2); Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
<i>bochienki</i>	ŁOMŻA (Łom 6a, 16a)
<i>buchenek</i>	ŁOMŻA (Wizn 2)

<i>bochon</i> chleba	KOLNO (Tur 2)
chleb	ŁOMŻA (Łom 1); WYSOKIE/M (Kluk 4)

91. Kawalek chleba (*glonek, kromka, pajda*)

(PAN-XVII -91), (KSI-VI-33), (AGM-II-II-44)

glonek	GRAJEWO (Graj 8, 22, Radz 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 3, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 4, 5-I, Stawis 4a, 4a-I, 11, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2, 2a, 4, 5, 6, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, Łom 1, 6a, 12, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Wizn 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4, 5-I); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2); WYSOKIE/M (Kluk 4)
gleń	GRAJEWO (Szczucz 5)
pajda	GRAJEWO (Graj 23-III, Raj 9b, Szsz 5, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, M/Ploc 1-III); ŁOMŻA (Śniad 6); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
<i>pojdo</i>	KOLNO (Koln 7)
<i>szpajda</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
kromka	GRAJEWO (Graj 23-III, Radz 1-III, Raj 9a-I, 9b); KOLNO (M/Ploc 1-III, 3a, 5-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 21, Łom 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, 13, Jaśw 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (ZarębK 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3) ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
skibka	GRAJEWO (Raj 16, Szczucz 12); KOLNO (Stawis 4a-I, 11b, Tur 5); ŁOMŻA (Łom 1, 6a); MOŃKI (Gon 14, Jaśw 1) Knysz 7); OSTRÓW/M (OstrM 14); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
skrajka	ZAMBRÓW (KoIK 6)
kawalek chleba	ŁOMŻA (Jedw 20); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)

Objaśnienia inf.: ‘duży kawalek’ – *pajda*, ‘mały kawalek’ - *kromka*’ (**Graj** 23-III).

92. Pierwszy kawalek chleba odkrojony od nowego bochenka

(*przylepka, piętka, skrajka*) (PAN-XVII -92), (KSI-VI-34), (KK-I-2-32), (AGM-II-II-45)

skrajka	GRAJEWO (Graj 8, 22, Radz 1-III, 4, 8-II, Raj 6a, 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 2*, 5, 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 9-I, 10, 20a-I, M/Ploc 1, 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 2b, 2b-I, 5-I, Stawis 4a, 11, 11-I, 11b, 13, Tur 2-I, 2a, 4, 6, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 20, Łom 1, 6, 6a, 6b, 12, 16a, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Przyt 5, Wizn 6, 6a, Zbój 5*, 5-I, 8,
---------	--

	10); MOŃKI (Gon 3-II, 4); OSTRÓW/M (OstrM 11-I,VI,VII, 34, 39-I)
skraica	GRAJEWO (Radz 10-I); KOLNO (M/Ploc 1-II)
skraiczka	KOLNO (M/Ploc 7)
<i>skraicka</i>	KOLNO (Stawis 4a-I); ŁOMŻA (Jedw 11a)
skrajeczka	GRAJEWO (Szczucz 7)
<i>skrojka</i>	KOLNO (Koln 23, M/Ploc 4, Tur 1, 2, 4-II, 5, 8)
<i>skrójka</i>	GRAJEWO (Radz 10)
okrajka	KOLNO (M/Ploc 3a)
<i>okraicka</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
przylepka	KOLNO (M/Ploc 1-III, 2b, Stawis 4b); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 16a, 19, Śniad 6); MOŃKI (Gon 14); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, G 27, Nur 4-I, 10-I, 11-III,IV,V, VI, OstrM 39-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
przylepek	MOŃKI (Gon 5)
przylepa	OSTRÓW/M (Nur 5, OstrM 39)
<i>przylopka</i>	WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>przylopek</i>	MOŃKI (Gon 5-I)
piętka	GRAJEWO (Graj 23-III, Radz 4a, 10); KOLNO (Grab 11, M/Ploc 1, 1-III, 2b-I, Stawis 1, 4b, 10a, Tur 6, 9); ŁOMŻA (Łom 19, Nowog 3-II); MOŃKI (Gon 13, Knysz 7); OSTRÓW/M (Andrz 4-I, Nur 14); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6)
skibka	GRAJEWO (Szczucz 5); KOLNO (Koln 3, 7)
osuszek	MOŃKI (Jaśw 1)
dupka	GRAJEWO (Graj 27, 27-III); OSTRÓW/M (Nur 14)
pajdka	MOŃKI (Jaśw 2)
glonek	OSTRÓW/M (OstrM 17)
początek	WYSOKIE/M (Sok 3)
nn.	OSTRÓW/M (Nur 4, 11)

E. Inne rodzaje pieczywa

93. Niesłodkie ciasto z pszennej mąki

(*bułka, kołacz*) (PAN-XVII -93), (AGM-II-II-46)

bułka	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-III, 3a, Stawis 1, 11b, 13, Tur 2a, 4, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4)
-------	--

bułka drożdżowa	WYSOKIE/M (Sok 3)
ciasto postne	ZAMBRÓW (KoIK 6)
zwykłe ciasto	MOŃKI (Knysz 7)
razowiec	MOŃKI (Jaśw 2)
ciasto pszenne	ZAMBRÓW (KoIK 6)
chleb pszenny	KOLNO (M/Ploc 2-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
pośledniak	ŁOMŻA (Jedw 21)
poślednie	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
kołacz	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (M/Ploc 4, 5-I, Stawis 11-I, Tur 11)
<i>kołoc</i>	KOLNO (Tur 1)
<i>kołac</i>	KOLNO (Tur 2)
placek	KOLNO (Tur 2, 5, 6); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 1, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4)
<i>pierog</i>	KOLNO (Stawis 4a-I); ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4)

94. Słodkie ciasto z pszennej mąki

(*placek, kuch*) (PAN-XVII -94), (AGM-II-II-47)

placek	GRAJEWO (Radz 8-II, Raj 9a-I, 9b, Szczucz 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 1, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2a, 4, 5, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 6a, 16a, Wizn 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4)
placek drożdżowy	ŁOMŻA (Jedw 21)
drożdżowe	ŁOMŻA (Łom 6a)
bułka	GRAJEWO (Szczucz 12); KOLNO (M/Ploc 2-I); MOŃKI (Gon 13, Jaśw 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4)
ciasto	KOLNO (Koln 9-I, ŁomŻA (Jedw 20)); MOŃKI (Gon 4, Knysz 7)
ciasto kruche	WYSOKIE/M (Sok 3)
ciasto drożdżowe	GRAJEWO (Szczucz 7)
pierog	GRAJEWO (Radz 4, 10-I, Raj 16); KOLNO (M/Ploc 2-I, Stawis 4a-I); MOŃKI (Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
kołacz	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Łom 6a)
nie wie	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Tur 6)

Objaśnienia inf.: ‘Też pierog, bułka, w innych stronach placek nazywajo’ (**Kluk** 4); *fafryś* ‘upieczone kartofle na blasze’ (**Łom** 6a); ‘ciasto święteczne, a kolacz to weselny’ (**Koln** 9-I); ‘napiekli plakow’ (**Łom** 1); ‘kedyś tech ciastkow tak ni było, to paparnuchy nazywali napieko papernuchow, nanioso, chłopaki przynioso wódkie i taka gościna, panie, przy zabawie’ (**Rut** 14); ‘kiedys piekli placek, no ale nie tak słodki, na blachach z pszennej mąki, a już słodki, to sie nazywało ciasto’ (**Gon** 4).

94a. Ciasto z makiem (*makownik, makowiec*) (KSI-VI-44)

makownik	GRAJEWO (Graj 22, Raj 16a, Szczucz 5); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 10, M/Ploc 1-I, 1-II, Stawis 4a, 11, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, 20, Łom 1, 6a, 12, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I); OSTRÓW/M (ZarębK 6-I)
makowiec	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Radz 10); KOLNO (Koln 7, 23, M/Ploc 1-I); ŁOMŻA (Jedw 21); MOŃKI (Gon 5, Jaśw 1); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>makówiec</i>	MOŃKI (Gon 14)
makowce	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Jaśw 2)
makowcy	MOŃKI (Gon 13)
bd.	ŁOMŻA (Śniad 6)

95. Inne pieczywo i ciasta święteczne i weselne

(podać nazwy i opis),(PAN-XVII -95)

ciasta	MOŃKI (Gon 13)
ciasto	KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Jaśw 1)
kruche	ŁOMŻA (Łom 6a)
placki	ŁOMŻA (Łom 16a)
torty	ŁOMŻA (Jedw 19, 20, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 13); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6)
serniki	ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 1, 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5-I, 13); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6)
<i>syrnik</i>	MOŃKI (Gon 14)
bułki z serem	MOŃKI (Jaśw 2)
bułki	MOŃKI (Jaśw 1)
miodownik	ŁOMŻA (Łom 6a)
sękacze	MOŃKI (Gon 13, 14)
korowaje	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7)
babka	ŁOMŻA (Łom 6a); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
babki	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 16a)
mazurki	KOLNO (Stawis 1); MOŃKI (Gon 5-I, Jaśw 2)

jablecznik	MOŃKI (Gon 14)
marmoladnik	ŁOMŻA (Łom 6a)
szarlotka	ŁOMŻA (Jedw 21)
pierniki	ŁOMŻA (Łom 16a)
napoleonka	ŁOMŻA (Łom 6a)
strucle makowe	WYSOKIE/M (Sok 3)
makowiec	MOŃKI (Jaśw 1)
przekładane	ŁOMŻA (Łom 1)
biskoptowe	ŁOMŻA (Łom 1)
bliny	ŁOMŻA (Łom 1)
<i>paparnuchy</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
<i>papernuchy</i>	ZAMBRÓW (Rut 14)
pierogi	MOŃKI (Jaśw 1, Knysz 7)

Objaśnienia inf.: *‘Kiedyś tech ciastkow tak nie było, to paparnuchy nazywali; napieko papernuchow, nanioso, chłopaki przynioso wódkie i taka gościna przy zabawie’* (**Rut** 14). *‘Sękacze to polewa sie i kręci, tylko trzeba dużo jajek, sześdziesiąt; makuwiec to mak w donicy ubijano, daje sie cukier i kładzie sie do ciasta kruchego; jablecznik – kruche ciasto, położy sie troche tego ciasta, później położy sie jabka, można przelożyć drugi raz i taki wyjdzie dwurzędowy’* (**Gon** 14); *‘to kiedyś był tak chleb razowy i placek, więcej nie było zadnech ciastów; na weselach kasza jeglana i skwarki, a do pchicia herbata i kawa’* (**Gon** 4). *‘Najwięcej byli czyste ciasta, nie było tam tych wyrobów i wypieków’* (**Jaśw** 1).

96. Co znaczy wyraz kołacz? (1. ‘podpłomyk’, 2. ‘bułka’, 3. ‘słodkie ciasto na drożdżach’, 4. ‘wytłoki z maku’ itd.)
(PAN-XVII -96), (KSŁ-VI-56), (AGM-II-II-48)

‘podpłomyk’	GRAJEWO (Raj 9b); KOLNO (M/Płoc 5-I, Tur 2a, 4, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 21, Zbój 10)
‘bułka’	MOŃKI (Gon 5-I, 13)
‘placek’	GRAJEWO (Graj 8, Radz 1-III, 8-II, 10); KOLNO (Koln 3, Stawis 1)
‘placek słodki’	ŁOMŻA (Jedw 19)
‘słodkie ciasto na drożdżach’	GRAJEWO (Szczucz 5-I)
‘placek świąteczny’	ŁOMŻA (Jedw 17)
‘taki placek z żytniego ciasta’	WYSOKIE/M (Kluk 4)
‘wytłoki’	GRAJEWO (Graj 58; Radz 10)
‘wytłoki z maku’	GRAJEWO (Raj 9a-I, 16, Szczucz 6) KOLNO (Tur 1, 5, 8, 11)
‘wytłoki z maku, z rzepaku’	GRAJEWO (Wąsosz 10-I)

'wytłoki z siemia lnianego'	GRAJEWO (Raj 9a-I); KOLNO (Stawis 4a-I)
'ciasto chlebowe pieczone na patelni lub płycie przed pieczeniem chleba w piecu'	GRAJEWO (Szczucz 5)
'niesłodkie ciasto z mąki pszennej'	KOLNO (Tur 1, 11); ZAMBRÓW (KołK 6-I)
'okrągły bochen chleba słodkiego'	KOLNO (Koln 9-I)
'niesłodkie ciasto pieczone na blatach'	KOLNO (Stawis 11-I); ŁOMŻA (Wizn 6a)
'lekko zagniecione ciasto z wodą i upieczone na blacie'	KOLNO (Tur 2)
'ciasto wypieczone na płycie kuchennej'	GRAJEWO (Radz 4 'każde- -bez patelni'); KOLNO (Stawis 11b); ŁOMŻA (Jedw 18)
'placek pieczony na blacie'	KOLNO (M/Płoc 1-III)
'ciasto upieczone na blacie'	GRAJEWO (Szczucz 12)
'upieczony na blatach z ciasta placek'	KOLNO (Tur 9)
'zrobiony z mąki lub kartofli upieczony na blatach'	KOLNO (Stawis 13)
'mąka z kartoflami gotowanymi pieczone na blatach'	ŁOMŻA (Łom 6a, Zbój 5-I)
'ciasto z kartofli'	ŁOMŻA (Śniad 6)
'to, co pozostaje po wyciśnięciu oleju'	ŁOMŻA (Łom 6a, Miast 4, Piąt 7a, Śniad 6); MOŃKI (Jaśw 1)
'pozostałość nasion oleistych po wyciśnięciu oleju'	GRAJEWO (Raj 16a)
'gęsta masa, z której można zrobić kołacz'	ŁOMŻA (Piąt 5a)
'wygnieciony olej'	KOLNO (Stawis 11)
'resztki po wyciśnięciu oleju'	MOŃKI (Gon 14)
'po wyciśnięciu oleju zostaje kołacz'	KOLNO (Koln 10)
'coś spłaszczone, uciśnięte'	KOLNO (M/Płoc 1-I)
'wytłoki z oleju; placek płaski pieczony na patelni lub blacie z mąki lub ziemniaków'	KOLNO (M/Płoc 1-II); ŁOMŻA (Łom 6a);
'pozostałości po wyciśnięciu oleju z nasion rzepaku'	MOŃKI (Gon 5); OSTRÓW/M (Nur 10-I)
'płaski kawałek dowolnego ciasta lub wytłoki z maku albo siemienia lnianego'	KOLNO (MPłoc 2-I)
'wytłoki z nasienia lnu'	OSTRÓW/M (ZarębK 6-I)

'pokarm dla cieląt sporządzony z nasion lnu'	GRAJEWO (Graj 23-III)
'zwykle ciasto bez drożdży'	GRAJEWO (Szczucz 7)
'kołacz jest wyciśnięty ze lnu, z konopi, używamy dla świń'	MOŃKI (Knysz 7)
'placek po oleju'	MOŃKI (Jaśw 2)
nn.	KOLNO (Koln 7, 23, M/Płoc 3a, 4, Stawis 4a, Tur 6); ŁOMŻA (Łom 16a); OSTRÓW/M (ZarębK 2); ZAMBRÓW (KoK 6)

Objaśnienia inf.: *'pozostałość nasion oleistych po wyciśnięciu oleju' (Raj 16a); (Grab 11); 'kołacz to najczęściej znaczy placek źle wypieczony, w ogóle niewyrośnięty' (Łom 12); 'jest to blin pieczony z gotowanych kartofli i mąki, na blacie' (Piąt 20a-I); 'gniencion z mąki i wody, pieczony na blacie' (Radz 10-I); 'kołacz oznacza podplomyk' (Tur 9-I); 'kołacz to dobry je, bym go dzisiaj zjadła; wzięło się trochę śmietany, jajka, cukru, sody, mąki i tak się ugniotło, żeby jego tak luźno było, żeby jego tak zrobić na kołacz. Tak jak talerzyk, tylko mniejsze. I wtenczas blaty na kuchni ster, wymuł, położył, a dobre to było i dzisiaj kto nie jad, to by zjad' (Jedw 19); 'wiem, że była taka nazwa kołacz, ale nie wiem co to nazwać tym kołaczem, jakieś placuszki mam nadzieje, placki chiba' (Sok 3). 'No to jest z ciasta tak o rozrobiony, rozłożyło się, do pieca wsune lo, upiek się i to był kołacz, albo na blatach kołace piekli, cy z ciasta, cy rejbowany z kartofli (Gon 4).*

97. Okrągłe kawałeczki ciasta, które się smaży w rondlu na tłuszczu

(pączki, pomle), (PAN-XVII -97)

pępuchy	ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 13)
pampuchy	GRAJEWO (Raj 9a-I); KOLNO (Koln 9-I, Tur 2); MOŃKI (Gon 5, 5-I, Jaśw 2); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
pampuchi	ŁOMŻA (Łom 16a); WYSOKIE/M (Kluk 4)
pampuszki	MOŃKI (Gon 5)
pączki	GRAJEWO (Radz 1-III, Raj 9a-I, Szczucz 7); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 6a); MOŃKI (Gon 5-I, 14); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
pącki	ŁOMŻA (Jedw 19)
racuchy	ŁOMŻA (Łom 6a 'kartoflane placki'); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
oładzi	MOŃKI (Jaśw 1)
placki	MOŃKI (Gon 4); WYSOKIE/M (Kluk 4)
kozy	ŁOMŻA (Łom 6a)

chruściki	ŁOMŻA (Łom 6a)
ognietanki	GRAJEWO (Radz 1-III)
drożdżaki	GRAJEWO (Radz 1-III)
kartofle	MOŃKI (Knysz 7)

Objaśnienia inf.: 'Chruściki 'kruche ciasto bez proszku' (**Łom** 6a); 'tu u nas nazywali placki od dawna, niektórzy mówili kołace, ale to nie wszyscy, można w rondlu, albo na patelni' (**Gon** 4).

98. Co się daje do ciasta, żeby wyrosło?

(drożdże, młodzie), (PAN-XVII -98), (AGM-IV-XI-17)

drożdże	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 3a-I, 4, Stawis 1, 11b-II); ŁOMŻA (Jedw 8a, 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Nowog 7a-I, Piąt 22, Śniad 12, Wizn 6a, 7-I); MOŃKI (Gon 5, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
drozdze	GRAJEWO (Radz 12); KOLNO (Stawis 4, Tur 2, 11-I); ŁOMŻA (Łom 7a, Wizn 2)
drożdzy	MOŃKI (Gon 5-I, 13, Jaśw 1))
drozdze	MOŃKI (Gon 4)

99. Placuszki smażone z ciasta drożdżowego (pączki, racuchy,

ruchanki, pampuchy), (PAN-XVII -99), (KSI-VI-61), (AGM-II-II-49), (AGM-IV-XI-18)

pampuchy	GRAJEWO (Radz 8-II, 10-I, Raj 9b, 16, 16a, Szczucz 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, M/Płoc 1-I, 1-II, 3a-I, 5-I, Stawis 4a, 11, 11-I, Tur 5, 9); ŁOMŻA (Jedw 18, 19, Wizn 7-I); MOŃKI (Gon 5-I); OSTRÓW/M (ZarębK 6-I); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
pampuchi	KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Łom 16a); WYSOKIE/M (Kluk 4);
pępuchy	GRAJEWO (Graj 22, Szczucz 5); KOLNO (Koln 23, M/Płoc 2-I, Stawis 4a-I, 11b-II, 13, Tur 1, 2a, 4, 6, 8, 9-I, 11, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, Łom 7a, Miast 4, Piąt 22, Śniad 6, 12, Zbój 5-I, 10)
pępuchi	GRAJEWO (Stawis 1)
pączki	GRAJEWO (Graj 8, Szczucz 5-I, 6); KOLNO (MPłoc 1-III, 2-I, 3a, Stawis 11-I, 11b); ŁOMŻA (Jedw 21, Piąt 5a); ZarębK 2)
racuchy	GRAJEWO (Graj 23-III, Szczucz 5, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 9-I, M/Płoc 1-III, 4); ŁOMŻA (Miast 4); MOŃKI (Gon 13, 14, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Nur 10-I); WYSOKIE/M (Kluk 4)

drożdżaki	GRAJEWO (Radz 4, 10, 10-I, Szczucz 5); KOLNO (Koln 10, M/Ploc 1-I, 1-III, 4, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 17, Łom 6a, 12, Nowog 7a-I, Piąt 7a, 20a-I, Zbój 5-I)
<i>drożdżaki</i>	MOŃKI (Gon 4)
<i>drożdżaki</i>	GRAJEWO (Radz 12); KOLNO (Stawis 4); ŁOMŻA (Wizn 2)
placki drożdżowe	MOŃKI (Gon 5); WYSOKIE/M (Sok 3)
drożdżówki	ŁOMŻA (Wizn 6a)
drożdżowe	ŁOMŻA (Jedw 20)
placki	MOŃKI (Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4);
bybki	KOLNO (Stawis 4a-I)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III)

Objaśnienia inf.: ‘*pempuchy, pieczone na parze nad garnkiem, na lnianym gałganku - drożdżaki*’ (**Zbój** 5-I).

99a. Placek z mąki gryczanej (*graczak, tatarczak*) (KSŁ-VI-62)

gryczak	ŁOMŻA (Miast 4); OSTRÓW/M (ZarębK 2)
<i>graczak</i>	KOLNO (Grab 11); ŁOMŻA (Śniad 6); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 6-I)
<i>greczak</i>	ŁOMŻA (Łom 12)
gryczany	KOLNO (Koln 3, 10)
gryczany pl	GRAJEWO (Radz 10)
<i>gryczany pl</i>	GRAJEWO (Raj 16a); ŁOMŻA (Piąt 7a)
gryczan	GRAJEWO (Graj 58, Szczucz 5); KOLNO (Koln 7, M/Ploc 1-I, 1-II, Stawis 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, Piąt 20a-I)
gryczanik	GRAJEWO (Graj 23-III)
tatarczak	KOLNO (Stawis 4a); ŁOMŻA (Piąt 5a)
pempuchy gryczane	KOLNO (Tur 9 -ę-)
<i>pampuchi</i>	KOLNO (Tur 2)
kołacz	KOLNO (Koln 23)

100. To, czym się przesiewa mąkę (*sito*), (PAN-XVII -100), (KSŁ-VI-9), (KK-I-2-33), AGM-II-II-50)

przetak	GRAJEWO (Radz 4a, Raj 6a, Szczucz 2*); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 2b); MOŃKI (Gon 3-II, 4, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 11, 11-I, OstrM 17, 34, 39-I, ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
przetak <i>genściejszy</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
<i>przetok</i>	KOLNO (Tur 2)

sito	GRAJEWO (Graj 23-III, 27, 27-III, Radz 4a, Raj 9a-I), Szczucz 5, 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, 20a-I, M/Ploc 1-I,II,III, 2-I, 2b-I, 3a, 5-I, 7, Stawis 1, 4b, 10a, 11, 11-I, 13, Tur 2-I, 2a, 4, 5, 8, 9, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, Łom 1, 16a, 18, Nowog 3-II, Przyt 5, Śniad 6, Zbój 5*, 5-I, 8); MOŃKI (Gon , Jaśw 1, 2); OSTRÓW/M (Nur 4, 10-I, 11, OstrM 14, 34, 39, ZarebK 6-I); WYSOKIE/M (KobB 4, Sok 3)
sitko	GRAJEWO (Graj 8, 58, Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9b, 16, 16a, Szczucz 7); KOLNO (M/Ploc 1, 1-I, 4, Stawis 4a, 4a-I, 11b, Tur 1, 2, 4-II, 6, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 20, 21, Łom 6, 6a, 6b, 12, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Wizn 6, 6a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 3-II, 5, 5-I, 13, 14); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 4-I, 5, 11-I,II,III,IV,V,VI,VII, OstrM 17, 14, ZarebK 2); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6)
sitka	KOLNO (Koln 23)
włosiane siteczko	MOŃKI (Knysz 7)

101. To, czym się podsiewa zboże (*przetak*)

(Do przesiewania żyta), (PAN-XVII -101), (KSI-VI-10), (KK-I-2-34), (AGM-II-II-51)

sito	KOLNO (M/Ploc 2b)
sitko	MOŃKI (Knysz 7)
przetak	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, 27, 27-III ‘przetakiem’, Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5-I, 6, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 10, 20a-I, 23, M/Ploc 1, 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 2b-I, 3a, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 4a, 4a-I, 4b, 10a, 11, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2-I, 2a, 4, 5, 6, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, 18, 19, Łom 1, 6, 6a, 6b, 12, 16a, 19, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Przyt 5, Śniad 6, Wizn 6, 6a, Zbój 5-I, 8, 10); MOŃKI (Gon 3-II, 4, 5, 5-I, 13, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 4, 4-I, 5, 10-I, 11, 11-I,II,III,IV,V,VI, OstrM 14, ZarebK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
przetak rzadniejszy	MOŃKI (Jaśw 1)
<i>przetok</i>	GRAJEWO (Szczucz 12); KOLNO (Koln 7)
<i>przetek</i>	GRAJEWO (Szczucz 5)
wialnia	GRAJEWO (Graj 27, Radz 4a, Raj 6a, Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 21, Zbój 5*); OSTRÓW/M (Nur 11, 11-VII, OstrM 39, 39-I)

<i>zialnia</i>	KOLNO (Tur 4-II)
rafki	OSTRÓW/M (OstrM 39)
rzeszoto	MOŃKI (Gon 14)
bo	ŁOMŻA (Jedw 20); WYSOKIE/M (Sok 3)

102. Co znaczy rzeszoto? (1. przetak do zboża, 2. ‘sito do mąki’)
(PAN-XVII -102), (KSł-VI-11), (AGM-II-II-52)

‘przetak do zboża’	GRAJEWO (Raj 9a-I, 9b); KOLNO (M/Płoc 5-I, Stawis 4a-I, Tur 2a, 4, 5, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 20)
‘przetak’	GRAJEWO (Szczucz 6); KOLNO (Grab 11); ŁOMŻA (Zbój 10); MOŃKI (Gon 5-I, 13, 14); OSTRÓW/M (Nur 10-I)
‘podobne do przetaka’	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
‘rzeszoto’	KOLNO (Stawis 11)
‘sito do mąki’	GRAJEWO (Raj 16)
‘sitko rzadsze’	MOŃKI (Knysz 7)
‘sito’	KOLNO (KoIn 3, Tur 1)
‘sitko’	GRAJEWO (Raj 16a)
‘przetak z okrągłymi otworami do przesiewania grochu’	KOLNO (M/Płoc 1-II)
‘narzędzie do wycierania zboża z łuski, np. gryki, prosa’	GRAJEWO (Graj 23-III)
‘wialnia do czyszczenia zboża’	ŁOMŻA (Śniad 6)
‘do podsiewania zboża’	KOLNO (Tur 2)
‘kółko do przędzenia’	MOŃKI (Jaśw 2)
‘rzesoto - tym sie siewało mąkę’	ŁOMŻA (Wizn 6a), MOŃKI (Gon 4)
brak odpowiedzi	GRAJEWO (Graj 22, Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Szczucz 5, 5-I, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (KoIn 7, 10, 23, M/Płoc 1-I,III, 2-1, 3a, 4, Stawis 1, 4a, 11, 11b, 13, Tur 6, 8, 9); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, Łom 6a, 12, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Wizn 6a, Zbój 5-I); MOŃKI (Jaśw 1); OSTRÓW/M (Zarębk 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6)

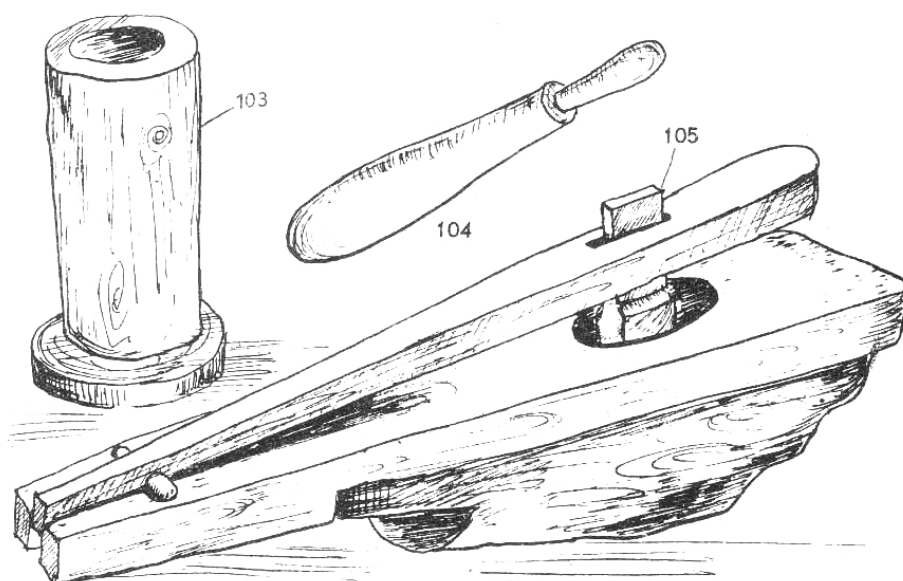
Objaśnienia inf.: ‘rzeszoto nie mówią, tylko sito i do zboża i do mąki’ (**Tur 1**).

F. Stępa i żarna

103. Narzędzie, w którym się dawniej robiło kaszę

(*stępa, kaszownik*) (PAN-XVII -103), (KŚI-VI-7), (KK-I-2-35), (AGM-II-II-53)

młynek	ŁOMŻA (Łom 1); OSTRÓW/M (Nur 11)
żarna	GRAJEWO (Szczucz 2*); KOLNO (Stawis 11, Tur 2-I); MOŃKI (Gon 14, Knysz 7); OSTRÓW/M (Andrz 4-I, Nur 11-I,II,III,IV,V,VIVII,); WYSOKIE/M (KobB 4)
żarnak	OSTRÓW/M (Nur 4)
żarny	KOLNO (M/Ploc 1-III, 2b-I, Stawis 1, 4b); ŁOMŻA (Łom 1, 6, Wizn 6); OSTRÓW/M (OstrM 34)
<i>zarny</i>	KOLNO (Tur 2a); ŁOMŻA (Wizn 6a)
stępa	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, 27, 27-III, Radz 4, 4a -y, 8-II, Raj 6a, 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 3, 7, 10, 20a-I, M/Ploc 1-I, 1-II, 2-I, 2b, 3a, 5-I, 7, Stawis 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 4, 5, 6, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, 18, 19, Łom 6a, 6b, 19, Miast 4, Piąt 7a, 20a-I, Przyt 5, Śniad 6, Zbój 5*, 5-I, 8, 10); MOŃKI (Gon 3-II, 4, 13); OSTRÓW/M (Nur 5, 10-I, 14, OstrM 14, 39-I, ZarębK 2); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
stępy	MOŃKI (Gon 5-I);
<i>stąpa</i>	KOLNO (Tur 2)
stęпно	GRAJEWO (Szczucz 7);
stęп	OSTRÓW/M (Andrz 4)
stępak	GRAJEWO (Radz 10-I)
stępce	MOŃKI (Gon 5)
kaszownik	KOLNO (Grab 11, M/Ploc 4, Stawis 4a); ŁOMŻA (Łom 12, Piąt 5a); OSTRÓW/M (ZarębK 6-I)
<i>koszownik</i>	KOLNO (Koln 9-I)
kaszarnia	KOLNO (M/Ploc 1)
<i>kusiorka?</i>	ŁOMŻA (Piąt 7a)
kopańka	GRAJEWO (Radz 1-III)
krupiarka	MOŃKI (Jaśw 1)
bomba	KOLNO (Tur 4-II)
we młynie	GRAJEWO (Radz 1-III)
nn.	GRAJEWO (Radz 10); KOLNO (Koln 23); ŁOMŻA (Łom 16a, Nowog 3-II); OSTRÓW/M (Nur 4-I, OstrM 17, 39)



104. Tłuczek u stępy (*stepor, stępór*)

(PAN-XVII -104), (KSI-VI-8), (KK-I-2-36), (AGM-II-II-54)

ubijak	ŁOMŻA (Łom 19)
bijak	KOLNO (M/Płoc 2b-I, Stawis 10a); ŁOMŻA (Zbój 5*)
ubijacz	ZAMBRÓW (KołK 6-I)
kulas	MOŃKI (Gon 4)
tłuczek	KOLNO (M/Płoc 1, Tur 6); ŁOMŻA (Jedw 19, Miast 4, Piąt 20a-I, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, 13); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KołK 6-I)
<i>thucek</i>	KOLNO (Stawis 10a, 13)
thuk	KOLNO (Tur 9)
<i>thukac</i>	MOŃKI (Gon 5);
<i>stapor</i>	GRAJEWO (Graj 58, Radz 4, 10-I); KOLNO (M/Płoc 1-II, Stawis 4a-I, 11, Tur 2, 4, 5, 11); ŁOMŻA (Przyt 5, Zbój 8)
<i>tapor</i>	KOLNO (Tur 4-II)
<i>stępór</i>	KOLNO (M/Płoc 1-III); ŁOMŻA (Jedw 18, Łom 12, Piąt 7a)
stępor	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, 27, 27-III, Radz 1-III, 8-II, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, M/Płoc 1-I, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 4a, 4b, 11-I, 11b, Tur 1, 2a, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, Łom 1, 6b, Piąt 5a, Śniad 6, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 3-II); OSTRÓW/M (Nur 4-I, 10-I, ZarębK 2); ZAMBRÓW (KołK 6-I)

<i>stepol</i>	OSTRÓW/M (Nur 5)
stołpak	ŁOMŻA (Łom 19)
wałek	ŁOMŻA (Łom 6)
moździerz	KOLNO (M/Płoc 1)
<i>wychudki</i>	MOŃKI (Knysz 7)
tłumek	MOŃKI (Gon 5-I)
motyka	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
siekacz	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
nn.	GRAJEWO (Raj 6a, Radz 4a, 10); KOLNO (Koln 10, 20a-I, 23, M/Płoc 2b, 7, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 11a, Łom 16a, Nowog 3-II); MOŃKI (Gon 14, Jaśw 1); OSTRÓW/M (Nur 4, 14, OstrM 4, 17, 39-I, ZarebK 6-I); WYSOKIE/M (KobB 4); ZAMBRÓW (KolK 6)

Objaśnienia inf.: ‘*stępor – balczek do ubijania kapusty*’ (**Łom 1**)

105. Kołek (oś), na którym się porusza tłuczek stępy nożnej (PAN-XVII -105)

kołek	MOŃKI (Gon 13)
oś	KOLNO (Koln 9-I)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 16a); MOŃKI (Gon 5, 14, Jaśw 1, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KolK 6)

106. To, w czym dawniej mielono mąkę (żarna, żarny) (PAN-XVII -106), (KSŁ-VI-1), (KK-I-2-37), (AGM-II-II-55)

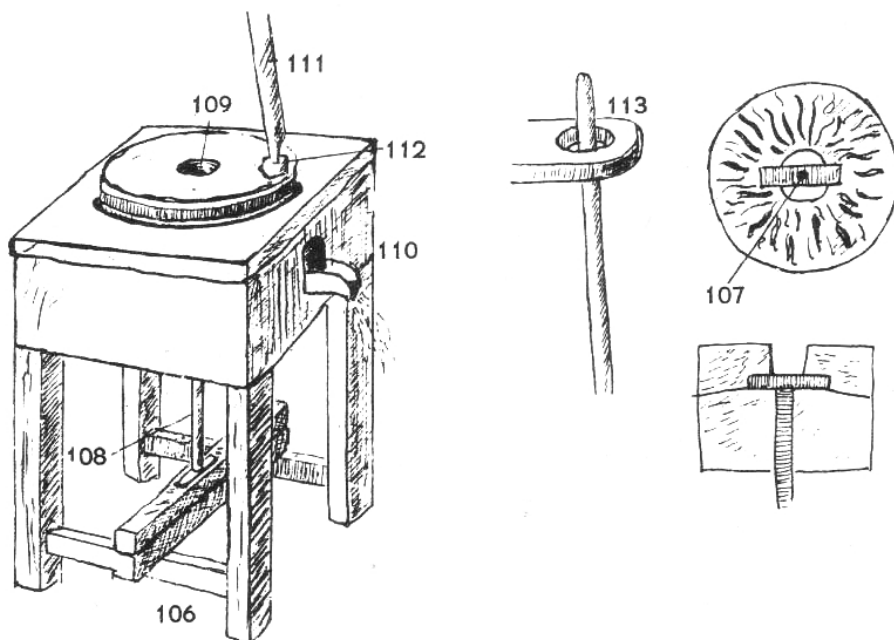
<i>żarna</i>	GRAJEWO (Raj 9b, 16a); MOŃKI (Gon 3-II)
żarna	GRAJEWO (Graj 23-III, 27, 27-III, 58, Radz 4a, Raj 6a, 9a-I, 16, Szczucz 5, 7, 12); KOLNO (Koln 7, 20a-I, 23, M/Płoc 1, 1-II, 3a, 4, Stawis 4a, 10a, 11); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 19, Miast 4, Zbój 5*, 8); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, Jaśw 1, Knysz 7); OSTRÓW/M (Andrz 4-I, Nur 11-II, III,V, VI,VII, OstrM 17, 39, 39-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4)
<i>żarno</i>	ŁOMŻA (Wizn 6a)
<i>żarno</i>	KOLNO (Tur 2-I); OSTRÓW/M (Nur 14); ZAMBRÓW (KolK 6)
<i>żarny</i>	GRAJEWO (Graj 8); ŁOMŻA (Łom 6a, 16a); OSTRÓW/M (Andrz 4, Nur 4, 4-I); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
<i>żarna</i>	ŁOMŻA (Śniad 6)
żarny	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Szczucz 5, 5-I, 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 10, 23, M/Płoc 1-I, 1-III, 2-I, 2b, 2b-I, 5-I, 7, Stawis 1, 4a, 11-I, 11b, Tur 2, 4, 5, 6, 9, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, 19, Łom 6, 6a, 12, Nowog)

	3-II, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Przyt 5); MOŃKI (Gon 4); OSTRÓW/M (Nur 4, 5, 10-I, 11-I, ZarębK 6-I); ZAMBRÓW (KołK 6-I)
<i>zarny</i>	KOLNO (Stawis 4a-I, 13, Tur 1, 2a, 4-II, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 18, Łom 6b, Zbój 5-I, 10); OSTRÓW/M (ZarębK 2)
w żarnach	KOLNO (Kołn 9-I)
kamień żarnowy	WYSOKIE/M (Kluk 4)
młynek	ŁOMŻA (Jedw 19); OSTRÓW/M (Nur 11)
młyn wodny	OSTRÓW/M (OstrM 34)
<i>śrotak</i>	OSTRÓW/M (Nur 11)
śrutownik	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
<i>śrotownik</i>	OSTRÓW/M (Andrz 4-I)
bd.	KOLNO (Stawis 4b)

Objaśnienia inf.: ‘Wozili zboże do młyna’ (**OstrM** 14).

106a. Kamienie w żarnach

kamienie	ZAMBRÓW (KołK 6-I)
kamień	ŁOMŻA (Wizn 6a)



**107. Sztabka żelazna lub drewniana, na której się porusza
główny kamień żaren (*paprzyca*), (PAN-XVII -107), (AGM-IV-XI-19)**

<i>paprzyca</i>	GRAJEWO (Radz 12, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 4, Stawis 4, 11b-II, Tur 2, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 19, Łom 6a, 7a, Nowog 7a-I, Piąt 22, Śniad 12, Wizn 2, 7-I); MOŃKI (Gon 5-I)
<i>pomprzyca</i>	MOŃMOŃKI (Knysz 7)
sztabka	MOŃKI (Gon 5)
bd.	GRAJEWO (Radz 1-III), KOLNO (M/Płoc 3a-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 14, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6)

**108. Pionowa oś, na której się osadza tę sztabkę
(*stepno, żelazko, wrzeciono*), (PAN-XVII -108), (KSI-VI-3), (AGM-II-II-56)**

<i>stepno</i>	GRAJEWO (Graj 58, Raj 16, Szczucz 7); KOLNO (Tur 6); ŁOMŻA (Jedw 18, Łom 12, Piąt 20a-I)
stepno	GRAJEWO (Radz 4, Raj 9a-I, 9b, 16a, Szczucz 5, 5-I, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, M/Płoc 1-II, 2-I, 3a, 5-I, Stawis 11-I, 1, 2, 4, 5, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, Łom 12, Wizn 6, Zbój 5-I); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarebK 2); WYSOKIE/M (Kluk 4)
stempel	GRAJEWO (Radz 1-III)
<i>paprzyca</i>	GRAJEWO (Radz 10-I); KOLNO (Stawis 4a-I, 11b, Tur 2a, 9, 11); ŁOMŻA (Miast 4)
żelazko	GRAJEWO (Graj 8, Radz 8-II); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 4, Stawis 11); ŁOMŻA (Jedw 19, Śniad 6)
wrzeciono	GRAJEWO (Graj 23-III, Radz 10, Szczucz 6, 12); KOLNO (Koln 9-I, 23, M/Płoc 1-I, Stawis 4a); ŁOMŻA (Piāt 5a, Zbój 10)
żarna	MOŃKI (Gon 5);
tryca	KOLNO (Stawis 13); ŁOMŻA (Piāt 7a)
kłopot	KOLNO (Koln 7, 10)
mlon	KOLNO (M/Płoc 1-III, Tur 8); ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Jaśw)
<i>drzązek</i>	ŁOMŻA (Wizn 6a)
nn.	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 5); OSTRÓW/M (ZarebK 6-I); ZAMBRÓW (KoK 6)

**109. Otwór w górnym kamieniu, gdzie się sypie zboże
(*dziura, duczaj*), (PAN-XVII -109), (KSI-VI-4), (KK-I-2-38), (AGM-II-II-57)**

<i>duczaj</i>	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Radz 4, Szczucz 5); KOLNO (Koln 3, 20a-I, MPłoc 1-I, Stawis 4a); ŁOMŻA (Jedw 17, Miast 4, Piāt 20a-I)
---------------	---

<i>ducaj</i>	GRAJEWO (Radz 10, 10-I, Raj 16, 16a, Szczucz 5-I, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 23, M/Płoc 1, 1-II, 1-III, 2-I, 2b, 4, 5-I, Stawis 4a-I, 11b, 13, Tur 2-I, 2a, 4, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 11a, 19, Łom 6a, 6b, Przyt 5, Zbój 5*, 5-I, 8, 10); MOŃKI (Gon 3-II, 4)
<i>ducoj</i>	KOLNO (Tur 1, 2, 4-II)
<i>duca</i>	GRAJEWO (Radz 1-III); ŁOMŻA (Piłat 7a)
<i>ducaj</i>	KOLNO (Stawis 11-I)
dziura	GRAJEWO (Graj 27, 27-III, 58, Radz 8-II, Raj 9a-I, 9b, Szczucz 5-I, 6, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 7, 9-I, 10, M/Płoc 3a, Stawis 1, 11, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 18, Łom 12, 19, Piłat 5a, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 5*); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4);
skrzynka	WYSOKIE/M (KobB 4)
bd.	GRAJEWO (Radz 1-III, 4a, Raj 6a); KOLNO (M/Płoc 2b-I, 7, Stawis 4b, 10a); ŁOMŻA (Łom 16a, Nowog 3-II); ZAMBRÓW (KoK 6)

110. Kadłub żaren (*kazub, kadłub, stół, sztalugi, krosna*)

(PAN-XVII -110), (KSŁ-VI-2), (AGM-IV-XI-20)

kadłub	GRAJEWO (Graj 8, 58, Radz 12, Raj 16a); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 10, M/Płoc 1-I, 1-II, 3a-I, 4, Stawis 1, 11, 11b-II, Tur 2, 9); ŁOMŻA (Jedw 17, Łom 6a, Nowog 7a-I, Piłat 5a, 7a, 20a-I, 22, Śniad 12, Wizn 2, 7-I); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 14); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
<i>kadług</i>	OSTRÓW/M (ZarębK 6-I)
<i>kazub</i>	KOLNO (Stawis 4a); ŁOMŻA (Śniad 6)
kadłubek	KOLNO (Stawis 1); MOŃKI (Gon 5)
krosna	KOLNO (Tur 11-I)
krosienka	ŁOMŻA (Jedw 8a, Łom 7a)
<i>kroszenka</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
<i>sztalugi</i>	GRAJEWO (Graj 23-III, Radz 10); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 18)
<i>śtalugi</i>	ŁOMŻA (Jedw 8a)
stół	KOLNO (Stawis 4)
żarna	MOŃKI (Jaśw 1)
<i>zarny</i>	ŁOMŻA (Wizn 6a)
bd.	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 5, 7); KOLNO (Koln 23); ŁOMŻA (Łom 16a, Miast 4); WYSOKIE/M (Kluk 4)

111. Drażek, za którego pomocą porusza się górny kamień

(*mlon, mieloch, żarnówka*),

(PAN-XVII -111), (KSI-VI-6), (KK-I-2-39), (AGM-IV-XI-21)

<i>rącka</i>	KOLNO (Stawis 10a)
żarnówka	GRAJEWO (Graj 8); KOLNO (Stawis 11); ŁOMŻA (Jedw 18, Śniad 6)
drażek	ŁOMŻA (Łom 19)
<i>drązek</i>	ŁOMŻA (Wizn 6a)
kijcak	ŁOMŻA (Łom 12)
mlon	GRAJEWO (Graj 23-III, 58, Radz 1-III, 12, Raj 16a, Szczucz 5, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 20a-I, 23, M/Płoc 1, 1-I, 1-II, 2b, 2b-I, 3a-I, 4, 7, Stawis 1, 4, 4a, 11b-II, Tur 2-I, 4-II, 9, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 11a, 17, 19, Łom 6a, 6b, 7a, Miast 4, Nowog 3-II, 7a-I, Piąt 7a, 22, Przyt 5, Śniad 12, Zbój 5*, 8); MOŃKI (Gon 3-II, 4, 13, 14); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I)
mlonek	ŁOMŻA (Piąt 20a-I, Wizn 2, 7-I); MOŃKI (Gon 5, 5-I)
lonek	WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4); ZAMBRÓW (KołK 6-I)
mieloch	KOLNO (Koln 7, 10); ŁOMŻA (Piąt 5a, Zbój 5*)
<i>meloch</i>	KOLNO (Koln 9-I)
mielon	GRAJEWO (Radz 10)
trzonek	GRAJEWO (Graj 27, 27-III)
kłopot	KOLNO (Koln 10); ŁOMŻA (Zbój 8)
żabka	ŁOMŻA (Zbój 8)
paprzyca	ŁOMŻA (Zbój 8)
stepno	ŁOMŻA (Zbój 8)
broda	ŁOMŻA (Zbój 8)
inf. nie pamięta	GRAJEWO (Radz 4a, Raj 6a)
nn.	KOLNO (Stawis 4b); ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Jaśw 1)

Objaśnienia inf.: ‘*To tam na policy dziury byli i wierco i w te deskie wsadzo ten mlon i kręcili żarnami*’ (**Jedw** 19).

112. Kawalek drzewa z otworkiem, w którym umieszcza się

dolny koniec mlona (*żabka, kukierniczka, gniazdko*),

(PAN-XVII -112), (KSI-VI-5), (AGM-II-II-58)

duszka	MOŃKI (Gon 5)
<i>zaba</i>	KOLNO (Tur 2a)
<i>żabka</i>	ŁOMŻA (Zbój 5-I)

żabka	GRAJEWO (Radz 8-II, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 10, 23, M/Ploc 1-II, Stawis 4a, 11, Tur 5, 6, 9); ŁOMŻA (Miast 4)
gniazdko	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, 58, Radz 10-I, Raj 9a-I, Szczucz 5-I, 6, 7); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-I, 2-I, 3a, 4, Tur 1, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, Łom 12, Piąt 5a, Śniad 6); MOŃKI (Gon 13, 14); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2)
gniazdo	GRAJEWO (Raj 9b); ŁOMŻA (Jedw 18)
paprzyca	KOLNO (Tur 4)
refka	GRAJEWO (Raj 16a)
kulka	GRAJEWO (Raj 16, Wąsosz 10-I); KOLNO (M/Ploc 2-I, 5-I, Stawis 4a-I, 11-I, 11b, Tur 11); ŁOMŻA (Piąt 7a, Zbój 10)
suczka	ŁOMŻA (Piąt 20a-I)
<i>sucka</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)
stepno	KOLNO (M/Ploc 1-III)
kłopot	GRAJEWO (Szczucz 12)
sysak	GRAJEWO (Radz 4)
zaczep	ŁOMŻA (Wizn 6a)
lonek	ZAMBRÓW (KołK 6-I)
bd.	GRAJEWO (Radz 1-III, 10, Szczucz 5); KOLNO (Stawis 1, 13, Tur 2); ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 5, Jaśw 1); OSTRÓW/M (ZarębK 6-I); WYSOKIE/M (Kłuk 4)

113. Deseczka z otworkiem, w którym porusza się górny koniec mlona

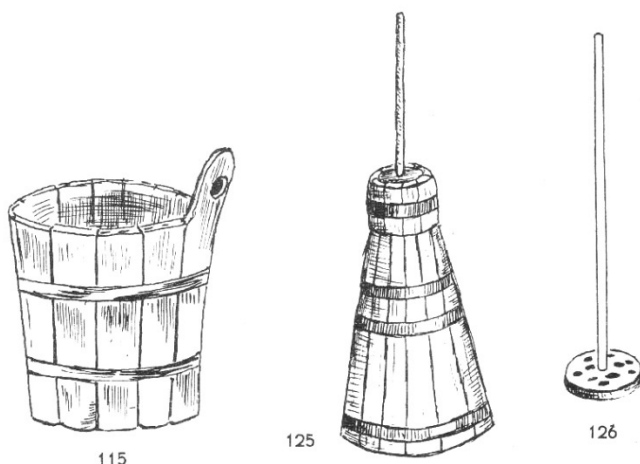
(*kłopot*), (PAN-XVII -113), (AGM-IV-XI-22)

stempel	GRAJEWO (Radz 1-III)
kłopot	GRAJEWO (Radz 12); KOLNO (M/Ploc 3a-I, 4, Stawis 4, Tur 2, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 19, Nowog 7a-I, Piąt 22, Śniad 12, Wizn 2, 7-I); MOŃKI (Gon 5-I)
kłopocień	MOŃKI (Knysz 7)
kulka	KOLNO (Stawis 11b-II)
deska	MOŃKI (Gon 4, 5)
<i>desecka</i>	ŁOMŻA(Łom 6a)
kokornak?	ŁOMŻA (Łom 7a)
nn.	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 14, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kłuk 4);

G. Nabiał

114. Mleko (PAN-XVII -114)

mleko	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 1, 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
nabiał	ŁOMŻA (Jedw 19)



115. Specjalne naczynie do dojenia krów

(*skopek, skopiec*), (PAN-XVII -115), (AGM-IV-XI-23)

skopek	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 4, 11b-II, Tur 2, 11-I); ŁOMŻA (Łom 6a, Nowog 7a-I, Piłat 22, Wizn 7-I); MOŃKI (Gon 5, Jaśw 1); OSTRÓWM (Andrz 4-I); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>skopek</i>	ŁOMŻA (Łom 7a)
<i>szkopek</i>	ŁOMŻA (Śniad 12)
<i>szkopak</i>	MOŃKI (Knysz 7)
<i>szkopka</i>	MOŃKI (Gon 5-I)
wiadro	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (M/Ploc 3a-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 19, 20, 21, Łom 1, 16a, Wizn 2, 6a); MOŃKI (Gon 4, 13, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4)
wiaderko	WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
kubeł	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Wizn 6a)
kubełek	ŁOMŻA (Jedw 8a)
dojka	KOLNO (M/Ploc 4)

ceber	ŁOMŻA (Łom 6a, Wozn 6a)
ceberok	ZAMBRÓW (Kol/K 6-I)
nie ma	GRAJEWO (Radz 12)

Objaśnienia inf.: ‘krowy doi się w wiadro’ (**Wozn 2**); ‘kubel, teraz wiadro’ (**Stawis 1**); ‘szkopak drzewniany i z takim uszkiem’ (**Knysz 7**); ‘kedyś we wiadro tylko dojili krowy’ (**Gon 4**); ‘skopki takie byli drewniane, takie może trzylitrowe, z jednym uchem wyżej, taka klepka była i trzymało się; w lądyżkach się mleko trzymało’ (**Jaśw 1**).

115a. Cedzić mleko

cadzilo sie	MOŃKI (Gon 4)
się przecedza	KOLNO (Koln 9-I)

116. Naczynie, przez które przecedza się mleko po dojeniu

(*cadzka, sitko, cedzona*) (PAN-XVII -116), (AGM-II-II-59)

sitko	GRAJEWO (Radz 4, Raj 9a-I, 9b); KOLNO (Stawis 11b); MOŃKI (Gon 13); WYSOKIE/M (Sok 3)
siteczko	ZAMBRÓW (KolK 6-I)
cadzka	GRAJEWO (Radz 8-II, Raj 9a-I, Szczucz 5-I, 6); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-III, 2-I, 3a, 4, Stawis 4a-I, 11-I, 13, Tur 1, 2, 2a, 4, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 1, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
cedzidło	ŁOMŻA (Jedw 21); ZAMBRÓW (KolK 6)
cedziłko	MOŃKI (Gon 14, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Sok 3)
cedzitko	MOŃKI (Jaśw 2)
<i>cadziłko</i>	MOŃKI (Gon 5)
<i>cadzidelko</i>	WYSOKIE/M (Kluk 4)
<i>cadziłka</i>	GRAJEWO (Raj 16)
<i>cadzielka</i>	GRAJEWO (Radz 1-III, 10-I, Szczucz 7, 12); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 16a)
<i>cadzelka</i>	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Wozn 6a)
<i>cedzielka</i>	GRAJEWO (Raj 9b)
<i>cadzówka</i>	ZAMBRÓW (KolK 6-I)
<i>cadzonka</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)
dzieżka	KOLNO (M/Ploc 5-I); MOŃKI (Gon 5-I)
dzbanek	MOŃKI (Gon 5)
lądyżki gliniane	MOŃKI (Gon 5, 5-I, Knysz 7)

117. Szmatka, której dawniej używano do cedzenia mleka po dojeniu

(powązka) (PAN-XVII -117), (AGM-II-II-60)

powązka	GRAJEWO (Szczucz 6); KOLNO (Tur 4); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
cadzka	GRAJEWO (Radz 4, Raj 9a-I, Szczucz 5-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-III, 2-I, 4, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2a, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 6a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 4); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
cadziłka	GRAJEWO (Raj 16)
cadzielka	GRAJEWO (Radz 1-III, 10-I, Raj 9b, Wąsosz 10-I); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 16a)
cadzelka	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Wizn 6a)
cadzowka	WYSOKIE/M (Kluk 4)
cadzówka	ZAMBRÓW (KolK 6-I)
cadziłko	MOŃKI (Gon 5-I)
cedziłko	MOŃKI (Gon 5, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7)
cedzidło	ZAMBRÓW (KolK 6)
cadzonka	ŁOMŻA (Łom 1)
szmatka	GRAJEWO (Szczucz 7)
szmata do mleka	GRAJEWO (Szczucz 12)
bd.	GRAJEWO (Radz 8-II); KOLNO (M/Ploc 3a); ŁOMŻA (Jedw 21); ZAMBRÓW (Kol/K 6)

Objaśnienia inf.: ‘No to kedyś to nazywali, była taka jakby zrobiona blaszana cadzka i tam sie kładło szmatkie i przez to sie cadziło mleko’ (**Gon** 4)

118. Mleko, które krowa daje zaraz po ocieleniu

(siara), (PAN-XVII -118), (AGM-II-II-61)

siara	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2, 2a, 4, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 1, 16a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
szara	GRAJEWO (Szczucz 7)
szare	ŁOMŻA (Wizn 6a)
mleko z siarą	WYSOKIE/M (Sok 3)

119. Wysokie blaszane naczynie do oddzielania słodkiej śmietanki od mleka (*blachan*), (PAN-XVII-119)

blacha	KOLNO (Koln 9-I, MOŃKI (Gon 13)
blachówka	MOŃKI (Gon 14)
<i>blachowka</i>	MOŃKI (Gon 5-I)
bańka	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, Łom 1, 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5-I); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>bońka</i>	KOLNO (Tur 2)
banieczka	ŁOMŻA (Jedw 21)
konewka	MOŃKI (Jaśw 1); WYSOKIE/M (Sok 3)
odciągaczka	WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3)
odciągawka	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
cembrowina	MOŃKI (Jaśw 2)
kana	GRAJEWO (Szczucz 7);
kanka	MOŃKI (Gon 4)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III)

Objaśnienia inf.: ‘*bańka z kranikiem; śmietana sie wystala*’ (**Łom** 1)

120. Maszyna do odciągania śmietany od mleka (*wirówka, centryfuga*), (PAN-XVII-120)

wirówka	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 1, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>wierówka</i>	MOŃKI (Jaśw 2)
centryfuga	MOŃKI (Gon 14, Jaśw 1)
<i>centrofuga</i>	ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 5-I)
<i>masyna do mleka</i>	KOLNO (Tur 2)
dn.	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 16a); ZAMBRÓW (KoIK 6)

Objaśnienia inf.: ‘*Bańka, skelko u dołu i kran, spuscało sie*’ (**Łom** 6a)

121. Mleko, które się skwasiło (*zsiadłe, gęste, kwaśne*), (PAN-XVII-121), (AGM-II-II-62)

zsiadłe	GRAJEWO (Radz 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, Szczucz 6, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2a, 4, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 21, Łom 1, 6a, 16a, Wizn 6a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>śsiadłe</i>	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)

<i>zsiodle</i>	KOLNO (Tur 2)
<i>sciedle</i>	ŁOMŻA (Zbój 5-I)
kwaśne	GRAJEWO (Radz 1-III, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I); KOLNO (M/Ploc 1-III, Stawis 11b); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 6a, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 13, 14, MOŃKI (Jaśw 1, Knysz 7)); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6; 6-I)

122. To, co się zbiera z wierzchu kwaśnego mleka

(*śmietana, śmanta*), (PAN-XVII-122), (AGM-IV-XI-24)

<i>śmietana</i>	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 3a-I, 4, Stawis 1, 11b-II); ŁOMŻA (Jedw 8a, 19, 20, 21, Łom 1, 7a, 16a, Piąt 22, Śniad 12, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
<i>śmiotana</i>	ŁOMŻA (Nowog 7a-I)
<i>śnietana</i>	KOLNO (Tur 2, 11-I); ŁOMŻA (Łom 6a)
<i>śnietana</i>	GRAJEWO (Radz 12); KOLNO (Stawis 4); ŁOMŻA (Wozn 2, 7-I)
zwierzchonek	ŁOMŻA (Łom 7a)

123. Co się robi ze śmietany?

(*masło, pomaska*), (PAN-XVII-123)

masło	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 1, 6a, 16a, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
maselko	MOŃKI (Gon 5)

Objaśnienia inf.: *'thuczka taka zrobiona z klepek, takich deseczek, w dnie szersza, a tu wensza i taka była nakrywka, taki spjonik, kijek taki, tam byli zrobiony dziurki, denko takie było' (Jaśw 1).*

123a. Robić masło

robić	MOŃKI (Jaśw 1)
ubijać	WYSOKIE/M (Sok 3)
bije się, bić	MOŃKI (Jaśw 1, Knysz 7)

124. To, co zostaje po zrobieniu masła

(*maślanka*), (PAN-XVII-124)

maślanka	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, Jaśw 1, 2, Knysz 7); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
<i>maślunka</i>	KOLNO (Tur 2)

125. Naczynie do wyrobu masła

(*maśniczka, kierzynka, buterfaska*),
(PAN-XVII-125), (KSŁ-VI-48), (KK-I-2-40), (AGM-II-II-63)

masielnica	GRAJEWO (Raj 6a); KOLNO (MPloc 1, 2b-I); OSTRÓW/M (OstrM 17)
<i>maziewnica</i>	ŁOMŻA (Nowog 3-II)
maselnia	OSTRÓW/M (OstrM 39)
maselnica	OSTRÓW/M (Andrz 4, 4-I, Nur 14)
maśniczka	GRAJEWO (Szczucz 6); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 2b, 3a)
kierzanka	KOLNO (Stawis 4a); ŁOMŻA (Zbój 5*)
<i>thucka</i>	GRAJEWO (Radz 4a, Raj 9b, 16a); KOLNO (Stawis 4a-I, 10a, 13, Tur 1, 2, 2a, 4, 4-II, 5, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Łom 6a, 6b, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 3-II)
thuczka	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, 27, 27-III, Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 6a, 9a-I, 16, Szczucz 5, 5-I, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 10, 20a-I, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 2b, 2b-I, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 4a, 4b, 11, 11-I, 11b, Tur 2-Iv, 6, 9); ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, 18, 20, 21, Łom 1, 6, 12, 16a, 19, Miast 4, Nowog 3-II, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Przyt 5, Śniad 6, Wizn 6, 6a, Zbój 5*, 8); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 4, 4-I, 5, 10-I, 11, 11-I,II,III,IV,V,VI,VII, OstrM 39, 39-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, KobB 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
masłobójka	GRAJEWO (Graj 23-III)
donica	ŁOMŻA (Jedw 19)

126. Kij z kółkiem drewnianym,

którym się bije masło (*thuczek, krązek*),
(PAN-XVII-126), (KSŁ-VI-49), (KK-I-2-41), (AGM-II-II-64)

thuczek	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 4, 10, Raj 6a, 16); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, 3a, Stawis 4a); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 1, 6, 12, 16a, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Przyt 5, Śniad 6, Wizn 6); MOŃKI (Gon 13, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Nur 4, 4-I, 11-I,II,III,IV,V,VI,VII, OstrM 17, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (KobB 4)
<i>thucek</i>	GRAJEWO (Raj 9b, 16a); KOLNO (Stawis 13, Tur 8); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
thuczka	KOLNO (MPloc 1); ŁOMŻA (Wizn 6a); OSTRÓW/M (Andrz 4); WYSOKIE/M (Kluk 4)
thuk	WYSOKIE/M (KobB 4)

łukacz	GRAJEWO (Graj 27, 27-III); ŁOMŻA (Łom 19); MOŃKI (Gon 5-I)
<i>łukac</i>	MOŃKI (Gon 3-II)
ubijacz	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
ubijak	ŁOMŻA (Łom 19); OSTRÓW/M (Nur 14, OstrM 39)
bijak	KOLNO (M/Ploc 2b-I, Stawis 10a)
krążek	GRAJEWO (Radz 4a, 8-II, Raj 9a-I, Szczucz 5, 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 20a-I, M/Ploc 1-I, 1-III, 2-I, 2b, 4, 5-I, 7, Stawis 1, 11, 11b, Tur 4, 5, 6, 9, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 11a, 17, 18, 21, Miast 4, Zbój 8, 10); MOŃKI (Gon 4, 5, 14); OSTRÓW/M (Nur 5, 10-I, 11, OstrM 39-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>krązek</i>	GRAJEWO (Radz 10-I); KOLNO (Stawis 4a-I, 11-I, 13, Tur 1, 2a, 4-II, 8); ŁOMŻA (Łom 6a, 6b)
<i>krojzek</i>	KOLNO (Tur 11)
<i>kronzek</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
<i>kronzek</i>	KOLNO (Tur 2)
kijek	GRAJEWO (Szczucz 7);
<i>śpionik</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
babka	KOLNO (Stawis 4b)
robidełko	KOLNO (Stawis 4b)
bd.	GRAJEWO (Radz 1-III), KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Nowog 3-II); OSTRÓW/M (OstrM 34)

126a. Wierzchnia część masielnicy

wierzchonek	ŁOMŻA (Łom 1)
-------------	-----------------------

127. Co trzeba najpierw zrobić z mlekiem zsiadłym po zebraniu śmietany, żeby z niego zrobić ser?

(*ogrzewać*), (PAN-XVII-127), (KSŁ-VI-45), (AGM-II-II-65)

ogrzewać	GRAJEWO (Raj 9a-I, 9b, Szczucz 6); KOLNO (Koln 9-I, Tur 2a, 8); ŁOMŻA (Zbój 10); MOŃKI (Jaśw 2)
odgrzać	GRAJEWO (Graj 22, Radz 1-III, 4, Raj 16, 16a, Szczucz 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 23, M/Ploc 1-II, 5-I, Stawis 11, Tur 2, 4, 5, 6, 11); MOŃKI (Gon 13)
<i>odegrzać</i>	MOŃKI (Gon 5-I, Knysz 7)
<i>otegrzać</i>	MOŃKI (Gon 14)
<i>odgrzoć</i>	KOLNO (Tur 1)
<i>ogrzeć</i>	ŁOMŻA (Piąt 5a)
zagrzać	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (M/Ploc 4)
podgrzewać	ZAMBRÓW (KoIK 6)
odgrzewać	KOLNO (Tur 9-I)

podgrzać	GRAJEWO (Graj 8, Radz 8-II); KOLNO (Stawis 4a, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 12, Zbój 5-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>podegrzać</i>	MOŃKI (Jaśw 1)
odwarzyć	GRAJEWO (Radz 4, 10, 10-I, Szczucz 5); KOLNO (Koln 10, M/Płoc 1-III, 2-I, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 11-I, 11b, 13); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Miast 4, Piąt 7a, 20a-I, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5); WYSOKIE/M (Kluk 4)
podwarzyć	KOLNO (Koln 3)
odparzyć	GRAJEWO (Graj 23-III, Szczucz 5-I)
odcedzić	KOLNO (Koln 7)
postawić w ciepłe	ŁOMŻA (Śniad 6)
bd.	KOLNO (M/Płoc 3a)

Objaśnienia inf.: ‘ogrzeć i odcedzić’ (**Piąt** 5a); ‘trzeba go postawić w ciepłe, aby się ogrzało, to się szybko siądzie’ (**Śniad** 6); ‘na ciepłe postawić, żeby się odwarzyło’ (**Kluk** 4); ‘odstawić na miejsce cieplejsze’ (**KolK** 6-I); ‘mleko zasiada się na ciepłym miejscu’ (**Łom** 1)’. Masło jak lepsza śmietana to było się pół godziny, jak była przegrzana to pręciutko’ (**Jaśw** 1).

128. To, co ścieka z ogrzanego mleka

(*serwatka*), (PAN-XVII-128)

<i>serowatka</i>	MOŃKI (Gon 13, Knysz 7)
serwatka	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 1, 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
<i>surowatka</i>	MOŃKI (Jaśw 2); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>serwotka</i>	KOLNO (Tur 2)
<i>sarwatka</i>	MOŃKI (Gon 5-I)
<i>serfatka</i>	MOŃKI (Gon 14)

129. Ogrzane kwaśne mleko, kiedy trochę odcieknie serwatka

(*twaróg, glomzda*), (PAN-XVII-129), (AGM-IV-XI-25)

twaróg	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, ŁOMŻA (Łom 1); MOŃKI (Gon 4, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
--------	---

<i>twarog</i>	GRAJEWO (Radz 12); KOLNO (M/Ploc 3a-I, 4, Stawis 4, 11b-II, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 7a, 16a, Nowog 7a-I, Śniad 12, Wizn 2, 6a, 7-I); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4)
twarożek	KOLNO (Tur 11-I) ZAMBRÓW (KoIK 6)
kwaśne mleko	ŁOMŻA (Jedw 19)

130. Co się robi z twarogu

(*ser, keza*), (PAN-XVII-130)

ser	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 13, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
sery	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 1, Wizn 6a)
<i>syr</i>	KOLNO (Tur 2); MOŃKI (Gon 14)
biały ser	WYSOKIE/M (Sok 3)
serek	GRAJEWO (Szczucz 7); MOŃKI (Gon 5)
sernik	ZAMBRÓW (KoIK 6)
pierogi	WYSOKIE/M (Sok 3)
pierożki	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
kluski	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
naleśniki	MOŃKI (Jaśw 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
ciasto	MOŃKI (Knysz 7)
bułki	MOŃKI (Jaśw 2)

131. Jajko (PAN-XVII-131)

jajko	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>jojka</i>	KOLNO (Tur 2)

132. Żółta część w środku jajka

(*żółtko, żółtek, żolyndek*) (PAN-XVII-132), (KSŁ-VI-46), (AGM-II-II-66)

<i>zoltek</i>	KOLNO (Stawis 4a-I, Tur 1, 2a)
<i>żółtek</i>	GRAJEWO (Raj 9a-I); KOLNO (Tur 5)
<i>żółtek</i>	GRAJEWO (Raj 16); ŁOMŻA (Łom 6a)
żółtek	GRAJEWO (Radz 4, Szczucz 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 3, M/Ploc 1-I, 1-II, 5-I, Tur 6, 9); ŁOMŻA (Jedw 19)

żółtko	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 1-III, 8-II, 10, Raj 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-III, 2-I, 3a, 4, Stawis 1, 4a, 11, Tur 4, 8); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 20, 21, Łom 1, 12, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
żółtko	KOLNO (Stawis 11b); OSTRÓW/M (ZarębK 6-I)
żółtko	(Radz 10-I, Raj 9b); KOLNO (Tur 2)
żółtko	KOLNO (Koln 7, Stawis 11-I, 13, Tur 9-I, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I, 10)

133. Biała część jajka (*białko, białtek*)

(PAN-XVII-133), (KSŁ-VI-47), (AGM-II-II-67)

<i>białko</i>	KOLNO (Tur 1)
<i>białko</i>	KOLNO (Tur 2, 8)
białko	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-II, 1-III, 2-I, 3a, 4, Stawis 1, 4a, 11, 11-I, Tur 4, 5); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 20, 21, Łom 1, 6a, 12, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
<i>białek</i>	KOLNO (M/Ploc 1-I, Tur 2a)
<i>białek</i>	GRAJEWO (Raj 9a-I, Szczucz 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Stawis 4a-I, 11b, Tur 6, 11); ŁOMŻA (Jedw 19)
<i>białtko</i>	GRAJEWO (Raj 9b); KOLNO (Stawis 13, Tur 9); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
<i>biółtko</i>	KOLNO (Tur 9-I)
<i>biółko</i>	OSTRÓW/M (ZarębK 2)
<i>białsko</i>	KOLNO (M/Ploc 5-I)

34. Twarda skórka na jajku

(*skorupka, skorupiana*) (PAN-XVII-134), (AGM-II-II-68)

skorupa	GRAJEWO (Radz 4, 8-II, Raj 9b, 16, Szczucz 6); KOLNO (M/Ploc 1-III, 3a, 4, Stawis 1, 11-I, Tur 1, 2, 2a, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 13)
skorupka	GRAJEWO (Radz 1-III, 10-I, Raj 9a-I, Szczucz 5-I, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 2-I, 5-I, Stawis 4a-I,

	11b, 13, Tur 4); ŁOMŻA (Jedw 21, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
łupina	ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 13, Jaśw 1)
blamka	ŁOMŻA (Jedw 19); ZAMBRÓW (KoK 6-I)

H. Potrawy z mięsa, tłuszcze zwierzęce i roślinne

135. Mięso z krowy (*wołowe, rentowne, wołowina, rentowna*)

(PAN-XVII-135), (KSI-VI-50), (AGM-II-II-69)

rentowne	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 1-III, 4, 8-II, Raj 9a-I, 16, Szczucz 5, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 7, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, 5-I, Stawis 4a, 11-I, Tur 2, 2a, 6, 8, 11); ŁOMŻA (Jedw 18, Miast 4, Piąt 5a, 7a); OSTRÓW/M (Nur 10-I)
<i>rantowne</i>	GRAJEWO (Szczucz 6)
<i>rentowe</i>	GRAJEWO (Radz 10-I, Raj 9b); KOLNO (Stawis 4a-I, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 17, Wozn 6a, Zbój 10); ZAMBRÓW (KoK 6)
rentowina	KOLNO (M/Ploc 1-III, 2-I, Stawis 13, Tur 9-I); ŁOMŻA (Piāt 20a-I)
rentownina	ŁOMŻA (Zbój 5-I)
<i>reżozina</i>	KOLNO (Tur 1)
wołowina	GRAJEWO (Radz 10, Szczucz 5, 5-I, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 10, M/Ploc 1-I, 1-III, 2-I, 4, Stawis 11b, Tur 4, 5); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 12, Śniad 6); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, Jaśw 2); OSTRÓW/M (ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
wołowe	GRAJEWO (Raj 9a-I, 9b, 16a); KOLNO (M/Ploc 3a, Stawis 11); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 1, 16a, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 4, 14, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
krowie	KOLNO (Stawis 1)
bydłęce	KOLNO (Stawis 1); MOŃKI (Jaśw 1)

136. Mięso z owcy

(*baranina, skopowina*) (PAN-XVII-136), (AGM-II-II-70)

baranina	GRAJEWO (Radz 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2a, 4, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, Łom 1, 6a, 16a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI
----------	--

	(Gon 5, 5-I, 13, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
<i>baronina</i>	KOLNO (Tur 2)
baranie mięso	MOŃKI (Gon 4);
baranie	ŁOMŻA (Jedw 21, Wizn 6a); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6)
skopina	WYSOKIE/M (Sok 3)
owiecze	KOLNO (Stawis 1)
owcze	MOŃKI (Gon 14)
z owcy	MOŃKI (Knysz 7)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III)

137. Mięso ze świni

(*świńskie, wieprzowe, świnina, wieprzowina*)
(PAN-XVII-137), (KSŁ-VI-51), (AGM-II-II-71)

<i>śwynina</i>	ŁOMŻA (Zbój 5-I)
świnina	GRAJEWO (Graj 23-III, Radz 10, Szczucz 5); KOLNO (Koln 7, M/Płoc 1-II, Tur 2a, 9, 11)
świńskie	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5, 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 23, MPłoc 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 1, 4a, 4a-I, 11, 11-I, Tur 1, 4, 5, 6, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 18, 20, 6a, Wizn 6a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 5, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
świńskie mięso	ŁOMŻA (Piąt 7a); MOŃKI (Jaśw 1)
<i>świjskie</i>	ŁOMŻA (Łom 16a)
wieprzowina	GRAJEWO (Graj 8, 58, Szczucz 7); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 10, M/Płoc 1-I, Stawis 11b, 13); ŁOMŻA (Jedw 17, 19, Łom 12, Piąt 5a, 20a-I, Śniad 6); MOŃKI (Gon 5-I, 13, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
wieprzowe	GRAJEWO (Raj 9a-I, 9b, 16a); KOLNO (Koln 9-I, 23, M/Płoc 1-III, 2-I, Stawis 1, 11b); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 16a, Miast 4); MOŃKI (Knysz 7); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
<i>wzieprzowe</i>	MOŃKI (Gon 4)

138. Kiszka z kaszy i krwi

(*kaszanka, krupnica, grycówka*) (PAN-XVII-138)

kiszka	ŁOMŻA (Jedw 20); MOŃKI (Gon 4, 13, Jaśw 1)
<i>kiska</i>	KOLNO (Tur 2)
kaszanka	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis

	1); ŁOMŻA (Jedw 19, 21, Łom 1, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 14, Jaśw 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6; 6-I)
<i>kasianka</i>	ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 5-I)
krupniak	ŁOMŻA (Łom 1)

139. Galaretka z nóżek (studzienna, galat ze stopek, zimne nogi)

(PAN-XVII-139), (KŚI-VI-52), (AGM-II-II-72)

zimne nogi	GRAJEWO (Graj 8, Szczucz 6); KOLNO (Grab 11, Koln 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 11-I, 11b, 13); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, Łom 6a, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 14); OSTRÓW/M (Nur 10-I, Zarębk 2, 6-I); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
zimnina	GRAJEWO (Graj 23-III, 58, Radz 4, 10, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5-I, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 3, 7, M/Ploc 1-II, Tur 1, 4, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
zimina	GRAJEWO (Radz 8-II, 10-I); KOLNO (Tur 2)
zimnizna	KOLNO (Tur 9)
zsiadłe nogi	KOLNO (Stawis 11); ZAMBRÓW (KoK 6)
zsiadlina	KOLNO (Tur 2a)
nogi	ŁOMŻA (Łom 12); WYSOKIE/M (Kluk 4)
nóżki	MOŃKI (Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3)
galaretka	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21); MOŃKI (Gon 4, 5)
galareta	GRAJEWO (Radz 1-III, Raj 9a-I); KOLNO (M/Ploc 1-III, Stawis 1, 4a, 4a-I); ŁOMŻA (Łom 1, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5-I, 13, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)
bd.	GRAJEWO (Szczucz 5)

140. Jakie są znane potrawy z mięsa?

(podać nazwy i opis) (PAN-XVII-140)

kotlety	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, 13, Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
kotlety schabowe	KOLNO (Stawis 1); MOŃKI (Gon 4, 5-I); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)
kotlety bite	MOŃKI (Gon 5-I)
kotlety mielone	MOŃKI (Gon 5-I); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)

kotlety tuszzone	WYSOKIE/MAZ (Sok 3)
duszone	ŁOMŻA (Jedw 20)
pasztet	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 4)
pieczeń	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Łom 6a)
mięsko pieczone	ŁOMŻA (Jedw 20); WYSOKIE/M (Sok 3)
mięso gotowane	MOŃKI (Jaśw 1)
zrazy	MOŃKI (Gon 5-I, 13);
gulasz	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 20); MOŃKI (Gon 4);
polędwica	GRAJEWO (Szczucz 7)
guły	MOŃKI (Gon 13)
kiełbasa	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 19); MOŃKI (Jaśw 1)
szynka	ŁOMŻA (Jedw 19, Wozn 6a)
keńdziuk	ZAMBRÓW (KolK 6-I)
salceson	ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 16a)
salceson czarny	ŁOMŻA (Łom 6a)
salceson biały	ŁOMŻA (Łom 6a)
ozorek	ŁOMŻA (Łom 16a);
wędliny	GRAJEWO (Radz 1-III); ŁOMŻA (Łom 16a)
boczek	ŁOMŻA (Jedw 19)
boczek faszerowany	ŁOMŻA (Łom 6a)
gołąbki	ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 6a)
klops	ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 5)
pierogi	ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
naleśniki	ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
tatar	ŁOMŻA (Wozn 6a)
żeberka	MOŃKI (Knysz 7)
porcje	MOŃKI (Jaśw 2)

Objaśnienia inf.: guły ‘pyzy z mięsem’ (**Gon 13**); ‘wszystko położyć, posolić w kopan, leży to tam ze dwa tygodnie; tam mają specjalne komórki, później dużo weki robili, we słoiki. Robili ze świńskiego mięsa, kiedy jest posolone, przyprawione, dodaje się czosnek, listek, w słoiki się zawekuje. Kielbasy – mięso nabijało się w cienkie kiszki i wieszano się na gące i owędzało; pasztety, pasztytowa – robili to z wątróbki, z lekkiej przeważnie i z ciężkiej i dodawało się mięso świńskie, trochę tłustego i chudego, tłuste to miało klej i ono trzymało, bo tak by się rozsypało; dodawało się jajka gotowane na twardo i to wsadzało się, dodawało się sól, pieprz, przyprawy i piekło się w węglowniku’ (**Gon 14**); ‘Nasypano się ziela, listków i surowe kawałki napychało, zaszywało się i kładło na desce aż ususzyło się’ (**KolK 6-I**).

141. Smażyć mięso na tłuszczu

(*skwarzyć, piec*) (PAN-XVII-141)

smażenie	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13)
smażyć	ŁOMŻA (Łom 6a); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
smaży się	ŁOMŻA (Łom 16a); WYSOKIE/M (Kluk 4)
usmażyć	ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 16a); MOŃKI (Gon 4); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
smażone	WYSOKIE/M (Sok 3)
podsmażać	MOŃKI (Knysz 7)
skwarzy się	KOLNO (Koln 9-I)
<i>skwarzyć</i>	KOLNO (Tur 2)
<i>skwarzenie</i>	GRAJEWO (Szczucz 7)
<i>uskwarzenie</i>	MOŃKI (Gon 5-I)
piec	ŁOMŻA (Jedw 19); MOŃKI (Jaśw 1, Knysz 7); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
upiec	WYSOKIE/M (Sok 3)
pieczenie	MOŃKI (Gon 14); ZAMBRÓW (KoIK 6)
tuszyć	MOŃKI (Knysz 7)
tuszenie	MOŃKI (Jaśw 2)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III)

142. Co trzeba zrobić z surowym mięsem, żeby było dobre do jedzenia?

(*gotować, warzyć*) (PAN-XVII-142)

gotować	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Łom 6a, 16a); MOŃKI (Jaśw 1, Knysz 7); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
ugotować	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 13); WYSOKIE/M (Sok 3)
gotowanie	MOŃKI (Gon 14)
uwarzyć	KOLNO (Tur 2)
dusi się	WYSOKIE/M (Kluk 4)
duśnienie	ŁOMŻA (Jedw 21)
<i>utuszyć</i>	ŁOMŻA (Łom 16a)
owędzić	MOŃKI (Gon 5-I)
uwędzić	GRAJEWO (Radz 1-III)
wędzi	ŁOMŻA (Wizn 6a)
ususzyć	GRAJEWO (Radz 1-III)
ukręcić w maszynce	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
usmażyć	MOŃKI (Gon 4); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)

moczyć w solance	GRAJEWO (Szczucz 7)
wymoczyć w soli	MOŃKI (Gon 5)
namoczyć	GRAJEWO (Radz 1-III)
przyrządzić	ZAMBRÓW (KoIK 6)
pekluje	ŁOMŻA (Wizn 6a)
posolić	MOŃKI (Jaśw 2)

Objaśnienia inf.: ‘*Nasolić, napeklować w słoiki zawekować, kiędzyuk zrobić z surowego miensa, napchać żołądek albo w coś i niech poleży od Bozego Narodzenia do lipca*’ (**Kluk** 4).

142a. Czy mówi się, że jedzenie trzeba *gotować, warzyć, czy inaczej?* (AGM-IV-XI-26)

gotować	GRAJEWO (Radz 12); KOLNO (M/Ploc 3a-I, 4, Stawis 1, 11b-II, Tur 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, Łom 6a, 7a, 16a, Nowog 7a-I, Piąt 22, Śniad 12, Wizn 2, 7-I); MOŃKI (Gon 5, Jaśw 1)
gotuje się	ŁOMŻA (Wizn 6a); ZAMBRÓW (KoIK 6)
warzyć	KOLNO (Stawis 4)
udusić	KOLNO (Stawis 1)
smażyć	KOLNO (Stawis 1)

143. To, co unosi się nad garnkiem z gotującą się wodą (*para, ropa*), (PAN-XVII-143)

para	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 21, Łom 6a, 16a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6; 6-I)
szum	MOŃKI (Gon 14)
piana	ŁOMŻA (Jedw 20, Wizn 6a)

144. Jak się mówi o wodzie, kiedy robią się na niej bąble i unosi dużo pary? (*kipi, wre*), (PAN-XVII-144)

gotuje się	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 21, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
gotująca	ŁOMŻA (Jedw 20); MOŃKI (Gon 4)
się zagotowuje	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
paruje	MOŃKI (Gon 14)
wrze	ŁOMŻA (Łom 6a); WYSOKIE/M (Sok 3)
wre	KOLNO (Koln 9-I)

kipi	GRAJEWO (Szczucz 7); MOŃKI (Gon 5, Jaśw 1)
------	--

145. Gotująca się woda

(*war, ukrop*), (PAN-XVII-145)

ukrop	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 21, Łom 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 13, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
war	ŁOMŻA (Łom 6a)
woda wrząca	MOŃKI (Knysz 7)
wrzątek	ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 16, Wozn 6a) ; MOŃKI (Gon 5-I, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)

Objaśnienia inf.: ‘*kiedyś to mówili wary się woda*’ (**Knysz 7**)

145a. Kipi

kipi	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Łom 6a, 16a, 20); MOŃKI (Jaśw 1)
<i>kipsi</i>	KOLNO (Tur 2)

146. Najtłuszczej część mięsa wieprzowego

(*słonina, szpeka*), (PAN-XVII-146)

słonina	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, Jaśw 1, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>słónina</i>	MOŃKI (Gon 14)
smalec	GRAJEWO (Szczucz 7)
sadło	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Jaśw 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4)
okrasa	KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Łom 6a)
boczek	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)

147. Usmażona słonina, którą się przyprawia jedzenie

(*okrasa, omasta*) (PAN-XVII-145), (AGM-IV-XI-27)

skwarki	GRAJEWO (Radz 1-III, 12); KOLNO (M/Ploc 4, Stawis 11b-II); ŁOMŻA (Jedw 21, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 4, 13, Jaśw 2, Knysz 7)
skwarka	KOLNO (Stawis 1); MOŃKI (Gon 5-I, Jaśw 1)
skwareczki	ŁOMŻA (Łom 16a); WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>skrzechki</i>	KOLNO (Tur 2)
słonina skwarzona	WYSOKIE/M (Kluk 4)

okrasa	KOLNO (Koln 9-I, Stawis 4, Tur 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, Łom 6a, 7a, 16a, Nowog 7a-I, Piąt 22, Śniad 12, Wizn 2, 7-I); MOŃKI (Gon 4); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
okraska	MOŃKI (Gon 4)
tłuszcz	WYSOKIE/M (Sok 3)
boczek	GRAJEWO (Szczucz 7)
słonina zasmażka zapalanka <i>smalyc</i> łój	KOLNO (M/Ploc 3a-I); ŁOMŻA (Jedw 8a); MOŃKI (Gon 4) ŁOMŻA (Jedw 19); ZAMBRÓW (KolK 6) MOŃKI (Gon 5) MOŃKI (Gon 14); ŁOMŻA (Łom 6a)

Objaśnienia inf.: ‘*Starsi ludzie mówią okrasa, młodszy mówią słonina*’
(**Jedw** 8a)

147a. Czy jedzenie trzeba *okrasić, omaścić* czy inaczej?

(AGM-IV-XI-28)

okrasić	GRAJEWO (Radz 12); KOLNO (M/Ploc 3a-I, Stawis 4, 11b-II); ŁOMŻA (Jedw 8a, Łom 7a, Nowog 7a-I, Śniad 12, Wizn 7-I)
<i>okresić</i>	KOLNO (M/Ploc 4)
<i>okrosić</i>	KOLNO (Tur 11-I)
krasić	ŁOMŻA (Piąt 22)
zaskwarzyć	ŁOMŻA (Jedw 8a, Wizn 2)

148. Tłuszcz, który obrasta nerki i kiszki świńskie

(*sadło*), (PAN-XVII-148)

sadło	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, Łom 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
tłuszcz	ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 6a); MOŃKI (Knysz 7)

149. Tłusta część mięsa wołowego

(*łój*), (PAN-XVII-149)

<i>łoj</i>	KOLNO (Tur 2); ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, Jaśw 1, Knysz 7)
łój	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)

sadło	ZAMBRÓW (KoK 6)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III)

150. To, co zostaje po przetopieniu słoniny albo loju

(*tluszcz, tuk*) (PAN-XVII-150), (KSŁ-VI-53), (AGM-II-II-73)

tuk	KOLNO (KoK 23, Tur 1, 2a, 4, 5, 6, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Śniad 6)
tluszcz	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 16, Szczucz 5, 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, KoK 7, 9-I, M/Płoc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 4a, 11, 11-I, 11b, Tur 8); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, 20, Łom 6a, 12, 16a, Piłat 5a, 7a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, Jaśw 1, 2); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
<i>tlusc</i>	GRAJEWO (Raj 9b, 16a); KOLNO (Stawis 4a-I); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
<i>tlusc nieskrzepnięty</i>	KOLNO (Tur 2)
rzadki tluszcz	WYSOKIE/M (Kluk 4)
smalec	GRAJEWO (Szczucz 5-I, 12); KOLNO (KoK 10, M/Płoc 1-III, Stawis 1, 11b); ŁOMŻA (Jedw 21, Miast 4, Piłat 20a-I, Wizn 6a); MOŃKI (Jaśw 1); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)
<i>szmalec</i>	KOLNO (KoK 3); ŁOMŻA (Łom 6a)
<i>śmalec</i>	GRAJEWO (Wąsosz 10-I); KOLNO (Stawis 13); ŁOMŻA (Łom 6a)
łój	GRAJEWO (Szczucz 7, 12); ŁOMŻA (Jedw 19)
skwarki	GRAJEWO (Radz 1-III); ŁOMŻA (Łom 6a, 16a); MOŃKI (Gon 4, Jaśw 1, Knysz 7)
skwareczki	Gon 14)

151. Ten tluszcz, kiedy zastygnie

(*smalec*) (PAN-XVII-151), (AGM-II-II-74)

smalec	GRAJEWO (Radz 4, 8-II, Raj 9a-I, 16, Szczucz 5-I, 6, 7); KOLNO (KoK 9-I, M/Płoc 1-III, 2-I, 4, 5-I, Stawis 1, Tur 2, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, Jaśw 1, 2); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
<i>smolec</i>	KOLNO (Tur 1)
<i>smalyc</i>	MOŃKI (Gon 14);
<i>śmalec</i>	GRAJEWO (Raj 9b, Wąsosz 10-I); KOLNO (M/Płoc 2-I, Stawis 4a-I, 11-I, 13, Tur 2a, 5, 6, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I, 10)

<i>szmalec</i>	GRAJEWO (Radz 1-III, 10-I); KOLNO (M/Płoc 2-I, Tur 4); ŁOMŻA (Jedw 19)
zaskrzep	WYSOKIE/M (Kluk 4);
thuszcz	GRAJEWO (Szczucz 12); MOŃKI (Gon 13, Jaśw 1)
<i>łoj</i>	MOŃKI (Knysz 7)
łój	MOŃKI (Gon 4);
bd.	KOLNO (M/Płoc 3a)

152. Kawaleczki słoniny po wysmażeniu

(*skwarki, skrzeczki*) (PAN-XVII-152), (KSŁ-VI-54), (AGM-II-II-75)

<i>skrzecki</i>	KOLNO (Tur 1, 2, 2a, 4, 5, 8, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
skrzeczki	GRAJEWO (Graj 23-III, 58; Raj 9a-I, Szczucz 5); KOLNO (Koln 7, M/Płoc 1-I, 1-III ‘dawniej’, 5-I, Stawis 13, Tur 6, 9)
skwarki	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 10, 23, M/Płoc 1-I,II,III, 2-I, 3a, 4, Stawis 1, 4a, 4a-I, 11, 11-I, 11b, 13, Tur 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, 20, 21, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 4, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KołK 6)
skwarka	ŁOMŻA (Łom 12); ZAMBRÓW (KołK 6-I)
skwareczki	ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 5-I)
sadłówki	MOŃKI (Gon 13)

153. Thuszcz z rzepaku albo siemienia lnianego

(*olej*), (PAN-XVII-153)

olej	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KołK 6, 6-I)
oliwa	ZAMBRÓW (KołK 6-I)

154. Co trzeba zrobić z rzepakiem, żeby otrzymać olej?

(*wyciskać, wybijać*) (PAN-XVII-154)

wycisnąć	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Koln 9-I); MOŃKI (Gon 5-I, 13, 14)
wyciskać	KOLNO (Koln 9-I); MOŃKI (Gon 5, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4)
odcisnąć	ZAMBRÓW (KołK 6-I)

cisnąć	MOŃKI (Jaśw 1); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
bicie oleju	KOLNO (Stawis 1)
ubić	GRAJEWO (Szczucz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4)
wybijać	GRAJEWO (Szczucz 7)
wybzić olej	KOLNO (Tur 2)
robić olej	ŁOMŻA (Jedw 19)
przerobić	ŁOMŻA (Wizn 6a)
wymłócić	ŁOMŻA (Łom 16a)
wywiać	ŁOMŻA (Łom 16a)
wygnietać	MOŃKI (Gon 4)
nn.	ŁOMŻA (Jedw 20, 21)

Objaśnienia inf.: *‘Trzeba mieć już gotowy rzepak czy simie i wtenczas majo takie młynki, na młynku go zniele i majo takie garcki, znowu, bo my kiedyś robili oleje i odparzyć jego i w takie prasy ciężkie przyłożyć i zawinąć go w takie sukno, mocno go w prasie ciężkie przyłożyć i on ścieknie tylko sie kołacz zostanie, a ciurkiem leci ten olej. Olej odbiera od tego siemnia czyściutki, piękny. I to tak sie robi olej’* (**Jedw 19**). *‘Były take olejarnie i tam jeździli i wygnietali ten plej tak i przywozili kołaczek czy to z rzepaku, czy z lnianego siemia, był rzepakowy olej i lniany olej’* (**Gon 4**);

155. Co pozostaje po wyciśnięciu oleju? (makuch, kuch, kołacz)

(PAN-XVII-155), (KSŁ-VI-55), (AGM-II-II-76)

kołaczki	MOŃKI (Gon 4)
<i>kołacek</i>	KOLNO (Tur 2a)
kołaczek	KOLNO (Koln 23)
kołaczyk	KOLNO (M/Ploc 5-I)
<i>kołacyk</i>	KOLNO (Tur 4)
kołacz	GRAJEWO (Graj 58, Radz 1-III, 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 16, Szczucz 5, 5-I, 6, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 7, 10, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 3a, 4, Stawis 1, 4a, 11, 11-I, 11b, Tur 5, 6, 9, 11); ŁOMŻA (Jedw 17,19, Łom 6a, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Zbój 10); MOŃKI (Gon 13, 14, Jaśw 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarebK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
<i>kołac</i>	GRAJEWO (Raj 9b, 16a, Szczucz 12); KOLNO (Stawis 4a-I, 13); ŁOMŻA (Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 5-I)
<i>kołoc</i>	KOLNO (Tur 1, 2, 8)
kuch	KOLNO (Stawis 4a)
makuch	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Radz 10); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, Tur 9-I); ŁOMŻA (Jedw 18, 20, 21, Łom 12, Piąt 20a-I)

Objaśnienia inf.: *‘kołacz mówią i makuch’ (Piąt 20a-I); ‘Trzeba wieźć do takiego młynka, do olejni i tam przerabiali lniany olej, to był lek z siemienia i konopi; kiedyś jedli, bo pościli. W tej maszynie przemielali i leciał olej. Cisnели i olej ciek. Nie u każdego to było, trzeba było gdzieś jechać, w kolejce czekać’ (Jaśw 1).*

I. Potrawy jarskie

156. ‘Oczyszczać młode kartofle z łupin’

(skroba ć), (PAN-XVII-156)

oskrobać	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Łom 6a ‘łyżką’, 16a); MOŃKI (Gon 5, 13, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
skrobać	KOLNO (Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
skrobanie	ŁOMŻA (Jedw 20)
zeskrobać	ŁOMŻA (Wizn 6a)
oblupić	ŁOMŻA (Łom 16a)
łupić	MOŃKI (Jaśw 1)
obrać	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Łom 16a, 21, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5-I)
obierać	MOŃKI (Knysz 7)
<i>obzierać</i>	MOŃKI (Gon 4)
obieranie	ŁOMŻA (Jedw 20)

157. ‘Oczyszczać stare kartofle z łupin’

(strugać, obierać), (PAN-XVII-157)

skrobać	KOLNO (Tur 2)
oskrobać	GRAJEWO (Radz 1-III); ŁOMŻA (Łom 6a ‘nożem’); MOŃKI (Gon 13)
zeskrobać	ŁOMŻA (Wizn 6a)
obierać	KOLNO (Stawis 1); WYSOKIE/M (Sok 3)
obieranie	ŁOMŻA (Jedw 20);
<i>obzierać kartofle</i>	MOŃKI (Gon 4);
obrać	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Łom 6a, 16a, 21, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
obrać wyrostki	MOŃKI (Gon 14);
obierać roski	MOŃKI (Knysz 7)
strugać	ŁOMŻA (Jedw 19)

struganie	ŁOMŻA (Jedw 20);
okroić łupiny	MOŃKI (Jaśw 1)

158. Skórka zdjęta z kartofli

(*łupiny, łupy, obierki, obierzyny*)

(PAN-XVII-158), (KSŁ-VI-57), (AGM-II-II-77)

<i>obierki</i>	KOLNO (Tur 1, 2, 5); MOŃKI (Gon 4)
obierki	GRAJEWO (Radz 10, Raj 16, 16a, Szczucz 12); KOLNO (Koln 23, M/Płoc 1-III, Stawis 1, 4a-I, Tur 4, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, Łom 6a, Miast 4, Piąt 7a, Zbój 5-I, 10); OSTRÓW M (ZarębK 6-I); WYSOKIE/M (Sok 3)
obierka	KOLNO (Grab 11, Koln 3, M/Płoc 1-I, 1-II, 2-I, Stawis 11, 13, Tur 2a, 9); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 16a, Piąt 20a-I, Śniad 6, ŁOMŻA (Wizn 6a)); MOŃKI (Gon 13); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2); ZAMBRÓW (KolK 6, 6-I)
obiera	KOLNO (Stawis 4a)
obiery	KOLNO (Stawis 11-I)
obierzyny	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Raj 9a-I); KOLNO (M/Płoc 3a, 4)
obierzyna	KOLNO (Koln 7)
łupiny	GRAJEWO (Graj 58, Radz 1-III, 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 6, 12); KOLNO (M/Płoc 5-I, Stawis 11b); ŁOMŻA (Piāt 5a); ZAMBRÓW (KolK 6-I)
łupina	GRAJEWO (Szczucz 5, 5-I, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, 10); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 12); MOŃKI (Gon 13, 14, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Kluk 4)
łupinka	MOŃKI (Gon 5); ZAMBRÓW (KolK 6)
skrobanka	ŁOMŻA (Jedw 20)
skórka	MOŃKI (Knysz 7)

159. Co trzeba zrobić z kartoflami,

żeby upiec z nich placki? (*utrzyć*)

(PAN-XVII-159), (KSŁ-VI-58), (AGM-II-II-78)

<i>urejbować</i>	KOLNO (Tur 1, 4, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Zbój 10)
<i>zrejbować</i>	KOLNO (Tur 5)
<i>rejbować</i>	KOLNO (M/Płoc 5-I, Tur 2, 2a, 6); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
<i>rajbować</i>	WYSOKIE/M (Sok 3)
utrzyć	GRAJEWO (Graj 8, 23-III, Radz 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 7, 9-I, 10, 23, M/Płoc 1-I, 1-III, 4, 5-I, Stawis 11-I, 11b, 13); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 20, 21, Łom 12, 16a, Piāt 5a, Zbój 10); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4);

	ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>utrzyć</i>	MOŃKI (Gon 4)
<i>potrzeć</i>	MOŃKI (Gon 5)
<i>zetrzeć</i>	GRAJEWO (Graj 22, Radz 1-III, 4, 10, Szczucz 5, 7); KOLNO (Koln 3, M/Ploc 2-I, Stawis 1,4a, 4a-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 6a, Miast 4, iąt 7a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 13, 14, Jaśw 2, Knysz 7); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>trzeć</i>	MOŃKI (Gon 4)
<i>trzeć</i>	KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 1-II); MOŃKI (Jaśw 1)
<i>wytrzeć</i>	GRAJEWO (Szczucz 5-I)
<i>tarkować</i>	WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>tarcie</i>	WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>bd.</i>	KOLNO (M/Ploc 3a)

Objaśnienia inf.: ‘*Oskrobać trzeba najpierw, a później zetrzeć ich*’
(**Piąt** 20a-I)

160. To, na czym się trze kartofle (*tarka, rejbaśka*)
(PAN-XVII-160),(KSł-VI-59), (AGM-II-II-79)

<i>rejbaśka</i>	KOLNO (Tur 2a)
<i>rejbaśka</i>	KOLNO (Koln 7)
<i>rejbaśzka</i>	KOLNO (Tur 4)
<i>rejbaśzka</i>	ŁOMŻA (Zbój 10)
<i>rejbaśka</i>	KOLNO (M/Ploc 5-I, Tur 5, 6, 8, 9, 9-I, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 4)
<i>rejbośka</i>	KOLNO (Tur 1, 2)
<i>tarka</i>	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 1-III,4, 8-II, 10, Raj 9a-I, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 3a, 4, Stawis 1, 4a, 11, 11b, 13); ŁOMŻA (Jedw 18, 19, 20, 21, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 13, Jaśw 1, 2); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>tartka</i>	ŁOMŻA (Łom 12, 16a); MOŃKI (Gon 5, 14, Knysz 7); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>terka</i>	GRAJEWO (Radz 1-III, 10-I, Raj 9b, Szczucz 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (M/Ploc 2-I, Stawis 1, 4a-I, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 17)

Objaśnienia inf.: ‘*tartka – ale utrzyć na tarce*’ (**KoIK** 6-I), MOŃKI (**Knysz** 7); ‘*kiedyś to nazywali rejbaśka, a tera tarka*’ (**Gon** 4)

161. Utarte kartofle (*tarte, rejbany*) (PAN-XVII-161)

ciasto	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 21); MOŃKI (Gon 4, 13); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6)
tarte	ŁOMŻA (Jedw 19)
tarte ziemniaki	MOŃKI (Gon 14)
tarte ziemniaki	ŁOMŻA (Łom 16a)
tarte kartofle	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 6a)
tarta kartofla	MOŃKI (Jaśw 1)
utarte kartofle	WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
starte kartofle	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
<i>rejboki</i>	KOLNO (Tur 2)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III)

162. To, co się smaży z tartych kartofli

(*placki, plince, kartoflaki*)

(PAN-XVII-162), (KSŁ-VI-60), (AGM-II-II-80)

<i>pempuchy rejbowane</i>	KOLNO (Tur 2, 9)
<i>pempuchy z rejbokow</i>	KOLNO (Tur 5)
<i>pempuchy</i>	KOLNO (Tur 2, 2a, 4, 6, 11); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
<i>rejboki</i>	KOLNO (Tur 1, 8)
łatki	MOŃKI (Knysz 7)
ołatki	GRAJEWO (Raj 16a)
racuchy	GRAJEWO (Graj 8, Szczucz 5, 7, 12); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, Stawis 11, 11-I, Tur 9-I); ŁOMŻA (Jedw 18, 20, Łom 6a, 12, Piąt 5a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a, Zbój 10); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
racuchy ziemniaczane	ŁOMŻA (Miast 4)
<i>racuchi</i>	KOLNO (Stawis 1)
racuszki	ŁOMŻA (Jedw 19)
bliny	GRAJEWO (Graj 23-III); KOLNO (Stawis 4a)
placki	GRAJEWO (Radz 1-III, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 7); KOLNO (KOLNO (Koln 9-I); M/Ploc 1-III, 3a); ŁOMŻA (Łom 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 14, Jaśw 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
placki ziemniaczane	ŁOMŻA (Jedw 21);
placki kartoflane	MOŃKI (Gon 5)
placki tarte	MOŃKI (Gon 4);

placuszki ziemniaczane	WYSOKIE/M (Sok 3)
kartoflaki	GRAJEWO (Graj 22, Radz 1-III, 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9b, Szczucz 6, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 10, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 4, Stawis 4a-I, 11b); ŁOMŻA (Jedw 17, Piąt 7a); MOŃKI (Gon 13, Knysz 7); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
ulniki	MOŃKI (Jaśw 2)
babka	ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
ciasto	KOLNO (Stawis 13); ŁOMŻA (Wizn 6a)
fince	GRAJEWO (Szczucz 5); KOLNO (Koln 7); ŁOMŻA (Łom 6a)

163. Kluski z tartych kartofli (*pyzy, gały*)

(PAN-XVII-163), (KŚI-VI-64), (AGM-II-II-81)

rejbaki	KOLNO (M/Ploc 5-I, Tur 2a, 5, 6, 9, 9-I); ŁOMŻA (Łom 6a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 4)
<i>rejboki</i>	KOLNO (Tur 2, 4)
<i>rajbaki</i>	ŁOMŻA (Zbój 5-I)
zacierki	GRAJEWO (Graj 22)
pyzy	GRAJEWO (Graj 8, Radz 8-II, 10, Raj 9a-I, Szczucz 5, 6, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-II, 1-III, 3a, 4, Stawis 1, Tur 8); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 20, Miast 4, Piąt 5a, 7a, Śniad 6, 6-I, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>pezy</i>	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 10-I, Raj 9b, 16, 16a, Szczucz 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (M/Ploc 1-I, 2-I, 5-I, Stawis 4a-I, 11, 11b, 11-I, 13, Tur 1, 11); ŁOMŻA (Jedw 19; Łom 6a, Piąt 20a-I); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
pyza	MOŃKI (Gon 5)
kartacze	GRAJEWO (Graj 8, Szczucz 7); MOŃKI (Jaśw 2)
kartoflak	GRAJEWO (Szczucz 7); MOŃKI (Jaśw 1)
kluski	GRAJEWO (Raj 9a-I); ŁOMŻA (Jedw 21); MOŃKI (Jaśw 1)
kluski kartoflane	MOŃKI (Jaśw 2)
kluski kartoflowe	GRAJEWO (Szczucz 5-I)
gały	GRAJEWO (Graj 23-III)
gałki	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
gałuszki	MOŃKI (Knysz 7)
guły	MOŃKI (Gon 13)

krajanki	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
kołduny	GRAJEWO (Graj 8, Szczucz 7)
kałduny	ŁOMŻA (Jedw 19)
<i>ognietace</i>	ŁOMŻA (Łom 12)
<i>kucioły</i>	KOLNO (M/Ploc 5-I)
<i>sciskace</i>	ZAMBRÓW (KoIK 6)
ściskacze	ŁOMŻA (Łom 16a)
bauby?	KOLNO (Stawis 4a)

163b. Ciasto z tartych kartofli pieczone w piecu

(*babka*) (KSŁ-VI-63)

rejbak	KOLNO (Koln 7, M/Ploc 1-II, Stawis 11); ŁOMŻA (Miast 4)
trzak	ŁOMŻA (Jedw 17)
tartak	ŁOMŻA (Jedw 18)
kartoflak	GRAJEWO (Graj 8, 22, Radz 10, Raj 16a, Szczucz 5); KOLNO (Koln 3); ŁOMŻA (Piąt 5a)
baba	GRAJEWO (Szczucz 5); WYSOKIE/M (Kluk 4);
babka	KOLNO (Grab 11, Koln 23); OSTRÓW/M (ZarębK 2, 6-I); ZAMBRÓW (KoIK 6)
babka kartoflana	GRAJEWO (Graj 23-III); KOLNO (Stawis 1)
blaszak	ŁOMŻA (Łom 12 -i, Śniad 6); OSTRÓW/M (Nur 10-I)
placki	WYSOKIE/M (Kluk 4);
dziad	ŁOMŻA (Jedw 18)
klic?	ŁOMŻA (Piąt 7a)
futanc?	ŁOMŻA (Piąt 20a-I)
fafryszka	KOLNO (Koln 10)
fafaj	KOLNO (M/Ploc 1-I, 1-II)
papryś	KOLNO (Tur 9)
fafryś	KOLNO (Stawis 4a)
bd.	KOLNO (Koln 9-I);

164. Kluski z gotowanych kartofli i mąki (*kopytka*)

(PAN-XVII-164). (KSŁ-VI-65), (AGM-II-II-82)

kopytka	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 8-II, 10, 10-I, Raj 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 6, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-I,II,III, 2-I, 4, Stawis 1, 4a, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 4, 6, 8, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 17, 19, 21, Łom 16a, Piąt 5a, 20a-I, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, 14, MOŃKI (Gon 14, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3)
---------	---

kopyta	KOLNO (Stawis 11)
<i>ognietaki</i>	KOLNO (Stawis 4a-I)
ogniataki	ŁOMŻA (Jedw 18, Miast 4)
ogniatacze	KOLNO (Tur 9)
<i>ognietacze</i>	ŁOMŻA (Łom 12, Śniad 6); WYSOKIE/M (Kluk 4);
<i>ogniatace</i>	ŁOMŻA (Łom 6a)
<i>ugnietace</i>	KOLNO (M/Ploc 5-I)
<i>ściskace</i>	ZAMBRÓW (KolK 6)
kluski	GRAJEWO (Raj 9a-I, Szczucz 5-I); ŁOMŻA (Jedw 20, Zbój 10); MOŃKI (Gon 13, Jaśw 1)
<i>kloski krajane</i>	ŁOMŻA (Zbój 5-I)
<i>rznięte kluski</i>	GRAJEWO (Radz 4)
krajanki	ŁOMŻA (Łom 16a); ZAMBRÓW (KolK 6)
łazanki	GRAJEWO (Szczucz 7, 12)
rejbaki	KOLNO (Tur 2a); MOŃKI (Gon 4);
pyzy	MOŃKI (Jaśw 2)
klacki	KOLNO (Tur 11)
bd. nn.	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (M/Ploc 3a, Tur 5)

165. Kartofle tłuczone (*tłuczone, poštuchane*)

(PAN-XVII-165), (KSŁ-VI-66), (AGM-II-II-83)

kartofle tłuczone	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5)
tłuczone kartofle	GRAJEWO (Radz 10-I); ŁOMŻA (Jedw 20);
tłuczone ziemniaki	WYSOKIE/M (Sok 3)
tłuczone	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 10, Raj 9a-I, Szczucz 5); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, 10, M/Ploc 1-I,II,III, 4, Stawis 4a, 11, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, Łom 12, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 6); MOŃKI (Gon 13, 14); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KolK 6)
<i>tlucone</i>	GRAJEWO (Radz 4, 8-II, Raj 9b, 16, 16a, Szczucz 5-I, 6); KOLNO (Koln 9-I, M/Ploc 5-I, Stawis 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2, 4, 6, 8, 9-I); ŁOMŻA (Łom 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4);
potłuczone	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (M/Ploc 2-I, Stawis 1)
<i>potlucone</i>	GRAJEWO (Wąsosz 10-I); KOLNO (Tur 11)
kartofle potłuczone	GRAJEWO (Szczucz 12)
<i>tolkanica</i>	MOŃKI (Jaśw 1); WYSOKIE/M (Sok 3)
tlukanica	MOŃKI (Knysz 7)

wytluczki	MOŃKI (Jaśw 2)
dziobane	KOLNO (Tur 2a); ŁOMŻA (Jedw 19)
podziobane	KOLNO (Tur 5)
<i>pociabane</i>	KOLNO (M/Płoc 2-I)
gniecione	WYSOKIE/M (Kluk 4);
ubite	ŁOMŻA (Łom 16a); ZAMBRÓW (KoK 6)
siekane	KOLNO (Koln 23)
duaia?	KOLNO (Koln 7)
<i>okrasone</i>	KOLNO (Stawis 11)
kartofle	ŁOMŻA (Jedw 21);
nn.	KOLNO (M/Płoc 3a)

166. To, czym się tłucze kartofle (*tluczek*) (PAN-XVII-166)

tlukacz	MOŃKI (Gon 13, Jaśw 2)
tluk	MOŃKI (Gon 4);
tluczek	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 16a, Wzn 6a); WYSOKIE/M (Kluk, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)
warząchwie	KOLNO (Stawis 1)
<i>warząchiew</i>	ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 4);
<i>warzonchwio Nlp</i>	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
warząchew	ŁOMŻA (Łom 6a)
<i>warząsio Nlp</i>	KOLNO (Tur 2)
druciaki	KOLNO (Stawis 1)
drutem się tłucze	ŁOMŻA (Jedw 19)
wałkiem Nlp	ŁOMŻA (Jedw 19); MOŃKI (Knysz 7)
wałek	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 5, 14, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Sok 3)
grocak ?	ŁOMŻA (Wzn 6a);
dziobak	MOŃKI (Gon 4);

167. Grube kawałeczki ciasta krajane i gotowane (*kluski*) (PAN-XVII-167)

kopytka	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 21); MOŃKI (Gon 13); ZAMBRÓW (KoK 6)
krajanki	ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
kluski	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, Łom 6a, 16a, Wzn 6a); MOŃKI (Gon 5, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4);
kluchy	ŁOMŻA (Łom 16a);

kluseczki	WYSOKIE/M (Sok 3)
racuchy	MOŃKI (Gon 14);
pierozki	MOŃKI (Jaśw 2)
makaron	MOŃKI (Gon 4);
<i>mokoron</i>	KOLNO (Tur 2)
<i>gugiel</i>	GRAJEWO (Radz 1-III);
myszki	MOŃKI (Knysz 7)

168. Co trzeba zrobić, żeby ciasto było cienkie?

(*wałkować, rolować*) (PAN-XVII-168), (AGM-II-II-84)

wałkować	GRAJEWO (Radz 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (M/Płoc 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 4a-I, 13, Tur 1, 4, 5, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 6a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 13, MOŃKI (Jaśw 2)); WYSOKIE/M (Kluk 4)
wałkuje się	ŁOMŻA (Jedw 20)
rozwałkować	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 21, Łom 16a); MOŃKI (Gon 4, 5, 14, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)
uwałkować	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
wałkować	KOLNO (Tur 6); MOŃKI (Knysz 7)
rozkulkować?	KOLNO (Stawis 11b); ŁOMŻA (Wizn 6a)
gnieść	KOLNO (Tur 2a)
taczać walkiem	MOŃKI (Knysz 7)
bd.	ŁOMŻA (Zbój 5-I)

169. To, czym się wałkuje ciasto

(*walek, rola*) (PAN-XVII-169), (AGM-II-II-85)

walek	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 11b, 13, Tur 1, 2a, 4, 5, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 21, Łom 16a, Wizn 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
wałkownica	ŁOMŻA (Jedw 20)
<i>welek</i>	KOLNO (Stawis 11-I)
stolnica	GRAJEWO (Szczucz 12)

Objaśnienia inf.: 'kiedyś wałkowali butelką' (**Kluk 4**);

170. Drobna kaszka z pszenicy (*manna, grysik*)

(PAN-XVII-170), (AGM-II-II-86)

kasza manna	MOŃKI (Gon 4)
manna	GRAJEWO (Radz 1-III , 8-II, 10-I, Raj 9a-I , 9b, 16, Szczucz 5-I , 6, 7, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I , M/Płoc 1-III , 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 1 , 11-I, 11b, 13, Tur 1 , 2, 2a, 4, 5, 6, 8, 9-I); ŁOMŻA (Łom 6a , 16a, Zbój 5-I , 10); MOŃKI (Gon 5 , 5-I, 13, 14, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4 , Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
manna kasza	ŁOMŻA (Jedw 19); MOŃKI (Gon 14)
mannowa	GRAJEWO (Radz 4); KOLNO (Stawis 4a-I)
jęczmienna	ŁOMŻA (Jedw 21)
grysik	KOLNO (M/Płoc 1-III)
krupczatka	ŁOMŻA (Łom 16a)
krup	MOŃKI (Jaśw 1)
pszeniczka	ŁOMŻA (Wizn 6a)
pszenna	MOŃKI (Jaśw 2)
pszenna kasza	GRAJEWO (Szczucz 12)
<i>psenna kasa</i>	KOLNO (Tur 11)
kaszka drobna	WYSOKIE/M (Sok 3)
drobna	ŁOMŻA (Jedw 20)
kasza	MOŃKI (Jaśw 1)

171. Kasza z prosa

(*jaglana*), (PAN-XVII-171)

<i>jeglana kasza</i>	WYSOKIE/M (Sok 3)
<i>jeglana</i>	GRAJEWO (Radz 1-III); ŁOMŻA (Jedw 19 , Łom 6a , 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4 , 13); ZAMBRÓW (KoK 6)
jaglana	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I , Stawis 1); MOŃKI (Gon 5); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
<i>jegły</i>	KOLNO (Tur 2)
prosiana kasza	MOŃKI (Knysz 7)
kasza prosianna	MOŃKI (Jaśw 1)
<i>prosiana</i>	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19 , 21); MOŃKI (Gon 5 , 5-I, 14)
prosowa	ŁOMŻA (Jedw 20 , Wizn 6a)
z prosa	WYSOKIE/M (Kluk 4)
proso-kasza	MOŃKI (Jaśw 2)
krupa	MOŃKI (Gon 5)

172. Kasza z gryki

(gryczana, tatarczana), (PAN-XVII-172)

gryczana kasza	MOŃKI (Knysz 7)
kasza gryczanna	MOŃKI (Jaśw 1)
gryko-kasza	MOŃKI (Jaśw 2)
gryczana	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
<i>grycana</i>	ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 6a)
<i>grycona</i>	KOLNO (Tur 2)

J. Zupy i napoje

173. Zupa z mąki rozmąconej w mleku

(muza) (PAN-XVII-173)

żur	ŁOMŻA (Wizn 6a); MOŃKI (Gon 13, Jaśw 1, 2)
żurek	GRAJEWO (Radz 1-III); MOŃKI (Gon 5, 5-I)
muza	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19)
lepiocha	WYSOKIE/M (Kluk 4)
prażucha	ŁOMŻA (Łom 6a)
psiocha	WYSOKIE/M (Kluk 4)
mąka	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
zacierka	MOŃKI (Knysz 7)
barszcz	MOŃKI (Gon 4)
polewka	MOŃKI (Jaśw 1)
nn.	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Łom 16a); MOŃKI (Gon 14)

Objaśnienia inf.: 'Muza – zupa z mąki gryczanej' (**Tur 2**)

174. Drobniutkie kluseczki robione w rękę

(zacierki) (PAN-XVII-174)

zacierka	MOŃKI (Knysz 7)
zacierki	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, Łom 6a); Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2); ZAMBRÓW (KoK 6)
<i>zaciorki</i>	KOLNO (Tur 2)

zaciereczki	ŁOMŻA (Łom 16a); WYSOKIE/M (Kluk 4)
zacieruszki	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
<i>klusecki</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
kluseczki	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 21); MOŃKI (Gon 14)
kluski gniecione	ŁOMŻA (Jedw 21)
lane	GRAJEWO (Radz 1-III)

175. Zupa z kartofli (*kartoflanka*)

(PAN-XVII-175), (KSŁ-VI-67), (AGM-IV-XI-29)

kartoflanka	GRAJEWO (Graj 22, 23-III, Radz 1-III, 10, 12, Raj 16a, Szczucz 5, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 10, M/Ploc 1-I,II, 3a-I, 4, Stawis 1, 4, 4a, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 16a, 18, 21, Łom 6a, 7a, 12, Miast 4, Nowog 7a-I, Piąt 5a, 7a, 20a-I, Śniad 12, Wizn 2); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13); ZarębK 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>kartoflowka</i>	ŁOMŻA (Jedw 19)
kartoflana	GRAJEWO (Graj 8); KOLNO (Stawis 11b-II, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 20, Piąt 22, Śniad 6, Wizn 6a, 7-I); MOŃKI (Gon 4, 14); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2)
kartoflana zupa	ŁOMŻA (Jedw 8a)
kartofla	KOLNO (Koln 23)
ziemniaczana zupa	ŁOMŻA (Wizn 6a)
zupa	MOŃKI (Jaśw 1)
polewka	GRAJEWO (Szczucz 5); KOLNO (Koln 7); MOŃKI (Jaśw 1)
<i>pulewka</i>	KOLNO (Tur 2, 11-I); ŁOMŻA (Piąt 7a)
poldzia	GRAJEWO (Szczucz 5)
zapalanka	ŁOMŻA (Śniad 12)
bulon	MOŃKI (Jaśw 2, Knysz 7)

176. Zupa z kapusty (*kapuśniak*, *zapustowa*)

(PAN-XVII-176), (KSŁ-VI-68), (AGM-IV-XI-30)

kapuściana	GRAJEWO (Graj 23-III); OSTRÓW/M (Nur 10-I);
kapustowa	KOLNO (M/Ploc 3a-I)
zupa z kapusty	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Łom 16a)
zupa kapuścianna	MOŃKI (Jaśw 1)
kapuśniaczek	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 19)
kapuścianka	ŁOMŻA (Łom 16a); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
kapuśniak	GRAJEWO (Graj 8, 58, Radz 12, Raj 16a, Szczucz 5); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 10, M/Ploc 1-II, 4, Stawis

	4, 11b-II, Tur 9, 11-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 17, 18, 20, 21, Łom 6a, 7a, 12, Miast 4, Nowog 7a-I, Piąt 5a, 20a-I, 22, Śniad 6, 12, Wizn 7-I); MOŃKI (Gon 4, 5, 13, 14, Jaśw 1, 2); OSTRÓW/M (ZarebK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4);
leniwa kapusta	ŁOMŻA (Wizn 6a);
kapuśnik	MOŃKI (Gon 5-I)
<i>kapuśniok</i>	ŁOMŻA (Piąt 7a, Wizn 2)
kopuśnia	KOLNO (Koln 23)
kapusta	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (M/Płoc 1-I); ŁOMŻA (Miast 4); MOŃKI (Knysz 7)
zalewajka	WYSOKIE/M (Kluk 4)
byczki	GRAJEWO (Szczucz 5); KOLNO (Koln 7)
byki	KOLNO (Stawis 2, 4a)
leniwa	KOLNO (Stawis 11)

Objaśnienia inf.: ‘byki z octem kapuścianym’ (kartofle)’ (**Tur** 2)

177. Gęsta potrawa z kartofli i kapusty (parzybroda) (PAN-XVII-177)

kapuśniak	MOŃKI (Gon 13)
kapuścianka	ZAMBRÓW (KoK 6)
kapusta duszona i kartofle	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
kapusta z kartoflami	MOŃKI (Gon 5)
leniwa kapusta	ŁOMŻA (Wizn 6a)
leniwa	ŁOMŻA (Łom 6a); WYSOKIE/M (Kluk 4)
<i>leniwo</i>	KOLNO (Tur 2)
na leniwo	ŁOMŻA (Łom 6a)
parzybroda	KOLNO (Koln 9-I); MOŃKI (Jaśw 2); ZAMBRÓW (KoK 6)
byczki	GRAJEWO (Szczucz 7)
gulasz	MOŃKI (Knysz 7)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 16a); MOŃKI (Gon 4, 5, 14)

178. Zupa z grochu (grochówka, grochowa) (PAN-XVII-178), (KSŁ-VI-69), (AGM-IV-XI-31)

grochowa	GRAJEWO (Graj 23-III); KOLNO (Koln 7, M/Płoc 3a-I, Stawis 11, Tur 9); ŁOMŻA (Łom 16a, Miast 4); MOŃKI (Gon 13, Knysz 7)
grochówka	GRAJEWO (Graj 8, 58, Radz 1-III, 10, Raj 16a, Szczucz 5, 7); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 9-I, 10, 23, M/Płoc 1-II, 4, Stawis 1, 4a, 11b-I); ŁOMŻA (Jedw 8a, 17, 18, 20, 21, Łom 6a, 12, 16a, Miast 4,

	Nowog 7a-I, Piąt 5a, 20a-I, 22, Śniad 6, 12, Wizn 2, 6a, 7-I); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 14, Jaśw 2); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarebK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
grochówka	ŁOMŻA (Piąt 7a)
grochowka	GRAJEWO (Radz 12); KOLNO (Stawis 4); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 7a); MOŃKI (Jaśw 1)
gruchówka	KOLNO (Tur 2)
grogówka ?	KOLNO (M/Ploc 1-I)
groch	KOLNO (Tur 11-I); MOŃKI (Knysz 7)

Objaśnienia inf.: 'grochowa, częściej grochówka' (**Miast** 4) *bućwina* (**Jaśw** 1)

179. Jakie znacie jeszcze rodzaje zup?

(podać nazwy i opis) (PAN-XVII-179)

barszcz	ŁOMŻA (Jedw 19); MOŃKI (Gon 13)
barszcz czerwony	KOLNO (Koln 9-I)
koperkowa	MOŃKI (Gon 13)
fasolowa	ŁOMŻA (Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5-I, 13)
fasolówka	KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 21); MOŃKI (Gon 5, 14); ZAMBRÓW (KoIK 6)
grzybowa	ŁOMŻA (Łom 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 13)
szczaw	MOŃKI (Gon 13)
szczawiówka	KOLNO (Stawis 1)
szczawiowa	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 14); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
ogórkowa	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Stawis 1); MOŃKI (Gon 4, Jaśw 1)
ugórkowa	MOŃKI (Gon 14)
ogorkowa	ŁOMŻA (Jedw 19)
buraczana	GRAJEWO (Radz 1-III); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
buraczanka	ŁOMŻA (Łom 16a)
burakowa	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 20)
buraczkowa	GRAJEWO (Szczucz 7); MOŃKI (Jaśw 1)
buraczki	ŁOMŻA (Łom 6a)
krupnik	ŁOMŻA (Łom 6a, 16a, 21); ZAMBRÓW (KoIK 6)
pomidorowa	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5-I)
pomidorówka	ŁOMŻA (Łom 6a); MOŃKI (Gon 5)
kapuśniaczek	ŁOMŻA (Jedw 19)
kapuśniakowa	ŁOMŻA (Wizn 6a)

kalafiorowa	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
rosół	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 20); ZAMBRÓW (KoIK 6)
truskawkowa	KOLNO (Koln 9-I)
dziadówka	ŁOMŻA (Łom 6a)
jarzynowa	ŁOMŻA (Łom 6a)
jarzynówka	MOŃKI (Gon 5)
soczewka	MOŃKI (Knysz 7)
mieszana	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
leniwa	MOŃKI (Jaśw 2)
parzybroda	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)

Objaśnienia inf.: *‘Przyniose kawał mnięsa, kładę mnięso i dopiero ugotuje mnięso, jakie chce zupę, takie dodaje, pomidorowe, ogorkowe, wszystkie włoszczyzne włoży, sól włoży, zapachy, potem zaprawię śnietano i dobra, można palce lizać’* (**Jedw** 19); *‘mieszana – wkłada się kapuste, buraki, przyprawy – parzybroda’* (**KoIK** 6-I).

179a. Zupa z fasoli (KSŁ-VI-70)

fasolowa	GRAJEWO (Graj 23-III, Raj 16a, Szczucz 5); KOLNO (Grab 11, Koln 23, M/Płoc 1-II, Stawis 11); ŁOMŻA (Jedw 17, Łom 6a, Miast 4, Piąt 20a-I); MOŃKI (Gon 5-I)
fasolówka	GRAJEWO (Graj 8, 22 Radz 10); KOLNO (Koln 3, 7, 10, MPłoc 1-I, Stawis 1, 4a); ŁOMŻA (Jedw 18, Łom 12, Miast 4, Piąt 5a, 7a, Śniad 6); MOŃKI (Gon 14); OSTRÓW/M (Nur 10-I, Zarębk 2, 6-I); ZAMBRÓW (KoIK 6)
sabelwonowa	KOLNO (Tur 9)
sabelwon	KOLNO (Tur 2)

Objaśnienia inf.: *‘fasolowa, częściej fasolówka’* (**Miast** 4); *‘zupa z kaszą, ze szczawiem, z kluskami, albo: zupa z kaszy, z karofli itp.’* (**Jaśw** 1).

179b. Mówi się: barszcz, borszcz, baszcz, boszcz czy inaczej?

(AGM-IV-XI-33)

barszcz	KOLNO (M/Płoc 3a-I, 4, Stawis 4, 11b-II); ŁOMŻA (Jedw 8a, 19, 21, Łom 16a, Piąt 22, Śniad 12, Wizn 7-I); MOŃKI (Gon 5, 14)
borsc	KOLNO (Tur 11-I)
barsc	GRAJEWO (Radz 12); ŁOMŻA (Łom 7a, Nowog 7a-I, Wizn 2)

180. Zupa z krwi kaczki lub gęsi

(czernina, czarna zupa)

(PAN-XVII-180), (KSŁ-VI-71), (AGM-IV-XI-32)

czarnina	GRAJEWO (Graj 8, 58, Szczucz 5); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 7, 9-I, M/Płoc 1-II, 3a-I, Stawis 4a, 11, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 8a, Łom 6a, Nowog 7a-I, Piąt 7a, Śniad 12, Wizn 7-I); MOŃKI (Gon 4); OSTRÓW/M (Nur 10-I); ZAMBRÓW (KołK 6)
<i>carnina</i>	GRAJEWO (Radz 12, Raj 16a)
<i>carninka</i>	ŁOMŻA (Łom 7a)
<i>cornina</i>	KOLNO (Tur 2)
czerninka	WYSOKIE/M (Kluk 4)
barszcz czarny	ŁOMŻA (Łom 16a)
czarny barszcz	KOLNO (Stawis 4); MOŃKI (Gon 5, 13, Jaśw 2)
<i>ciarny barszcz</i>	ŁOMŻA (Jedw 8a)
<i>carny borsc</i>	KOLNO (Tur 11-I)
szary barszcz	GRAJEWO (Graj 23-III, Radz 1-III, 10, Szczucz 5, 7); KOLNO (Koln 10, 23, M/Płoc 1-I, 3a-I, 4, Stawis 1, 11b-II); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 19, 21, Miast 4, Piąt 5a, 20a-I, 22, Wizn 6a, 7-I); MOŃKI (Gon 14); OSTRÓW/M (ZarębK 2, 6-I), WYSOKIE/M (Kluk 4)
<i>sary barsc</i>	ŁOMŻA (Wizn 2)
barszcz szary	MOŃKI (Gon 5-I)
juszka	ŁOMŻA (Piąt 20a-I); MOŃKI (Jaśw 1)
czerwony barszcz	ŁOMŻA (Śniad 6)
dn.	ŁOMŻA (Jedw 20, Łom 12)

Objaśnienia inf.: ‘szary barszcz, mówią też juszka’ (**Piąt** 20a-I); ‘szary barszcz ze świniaka, a czerninka z gęsi i kaczki’ (**Kluk** 4)

181. Napój z palonego zboża

(kawa) (PAN-XVII-181)

kawa zbożowa	MOŃKI (Gon 4, 5, 13)
kawa	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5-I, 14, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KołK 6-I)
<i>kowa</i>	KOLNO (Tur 2)
kwask chlebowy	ŁOMŻA (Jedw 21); MOŃKI (Jaśw 2)

Objaśnienia inf.: ‘palili zboże na patelni, jęczmień, pszenice i to potem tłukli, troszeczka sie tam masła cy coś podało i to sie upaliło na bronzowo i wtenczs szmatke sie wzięło i wałkiem czy tam młotkiem potłukło sie’ (Kluk 4).

182. Suszone liście zagranicznej rośliny, zaparzane do picia (*herbata*) (PAN-XVII-182)

herbata	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 16a, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6)
<i>herbota</i>	KOLNO (Tur 2)
piołun	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
kwiat lipowy	ZAMBRÓW (KoK 6-I)

183. To, czym się słodzi herbatę (*cukier, farina, muszkebada*), (PAN-XVII-183)

cukier	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
cukrem	KOLNO (Stawis 1)
<i>cuker</i>	KOLNO (Tur 2)
sacharyna	ŁOMŻA (Łom 6a, 16a); MOŃKI (Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4)
<i>sachieryna</i>	MOŃKI (Gon 4)
słodzik	WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)

184. To, czym się soli kartofle (*sól*) (PAN-XVII-184)

sól	GRAJEWO (Radz 1-III); Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
-----	---

K. Przetwory z owoców

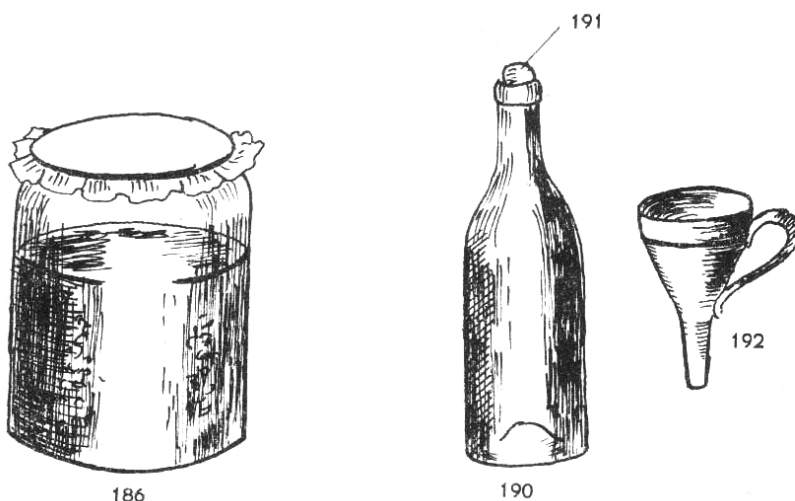
185. To, co się gotuje z owoców i cukru do smarowania chleba

(marmolada, powidła), (PAN-XVII-185)

marmolada	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 19); MOŃKI (Gon 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
marmelada	MOŃKI (Gon 4)
<i>marmuloda</i>	KOLNO (Tur 2)
powidła	KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, Łom 6a, 16a); MOŃKI (Gon 5); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoK 6-I)
dżem	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20, 21, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5-I, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6)

186. Szklane naczynie, w którym przechowuje się marmoladę (słoik, szkło, glaska), (PAN-XVII-186)

słoik	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA Jedw 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
słoje	ŁOMŻA (Jedw 19)
słój	ZAMBRÓW (KoK 6-I)
słoiczek	MOŃKI (Gon 14); ZAMBRÓW (KoK 6)



187. To, co powstaje na konfiturach, kiedy zaczynają się psuć
(*pleśń*) (PAN-XVII-187)

pleśnia	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); ŁOMŻA (Jedw 19); MOŃKI (Gon 13, 14); WYSOKIE/M (Kluk 4)
plesienka	MOŃKI (Gon5-I)
pleśnianka	ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
pleśń	KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 20,21, Łom 6a, 16a); MOŃKI (Gon 4, 5, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6)
<i>pleś</i>	MOŃKI (Knysz 7)

188. Przefermentowany sok z owoców, zawierający alkohol (*wino*), (PAN-XVII-188)

wino	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, Łom 6a, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 14, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
<i>zino</i>	KOLNO (Tur 2)
sok zbarszczały	ŁOMŻA (Jedw 21)
skwaśniałe	MOŃKI (Knysz 7)
kwas	MOŃKI (Gon 4); ZAMBRÓW (KoIK 6)
zgazowane	MOŃKI (Jaśw 2)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III)

189. Napój, żółty lub ciemny, który przy nalewaniu daje dużo piany
(*piwo*), (PAN-XVII-189)

piwo	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wozn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3) ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
piwko	ŁOMŻA (Łom 16a); MOŃKI (Gon 14)
szum	MOŃKI (Knysz 7)

189a. Duża butelka?

gąsiory	ŁOMŻA (Jedw 19)
gąsior	GRAJEWO (Szczucz 7); ŁOMŻA (Łom 16a)
<i>gensor</i>	MOŃKI (Knysz 7)
gęsior	ŁOMŻA (Wozn 6a)

190. Szklane naczynie, w którym się przechowuje wino

(*butelka, szklanka, flaszka*), (PAN-XVII-190), (AGM-II-II-87)

butelka	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 7, 12); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 1-III, 2-I, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 11-I?, 11b, 13, Tur 1, 2, 2a, 4, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, Łom 6a, 16a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 4, 13, 14, Jaśw 1, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
flaszka	GRAJEWO (Raj 9a-I, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 1-III, 2-I, 4, Tur 8); MOŃKI (Gon 5-I)
<i>flasza</i>	KOLNO (Tur 1, 2, 5); ŁOMŻA (Zbój 5-I)
szklanka	KOLNO (M/Płoc 2-I)
słój	ŁOMŻA (Jedw 21)
<i>sło</i>	ŁOMŻA (Wizn 6a)
słoje	ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
galon	GRAJEWO (Radz 10-I); MOŃKI (Gon 5-I, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Sok 3)
balon	MOŃKI (Gon 5)
nn.	KOLNO (M/Płoc 3a)

191. To, czym się zatyka butelkę (*korek, probka*),

(PAN-XVII-191), (AGM-II-II-88)

korek	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2a, 4, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 16a, 6a, Wizn 6a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
<i>kórek</i>	KOLNO (Tur 2)
okorek	KOLNO (Tur 5)

192. To, co ułatwia wlewanie płynów do butelki

(*lejek, trychter*), (PAN-XVII-192), (AGM-II-II-89)

lejek	GRAJEWO (Radz 1-III, 4, 8-II, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, Szczucz 5-I, 6, 7, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 9-I, M/Płoc 1-III, 2-I, 3a, 4, 5-I, Stawis 1, 4a-I, 11-I, 11b, 13, Tur 1, 2, 2a, 4, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Zbój 5-I, 10); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoK 6, 6-I)
-------	---

193. Słodyczne robione z cukru, które kupuje się dla dzieci

(*cukierki, bombony*), (PAN-XVII-193)

cukierki	GRAJEWO (Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a)); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 2); WYSOKIE/M (Kluk 4, Sok 3); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>cukierki</i>	KOLNO (Stawis 1, Tur 2)
krówki	ŁOMŻA (Wizn 6a)
lizaki	ŁOMŻA (Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4)
słodyczne	MOŃKI (Knysz 7)
<i>cekulada</i>	KOLNO (Tur 2)
ciastka	MOŃKI (Knysz 7)
syrop	MOŃKI (Jaśw 1)
nn.	GRAJEWO (Radz 1-III)

L. Smaki

194. Jaki smak ma cukier?

(*słodki*), (PAN-XVII-194)

słodki	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
słodko	MOŃKI (Knysz 7)

195. Jaki smak ma sól?

(*słony*), (PAN-XVII-195)

słony	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>słony</i>	KOLNO (Tur 2)

196. Jaki smak ma piołun?

(*gorzki*), (PAN-XVII-196)

gorzki	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7)); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
--------	---

197. Jaki smak ma kiszona kapusta?

(*kwaśny*), (PAN-XVII-197)

kwaśny	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1, Tur 2); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1,2, Knysz 7)); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
--------	--

M. Posiłki

198. Posilek rano

(*śniadanie, frysztyk*), (PAN-XVII-198)

śniadanie	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7, KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
podśniadanie	MOŃKI (Knysz 7)
podśniadaniek	MOŃKI (Gon 4)
<i>śmiadanie</i>	ŁOMŻA (Łom 16a)
<i>śniodanie</i>	KOLNO (Tur 2)

199. Posilek przed południem (między śniadaniem a obiadem)

(*podobiadek, dziesiątka*), (PAN-XVII-199), (KSŁ-VI-72)

podobiadek	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 10, Szczucz 5); KOLNO (Grab 11, Koln 9-I, 10, 23, M/Ploc 1-I, 1-II, Stawis 1, 4a, Tur 9); ŁOMŻA (Jedw 18, 19, 20, Łom 6a, 12, 16a, Miast 4, Piąt 5a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>podobziadek</i>	KOLNO (Tur 2)
podpołudnik	GRAJEWO (Radz 1-III, Raj 16a, Szczucz 5, 7); KOLNO (Koln 3, 7, Stawis 1, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, 21, Piąt 7a)

200. Posilek w południe

(*obiad*), (PAN-XVII-200)

obiad	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk
-------	--

	4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>obiad</i>	KOLNO (Tur 2)

201. Posilek po obiedzie (*podwieczorek, jużyna*), (PAN-XVII-201)

<i>podwieczorek</i>	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7); KOLNO (Koln 9-I, Stawis 1); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 16a, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, Jaśw 1, 2, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>podziecorek</i>	KOLNO (Tur 2)
<i>podhiecorek</i>	MOŃKI (Gon 4)

202. Posilek wieczorem (*kolacja, wieczerza*), (PAN-XVII-202), (KSI-VI-73), (AGM-II-II-90)

<i>ziecerza</i>	KOLNO (Tur 2a, 5)
<i>wieczera</i>	GRAJEWO (Radz 10-I); KOLNO (M/Ploc 5-I, Stawis 11b, 13, Tur 1, 2, 9); ŁOMŻA (Łom 6a, Zbój 5-I); MOŃKI (Gon 5)
<i>whiecerza</i>	MOŃKI (Gon 4)
<i>wieczera</i>	GRAJEWO (Graj 22, 23-III, Radz 8-II, Raj 9a-I, Wąsosz 10-I); KOLNO (Koln 7, 23, M/Ploc 1-I, 1-III, 2-I, Stawis 11-I, Tur 4, 8, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, Łom 6a, Piät 7a, Zbój 10); MOŃKI (Gon 5-I, Jaśw 1, Knysz 7); WYSOKIE/M (Kluk 4)
<i>kolacja</i>	GRAJEWO (Graj 8, Radz 1-III, 4, 10, 10-I, Raj 9a-I, 9b, 16, 16a, Szczucz 5, 5-I, 6, 7, 12); KOLNO (Grab 11, Koln 3, 10, M/Ploc 1-I, 1-II, 1-III, 2-I, 3a, 4, Stawis 1, 4a, 4a-I, 11, Tur 6, 9-I); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Łom 6a, 12, 16a, Miast 4, Piät 5a, 20a-I, Śniad 6, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 4, 5, 5-I, 13, Jaśw 1, 2, Knysz 7); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)
<i>kulacija</i>	MOŃKI (Gon 14)

203. Wszystko, co służy do jedzenia (*jadło, strawa*) (PAN-XVII-203), (KSI-VI-74), (AGM-II-II-91)

<i>jadło</i>	GRAJEWO (Raj 9b); KOLNO (M/Ploc 1-I, Stawis 11); ŁOMŻA (Łom 6a, 12, Śniad 6, Zbój 5-I); MOŃKI (Jaśw 2); ZAMBRÓW (KoIK 6-I)
<i>jedło</i>	KOLNO (Tur 4)
<i>jedzenie</i>	GRAJEWO (Szczucz 5, 7); KOLNO (M/Ploc 2-I, Stawis 11b, 13, Tur 2a, 9); ŁOMŻA (Jedw 19, 20, 21, Piät 7a, 20a-I, Wizn 6a); MOŃKI (Gon 5, 5-I, 13, 14, Jaśw 1); WYSOKIE/M (Kluk 4); ZAMBRÓW (KoIK 6, 6-I)

spożycie	KOLNO (Stawis 1)
strawa	GRAJEWO (Graj 8, 22, 23-III, Radz 4, 8-II, 10, 10-I, Raj 9a-I, 16a, Szczucz 5-I, 6, 12, Wąsosz 10-I); KOLNO (Grab 11, Koln 7, 10, 23, M/Płoc 1-I, 1-II, 1-III, 3a, 4, 5-I, Stawis 4a-I, 11-I, Tur 1, 5, 6, 8, 9-I, 11); ŁOMŻA (Jedw 17, 18, Łom 6a, 16a, Miast 4, Piąt 5a, Zbój 10); OSTRÓW/M (Nur 10-I, ZarębK 2, 6-I); ZAMBRÓW (KołK 6-I)
potrawa	GRAJEWO (Raj 16); KOLNO (Koln 3, M/Płoc 2-I); ŁOMŻA (Łom 16a)
posiłek	GRAJEWO (Radz 1-III, Szczucz 7)
pokarm	WYSOKIE/M (Kluk 4)
pokarmy	GRAJEWO (Raj 9a-I)
chleb	MOŃKI (Knysz 7)
bd.	KOLNO (Stawis 4a)

Objaśnienia inf.: *‘To się nazywa jedzenie, strawa to jest gotowana’*
(**Piąt** 20a-I)

KWESTIONARIUSZ

do badania różnic w mowie pokoleń w zakresie słownictwa związanego z pożywieniem

(Opracowała prof. Barbara Bartnicka - Uniwersytet Warszawski)

Kwestionariusz ten ma służyć pomocą w zbieraniu porównywalnych informacji o geograficznym i środowiskowym zasięgu występowania we współczesnej polszczyźnie nazw związanych z żywieniem człowieka. Przeznaczony jest do prowadzenia wywiadów ustnych przez odpowiednio przygotowanych eksploratorów.

Większość pytań zawiera definicje realnoznaczeniowe nazw, które chcemy uzyskać. Forma pytań stanowi tylko propozycję dla osoby prowadzącej wywiad; najlepiej uzyskuje się niektóre nazwy w toku swobodnej rozmowy o sposobie przyrządzania potraw, nie trzeba więc ściśle trzymać się podanych sformułowań. Chodzi jednak o to, żeby w pytaniu nie wymienić nazwy ogólnopolskiej lub regionalnej tego przedmiotu, o który pytamy, żeby jej nie zasugerować informatorowi (nazwy podane w nawiasach przeznaczone są tylko do wiadomości eksploratora). Odpowiedzi uzyskane należy zapisywać tak, jak się je usłyszało, z zachowaniem wymowy informatora. Jeśli jednak informator podał nazwę w formie przypadku zależnego lub w formie liczby mnogiej, należy pokierować rozmową tak, aby uzyskać formę mianownika liczby pojedynczej.

Ważnym zagadnieniem jest też budowa słowotwórcza wyrazu. Formy zawierające przyrostki deminutywne (zdrabniające) mogą się bowiem odnosić do innych desygnatów niż wyrazy podstawowe (tak np. forma *buraki* może oznaczać tylko roślinę, *buraczki* zaś – potrawę z tej rośliny).

Informatorzy powinni pochodzić z trzech grup wiekowych: 25 do 40 lat, 41 do 70 i powyżej 70 lat. Przystępując do wyboru informatora, należy ustalić jego dane personalne. Przede wszystkim powinna to być osoba mieszkająca w danej miejscowości od urodzenia i nie wyjeżdżająca ze swego miejsca pobytu na dłuższy czas. Dane personalne zapisujemy według wzoru:

1. Imię i nazwisko.
2. Rok i miejsce urodzenia.
3. Miejsce stałego zamieszkania.
4. Skąd pochodzili rodzice?
5. Zawód.
6. Wykształcenie.

Należy uświadomić informatorowi, że chodzi nie o wyrazy ogólnopolskie, znane nam z książek kucharskich i przepisów w prasie, lecz o te nazwy, których używają w mowie potocznej, w kręgu rodziny i sąsiadów, na co dzień.

Kwestionariusz prof. B. Bartnickiej wypełniono poza programem obozu w 9 wsiach gminy Jedwabne, pow. Łomża oraz w gminnej wsi Szumowo, pow. Zambrów. Materiały te zamieszczamy ze względu na ich zakres tematyczny i metodologię badań.

Wykaz miejscowości, informatorów i eksploratorów

13. wieś **Jedwabne** (skrót **Jedw**); inf. **Stanisław Jakubowski**, ur. 1967 r. w Łomży, nie przebywał poza miejscem zamieszkania; SP. Zapisano podczas obozu w lipcu 1992 r.

13-I. wieś **Jedwabne** (skrót **Jedw-I**); inf. **Urszula Adamska**, ur. 1955 r. w Jedwabnem; matka ur. w miejscowości Maliszewo Piekuty, ojciec ur. w Gosterach; wykształcenie średnie,

13-II. wieś **Jedwabne** (skrót **Jedw-II**); inf. **Agnieszka Supińska**, ur. 1972 r. w Łomży. Stałe zamieszkanie w Jedwabnem. Matka ur. w Kownatach, ojciec w Jedwabnem; zawód tkacz. Zap. Ewa Dernałowicz, ur. Warszawa 1972; szkoła PSO, ul. Żeromskiego 81.

13-III. wieś **Jedwabne** (skrót **Jedw-III**); inf. bd., ur. 1923 Kuce Duże, rodzice też stąd, zawód: gospodyni; wykształcenie SP.

13-IV. wieś **Jedwabne** (skrót **Jedw-IV**); inf. **Marianna Limaszewska**, ur. 1913 r. Jedwabne, ojciec ur. w Ojcowie, matka w Warszawie (uwzględniono tylko odpowiedzi nieznane inf. 13-III.). (Uniwersytet Warszawski, Filia w Białymstoku).

13-V. wieś **Jedwabne** (skrót **Jedw-V**); inf. **Jadwiga Chojnowska**, ur. 1952 r. w Jedwabnem; rodzice z Karwowa; krawcowa. Zap. I. Hryniewicka, ur. 1972 r. w Warszawie; ucz. PSO.

14-I. wieś **Janczewo** (skrót **Jancz-I**), gmina Jedwabne; inf. **Czesława Dobrzycka**, ur. Dobrzejałowo 1927 r., 5 klas SP. Zap. Urszula Górską, ur. 1980 r. w Piastowie, ucz. SP nr 3 w Piastowie.

17a. wieś **Konopki Tłuste** (skrót **KonT**), gmina Jedwabne; inf. **Irena Mościcka**, ur. Karbowo 1925; SP. Zap. Urszula Górską.

22. wieś **Kossaki** (skrót **Koss**) , gmina Jedwabne; inf. **Eugenia Leszczewska**, ur. we wsi Bronaki Olki w 1917 r. Poza wsią 5 lat. Zap. Beata Chmielewska ur. 1973, studentka (Uniwersytet Warszawski, Filia w Białymstoku).

23. wieś **Szumowo** (skrót **Szum**), gmina Szumowo, pow. Zambrów, inf. **Marianna Kafel**, ur. 1907 r. we wsi Żabikowo, gm. Szumowo, rolnik, 3 klasy SP. Zap. Małgorzata Brodecka, III r. Fil. Pol. Data zapisu 05.1996.

1. Jak się nazywa to wszystko, co człowiek je? (*jedzenie, strawa, pokarm*)
jedzenie (Jedw, Jancz, KonT), *pokarm* (Jedw-I,V, *żywność* (Jedw-II,III, Koss), *pożywienie* (Jedw-III), *żywienie* (Jedw-III).

2. Jsn. (=jak się nazywa) jedzenie gotowane? (*potrawa, danie*)
jedzenie (Jedw), *żywność gotowana* (Koss), *pokarm* (Jedw-III), *potrawa* (Jedw-III), *strawa* (KonT), *danie* (Jedw-III,V, Jancz-I), bd. (Jedw, Jedw-III).

3. Jsn. to, na czym gotuje się? (*kuchnia, płyta, plita, angiółka, komin, kotlina*)
płyta (Jedw, Jedw-III), *kuchnia* (Jedw-I,II,III,V, Jancz-I, KonT, Koss), *blat* (Jedw-IV).

4. Jsn. krążek żeliwny, służący do zamykania okrągłych otworów na płycie kuchennej? (*fajerka, krążek*)
fajerka (Jedw, Jedw-I,III,V, Jancz-I), *fajery* (Koss), *krążek* (KonT), nn. (Jedw-II).

5. Jsn. ogół naczyń kuchennych? (*naczynia, statki*)
garki (Jedw), *naczynia* (KonT, Koss), *naczynia kuchenne* (Jedw-III), *zestaw kuchenny* (Jancz-I), *komplet kuchenny* (Jedw-V), *statki* (KonT), nn. (Jedw-I,II).

6. Jsn. naczynia, w których gotuje się obiad? (*garnki, rondle*)
garki (Jedw, Jancz-I, KonT), *garnki* (Jedw-II,III,V, Koss), *garnek* (Jedw-I), *kociołki* (Jedw-III), *kubki* (Jedw-III).

7. Jsn. duży garnek? (*gar, garniec, sagan*)
gar (Jedw), *duży garnek* (Jedw-IV), *sagan* (KonT), *kocioł* (Jedw-II,IV, Jancz-I, Koss), nn. (Jedw-I).

8. Jsn. gar z długą rączką? (*tygiel, rondel*)
rondel (Jedw, Jedw-I,V, Jancz-I, Koss), *duży rondel* (Jedw-III), *brytwalnia* (KonT), nn. (Jedw-II).

9. Jsn. to, czym się przykrywa garnek? (*pokrywka, przykrywka, denko*)
przykrywka (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss), *przykrywki* (Jedw-III), *przykrywa*, *pokrywka* (Koss).

10. Jsn. naczynie, na którym się smaży, np. boczek, jajecznicę, itp.?
(patelnia, skowroda)
patelnia (Jedw, Jedw-I,II,IV,V, Jancz-I, KonT, Koss).

11. Jsn. naczynie do gotowania wody na herbatę? (*czajnik, imbryk*)
czajnik (Jedw, Jedw-I,II,III,V, Jancz-I, KonT, Koss), *imbryk* (Jedw-V).

12. Jsn. porcelanowe naczynie z dzióbkiem do zaparzania herbaty?
(czajniczek, imbryczek)
imbryk (Jedw-II, Jancz-I); *imbryczek* (Jedw-V), *czajniczek* (Jedw-III,V, Jancz-I, KonT, Koss), *samowarek* (Jedw-III), nn. (Jedw, Jedw-I).

13. Jsn. mały nożyk do obierania kartofli? (*kozik, nożyk, cyganek*)
nożyk (Jedw-II,IV, KonT), *mały nożyk* (Jancz-I), *nóż* (Jedw-V), *scyzoryk* (Jedw-III, Koss), nn. (Jedw, Jedw-I).

14. Jsn. talerz, z którego się je drugie danie? (*plytki, płaski, mialki*)
talerz płytki (Jedw-III), *płaski talerz* (Jedw-II,V, Koss), *płaski* (Jedw-I), *mały talerz* (Jancz-I), *talerzyk* (Jancz-I), *półmisek* (KonT).

15. Jsn. naczynie szklane z wąską szyjką do przechowywania płynów, np. wódki, wina? (*butelka, flaszka*)
butelka (Jedw, Jedw-I,IV, Jancz-I, Koss), *karafka* (Jedw-II,III,V, KonT).

16. Jsn. duże naczynie szklane do wyrobu wina domowego lub soków z jagód? (*gąsior, butla, butel*)
bańka (Jedw), *słój* (Jedw-I,IV), *gąsior* (Jedw-II,III,V, Jancz-I, KonT, Koss), *gąsiorek* (Jedw-IV).

17. Jsn. przyrząd do wyciągania korka z butelki? (*korkociąg, trybuszon, grajcarek*)
korkociąg (Jedw, Jedw-I,II,III,V, Jancz-I, KonT), *grajcar* (Jedw-III), *grajcak* (Koss).

18. Jsn. szklaneczka do wina lub wódki? (*stopka, angelka, literatka*)
kieliszek (Jedw, Jedw-I,IV,V, Koss), *lampka* (Jedw-II,IV), *półszklaneczka* (Jedw-III), *szklanka* (KonT), nn. (Jedw-I, Jancz-I).

19. Jsn. sklep, w którym kupuje się wędlinę? (*wędliniarnia, masarnia*)
mięsny (Jedw, Jedw-I,II), *wędliniarnia* (Jedw-III), *wędliniarski* (Jedw-V), *masarnia* (Jedw-IV, KonT), *masarniczy* (Jedw-IV,V), *spożywczy* (Koss), nn. (Jancz-I).

20. a) Jsn. to, co znoszą kury? (*jajo, jaje, jajko*)
jajko (Jedw, Jedw-I,II, Jancz-I, Koss), *jajka* (Jedw-III,V), *jaja* (Jedw-IV), *jajo* (KonT), *burchle* 'jak kura jest chora').

b) części jajka

a. białko (Jedw, Jedw-I,II,III, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), **b. żółtko** (Jedw, Jedw-I,II,III, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), **b. żółte** (Jedw-V), **c. skorupka** (Jedw-II,III,V, Jancz-I, Koss), *skorupa* (KonT, Szum).

21. Jsn. różne sposoby przyrządzania jaj?
gotowane (Jedw, Jedw-I,IV,V), *na wolno* (Jedw-I), *na miękko* (Jedw-I,II, KonT, Koss), *na twardo* (Jedw-II, KonT, Koss), *smażone* (Jedw, Jedw-I,II,IV,V, sadzone (Jedw-I, Jancz-I, KonT), *w koszulce* (Jedw-II), *jajko roztrzepane* (Jedw-IV), *ubijane z cukrem* (Jedw-V), *jajecznica* (Jancz-I, KonT, Koss).

22. Jak się mówi o mleku, które się ścięło w czasie gotowania?
(*zwarzone, zgotowane*)
zwarzone (Jedw-III,V, Jancz-I, Koss), *zwarzyło się* (KonT), nn. (Jedw, Jedw-I,II).

23. Jsn. mleko, które po dłuższym staniu stężało, ścięło się? (*zsiadłe, kwaśne, kiszka*)
zsiadłe (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT); *kwaśne* (Jedw-II, Koss).

24. Jsn. górna warstwa, zdjęta ze zsiadłego mleka? (*śmietana, śmietanka, podśmietanie*)
śmietana (Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss); nn. (Jedw).

25. Jsn. potrawa z twarogu osłodzonego ze śmietaną? (*twarożek, gzik, głomzda*)

twaróg (Jedw, Jedw-I,V, KonT), *twarog* (Jancz), *ser* (Koss), nn. (Jedw-II).

26. Jsn. bryła sera? (*gomółka, głowa, kazeł*)
ser (Jencz, KonT, Koss), nn. (Jedw, Jedw-I,II,V).

27. Jsn. mąka z żyta? (*żytnia, czarna, rżana*)
żytnia (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss); *razowa* (KonT), *razówka* (KonT).

28. Jakie znasz gatunki chleba?
chleb zwyczajny (Jedw), *pośledni* (Jancz), *pośledniak* (Jedw-V), *pytłowy* (Jancz-I), *razowy* (Jedw-V, Jancz-I, KonT, Koss), *żytni* (Jedw-I), *pszenny* (Jedw-II,V, Jancz-I, Koss), *graham* (KonT), *podsitkowy* (KonT).

29. a) Jsn. upieczona bryła chleba o kształcie: okrągłym,
bochenek (Jedw, Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Koss), *bochen* (Jedw-I).

b) podłużnym? (*bochen, bochenek, bułka chleba, blacha chleba*)
bochenek (Jedw, Koss), *bochen* (Jedw-I), *blaszka* (Jedw-II,V, Jancz), *blaszkowy* (Jedw-I).

30. Jsn. wypiek z resztek ciasta chlebowego wyskrobanego z dzieży? (*wychopieniek, wyskrobek, kukielka, bondka, podplomyk*)
wychopieniek (Jedw-V, Jancz-I, KonT), *wykopieniek* (Koss), *wyskrobek* (KonT), nn. (Jedw, Jedw-I,II).

31. Jsn. białe pieczywo pszenne kształtu: a) okrągłego
bułka (Jedw, Jedw-I,II, Koss), *bulki* (Jancz-I, KonT), *buleczka* (Jedw-V).

b) podłużnego?
bułka (Jedw, Jedw-I,II,V, Koss), *bulki* (KonT).

c) Jakie znasz rodzaje bułek? Podać nazwy, opisać wygląd.
plecione (KonT), *nadziejane* (KonT), *kajzerki* (Jancz-I), *rogaliki* (KonT), *placek* (KonT), *pytłowa* (Jancz-I, Koss), *pszenna* (Koss).

32. Jsn. warstwa źle wypieczonego ciasta w chlebie? (*zakalec, osiołka*)
zakalec (Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss), *surowe* (Szum), nn. (Jedw).

33. Jsn. pierwszy kawałek odkrojony z bochenka chleba? (*piętka, skrajka, przylepka, kromka, całuska, garbuszka*)
skrajka (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss), *piętka* (Jedw-II), *kromka* (Szum).

34. Jsn. następne płaskie kawałki odkrojone z bochenka chleba? (*kromka, pajda, skibka, glonek* itd.). Czy nazwy te różnią się znaczeniem?
kromka (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT), *glonki* (Jancz-I, KonT), *kawałek* (Koss), *skibka* (Szum).

35. Jsn. miękka część chleba po odkrojeniu skórki? (*mięksiz, miąższ, ośródk*)
miąższ (KonT), *miękki chleb* (Jancz-I), *kromka* (Jedw-I), nn. (Jedw, Jedw-II,V, Koss, Szum).

36. Jsn. kawałek chleba posmarowany masłem i obłożony wędliną, serem itp.? (*kanapka, sznytką, butersznyt*)

kanapka (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum).

37. Jsn. utarte na proszek, suszone białe pieczywo? (*tarta bułka, panier, sucharek*)

bułka tarta (Jedw-II,V, Jancz-I, Koss), *tarta bułka* (KonT), *mąka tarta* (Szum), nn. (Jedw, Jedw-I).

38. Jsn. to, co się dodaje do ciasta, żeby lepiej rosło? (*drożdże – młódzie; wypiek – rozrost*)

drożdże (Jedw, Jedw-V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), *proszek do pieczenia* (Jedw-I,II), *wypiek* (Jedw-V). *Dawniej, gdy nie było drożdży, dodawano zakiszkę* (KonT).

39. Jsn. ciasto drożdżowe? (*placek, bułka, kołacz, korowaj*)

placek drożdżowy (Jedw-V, Jancz-I, *placek* (Jedw, KonT), *bułka drożdżowa* (Koss), *bułka* (Szum), *drożdżówka* (Koss), *drożdżaki* (Jedw-II), *ciasto drożdżowe* (Jancz-I), *drożdżowe* (KonT), *kołacz* (KonT), *pieróg* (KonT), *babka* (Jedw-I).

40. Jsn. ciasto z makiem? (*makowiec, makownik*)

makownik (Jedw, KonT, Koss), *makowiec* (Jedw-I,II,V, Jancz-I, Szum).

41. Jsn. ciasto z serem? (*sernik, serowiec*)

sernik (Jedw, Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), *serowiec* (Jedw-I).

42. Jsn. nazywa ciasto z miodem i korzennymi przyprawami? (*piernik*)

piernik (Jedw-V, Jancz-I, KonT), *miodownik* (Koss), nn. (Jedw, Jedw-I,II, Szum).

43. Jakie znasz jeszcze rodzaje ciasta?

pampuch (Jedw-I), *murzynek* (Jedw-II), *rolada* (Jedw-II, Jancz, KonT), *piernik* (Jedw-II), *lodowiec* (Jedw-II), *metrowiec* (Jedw-II,V), *pakrowiec* (Koss), *jablecznik* (Jancz-I, KonT), *biskopt* (Jancz-I), *przekładaniec* (Jedw-V), *przekładane* (KonT), *sękacz* (KonT), *babka* (Koss), *szarlotka* (Koss), *mazurki* (Szum).

44. Jakie znasz rodzaje ciastek? (wymienić nazwy, opisać).

ciastka ze skwarkami (Szum), nn. (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss).

45. Jsn. cienkie, kruche paski ciasta smażone w tłuszczu

w karnawale (zwłaszcza na ostatki)? (*faworki, chrust, chruściki*)

chrusty (Jedw, Jedw-V, KonT), *chruścik* (Jedw-I), *chrościk* (Jancz-I), *chruściki* (Koss), *faworki* (Jedw-II, KonT, Szum).

46. Jsn. okrągłe kawałki ciasta drożdżowego smażone

w tłuszczu w garnku? (*pączki, pampuchy, racuchy, bliny*)

pączki (Jedw, Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), *różyczki* (Jedw-I), *drożdżaki* (KonT).

47. Jsn. ciasteczka pieczone na Nowy Rok? (*nowolatki, fafernuchy*)
nowolatki (Jedw-V, Jancz-I, KonT, Koss), *królaki – na Trzech Króli* (KonT), nn. (Jedw, Jedw-I,II, Szum).

48. Jsn. ciasto z tartych kartofli, pieczone w piecyku w formach blaszanych? (*kartoflak, babka kartoflana, kugiel, rejbak* itd.)
kartoflak (Jedw, Jedw-I, KonT, Szum), dawniej: *kartoflak* (Jancz-I), *babka kartoflana* (Jancz-I, KonT), *babka ziemniaczana* (Jedw-II,V, Koss), *rajbak* (Jedw-I), dawniej: *fafej* (Jancz-I).

49. Jsn. rodzaj płatków (okrągłych lub prostokątnych) kupowanych w sklepie, stosowanych do przekładania ich słodką masą? (*wafle, andruty*)
wafle (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), nn. (Jedw, Jedw-I).

50. Jsn. zupa z kartofli? (*kartoflanka, zupa kartoflana, pejzanka*)
kartoflanka (Jedw, Jedw-I,V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), nn. (Jedw-II).

51. Jsn. zupa ze świeżej (słodkiej) kapusty? (*kapuśniak*)
kapusta (Jedw-I,II), *leniwa kapusta* (Jancz-I), *kapuśniak* (Jedw, Koss), *kapuściana* (Szum), *zupa ze słodkiej kapusty* (Jedw-V), *parzybroda* (KonT).

52. Jsn. zupa z kiszonej kapusty? (*kapuśniak, zalewajka, zarzutka, byczki*)
kapuśniak (Jedw-I,II, Jancz, Koss), *kapuśniaczek* (Jedw-V), *kapusta* (Jedw, KonT), *byczki* (Jancz-I, KonT), *byki* (KonT), nn. (Szum).

53. Jsn. zupa z krwi zwierzęcej? (*czernina, szary barszcz*)
czernina (Jedw, Jancz-I, KonT), *czarnina* (Szum), *juszka* (KonT), *czarny barszcz* (Jedw-I), *barszcz* (Jedw-II), *barszcz szary* (Jedw-V), *szary barszcz* (Koss), *barszczówka* (Jedw-II).

54. Jsn. zupa ugotowana na zakwasie z żytniej mąki? (*żur, żurek, biały barszcz*)
żurek (Jedw-I, Jancz), *żur* (Jedw-V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), nn. (Jedw, Jedw-II).

55. a. zupa z buraków? (*barszcz, czerwony barszcz, buraki*);
barszcz czerwony (Jedw), *barszcz* (Jedw-V, *boćwinka* (Jancz-I, KonT, Koss), *burakowa* (Jedw-I,II), *buraczana* (Jedw-II, Szum);

b. zupa z młodych buraków wraz z lodygami ich liści? (*botwinka, boćwina*)
boćwina (Jedw, Jedw-I, Szum), *bućwina* (Jedw-II), *boćwinka botwinka* (Jedw-V).

56. Jakie znasz jeszcze rodzaje zup?
rosół (Jedw), *pomidorowa* (Jedw, (Jancz-I, KonT, Koss), *fasolka* (Jedw-I), *fasolowa* (Jedw-II,V, Szum), *krupnik* (Jedw-I), *szczawiowa* (Koss, Szum), *szczawiówka* (Jedw-II), *grzybowa* (Jedw-II), *pieczarkowa* (Jedw-II), *jarzynowa* (Jedw-V, Jancz-I), *grochowa* (Jancz-I), *grochówka* (Jedw-V, KonT, Szum), *ogórkowa* (KonT, Koss).

57. Jsn. wywar z mięsa lub kości? (*rosół, bulion*)
wywar (Jedw-I), *rosół* (Jedw-II, Jancz-I, Koss, Szum), nn. Jedw, Jedw-V, KonT).

58. Jsn. wywar z jarzyn (podstawa zupy)? (*wywar, smak, bulion*)

wywar (Jedw-I, Jancz-I), *zupa* (KonT), *sos* (Koss), *nn.* (Jedw, Jedw-II,V, Szum).

59. Jsn. to, co się zbiera z powierzchni gotującego się rosółu?

(*farfocle, szumowina, szum, piana*)

piana (Jedw-II,V, Koss), *szum* (Jedw-I), *szumowina* (Jedw-V, Jancz-I, KonT), *szumowiny* (Szum), *nn.* (Jedw).

60. Jsn. gęsty, zawiesisty płyn, osad w cieczy? (*gąszcz*)

syrop (Jancz-I), *sos* (KonT, Koss), *nn.* (Jedw, Jedw-I,II,V, Szum).

61. Jsn. osad na dnie garnka po potrawie płynnej? (*męty, fusy, zgręzy*)

fusy (KonT), *osad* (Koss), *nn.* (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, Szum).

62. Jsn. płyn odcedzony z twarogu? (*odlewek*)

odlewek (Jedw), *serwatka* (Jedw-I,II, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), *piana* (Jancz), *nn.* (Jedw-V).

63. Jsn. woda, w której gotowały się kluski? (*kluszczanka*)

woda (Koss), *woda z klusek* (Szum), *nn.* (Jedw, Jedw-I,II, Jancz-I, KonT).

64. Jsn. woda, w której gotowały się kartofle? (*odlewek*)

kartoflanka (Jedw-I), *odlewki* (Jancz-I, KonT), *odlewka* (Koss), *odlewek* (Szum), *nn.* (Jedw-II,V).

65. Jsn. pianka, którą trzeba zebrać ze smażących się konfitur?

(*pianka, szumek, fusy*)

szumowina (Jancz, KonT), *piana* (Jedw-V, Koss), *nn.* Jedw, Jedw-I, Szum).

66. Jsn. mięso ze świni? (*wieprzowina, wieprzowe, świnina, świńskie mięso*)

wieprzowe (Jedw, Jedw-V, Jancz-I), *wieprzowina* (KonT, Koss), *świńskie* (Jedw-I), *świnina* (Jedw-II), *świeżyzna* (Jedw -II), *żywiec* (Jedw-II), *rąbanka* (Szum).

67. Jsn. części mięsa wieprzowego? (*schab, karkówka – karczek –*

karkowinia, boczek – bok, szynka, łopatka, żeberka itd.)

boczek (Jedw, Jedw-V, KonT, Koss), *golonka* (Jedw, Jedw-II,V), *szynka* (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), *schab* (Jedw, Jedw-I,V, Koss), *karkówka* (Jedw-I,V, Jancz-I, KonT, Szum), *łopatka* (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT), *połędwica* (Jedw-II,V, Jancz-I, Koss, Szum), *ślonina* (Jedw-II, Szum), *żeberka* (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Koss), *głowizna* (Jedw-V).

68. Jsn. mięso z wołu? (*wołowina, wołowe, krowie, rentowne*)

wołowe (Jedw, Jedw-V, Szum), *wołowina* (Jedw-II, KonT), *krowie* (Jedw, Jedw-I), *ryntowe* (Koss).

69. Jsn. części mięsa wołowego? zob. pyt. 67

szynka (Jedw, Jedw-II, Jancz-I, KonT, Koss), *szynka wołowa* (Szum), *łopatka* (KonT), *boczek* (KonT), *bok* (KonT), *karkówka* (Jancz-I, KonT), *żeberka* (KonT, Koss), *zebra* (Jancz-I), *połędwica* (Jedw-I, Jancz-I, Koss), *połędwica wołowa* (Szum), *podgardle* (Jedw-I, KonT), *ogonówka* (Jancz-I), *forszlak* (Jancz-I), *schab* (Koss).

70. Jsn. mięso z cielęcia? (*cielęcina, mięso cielęce*)

cielęcina (Jedw, Jedw-I,II, Jancz-I, Koss, Szum), *cielęce* (Jedw-V).

71. Jsn. części mięsa cielęcego? (*ćwiartka, kulka, górka* itd.; opisać te części); *górka* (Jedw, Jedw-I), *żeberka* (Jancz-I, KonT, Koss), *szynka* (Jancz-I, KonT, Koss), *karkówka* (Jancz-I, KonT), *łopatka* (KonT), *ćwiartka* (Jancz-I, KonT, Szum), *boczek* (KonT), *bok* (KonT).

72. Jsn. mięso owiec? (*baranina, skopowina*)

baranina (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), nn. (Jedw, Jedw-I).

73. Jsn. części mięsa owcy? Opisać (*udziec* itd.)

udziec (Jancz-I), *szynka* (KonT), *łopatka* (KonT), *boczek* (KonT), *bok* (KonT), *karkówka* (KonT), *żeberka* (KonT).

74. Jsn. różne rodzaje tłuszczu zwierzęcego? (*ślonina, sadło, smalec – szmalec, łój, tuk, szperka*)

smalec (Jedw, Jedw-I, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), *łój* (Jedw, Jedw-I,V 'wołowy', Jancz-I, KonT, Koss), *ślonina* (Jedw-II, Koss, Szum), *sadło* (Jancz-I, KonT), *tuśzcz* (Jedw-V 'wieprzowy').

75. Jsn. a) ogólnie: części ciała wewnętrzne zwierzęcia (*żółdek, podroby, podróbki – podróbka*), **b) szczegółowo:** (*wątroba, żółdek, płuca, nerki, mózg, język*)?

a) *podroby* (Jedw, Jedw-V, KonT, Szum), *podróbka* (Jedw-I), *wnętrznosci* (Jancz-I), *kiszki* (Koss, Szum), **b)** *wątroba* (Jedw, Jedw-I, KonT, Koss, Szum), *wątroba lekka - płuca* (Jancz-I, KonT, Koss), *wątroba ciężka - serce* (Jancz-I, KonT, Koss), *ozór* (Jedw, Jedw-I), *ozor* (Szum), *płucka* (Jedw, Jedw-I), *żółdek* (Jedw-I), *nerki* (KonT, Szum), *móźdzek* (Szum), o b) nie pytano (Jedw-V).

76. Jsn. mięso pieczone w dużych kawałkach? (*pieczeń, pieczone*)

pieczeń (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, Koss, Szum).

77. Jsn. tłuszcz przyprawiony do przyprawienia potrawy? (*okrasa, omasta*)

ślonina (Jancz-I, Szum), *skwarki* (Jancz-I), *okrasa* (Jancz-I), *smalec* (KonT, Koss, Szum), nn. (Jedw, Jedw-I,II,V).

78. Jsn. tłuszcz wewnątrz kości zwierzęcej? (*tuk, szpik*)

łój (Jedw-I), *szpik* (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Szum), *sadło* (Koss), nn. (Jedw).

79. Jsn. małe kawałki usmażonego boczku lub śloniny? (*skwarki, skrzeczki*)

skwarki (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum).

80. Jsn. krew zwierzęcia (wieprzowa, kacza, gęsia), z której gotuje się zupę lub przygotowuje się nadzienie do kiszek? (*jucha, juszka, krew*)

jucha (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I), *juszka* (KonT, Szum), *czarnina* (Jancz-I), *krew* (Koss)

81. Jakie są rodzaje kotletów? Podać opis i nazwy.

schabowe (Jedw, Jedw-II,V, KonT, Koss, Szum), *schaboszczaki* (Jedw, Jedw-I), *bitki* (Jedw, Jedw-I), *bite* (Jancz-I), *mielone* (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), *sznycel* (Szum), *zrazik* (Szum).

82. Jsn. potrawa z mielonego mięsa zmieszanego z ryżem, zawijanego w liście kapusty? (*goląbki, kapusta faszerowana*)

goląbki (Jedw, Jedw-I,II, Koss, Szum), *głąbki* (JedwV), nn. (KonT).

83. Jsn. zastygła, przezroczysta masa z wygotowanych nóg

zwierzęcych, którą zalewa się kawalki mięsa? (*zimne nogi, zimne nóżki, nóżki, zimnina, studzienina, galareta*)

garaleta (Jedw), *galareta* (Jedw-I,V, Koss, Szum), *galaretka* (Jedw-II, Jancz-I, KonT), *nogi* (Jedw-II).

84. Jsn. nadzienie mielone z mięsa, drobiu, ryb, odpowiednio przyprawionych? (*farsz, nadzienie*)

nadzienie (Jedw, Jancz-I), *farsz* (Jedw-I,V, Szum), *galki* (KonT), nn. (Jedw-II, Koss).

85. Jakie są rodzaje kielbas? Podać opis, nazwy.

zwyczajna (Jedw, Koss), *swojska kielbasa* (Jedw-V, Jancz-I), *domowa* (Jancz-I, KonT), *sucha* (KonT), *suszona* (Szum), *parówkowa* (Jedw), *krakowska* (KonT, Koss), *żywiecka* (Koss), *serdelowa* (Koss), *mielona* (Szum), *surowa* (Szum), *biała* (Szum), nn. (Jedw-I).

86. Jsn. wyrób wędliniarski, nadziewany kaszą, krwią i podrobami? (*kaszanka, kaszana, kiszka, kiszka kaszana*)

kaszanka (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, Koss, Szum).

87. Jsn. kiszka nadziewana masą podobną do pasztetu? (*pasztetówka, wątrobianka, leberka*)

pasztetówka (Jedw, Jedw-I,V, KonT), *pasztetowa* (Koss, Szum), *wątrobianka* (Jedw-II), *podgardlana* (Jancz-I).

88. Jakie jeszcze znasz rodzaje wyrobów wędliniarskich? Podać opis i nazwy.

szynka (Jedw, Jedw-I,II,V Jancz-I, Koss), *baleron* (Jedw, Jedw-I,V, Koss), *połędwica* ((Koss), *schab* (Jedw, Jedw-I,V, Jancz-I), *rolada* (Jedw-II, Jancz-I), *salceson* (Jancz-I, KonT, Szum), *kielbasa* (KonT), *pasztetowa* (KonT), *żeberka* *cielęce* (Jancz-I), *boczek* (Koss), *pieczeń* (Koss), *mięso wędzone* (Szum).

89. Jsn. rośliny i ich części przeznaczone do użytku kuchennego, spożywane na surowo lub gotowane? (*jarzyna, warzywo*)

warzywa (Jedw, Jedw-I,II,V), *koper* (Jancz-I), *koperek* (KonT), *pietruszka* (Jancz-I, KonT), *jarzyny* (Jancz-I, Koss).

90. Jaka jest różnica między nazwami *jarzyna* a *warzywo*?

nie ma różnicy (Jancz-I, Koss), nn. (Jedw, Jedw-I,II); '*warzywa to to, co się gotuje, jarzyn nie gotuje się*' (KonT).

91. Jsn. to, co wkłada się do rosółu oprócz mięsa? (*włoszczyzna, warzywa, jarzyny*)

jarzynka (Jedw-I), *przyprawy* (Jedw-II, KonT), *włoszczyzna* (Jedw-II), *warzywa* (Jancz-I), *jarzyna=warzywo* (Jedw-V), nn. (Jedw).

92. Jsn. składniki włoszczyzny? (Zapisać formy mianownika

lp. rzeczowników *pory, selery*)

marchewka (Jedw-I), *marchew* (Jedw-II,V, Koss), *pietruszka* (Jedw-I,II,V,Jancz-I, KonT, Koss), *ziele* (Jedw-I), *seler* (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT), *selera* (Koss), *por* (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT), *pora* (Koss), *koperek* (KonT), *cebula* (Jedw -V, Koss), *zielone potrawy* (Jancz-I), nn. (Jedw).

93. Jsn. młode jarzyny na wiosnę? (*nowalie, nowalijki*)

jarosze (Jedw-I), *jarzyny* (Koss), *młode jarzyny* (Jedw), *nowalijki* (Jedw-III, Jancz-I, Szum), nn. (Jedw-V).

94. Co się najczęściej podaje na obiad do mięsa? (*kartofle, ziemniaki – zapis lp. kartofel czy kartofla*)

kartofle (Jedw-I,II, Jancz-I), *kartofla* (KonT), *młode* (Jedw), *kartofel* (Jedw-II, Jancz-I), *ziemniaki* (Jedw-V, KonT), *ziemiaki* (Szum).

95. Jsn. to, co się odrzuca przy obieraniu kartofli? (*obierki, obierzyny, lupy, lupiny*)

obierki (Jedw, Jedw-II, KonT, Koss, Szum), *obierka* (Jedw-I,V), *obierzyna* (Jedw-V), *lupiny* (Jancz-I, KonT, Szum), *lupina* (Jedw-V).

96. Jsn. a) roślina kwitnąca białą i różową, z której robi się kaszę?

(*gryka, hreczka, tatarka*)

gryka (Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss, Szum), nn. (Jedw).

b) kasza z tej rośliny? (*kasza gryczana, kasza hreczana, kasza tatarszana*).

gryczana (Jedw-I,II, Jancz-I, Koss, Szum), *kasza gryczana* (Jedw-V, KonT), nn. (Jedw).

97. Jsn. drobna kaszka z pszenicy, często podawana małym

dzieciom? (*manna, kasza manna, manna kasza – pytać też koniecznie o formę dopełniacza: manny czy mannej; grysik*)

manna Jedw, Jedw-I,V, Jancz-I, KonT), *manny* (Koss, Szum), Dlp *mannej* (Jancz-I, KonT), *jęczmienna* (Jedw-I).

98. Jakie znasz jeszcze rodzaje kasz?

jęczmienna (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT,Koss, Szum), *pęczak* (Jedw-V), *jaglana* (Jedw-V), *jeglana* (Jancz-I, Szum), *pszenna* (Jedw-II), *krupczatka* (Jedw-II), *owsiana* (Szum).

99. Jsn. buraki kiszone lub gotowane, zmieszane z tartym chrzanem? (*ćwikła*)

ćwikła (Jedw, Jedw-II, Jancz-I, KonT), *buraczki chrzanowe* (Jedw-I), *jarzynka chrzanowa* (Jedw-I), *jarzynka* (Szum), *chrzan* (Koss).

100. Jsn. jarzyna ugotowana z buraków? (*buraki, buraczki, buraki na jarzynkę*)

buraczki (Jedw, Jedw-I, Jancz-I, Koss), *surówka z buraka* (Jedw-II, KonT), *jarzynka, burak na jarzynkę* (Jedw-V), *jarzyna* (Szum).

101. Jsn. a) roślina o długim pomarańczowym korzeniu, który można jeść na surowo, ucierać, wyciskać z niego sok? (*marchew*)

marchew (Jedw, Jedw-I, KonT, Koss), *marchewka* (Jedw-I,II).

b) Jsn. jarzyna ugotowana z tej rośliny? (*marchew, marchewka*)
marchew (Jedw-V), *marchew gotowana* (Jancz-I), *marchewka* (Jedw-I,II, KonT, Koss), *salatka z marchwi* (Jedw-V).

102. Jsn. kapusta przechowywana na zimę w beczkach? (*kwaszona, kiszona*; to samo pytanie może dotyczyć też ogórków)
kiszonka (Jedw, Jedw-I), *kiszona* (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT), *kwaszona* (Jedw-II, Jancz-I, Koss), *kwaszone* (Koss).

103. Jsn. część lodygi kapusty, tkwiąca w główce? (*głqb, kaczan*)
badyl (Jedw, Jedw-I), *głqb* (Jedw, Jedw-II,V, KonT, Koss), *głqbki* (Jancz-I).

104. Jsn. roślina strączkowa o drobnych, okrągłych, zielonych (a żółtych po ususzeniu) ziarnach? (*groch, groszek*)
groch (Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Koss), *fasolka* (Jedw-I), nn. (Jedw).

105. Jsn. a) roślina strączkowa o białych podłużnych ziarnach, większych grochu?
wianki (Jedw-I), *fasola* (Jedw, Jedw-II,V, Jancz-I, KonT).

b) Jsn. potrawa z tych ziaren? (*groch, fasola, fasolka, szabelbon*; *gatunki fasoli*, np. *piechota* – fasola niepnąca się)
a) *fasolówka* (Jancz-I), *zupa fasolowa* (KonT, Koss), *grochówka* (KonT, Koss),
b) *tyczkowata* (Jancz-I), c) *szparagowa* (Jancz-I, Koss), nn. (Jedw-II,V).

106. Jsn. roślina strączkowa o dużych ciemnych ziarnach, większych od fasoli? (*bób, bob, bóber, bober*)
bober (Jedw-V, Jancz-I), *bóber* (Koss), *bób* (Jedw-V), *bóbr* (KonT), nn. (Jedw, Jedw-I).

107. Jsn. zielone pędy wyrosłe z cebuli? (*szczypior*)
szczypior (Jedw, Jedw-II,V, Koss), *szczypiór* (KonT), *szczypiorek* (Jancz-I), nn. (Jedw-I).

108. Jsn. a) roślina mająca cebulki o bardzo silnym zapachu, dodawana do potraw? (np. do kielbas, żuru itp.); **b) częstka tych cebulek?** (*zqbek*)
czosnek (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss), *zqbek* (Jedw, Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Koss).

109. Jsn. kapusta o liliowoczerwonych liściach? (*czerwona lub modra kapusta*)
czerwona kapusta (Jedw, Jedw-V, Jancz-I, KonT), *czerwona* (Jedw-I), *kapusta* (Koss), nn. (Jedw-II).

110. Jsn. roślina warzywna o płożących się pędach i bardzo dużych, pękatych, żółtych owocach? (*dynia, bania, malon*)
malon (Jedw, Jedw-I, Jancz-I, KonT), *melon* (Jedw-II,V), *dynia* (Jedw-II,V, Jancz-I, Koss).

111. Jsn. roślina warzywna mająca na wysokiej lodydze drobne jadalne główki, podobne do małych kapustek? (*brukselka*)
brukselka, Jedw-I,V), *nie sadzą* (Jancz-I, KonT), nn. (Jedw, Jedw-II, Koss).

112. Jsn. roślina mająca zwinięte w stożki bladożółtawe liście, z których sporządza się sałatkę? (*cykoria, salsefia*)

cykoria (Koss), *nie sadzą* (Jancz-I, KonT), nn. (Jedw, Jedw-I,II,V).

113. Jsn. brązowy proszek, czasem prasowany w kostki, dodawany do kawy zbożowej? (*cykoria*)

cykoria (Koss), *cukoria* (Jancz-I), nn. (Jedw Jedw-I, KonT).

114. Jsn. zielone listki pietruszki? (*nać, natka*)

pietruszka (Jancz-I, Koss), *natka* (Jedw, Jedw-II,V), *nać* (Jedw, Jedw-I, KonT).

115. Jakie przyprawy roślinne znasz i stosujesz? *koper – koperek, kmin – kminek, majeran – majeranek, majranek, marianek* itd.)

koper (Jedw, Jedw-V, Jancz-I, KonT), *koperek* (Jedw-I), *kminek* (Jedw-I), *majeranek* (Jedw-V, Jancz-I, KonT), *lubczyk* (Jedw-V), *pieprz* (Koss), *papryka* (Koss).

116. Jsn. jagody, rosnące na krzakach w ogrodzie, mające kolor czerwony lub żółty? (*porzeczki czerwone i białe, świętojanki*)

porzeczki czerwone (Jedw-I, KonT), *porzeczki białe* (Jedw-I, KonT), *porzeczki* (Jedw, Koss), *porzeczka czerwona* (Jedw-II,V), *czerwona porzeczka* (Jancz-I), *porzeczka żółta* (Jedw-II,V).

117. Jsn. czarne jagody, rosnące w ogrodzie na krzakach, mające specyficzny zapach? (*czarne porzeczki, bździchy, smrodzina*)

porzeczki (Jedw), *czarne porzeczki* (Jedw-I, Jancz-I, KonT), *czarna porzeczka* (Jedw-II,V, Koss), *dawniej: smrodziny* (Jancz-I).

118. Jsn. czerwone jagody, rosnące późną jesienią na błotnistych gruntach, które smaży się jako przyprawę do mięsa lub gotuje się z nich kisiel? (*żurawina, klukwa*)

żurawina (Jancz-I), *żurawiny* (KonT, Koss), nn. (Jedw, Jedw-I,II,V).

119. Jsn. drobne czarne jagody, rosnące latem w lesie? (*czarne jagody, czernice*)

czernice (Jedw-I), *jagody czarne* (Jedw), *czarne jagody* (Jancz-I, KonT, Koss), *jagody* (Jedw-II).

120. Jsn. drobne czerwone jagody, rosnące latem w lesie? (*czerwone jagody, poziomki*)

czerwone jagody (Jedw), *czerwona jagoda* (Jedw-V), *borówki* (KonT), *poziomki* (Jedw-I,II, Jancz-I, Koss), *poziomka* (Jedw-V).

121. Jsn. owoc dzikiej gruszy? (*ulęgalka, gnilka*)

ulęgalki (Jancz-I, KonT, Koss), *dzikie gruszki* (Jedw-V), nn. (Jedw, Jedw-I,II).

122. Jsn. małe kluseczki rwane (kruszone) palcami z zagniecionego ciasta? (*zacierki, rwaki*)

uszki (Jedw-I), *zacierki* (Jedw, Jedw-V, Jancz-I, KonT, Koss), nn. (Jedw-II)

123. Jsn. kluski z pszennej mąki, z ciasta cienko rozwałkowanego i pokrojonego na kwadraciki lub romby? (*łazanki*)

kopytka (Jedw-I,V), *łazanki* (Koss), nn. (Jedw, Jedw-II,V, Jancz-I, KonT).

124. Jsn. kluski z mąki i gotowanych kartofli, ukośnie z utoczonych z ciasta waleczków? (*kopytka, szagówki, ognietaki, krajane, ognietacze*)

knedle (Jedw-I), *kopytka* (Jedw, Jedw-II,V, Jancz-I, KonT, Koss).

125. Jsn. małe okrągłe kluski z tartych kartofli? (*pyzy, pezy, pączki, tarte kluski*)

pyzy (Jedw, Jedw-I,V, KonT), *pezy* (Jancz-I), *zacierki* (Jedw-II), *pierogi* (Koss).

126. Jsn. duże podłużne kluski z tartych kartofli nadziewane farszem mięsnym? (*kartacze, kolduny, bęcwaly, pyzy*)

kalduny (Jedw, Jedw-V,KonT), *kołduny* (Jancz-I), *pyzy* (Jedw-II), *pierogi* (Koss), *pierożki* (Koss), nn. (Jedw-I).

127. Jakie jeszcze znasz rodzaje klusek? Podać nazwy i opis.

kluski z serem (Jedw-II), *lane* (Jancz-I), *lane przez palce* (KonT), *makaron* (Jancz-I), *naleśniki* (Koss), nn. (Jedw, Jedw-I,V).

128. Jsn. potrawa w postaci niewielkich krążków smażonych na patelni a sporządzonych: a) z ciasta drożdżowego, b) z tartych kartofli? (*racuchy, placki, oładki, pępuchoy, bliny, flince*)

a) drożdżaki (Jedw-II, Jancz-I, KonT, Koss), *placki drożdżowe* (Jedw-V, Koss),

b) placki (Jedw, Jedw-II, Jancz-I), *placki ziemniaczane* (Jedw-V), *racuchy* (Jedw-I, Jancz-I, Koss), *kartoflaki* (KonT).

129. Potrawa z mąki prażonej z tłuszczem? (*prażucha, sytocha, salamacha*)

sos (Koss), dn. (Jancz-I, KonT), nn. (Jedw, Jedw-I,II).

130. Jsn. różne rodzaje cukru? (*kryształ, mączka, puder*).

kryształ (Jedw-I,II,V, Jancz-I, KonT, Koss), *puder* ((Jedw-I,V, Jancz-I, KonT), *kostka* (Koss), *w kostce* (Jancz-I), *w kostkach* (Jedw-V, KonT), *waniliowy* (Jancz-I), zwykły (Jedw).

131. Jsn. rodzaj słodczy, sporządzony z cukru doprawianego różnymi smakami, zwykle zawijany w papierek? (*cukierek*). Jakie znasz rodzaje cukierków?

cukierki (Jedw, Jedw-I,II,V, Jancz-I), *landrynki* (Jancz-I), *krówki* (Jancz-I), *karmelki* (KonT), nn. (Koss).

132. Jsn. części (kawalki) wynikle z krojenia: a) mięsa, b) ryby, c) śledzia, d) wędliny, e) ciasta, f) cytryny ? (*plaster – plasterek, dzwonko, kawalek, talarek, krążek*)

cząstka (Jedw-V), a) *plasterki* (Jedw-II), *plajster* (Jancz-I), b) *kawałeczki* (Koss), *kawalek* (Jedw-II, Jancz-I), c) *porcja* (Jedw-V, Jancz-I), *krążek* (Jedw-V).

133. Jakie potrawy sporządza się na Wigilię? Wymienić, podać opis.

karp (Jedw, Jedw-I, Koss), *śledź* (Jancz-I), *ryby* (Jedw-II, Jancz-I), *ryba smażona* (Jedw-V), *ryba w galarecie* (Jedw-V, Koss), *kapusta z grzybami* (Jedw, Jedw-I,II, Koss), *kapusta z olejem* (Jedw-V), *kluski z makiem* (Jedw-II,V, Jancz-I, Koss), *barszcz* (Jedw, Jedw-II), *uszka z barszczem* (KonT, Koss), *pierogi z grzybami* (KonT).

Czy znane są i co znaczą następujące nazwy

134. *borówka*

‘rośnie w lesie, podobna do jagody, wkłada się do święconki’	(Jedw, Jedw-I,II)
‘jagoda’	(Jancz-I)
‘czerwony owoc z lasu’	(Jedw-V, Koss)
‘jagoda czerwona’	(KonT)

135. *brusznica*

nazwa nieznana	(Jedw, Jedw-I, Jancz-I, Koss)
‘rodzaj jagody’	(KonR)

136. *bił*

nazwa nieznana	(Jedw, Jedw-I,V, Jancz-I, KonT, Koss)
----------------	---------------------------------------

137. *blin*

‘placki’	(Jedw-I)
‘racuchy pieczone na patelni’	(Jancz-I)
‘placek z mąki z jajkiem smażony na oleju’	(Jedw-V)
‘ciasto’	(KonT)
nazwa nieznana	(Jedw, Koss)

138. *byczki* (‘rybki’; ‘rodzaj zupy’)

‘zupa’	(Jedw-I)
‘kartofle zalane kapuśniakiem’	(Jancz-I)
‘twarde ziemniaki z zupy z kapustą’	(Jedw, Jedw-V, KonT)

139. *a. bańka*

‘pojemnik’	(Jedw)
‘do mleka’	(Jancz-I)
‘do mleczarni’	(KonT)
‘naczynie do płynów 10-20 litrów’	(Jedw-V)

b. baniak

‘większa bańka’	(Jedw-V)
-----------------	----------

c. blaszanka

nn.	(Jedw-V)
-----	----------

d. kanka

‘mała bańka 1-2 litry’	(Jedw-V)
------------------------	----------

140. blacha (blat kuchni, ‘forma do pieczenia ciasta’)

‘forma do ciasta’	(Jedw-I, Jancz-I)
‘blat kuchni’	(Jedw, Jancz-V, KonT)

141. ćwikła (‘buraki – gatunek’; ‘potrawa, czy też buraki zmieszane z chrzanem’)

‘przyprawa’	(Jedw, Jedw-I)
<i>burak</i> ‘gatunek’	(Jancz-I)
<i>buraki</i> ‘zmieszane z chrzanem’	(Jedw-V, KonT)

142. ciemierzyc

nn.	(Jedw-V, Jancz-I, KonT)
-----	-------------------------

143. ćwierć, ćwiartka (jako ‘nazwa miary lub wagi’)

‘jedna czwarta’	(Jedw, Jedw-I, V)
‘miara; drewniany pojemnik do zboża’	(Jancz-I)

144. legumina

‘nazwa nieznana’	(Jedw, Jedw-V, Jancz-I)
------------------	-------------------------

145. klops

‘kotlet mielony z mięsa’	(Jedw)
‘coś z mięsa’	(Jedw-V, KonT)
‘mielone i uformowane’	(Jedw-I)
‘mięso mielone’	(Jancz-I)

146. sznycel

‘kotlet schabowy’	(Jedw-I)
‘kotlet’	(Jedw)
‘sznycel z mięsa’	(Jancz-I)
‘coś z mięsa’	(Jedw-V)
‘nazwa nieznana’	(Jancz-I)

147. kołduny

‘duża pyza z mięsem’	(Jedw, Jedw-I)
‘duże podłużne kluski z tartych kartofli, nadziewane mięsem’	(Jedw-V)
‘ciasto z nadzieniem’	(Jancz-I)
‘kołduny’	(KonT)

148. *zraz*

‘wołowe od schabu’	(Jedw-I)
‘wołowe mięso z nadzieniem’	(Jancz-I)
‘zwinięty kawałek mięsa’	(Jedw)
‘coś z mięsa’	(Jedw-V)
‘ciasto’	(KonT)

149. *polewka*

‘rzadka zupa’	(Jancz-I, KonT)
‘nazwa nieznana’	(Jedw, Jedw-I,V)

150. *potrawka*

‘coś na drugie danie’	(Jedw-V)
‘z mięsa’	(KonT)
‘nazwa nieznana’	(Jedw, Jedw-I, Jancz-I)

151. *strucel//strucla*

‘ciasto’	(Jedw, KonT)
‘nazwa nieznana’	(Jedw-I,V, Jancz-I)

152. *strudel*

‘ciasto’	(Jedw-I, KonT)
‘nazwa nieznana’	(Jedw, Jedw-V, Jancz-I)

153. *zarzutka* (‘rodzaj zupy’; podać przepis)

‘zupa’	(Jedw-I)
‘robi się z kapusty z kartoflami’	(Jedw-V)
‘gotowaną kapustę zalewano gorącą wodą’	(Jancz-I)
nn.	(Jedw, KonT)

154. **Jaka jest różnica pomiędzy znaczeniem wyrazów *kasza* i *krupy*?**

‘nieznana’	(Jedw, Jedw-I,V, Jancz-I)
‘kasza jest drobna, krupy są grube’	(KonT)

O życiu na wsi

Opowiedziała Marianna Mocarska, ur. w 1912 r. w Janczewie, gmina Jedwabne (skrót: ŁOMŻA (**Jedw** 14-I))

Życie było na wsi take. Rano sie wstawiało sagan kapusty, potem kartofli i to jedli. No obiadu to już tak nie gotowali, ogrzał chleba na blatach, cebuli z chlebem czy z olejem, rozmaicie. No a kolacje to kaszy jiczmiennej nanielli, no a tego mleka to zawsze coś było, sie gotowało kasze z mlekiem i trzeba było długo gotować i pilnować. I tylko kasza i kasza. I to było takie życie. A dzieci jak śli spać, to jeszcze prosili, żeby im po kawałku chleba dać pod poduszkę, to sie w nocy obudził i jeszcze chleba w nocy zjad. I to take było życie.

Jak zarznął świniaka, to tak nie szykowali, jak dzisiaj, tylko posolili, a te głowe to te wszystko uwędzili, to już na święta, a to mięso to było troche osolone i to reszta potem jego powędzili. Piekli po chlebie, to kładli chrost i na blatach, to w piecu i w kosz upleciony go kładli, przykryli i na gore go tam w gietki uwiązali, żeby myszy tam nie wleźli i na niedzielę tego mięsa kładli w zupe, to na święta.

A to sadło ze świniaka, to te sadło zawineli, to listkiem, pieprzem, posypali, obsolili, zawineli, aż sie takie żółte zrobiło, potem ta kapusta to dobra była. A te gorsze sadło to mieli - co teraz pies nie chce, to jego dzieci do chleba tego sadła brali. A dziś to tego nikt nie chce jeść. A tego suchego mięsa na święconkę i placków napiekli. Piwo domowe robili. jałowcow natręśli i tego nasienia. i to taka była gościna.

Chleb piekli w piecu. Jak napiekli, to później ten chleb układali wysoko, taka była grzęda pod sufitem i tam blachy układali. Dużo piekli chleba, siedem blachow i tak długo trzeba było jeść. No i go w wodzie namaczali i na blatach odgrzało sie i tak jedli. Nie było tak jak dzisiaj tych rozkoszow. Bieda była. Cukru tak nie było. Sacharyne kto pod poło przyniós z Niemiec i placek tym na święta osłodził, to tam była słodkość.

Indeks alfabetyczny

Hasła odesłane do numeracji pytań kwestionariusza w tekście tomu

- aluminowe* 48.
angelka 30.
angielka 30.
apolonik 65.
ar 70.
art 70.
baba 163b.
babka 95., 126., 162., 163b.
babka kartoflana 163b.
babki 95.
bacherek 56.
balia 14.
balon 190.
bania 54.
baniaki 14.
banieczka 119.
bańka 54., 119.
bańki 54.
baranie 136.
baranina 136.
baronina 136.
barsc 179b.
barszcz 179., 179b.
barszcz czarny 180.
barszcz czerwony 179.
barszcz szary 180.
bauby? 163.
becka 14.
belka 5.
bialek 133.
białko 133.
białsko 133.
białtek 133.
białtko 133.
biały 88.
biały ser 130.
bicie oleju 154.
bijak 104., 126.
bije się 123a.
biolko 133.
biółtko 133.
biskoptowe 95.
blacha 38., 45.-45a., 119.
blachi 45.
blachowka 119.
blachówka 119.
blaszak 163b.
blaszane 48.
blat 30.-32.
blata 31.
blaty 31.
blaty kuchenne 30.
bliny 79., 95., 162.
bliźniaczki 53.
blamka 134.
bochenek 90.
bochienki 90.
bochon chleba 90.
bochonek 90.
boczek 140., 146.-147.
boczek faszerowany 140.
bomba 103.
bondka 80.
bońka 119.
borsc 179b.
bosak 2., 4.
broda 111.
bryłki 26.
brytfan 45.
brytfanka 45.
brytfanna 45.
brytwanna 45.
buchenek 90.
bulon 175.

bułeczka 79.-80.
bułka 88., 93.-94.
bułka chleba 90.
bułka drożdżowa 93.
bułki 80., 130.
bułki z serem 95.
buraczana 179.
buraczanka 179.
buraczki 179.
buraczkowa 179.
burakowa 179.
butelka 190.
bybki 99.
byczki 176.-177.
bydłęce 135.
byki 176.
bziałko 133.
bziołek 133.
cadzelka 116.-117.
cadzidelko 116.
cadzielka 116.-117.
cadziłka 116.-117.
cadziłko 116.-117.
cadzka 116.-117.
cadzonka 116.
cadzonka 117.
cadzowka 117.
cadzówka 116.-117.
cajnik 41.
carnina 180.
carninka 180.
carny borsc 180.
ceber 12a., 115.
ceberek 12.-12a., 115.
cedzidło 116.-117.
cedzielka 116.
cedziłko 116.-117.
cedzitko 116.
cekulada 193.
celber 12a.
celuście l.mn. 71.
celuść 71.

cembrowina 3., 8a., 119.
cembrzyna 3.
centrofuga 119.-120.
centryfuga 119.
centryfuga 120.
cerzpak 61.
chleb 90., 203.
chleb pszenny 93.
chleb swojski 85.
chlebne polana 26.
chlebownik 68.
chlebowy piec 68.
chochelka 61.
chochla 61., 65.
chrust 18.
chruściki 97.
ciarny barszcz 180.
ciasta 95.
ciastka 193.
ciasto 94., 95., 130., 161.-162.
ciasto drożdżowe 94.
ciasto kruche 94.
ciasto postne 93.
ciasto pszenne 93.
cielęcina 135.
cierpak 61.
cierpiak 61.
cierzpa się 10.
cierzpak 61., 65.
cierzpanie 10.
cisnąć 154.
ciugonki 45.
ciugonne 38.
cornina 180.
cuker 183.
cukerki 193.
cukier, cukrem 183.
cukierki 193.
cygielek 44.
cymbrowina 3.
cyrzpak 61.
czajnik 41.

czarnina 180.
 czarny 86.
 czarny barszcz 180.
 czeberek 12a.
 czeluście 71.
 czeluść 71.
 czerbak 61.
 czerninka 180.
 czerpać 10.
 czerpak 6., 61., 65.
 czerpanie 10.
 czerpank 61.
 czerwony barszcz 180.
 ćklunka 58.
 dekiel 40.
 denka 40.
 denko 40.
 denko drewniane 40.
 denko *drzewiane* 40.
 denko *drzewniane* 71.
 desecka 113.
 deska 113.
 dęga 5.
 dno 40., 70.
 dojka 115.
 donica 51.-52., 125.
 donicka 51.
 doniczka 52.
 drabinka 34.
 drabka 34.
 drąg 5.
 drązek 108., 111.
 drażek 111.
 drejfus 30.
 drewienka 24.
 drewka 24.
 drewna 24., 26.
 drewniana łyżka 65.-66.
 drewniane wiaderko 12a., 12c.
 drewniany widelec 66.
drewnionka 61.
 drewno 24.
drobka 34.
 drobna 170.
 drobne drzewo 24.
 droźdzaki 99.
 drozdze 98.
 drożdżaki 97., 99.
 drożdże 98.
 drożdżowe 94., 99.
 drożdżówki 99.
drożdży 98.
 druciaki 166.
 drut 72.
 drutem się tłucze 166.
 drwa 24.
drwicki 33., 71a.
drwiczki 33.
 drzazga 20., 23.
 drzazgi 18., 20., 23.
drzażgi 23.
 drzewka 26.
drzewniane wiadro 12a.
 drzewo 24., 26.
 drzewo do chleba 26.
 drzewo do pieca chlebowego 26.
drzicki 33., 71a
 drzozgi 23.
drzwicki 33., 71a.
 drzwiczki 33., 71a.
drzwirki 33.
drzziczki 33.
drżycki 33.
 duca 109.
ducaj 109.
 duchownica 71.
ducoj 109.
 duczaj 109.
dunica 52.
 dupka 92.
 dusi się 142.
 dusia? 165.
 duszenie 142.
 duszka 112.

duszone 140.
duża łyżka 61.
dwojacki 53.
dwojaczki 53.
dwojaka 53.
dwojaki 53.
dwojeczki 53.
dwojki 53.
dwojoki 53.
dwójki 53.
dynarki 32.
dzban 50.
dzbaneczki 56.
dzbanek 49.-50., 116.
dzbanek gliniany 49.
dzbanuszek 49.
dzbany 49.
dzbonek 49.
dziad 163b.
dziadówka 179.
dziecha 50.-51.
dziezki 50.
dzieza 81.-82.
dziezka 50.
dzieża 52., 81.-82.
dzieżka 50., 52., 81., 116.
dzieżyczka 52.
dziobane 165.
dziura 71., 109.
dziuraw 4.
dzucaj 109.
dźwiczki 33., 71a
dżem 185.
dżwojki 53.
fafaj 163b.
fafrysza 163b.
fafryś 163b.
fajera 32.
fajerka 32.
fajerki 32.
fajery 30., 32.
faska 14.

fasolowa 179.-179a.
fasolówka 179.-179a.
fermentuje 77.
filizanka 56.
fizyczka 36.
flaska 190.
flaszka 190.
flince 162.
futanc? 163b.
galareta 139.
galaretki 139.
galon 190.
gałki 163.
gałuszki 163.
gały 163.
gar 39.
garczek 39., 55.
garki 39., 48.
garki ciugonne 45.
garnek 39., 44., 46., 83.
garnek gliniany 52.
garnek *poliwany* 46.
garnek żelazny 39.
garnki 39., 48.
garnusek 55.
garnuski 55.-56.
garnuszek 39., 55.-56.
gary 39., 48.
gąsior 189a.
gąsiorzy 189a.
gensior 189a.
gęsior 189a.
gleń 91.
gliniak 49., 50., 52.
gliniana mniska 51.
glonek 91.-92.
głównia 25.
głównia 25.
gniazdko 112.
gniazdo 112.
gnieciono 165.
gnieść 168.

gołąbki 140.
gorzki 196.
gotować 142.-142a.
gotowanie 142.
gotująca 144.
gotuje się 142a., 144.
gór 'bawelna' 20.
gór 20.
grabka 44.
graczak 99a.
grapa 46.
grapy 39.
greczak 99a.
grobka 44.
groch 178.
grochowa 178.
grochowka 178.
grochówa 178.
grochówka 178.
grochówkowa 178.
groczak ? 166.
grodzia 3.
grogówka 178.
gródka 3.
grubsze kawałki 26.
gruby 86.
gruchówka 178.
grycak 89.
grycan 89.
grycana 172.
grycany pl 99a.
grycon 89.
grycona 172.
gryczak 89., 99a.
gryczan 89., 99a.
gryczana 172.
gryczana kasza 172.
gryczane bułki 89.
gryczanik 99a.
gryczany 89., 99a.
gryczany pl 99a.
gryczenniki 89.

gryczniak 89.
gryko-kasza 172.
grysik 170.
grzybowa 179.
gugiel 167.
gulasz 140., 177.
guły 140., 163.
hak 72.
hart 70.
herbata 182.
herbota 182.
huba 20.
hubka 20.
iskierki 22.
iskra 22.
iskry 22.
jabłecznik 95.
jadło 203.
jaglana 171.
jajko 131.
jama 71.
jarzynowa 179.
jarzynówka 179.
jedło 203.
jedzenie 203.
jeglana 171.
jeglana kasza 171.
jegły 171.
jęczmienna 170.
jiskra 22.
jojka 131.
juszka 180.
kabulek 14.
kaczuszka 80.
kadłub 110.
kadłubek 110.
kadhuk 110.
kaflany piec 36.
kalafiorowa 179.
kalduny 163.
kamienie z miki 19.
kamienniak 50.

kamienniaki 51.-52.
kamienny garnek 50.
kamień 19., 107.
kamień krzesiwny 19.
kana 54., 119.
kanie 54.
kanka 54.
kapusta 176.
kapusta duszona i kartofle 177.
kapusta z kartoflami 177.
kapustowa 176.
kapuściana 176.
kapuścianka 176.-177.
kapuśniaczek 176., 179.
kapuśniak 176.-177.
kapuśniakowa 179.
kapuśnik 176.
kapuśniok 176.
kartacze 163.
kartofla 175.
kartoflak 163., 163b.
kartoflaki 162.
kartoflana 175.
kartoflana zupa 175.
kartoflanka 175.
kartofle 97., 165.
kartofle potłuczone 165.
kartofle tłuczone 165.
kartoflowka 175.
kasianka 138.
kaszanka 138.
kaszarnia 103.
kaszka drobna 170.
kaszownik 103.
kawa 181.
kawa zbożowa 181.
kawałek chleba 91.
kazub 110.
keńdziuk 140.
kiełbasa 140.
kierzanka 125.
kij 2.

kijcak 111.
kijek 126.
kijśla 75.
kipi 144., 145a.
kipsi 145a.
kisa 77.
kiska 138.
kiszka 138.
kiśnie 77.
klacki 164.
klic? 163b.
klops 140.
kloski krajane 164.
kluchy 167.
klucka 2., 6.
kluczka 2., 5.-6.
kluczko sie cierzpa 9.
klusecki 174.
kluseczki 167., 174.
kluski 130., 163., 164., 167.
kluski gniecione 174.
kluski kartoflane 163.
kluski kartoflowe 163.
kłopocień 113.
kłopot 108., 111.-113.
knot, -y 20.
kocioł 39., 46.-48.
kocioł *cihunny* 48.
kociołek 42., 44.
kociołki 48.
kociuba 73.
kocuba 73.
kokornak? 113.
koks 28.-29.
kolacja 202.
kolba 9.
kolki 18.
kołac 79., 93., 155.
kołacek 155.
kołacyk 155.
kołacz 79., 80., 93.-94., 99a., 155.
kołaczek 155.

kołaczyk 155.
kołduny 163.
kołek 105.
kołoc 79., 93., 155.
kołocz 79.
kołotewka 66.
koły 8.
komasowy 87.
komin 30.
komisowy 87.
komora 69.
konew 54.
konewka 49., 119.
konewki 54.
konisowy 87.
konwa 54.
konwia 14., 54.
konwie 54.
kopanieczka 82.
kopanka 82.
kopań 82.
kopańka 82.-83., 103.
koperkowa 179.
kopernac 72.
kopernacz 72.
kopersak 72.
kopienielo? 79.
kopońka 82.
kopuśnia 176.
kopyta 164.
kopytka 164., 167.
korba 5., 9.
korek 191.
koromysła 13.
koromysło 13.
koromyśle 13.
korowaje 95.
koryto 82.
kosiar 72.
kosior 72.-74.
kosiorek 73.-74.
kosiur 73.

koszor 72.-73.
koszownik 103.
kotlety 140.
kotlety bite 140.
kotlety mielone 140.
kotlety schabowe 140.
kotlety tuszone 140.
kotliną 30.-31.
kowa 181.
kozy 97.
kórek 191.
krajanki 64., 163., 167.
krasić 147a.
kratka 34.
kratki 34.
krązek 32., 126.
krązki 32.
krązek 32., 126.
krązki 32.
kremiuchi 19.
kresiwo kamienne 18.
kręcenie 10.
kręcić korbą 10.
kręgi 32.
krojzek 126.
kromka 91.
kromyśle 13.
kronzek 126.
kronżek 32., 126.
krosienka 110.
krosna 110.
kroszenka 110.
krowie 135.
krówki 193.
kruche 95.
kruczek 4., 72.
kruczyk 72.
kruk 72.
krupa 171.
krupczatka 170.
krupniak 138.
krupnik 179.

kruzyk 55.
kruzyki 55.-56.
krużyk 56.
krzemień 18.-20.
krzenień 19.
krzenień siwasy 19.
krzenień šklisty 19.
krzesak 19.
krzesał 3sg 21.
krzeszło się 21.
krzesanie 21.
krzesidełko 18.
krzesidło 18.
krzesiwa 18.
krzesiwo 18.-19.
krzosnoł 3sg 21.
kubek 55.-56.
kubek z uszkiem 55.
kubeł 12.-12a., 14., 115.
kubeł drewniany 12a.
kubełek 12a., 115.
kuch 155.
kuchnia 30.
kuchnia ogniowa 30.
kuchnio 30.
kucioły 163.
kukielka 75., 80.
kulacija 202.
kulas 2., 72.-73.
kulka 6., 112.-113.
kulos 72.
kusiorka? 103.
kwask 75., 188.
kwask chlebowy 181.
kwaśne 121.
kwaśne mleko 129.
kwaśny 197.
kwiat lipowy 182.
lane 174.
lassy 34.
lasy 34.
lejek 192.

leniwa 176.-177., 179.
leniwa kapusta 176.-177.
leniwo 177.
lepiocha 173.
lichopieniek 79.
lizaki 193.
lonek 111.-112.
luft 34a.
luft kominowy 71.
ladyżka 50.
ladyżki gliniane 116.
łatki 162.
łazanki 164.
lodyżka 50.
łoj 149., 151.
łopata 73., 84.
łopatka 66.
łój 147., 149.-150.
łuczyna 23a.
łuczywo 20., 23.
łupina 134., 158.
łupinka 158.
łupiny 158.
łyżka 62.
łyżka wazowa 61.
łyżka 61.-62., 66.
łyżka czerpakowa 61.
łyżka drewniana 66.
łyżka drzewiana 65.
łyżka drzewniana 62.
łyżka wazowa 61.
łyżkami 62.
maca 52.
mace 79.
makotra 52.
makowce 94a.
makowcy 94a.
makowiec 94a.
makownica 52.
makownik 94a.
makówiec 94a.
makuch 155.

makuta 52.
makutra 52.
 małe drzewo 24.
 manna 170.
 manna kasza 170.
 mannowa 170.
 marmolada 185.
 marmoladnik 95.
marmuloda 185.
 maselnia 125.
 maselnica 125.
 maselko 123.
masielnica 125.
masina 31.
 maska 20.
 masło 123.
 masłobójka 125.
masyna do mleka 119.-120.
 maszyna 30.
 maszyny 30.
 maślanka 124.
maślunka 124.
 maśniczka 125.
maziewnica 125.
 mazurki 95.
 mąka 173.
 mątew 66.
 mech uschnięty 20.
meloch 111.
meter 26.
 metrowy kawałek 26.
 micha 59.-60.
miecka 82.
 miednica 82.-83.
 mieloch 111.
 mielon 111.
 miesi się 78.
 mieszana 179.
mieszenie 78.
 mięsko pieczone 140.
 miodownik 95.
 miotła 74.

misa 51., 59.
 miseczka 60.
 miska 51., 59.-60.
 miska blaszana 59.
 miska duża 83.
 miska gliniana 52., 59.
 mleko 114.
 mleko z siarą 118.
 mlon 108., 111.
 mlonek 111.
 młynek 103.
 moczyć w solance 142.
mokoron 167.
 motyka 104.
 moździerz 52., 104.
 muza 173.
 myszki 167.
 na blasze 45.
 na kuchni 30.
 na leniwo 177.
na zuraw 3.
 nabiał 114.
 nabierać wiadrem 10.
 nabrać 10.
 nabrać *kluczko* 10.
nacierzpnąć 10.
 naczepać 10.
 naczynie z *klepkow* 82.
 nakryć, żeby rośło 77.
 nakrywka 40.
 naleśniki 130., 140.
 namoczyć 142.
 naniecić (ogień) 16.
 napalić 16.
 napoleonka 95.
necka 82.
nicha 52.
 niecić ogień 16.
 niecka 82.
nisa 51., 59.-60.
niska 51., 59.-60.
 nogi 139.

nosidełka 13.
 nosidelko 13.
 nosidła 13.
 nosidło 13.
 nosilek 13.
 nosiłki 13.
 nożem Nlp 64.
noż 64.
 nóż 64.
 nóżki 139.
 obiad 200.
 obiera 158.
 obierać 156.-157.
 obierać rostki 157.
 obieranie 156.-157.
 obierka 158.
 obierki 158.
 obiery 158.
 obierzyna 158.
 obierzyny 158.
 obłupić 156.
 obrać 156.-157.
 obrać wyrostki 157.
obziad 200.
obzierki 158.
 odcedzić 127.
 odciągaczka 119.
 odciągawka 119.
 odciskać 154.
 odegrzać 127.
 odgrzać 127.
 odgrzewać 127.
odgrzoć 127.
 odparzyć 127.
 odwarzyć 127.
ogien 15.
 ogień 15., 25., 30.
 ogień zrobić 16.
ogniatace 164.
 ogniatacze 164.
 ogniataki 164.
ognietace 163.
ognietacze 164.
ognietaki 164.
ognietanki 97.
 ogniwo 17.
ogorkowa 179.
 ogórkowa 179.
ograzka 20.
 ogrzać 127.
 ogrzewać 127.
okorek 191.
okraicka 92.
 okrajka 92.
 okrasa 146.-147.
 okrasić 147a.
okrasone 165.
okresić 147a.
okrosieć 147a.
 olej 153.
 oliwa 153.
 ołatki 162.
opata 35., 84.
 ort 70.
 oskrobać 156.-157.
 oskrobek 80.
 oś 105.
otegrzać 127.
 otwór 71.
 owcze 136.
 owędzić 142.
 owieczce 136.
 ozorek 140.
 pajda 91.
 pajdka 92.
 palenisko 30., 70.
 pałonik 61.
pampuchi 97., 99.-99a
pampuchy 97., 99.
pampuszki 97.
paparnuchy 95.
 papier 20.
papryś 163b.
 paprzyca 107.-108., 111.-112.

para 143.
parnik 47.
paruje 144.
parzybroda 177., 179.
pasztet 140.
patelnia 43.
patelnio 43.
paździory 23.
pącki 97.
pączki 97., 99.
pedał 13.
pedy 13.
pekluje 142.
pempuchy 162.
pempuchy gryczane 99a.
pempuchy rejbowane 162.
pempuchy z rejbokow 162.
pezy 163.
pędy 13.
pępuchi 99.
pępuchy 97., 99.
piana 143.
piec 30., 36., 68., 141.
piec chlebowy 68.
pieczenie 141.
pieczeń 140.
piekarnik 68., 71.
pierniki 95.
pierog 93.-94.
pierogi 88., 95., 130., 140.
pierożki 130., 167.
piętka 92.
pilnik 20.
piołun 182.
piwko 189.
piwo 189.
placek 93.-94.
placek drożdżowy 94.
placki 95., 97., 99., 162., 163b.
placki drożdżowe 99.
placki kartoflane 162.
placki ziemniaczane 162.

placuszki ziemniaczane 162.
plesienka 187.
pleś 187.
pleśnia 187.
pleśnianka 187.
pleśń 187.
plita 30.-31.
plitka blaszana 40.
płótno 20.
płyta 30.-31.
płyta kuchenna 31.
płytki gazowe 31.
płytki talerz 60.
płytki talerzyk 60.
pociabane 165.
początek 92.
poczorcha 72.
podchodzi 77.
podfołomyk 79.
podgrzać 127.
podgrzewać 127.
podì 13.
podłoga 34.
podniebie 69.
podniebienie 69.
podniebzie 69.
podnosi się 77.
podobiadek 199.
podobziadek 199.
podpalić 16.
podpałek 79.
podpłomik 79.
podpłomnik 79.
podpłomyk 79.
podpłonik 79.
podpłonki 79.
podpołudnik 199.
podpora 4.
podsitkowy 87.-88.
podsmażać 141.
podstawa 4.
podstawka 57.

podśladek 87.
podśniadanie 198.
podwarzyć 127.
podwieczorek 201.
podziecorek 201.
podziobane 165.
pogródki 3.
pogrzebacz 72.
pogrzebać 72.
pojdo 91.
pokarm 203.
pokarmy 203.
pokrywa 40.
pokrywka 40.
polana 24., 26.
polanka 24.
polanko 23.
polano 24.
poldzia 175.
polewka 175.
połudwica 140.
pomidło? 74.
pomidorowa 179.
pomidorówka 179.
pomiotła 73.-74.
pomiotło 74.
pompa 11.
pompa ręczna 11.
pompryca 107.
poniotło 74.
popielnik 33.
porąbać 24a.
porcje 140.
pornik 47.
porusa sie 77.
posilek 203.
poskrobok 80.
posolić 142.
postawić w cieple 127.
pośledni 87.-88.
pośledniak 93.
poślednie 93.

potacka 14.
pothucone 165.
potłuczone 165.
potrawa 203.
potrzeć 159.
powązka 117.
power? 13.
powidła 185.
powszedni 85.
pókrywka 40.
półmisek 59.-60.
prażucha 173.
proch 20.
prosiana 171.
prosiana kasza 171.
prosianna 171.
proso-kasza 171.
prosowa 171.
próchno 20.
przekładane 95.
przemiesić 78.
przerabia się 76.
przerobić 78., 154.
przetak 100.-101.
przetek 101.
przetok 100.-101.
przycynić 78.
przyczyniać 78.
przyczynić 78.
przyducha 71.
przykrycie 40.
przykrywa 40.
przykrywka 40.
przylepa 92.
przylepek 92.
przylepka 92.
przylopek 92.
przylopka 92.
przyniesić 78.
przynieść 10.
przyrobić 78.
przyrobzić 78.

przyrządzić 142.
psenna kasa 170.
psiec 30.
psiekarnik 68.
psiocha 173.
pszeniczka 170.
pszenna 170.
pszenna kasza 170.
pulana 24.
pulewka 175.
pulower 20.
pulwer 20.
purwer 20.
pytel 87.
pytlowany 87.
pytlowy 85., 87.-88.
pyza 163.
pyzy 163.-164.
racuchi 162.
racuchy 97., 99., 162., 167.
racuchy ziemniaczane 162.
racuszki 162.
rafki 101.
rajbaki 163.
rajbować 159.
rantowne 135.
raziak 85.
razowiec 85.-86., 93.
razowy 85.-86.
rącka 111.
rączka 9.
refka 112.
rejbacka 160.
rejbaczka 160.
rejbak 163b.
rejbaki 163.-164.
rejbaska 160.
rejbaszka 160.
rejbaśka 160.
rejbocka 160.
rejboki 161.-163.
rejbować 159.

rentowe 135.
rentowina 135.
rentowne 135.
rentownina 135.
ręczna pompa 11.
rętozina 135.
robić olej 154.
robić rozczyn 76.
robidełko 126.
rogula 66.
rondek 42.
rondel 42.-45., 48.
rondelek 42.-44.
rosocha 4.
rosół 179.
roszczyn 75.
roszczynić 76.
rośnie 77.
rozcyn 75.
rozcynić 76.
rozczyn 75.-76.
rozczyzna 75.
rozczynianie chleba 76.
rozczynić 76.
rozkulkować? 168.
rozmieścić 16.
rozniecać? 16.
rozniecanie 21.
rozniecić 16.
rozpalać 16.
rozpalić 16.
rozpałka 18.
rozrobić 76.
rozszczyn 76.
rozwałkować 168.
rozyn 38.
rozżarzone węgle 37.
rożeń 38.
rożne 38.
rożno 38.
ruchownica 71.
ruszcik 34.

ruszt 34., 38.
ruszta 34.
rusztowanie 34.
ruśta 34.
rynka 42., 44.
rzadki tłuszcz 150.
rzeszoto 101.
rznięte kluski 164.
rżany 85.
sabelwon 179a.
sabelwonowa 179a.
sacharyna 183.
sadło 146., 148.-149.
sadłówki 152.
sagan 39., 46.
saganek 39.
saganki 39.
sagany 48.
sagon 46.
salaterka 51.-52., 59.
salceson 140.
salceson biały 140.
salceson czarny 140.
samowar 41.
sarwatka 128.
sary barse 180.
sądy 13.
scapki 23.-24.
scapy 26.
scapy drewna 26.
sciedłe 121.
sciskace 163.
scopy 26.
ser 130.
serek 130.
serfatka 128.
sernik 130.
serniki 95.
serowatka 128.
serwatka 128.
serwotka 128.
sery 130.

sękacze 95.
siano 29.
siara 118.
siarka 17., 20.
siatka 34.
siber 35.
siberek 35.
się zapala 16.
siekanie 165.
się przecedza 115a.
się zagotowuje 144.
siteczko 116.
sitka 100.
sitko 100.-101., 116.
sitkowy 87.
sitkozy 87.
sitny 88.
sito 100.-101.
siuber 35.
skibka 91.-92.
skisa 77.
sklanka 58.
sklepienie 69.
skopek 12a., 14., 115., 126.
skopina 136.
skoroda 43.
skorupa 134.
skorupka 134.
skowroda 42.-43., 45.
skowrodka 43.
skowrody 43.
skórka 158.
skra 22.
skraica 92.
skraicka 92.
skraiczka 92.
skrajeczka 92.
skrajka 91.-92.
skrobać 156.-157.
skrobanie 156.
skrobanka 158.
skrojka 92.

skrójka 92.
 skry 22.
skrzecki 147., 152.
 skrzeczki 152.
 skrzyło 21.
 skrzynka 109.
 skwareczki 147., 150., 152.
 skwarka 147., 152.
 skwarki 147., 150., 152.
skwarzenie 141.
skwarzy się 141.
skwarzyć 141.
 skwaśniałe 188.
 słodki 194.
 słodko 194.
 słodycze 193.
 słodzik 183.
 słoiczek 186.
 słoik 186.
słój 190.
 słoje 186., 190.
 słoma 20.
 słonina 146.-147.
 słonina *skwarzona* 147.
 słony 195.
 słój 186., 190.
słonina 146.
słóny 195.
 słup 4.-5.
 słupki 8., 24.
 słupy 8.
 słupy do wała 8.
 słupy z wałem 8.
 smalec 146., 150.-151.
smalyc 147., 151.
 smażenie 141.
 smażone 141.
 smaży się 141.
 smażyć 141., 142a.
smolec 151.
 smolne drzazgi 23.
 smolniak 23.
 smolniaki 23.
 smyczyna 5.
 smyk 2., 5.-6.
 socha 3.-5.
 sochy 8.
 soczewka 179.
 sok *zbarszczały* 188.
 solnica 67.
solnicka 67.
 solniczka 67.
 solniczka *drzewniana* 67.
 sól 184.
sólnica 67.
 spodeczek 57.
 spodeczki 57.
 spodek 57.
 spożycie 203.
 spód 70.
spódek 57.
spyrki 152.
 stal 20.
 starte kartofle 161.
 stągiew 12a., 14.
stapa 103.
stapor 104.
 stempel 108., 113.
 stępno 108., 111.-112.
 stęp 103.
 stępa 103.
 stępak 103.
 stępcie 103.
 stępno 103., 108.
stępol 104.
 stępor 104.
stępór 104.
 stępy 103.
 stojak 4.
 stolnica 169.
 stolnicy 67.
 stołpak 104.
 stół 110.
 strawa 203.

strucle makowe 95.
strugać 157.
struganie 157.
strużki 23.
studnia 3., 7.
studnia cementowa 7.
studnia na kolbę 7.
studnia na korbę 7.
studnia na pompę 7.
studnia na wał 7.
studnia na wałek 7.
studnia na żuraw 3.
studnia z kolbą 7.
studnia z korbą 7.
studnia z wałkiem 7.
studnia z *welą* 7.
studnia z *żorawiem* 3.
studnia z żurawiem 3.
stukanie 21.
suchary 79.
suche drzewo 23.
sucka 112.
suczka 112.
surowatka 128.
swego pieczywa 86.
sybel 35.
syber 35.
syberek 33., 35.
syr 130.
syrnik 95.
sysak 112.
szabaśnik 68.
szafel 14.
szaflik 83.
szafliki 14.
szara 118.
szare 118.
szarka 20.
szarlotka 95.
szary barszcz 180.
szczaderki 23.
szczadry 23.

szczapa 26.
szczapy 26.
szczaw 179.
szczawiowa 179.
szczawiówka 179.
szklanka 58., 190.
szkopak 115.
szkopek 115.
szkopka 115.
szmalec 150.-151.
szmata do mleka 117.
szmatka 117.
szpajda 91.
sztabka 107.
sztalugi 110.
szum 143., 189.
szuta 87.
szweble 17.
szyber 35.
szyberek 35.
szyberki 35.
szybkowar 48.
szybry 35.
szynka 140.
ściskace 164.
ściskacze 163.
skopek 115.
śmalec 150.
śmalec 151.
śmiadanie 198.
śmietana 122.
śmiga 5.
śmiotana 122.
śniadanie 198.
śnietana 122.
śniga 5.
śniodanie 198.
śmiotana 122.
śsiadle 121.
śtalugi 110.
świjskie 137.
świnina 137.

świńskie 137.
 świńskie mięso 137.
śwynina 137.
 taczać wałkiem 168.
 talerz 59.-60.
 talerz głęboki 59.
 talerz miarki 60.
 talerz płaski 60.
 talerz płytki 60.
 talerz płytszy 60.
 talerzyk 57., 60.
 talerzyki 57.
 tarcie 21., 159.
 tarka 160.
 tarkować 159.
 tartak 163b.
 tarte 161.
 tarte kartofle 161.
 tarte *ziemniaki* 161.
tartka 160.
 tatar 140.
 tatarczak 99a.
tąpor 104.
 te ‘czeluście’ 71.
terka 160.
thucek 103.-104., 126.
thucka 125.
thucone 165.
 tłuczek 104., 126., 166.
 tłuczka 125.-126.
 tłuczone 165.
 tłuczone kartofle 165.
 tłuczone ziemniaki 165.
 tłuk 104., 126.
thukac 104.
 tłukacz 126., 166.
 tłukanica 165.
 tłumek 104.
thusc 150.
thusc nieskrzepnięty 150.
 tłuszcz 148., 150.-151.
 tłuszczuk 147.
 to ‘czeluście’ 71.
tolkanica 165.
 torf 29.
 tortownica 52.
 torty 95.
 tragi 13.
trago 13.
 trusk 18.
 truskawkowa 179.
 tryca 108.
trynog 14.
 trzak 163b.
trzan 69.-70.
 trzeć 16., 159.
trzen 70.
 trzepaczka 66.
trzon 70.
 trzonek 111.
tufty 23.
 tuk 150.
 tuszenie 141.
 tuszyć 141.
 twarog 129.
 twarożek 129.
 twaróg 129.
tycka 2.
 tyczka 2., 5.-6.
tygelek 44.
 tygiel 42., 44.
 tygielek 42.-44.
 tynka 14.
 ubić 154.
 ubijacz 104., 126.
 ubijać 123a.
 ubijak 104., 126.
 ubite 165.
uczywo 18.
 uderzali 21.
 udusić 142a.
ugnietace 164.
 ugotować 142.
ugórkowa 179.

ukręcić w maszynie 142.
ukrop 145.
ulniki 162.
umuskać 78.
upiec 141.
urejbować 159.
uskwarzenie 141.
usmażyć 141.-142.
ususzyć 142.
utarte kartofle 161.
utrzyć 159.
utuszyć 142.
uwałkować 168.
uwarzyć 142.
uwędzić 142.
walkować 168.
wałek 52a., 104., 166., 169.
wałkiem Nlp 166.
wałkować 168.
wałkownica 169.
wałkuje się 168.
war 45.
warzącha 65.
warząchew 61., 65., 166.
warząchewka 65.
warząchiew 166.
warząchiew 65.
warząchwia 65.
warząchwie 166.
warząsio Nlp 166.
warzelnik 42.
warzonchew 65.
warzonchewka 65.
warzonchwio Nlp 166.
warzyć 142a.
wazowa 61.
wazowa łyżka 61.
wazówka 61.
wąklia 52.
we młynie 103.
welbunek 69.
welek 169.

wędliny 140.
wędzi 142.
węgiel 25., 28., 37.
węgielniczka 34.
węgle 25., 37.
węgłem Nlp 28.
wiaderko 12.-12a., 115.
wiadra 54.
wiadro 12.-12a., 14., 115.
wiadro drewniane 12a.
wialnia 101.
widelcem 63.
widelec 63.
widelka 66.
wieczera 202.
wieczero 202.
wiecha 74.
wieczera 202.
wieprzowe 137.
wieprzowina 137.
wierciocha 52.
wiernik (po prostu) 74.
wierówka 119.-120.
wino 188.
wiórki 23.-24.
wióry 23.
wirówka 119.-120.
włosiane siteczko 100.
włókno 20.
woda 1.
woda na pompe 11.
woda wrząca 145.
wody 9.
wołowe 135.
wołowina 135.
wontka 80.
wre 144.
wrzątek 145.
wrze 144.
wrzeciono 108.
wybijać 154.
wybrać olej 154.

wychopienie 79.
wychopieniec 79.
wychopieniek 79.-80.
wychopień 79.-80.
wychopniak 79.
wychopsień 79.
wychudki 104.
wyciągać 10.
wyciągnąć 10.
wyciskać 154.
wycisnąć 154.
wyczerpać 10.
wygarniacz 72.-73.
wygnieść 78.
wykopieniek 79.-80.
wykopieńki 79.
wykręcić 10.
wykupieniek 79.
wymiesić 78.
wymieszać 78.
wymięsić 78.
wymłócić 154.
wymoczyć w soli 142.
wyniesić 78.
wyrasta 77.
wyrobić 78.
wyrosnąć 77.
wyrośnie 77.
wyskrawek 80.
wyskrobek 80.
wyskróbek 80.
wytką? 80.
wytluczki 165.
wytrzeć 159.
wywiać 154.
z owcy 136.
z prosa 171.
zaba 112.
zabka 112.
zaciereczki 174.
zacierka 173.-174.
zacierki 163., 174.

zacieruszki 174.
zacierzkać 10.
zaciorki 174.
zaczep 112.
zaczerpywać 10.
zagrzać 127.
zakisić 76.
zakiska 75.
zakiśka 75.
zakwas 75.
zakwasek 75.
zakwasić 76.
zakwaska 75., 80.
zalewajka 176.
zamiecić 16.
zapalanka 147., 175.
zapalić 16.
zapalniczka 17.
zapałka 17., 23.
zapałki 17.
zar 37.
zarny 103., 110.
zarobić 76.
zasadzka 80.
zaskrzep 151.
zaskwarzyć 147a.
zasmażka 147.
zdrąb 4.
zdrębienica 3.
zelbunek 69.
zeskrobać 156.-157.
zetrzeć 159.
zgazowane 188.
ziadro 12.
zialnia 101.
zidelec 63.
ziecerza 202.
ziedro 12.
ziemniaczana 175.
ziemniaki 161.
zimina 139.
zimne nogi 139.

zimnina 139.
zimnizna 139.
zino 188.
zółtek 132.
zółtko 132.
zoraw 4.
zoroż 3.
zółtek 132.
zółtko 132.
zrazy 140.
zrejbować 159.
zrębina 12e.
zrobić 78.
zsiadlina 139.
zsiadłe 121.
zsiadłe nogi 139.
zsiodłe 121.
zupa z kapusty 176.
zuraś 3.-5.
zuraś ze studnio 3.
zuraw 3.-5.
zwerki 33.
zwierzchonek 122., 126a.
zwykła studnia 7.
zwykłe ciasto 93.

zytni 85.
zytny 85.
żabka 80., 111.-112.
żagiew 20.
żar 15., 25., 37.
żarna 103., 108.
żarnak 103.
żarnówka 111.
żarny 103.
żeberka 140.
żelazko 108.
żerdź 8.
żółtek 132.
żółtko 132.
żorawh' 4.
żółtek 132.
żółtko 132.
żur 173.
żuraw 2.-5.
żurawiec 3.-4.
żurek 173.
żurow 3.
żytni 85.-86.

Dialog pokoleń

Publikacje z serii I

Dialog pokoleń. Warmia i Mazury – powiat Olecko

wyd. Towarzystwo Kultury Języka, Wszechnica Mazurska w Olecku,
red. Barbara Falińska, Olecko 2013

Dialog pokoleń. Suwalszczyzna – powiat Suwałki, cz. I

wyd. Towarzystwo Kultury Języka, Wyższa Szkoła Menedżerska
w Białymstoku, Starostwo Powiatowe w Suwałkach
red. Barbara Falińska, Warszawa 2014

Dialog pokoleń. Suwalszczyzna - powiat Suwałki, cz. II

wyd. Towarzystwo Kultury Języka, Wyższa Szkoła Suwalsko-Mazurska
w Suwałkach, Wyższa Szkoła Menedżerska w Białymstoku, Starostwo
Powiatowe w Suwałkach
red. Barbara Falińska, Warszawa 2015

Dialog pokoleń na Mazowszu dalszym (Dąbrówka, Sadowne, Stoczek)

wyd. Wydział Polonistyki UW oraz BEL Studio Sp. z o.o.
red. Monika Kresa, Warszawa 2015

Dialog pokoleń. Mazowsze – powiat Grajewo

wyd. Towarzystwo Kultury Języka, Wyższa Szkoła Menedżerska
w Białymstoku, Starostwo Powiatowe w Grajewie
red. Barbara Falińska, Warszawa 2016

Dialog pokoleń. Suwalszczyzna – powiat Sejny

wyd. Towarzystwo Kultury Języka, Wyższa Szkoła Menedżerska
w Białymstoku, Starostwo Powiatowe i Urząd Miasta w Sejnach
red. Barbara Falińska, Warszawa 2017

Dialog pokoleń – Gmina Zagnańsk

wyd. Urząd Gminy Zagnańsk
red. Ewelina Stępień, Bożena Walek, Zagnańsk 2018

Dialog pokoleń. Suwalszczyzna – powiat Augustowski

wyd. Towarzystwo Kultury Języka, Wyższa Szkoła Menedżerska
w Białymstoku, Starostwo Powiatowe i Urząd Miasta w Augustowie,
II Liceum Ogólnokształcące w Augustowie
im. Polonii i Polaków na Świecie
red. Barbara Falińska, Warszawa 2018

Dialog pokoleń. Podlasie - powiat sokólski

wyd. Towarzystwo Kultury Języka,
Wyższa Szkoła Menedżerska w Białymstoku;
Starostwo powiatowe w Sokółce
red. Barbara Falińska, Warszawa 2019

Publikacje z serii II

*Dialog pokoleń. Słownictwo ludowe Mazowsza,
Podlasia i Suwalszczyzny w układzie tematycznym.*

Rolnictwo cz. I. Byłe województwo suwalskie,

wyd. Towarzystwo Kultury Języka
Starostwo Powiatowe w Suwałkach
Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Sejnach
Zespół Szkół im. gen. L.M. Paca w Dowspudzie
red. Barbara Falińska, Warszawa 2016

*Dialog pokoleń. Słownictwo ludowe Mazowsza,
Podlasia i Suwalszczyzny w układzie tematycznym.*

Pożywienie cz. I. Byłe województwo suwalskie,

wyd. Towarzystwo Kultury Języka
Zespół Szkół im. gen. Ludwika Michała Paca w Dowspudzie
Zespół Szkół – Centrum Kształcenia Rolniczego
im. Stanisława Staszica w Sejnach
II Liceum Ogólnokształcące w Augustowie
im. Polonii i Polaków w Świecie
Zespół Szkół Technicznych w Suwałkach
red. Barbara Falińska, Warszawa 2020